

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

**“ RİSALE-İ DÂMIGU’N-NUSAYRİYE
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME ”**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERKAN KUZU

GAZİANTEP
HAZİRAN 2012

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

**“RİSALE-İ DÂMIGU’N-NUSAYRİYE
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME”**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERKAN KUZU

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Murat ÇELİKDEMİR

GAZİANTEP
HAZİRAN 2012

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

**RİSALE-İ DAMIGU'N NUSAYRIYE
TRANSKRİPSİYON ve DEĞERLENDİRME**

SERKAN KUZU

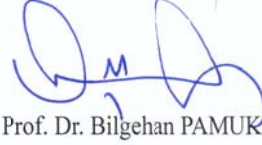
Tez Savunma Tarihi: 05/07/2012

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Yrd. Doç. Dr. Ahmet AĞIR

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Bilgehan PAMUK

Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Murat ÇELİKDEMİR
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

Doç. Dr. Murat AĞARI (Jüri Başkanı)

Yrd. Doç. Dr. Murat ÇELİKDEMİR

Yrd. Doç. Dr. Murat CERİTOĞLU

İmzası

ÖZET**RİSALE-İ DÂMIGU'N-NUSAYRIYE
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME****KUZU, Serkan****Yüksek Lisans Tezi, Tarih Ana Bilim Dalı**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Murat ÇELİKDEMİR

Haziran 2012, 196 Sayfa

İslam mezhepleri arasında kabul edilen Nusayrilik, günümüzde inançsal açıdan çok kültürlü bir yapıya sahip olması nedeniyle araştırmalara ilham kaynağı olmaktadır. Nusayriliği ve Nusayrileri karakterize eden çeşitli kültür yapıları bulunmaktadır. Bu kültür yapılarının eski kültür ve medeniyetlerden harmanlanarak günümüze kadar gelmiş olduğu anlaşılmaktadır. Eski tarihlerden günümüze kadar ulaşan Nusayrilik sadece basit bir Arap Aleviliği söyleminden çok, eski ve yeni inançların kaynaştığı bir inanç biçimidir.

Tarihin çeşitli dönemlerinde bu inancı ve Nusayrileri anlatan eserlere rastlanmaktadır. Bunlar Nusayrilerce veya farklı inanç yapısına sahip kişilerce yazılmış fihristler, el yazmalar ve risalelerdir. Bu el yazmalar arasında Nusayriliği tanıtan, Nusayriliğin bilinmeyen yönlerini ortaya koyan önemli eserlerin bulunduğu açıktır. Ancak bu eserlerden çoğunun içeriğinde eleştirilecek bazı ifadeler yer almaktadır. Bu el yazmalardan biri de “Risale-i Dâmıgu'n-Nusayriye” isimli risaledir. Bu risale 19. yy. da yazılmıştır. Nusayrilikle ilgili çok kültürlü bir yapıdan bahsettiği anlaşılmaktadır. Risale, Nusayriliğin bilinen yönlerine değindiği gibi bilinmeyen yönlerini de ele almaktadır. Yazar risalede Nusayriliği kendi dini görüşlerine göre eleştirmektedir.

Risale-i Dâmıgu'n-Nusayriye Nusayrilerin 19. yy. da yaşamış oldukları bölgeleri, inançsal dünyalarını, mezhebin kuruluş ve gelişim aşamalarını anlatmaktadır. Risale, Osmanlı tarihinde Nusayriliği bir problem olarak algılayan ve Nusayrilerin bilinmeyen yönlerini ortaya koyan ilk eserlerden biri olması nedeniyle ayrı bir önem taşımaktadır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Nusayrilik, Hıristiyanlık, Mezhepler, 19. yy Antakya ve Adana Nusayrileri, Risaleler

ABSTRACT

Transcription and Evaluation
of Pamphlet of Damig al-Nusayriye

KUZU, Serkan

Master's Thesis, Department of History

Supervisor: Asst. Assoc. Dr. Murat ÇELİKDEMİR,

June 2012, 194 Pages

Nusayriya agreed between Islamic sects, with a multicultural character today because of religious terms is the inspiration for research. There are a variety of cultures that characterize the structure and Nusayriyah Nusayriya. This blending of cultures and civilizations of ancient culture to the present structure is understood to have arrived. Nusayriya living in ancient times to the present day Arab Alawi rhetoric is just a simple belief in a feast of a melting pot of old and new beliefs. Today, the works of various periods found in this belief about the feast and Nusayriyah. They are written by people with according Nusayris or a different belief structure Books, manuscripts and pamphlets. Manuscripts of this Nusayriya introducing significant artefacts reveal unknown aspects of Nusayriya clear. However, to criticize the content of many of these works are some of the expressions. This is one of the Manuscripts in the Damıgu'n Nusayris tract named. In this treatise, 19th century. or written. With Nusayriya talking about a multicultural structure is understood. Pamphlet, as referred Nusayriya known aspects of the unknown aspects of the tackles. According to their own religious views of the author criticizes Nusayriya treatise.

19th Damıgu'n Nusayris treatise Nusayris Century. they lived in the regions and spiritual worlds, the sect describes the establishment and development stages. Pamphlet, Nusayriya Ottoman history as a problem to detect and reveal unknown aspects of Nusayris has a different significance for being one of the first works.

KEY WORDS: Nusayriya, Christianity, Denominations, 19. Century Antioch and Adana Nusayris, Pamphlets

ÖNSÖZ

Nusayrilerin dinsel, tarihsel, kültürel yapıları hakkında günümüzde çok fazla tartışma konusu yapılmıştır. “ Nusayriler kimdir? Nusayrilik nedir? Nusayrilerin inanç felsefesi nedir? Nusayriliğin İslam’la ilişkisi nedir? Nusayrilerin teolojisinde geçmişten günümüze kadar gizlenmiş felsefi ve mitolojik unsurlar var mıdır? ” gibi soruların cevapları burada ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

Bu araştırmanın, Nusayriler üzerine yazılmış en ilginç ve farklı çalışmalardan biri olduğu kanısındayız. Kendi toplumunun tarihsel çıkış noktasını araştırmamış bir Arap Alevisinin Nusayriliği sadece İslam çerçevesi içinde göreceği muhakkaktır. Halbuki Nusayrilik araştırıldığında bu inancın, diğer inançlardan da etkilendiği görülecektir. Bu değerlendirme Arap Alevilerinin sadece Muhammed b. Nusayr ile başlayan yaşam serüveninin konu edildiği bir araştırma değildir. Bu çalışmada Nusayriliğin yaklaşık 2500 yıllık yaşamı ve zaman içindeki kültürel etkileşimi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Risalenin çevirisinden elde edilen bilgileri kaynaklarla temellendirerek tarafsızca değerlendirilmeye çalışıldı. Nusayrilik üzerine bugüne kadar yazılmış çoğu kitaptan farklı bir yol amaç edinildi. Nusayrilik mezhebinin inançlarını, Nusayriliği Nusayrilik yapan özündeki felsefeleri, öğretileri, söylenceleri, bilinmeyeni ortaya çıkarmanın daha gerekli olduğu ortaya konuldu. Klasikleşmiş Nusayrilik anlatımı yerine sorgulayan, konu üzerine yeni fikirler arayan, bilimsel ihtiyaçları karşılayan bir metin ortaya çıkarmaya çalışılmıştır.

Risale içerisinde Nusayrilere yönelik tartışmaya değer bulunan verilerin orijinal çevirisine dokunmadan bu çalışmada belirtildi. Risaleden alıntılar yapılarak düşünceler kaynaklar eşliğinde değerlendirildi. Böylelikle Nusayrilerin söylencelerindeki kültürel zenginliği ve farklı inanç ekolü ortaya çıkarıldı. Nusayrilik konusunda edinilen fikirleri Nusayrilerin arasında, türbelerinde dolaşarak temellendirilmeye çalışıldı. Nusayrilerin teolojik öğelerinin içerisinde yer alan felsefi ve mitolojik söylencelerden yola çıkarak Nusayri teolojisinin tarihsel süreç içerisindeki değişimi ve evrimi ortaya çıkarılmıştır.

Nusayriler kapalı bir toplum yapısı gösterir. Nusayriliğin bilinmeyen taraflarının olduğu bir gerçektir. Bu gizlilik konusunun Nusayri inancının bir parçası olarak görülüp buna saygı duyulması kanaatindeyiz. Değerlendirme, Nusayri inancındaki sırlara odaklanmak yerine, Nusayriliğin içinde bulunduğu şaşılacak kadar zengin kültürel mirası ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Nusayrilerin toplum yapısında yatan temel unsurların, Nusayri dinsel söylencelerinde olduğu görüldü. Nusayri söylenceleri içerisinde Nusayrilerin yazısız hukuku, ahlaki kuralları ve tarihi geleneklerinin yer aldığı anlaşıldı.

Öncelikle bu çalışma için katkısını esirgemeyen tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Murat Çelikdemir'e, hocalarım Sayın Doç. Dr. Murat Ağarı'ya, Sayın Yrd. Doç. Dr. Şenay Leyla Kuzu'ya, düşünce alış verişinde bulunduğum Nurdan Pınar Arslan'a, çok değerli Aileme, Arap Alevisi arkadaşlarıma bu çalışmayı tamamlamamda bana rehberlik ettiklerinden dolayı teşekkürlerimi bildiririm.

Serkan KUZU

Gaziantep, 2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	VII

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. GİRİŞ	1
1.2. PROBLEM	3
1.3. AMAÇ	4
1.4. YÖNTEM	5

İKİNCİ BÖLÜM

NUSAYRİLİĞİN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞMESİ

2.1. RİSALENİN MUKADDİMESİ	8
2.2. İSLAM MEZHEPLERİ İLE NUSAYRİLİĞİN ORTAYA ÇIKIŞI.....	10
2.2.1. NUSAYRİLİĞİN TARİHSEL SERÜVENİ	12
2.2.2. NUSAYRİLİĞİN İNANÇSAL GELİŞİMİ VE BOYUTLARI.....	16

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. NUSAYRİLİK İNANCININ GENEL ÖZELLİKLERİ.....	19
3.1.1. NUSAYRİLİKTE HULUL İNANCI VE ÖNEMİ.....	19

3.1.2. NUSAYRİLERDE TENASÜH'ÜN (REENKARNASYON) BOYUTLARI VE ANLAMI	23
3.1.3 KENDİ İÇİNDE GRUPLAŞAN NUSAYRİLİK	27
3.1.3.1. ŞİMALİYE İNANCI	27
3.1.3.2. KİLAZİYE İNANCI	28
3.1.4. NUSAYRİLERE GÖRE EVRENİN YARATILIŞ MİTOLOJİSİ	29
3.1.5. NUSAYRİLERE GÖRE HELAL VE HARAM OLAN ŞEYLER.....	30
3.1.6. NUSAYRİLERDE TANRI İNANCI KURAMI VE BATINI KARAKTERLİK İZLERİ	31
3.1.7. NUSAYRİLERDE DİĞER İNANÇLAR	37
3.2. NUSAYRİLERDE TÜRBELER VE HIZIR İNANCI	39
3.3. NUSAYRİLERDE İNANCA GİRİŞ RİTÜELİ	42
3.4. NUSAYRİLERDE BAYRAM VAKİTLERİ	48
3.5. NUSAYRİLERİN YERLEŞTİKLERİ BÖLGELER VE O DÖNEM İMAMLARININ İSİMLERİ	50

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. MÜELLİF MUSTAFA B. EBU BEKR EL-KAYSERİ'NİN DEĞERLENDİRMESİ	51
4.2. RİSALENİN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ	53
SONUÇ	60
KAYNAKÇA	64
ÖZGEÇMİŞ / VİTAE	70
EKLER	
1) RİSALE-İ DAMIGU'N NUSAYRİYE'NİN TRANSKRİPSİYONU	72
2) RİSALE-İ DAMIGU'N NUSAYRİYE'NİN ORJİNAL METNİ	135

KISALTMALAR

a. g. e.	Adı geçen eser
a. g. m.	Adı geçen makale
A. Ü.	Ankara Üniversitesi
Araş.	Araştırmaları
Ata. Ü.	Atatürk Üniversitesi
Bkz.	Bakınız
c.	Cilt
Çev.	Çeviren
Ens.	Enstitüsü
Fak.	Fakültesi
Hız.	Hazreti
İ. A.	İslam Ansiklopedisi
İSAM	İslam Araştırmaları Merkezi
Mad.	Maddesi
M.Ö.	Milattan Önce
s.	Sayfa
ss.	Sayfalar
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
TTK	Türk Tarih Kurumu
Üniv.	Üniversitesi
Yay.	Yayımları
yy.	Yüzyıl
3. b.	Üçüncü basım

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. GİRİŞ

Nusayriler veya Arap Alevileri, tarihin dini ve kültürel derinliklerinden beslenmişlerdir. Bu inançsal ve kültürel değerlerini İslam dini ile kaynaştırıp geleneklerini günümüze kadar yaşatabilmiş bir toplumdur. Nusayriler köken olarak kendilerini Arap olarak kabul etmektedirler. Türkiye’de günlük yaşamda Türkçe veya Arapça konuştukları gibi ana dilleri Arapça’nın Suriye lehçesidir. Bu toplumun çoğunlukla Suriye’de yaşadığı bilinmektedir. Bunlar Türkiye’nin Hatay, Adana ve Mersin (özellikle Tarsus) illerinde de yaşamaktadırlar. Günümüzde Nusayrilerin Suriye’de yoğun olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti devletindeki sayıları hakkında kaynaklarda çeşitli rakamlar ileri sürülmektedir.¹

¹ Ethem Ruhi Fıçlalı, (1980), *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, Selçuk Yay. , Ankara, s. 148’de toplam Nusayri nüfusunun 325–400 bin civarında olduğunu, Philip K. Hitti, (1989), *İslam Tarihi* Salih Tuğ(çev) , Boğaziçi Yay. İstanbul, c: 1, s. 693’te toplam sayılarının 300 bin civarında olduğunu, Tord Olsson (1999), ”Dağlıların ve Şehirlilerin “İrfan”ı Suriyeli Alevilerin ya da Nusayrilerin Mezhebi”, *Alevi Kimliği*, Bilge Kurt Torun-Hayati Torun (Çev.) , Tarih Vakfı Yurt Yay. , İstanbul, s. 216’da 1970 yılında Suriye’de 680 bin, Türkiye’de 185 bin ve Lübnan’da 9 bin Nusayri bulunduğunu belirtmektedir. Kemal Karpat (2003), *Osmanlı Nüfusu (1830–1914) Demografik ve Sosyal Özellikler*, Bahar Tırnakçı(Çev.) , Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, s. 97’de 19. yy. sonlarına doğru Osmanlı yönetiminde mevcut olan Nusayrilerin sayısını 200 bin olarak vermekte iken, İlyas Üzüm (2000) , “Türkiye’de Alevi Nusayri Önderlerini Eserlerinde İnanç Konularına Yaklaşım”, *İslam Araştırmaları Dergisi* , sayı 4, İstanbul, ss. 173- 174’de Nusayrilerin yarısı Hatay’da olmak üzere toplam sayılarını 700 ile 800 bin arasında belirtmekte iken, Naim Ürkmez - Aydın Efe (2010), “Osmanlı Arşiv Belgelerinde Nusayriler Hakkında Genel Bilgiler”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Ankara, s. 127 – 128’de Nusayrilerin 19. yy sonunda sayılarının 150 bin kadar olduğunu belirtmektedir. M. Aringberg- Laanatz,(1999) “Türkiye Alevileri-Suriye Alevileri: Benzerlikler-Farklılıklar”, *Alevi Kimliği, Bilge Kurt Torun- Hayati Torun(Çev.)* Tarih Vakfı Yurt Yay. ,İstanbul, s. 200’de Hatay’ın 1939’da 220 bin olan toplam nüfusunun %18’i Nusayrilerden olduğunu beyan etmektedir.

Nusayri toplumunun ismi konusunda Nusayrilerin kendi aralarındaki tartışmalar, bilimsel araştırmalara konu olmaktadır. Bu araştırmalarda Nusayri ismi benimsenirken Nusayriler kendilerine genellikle Arap Alevisi demektirler.²

Piri Er, Hatay Alevileri (Nusayriler) konulu alan çalışmasında; Nusayrilerin kendileri için Arap Alevisi veya Alevi ismini tercih ettiklerini belirtmektedir. Ancak bilimsel makale ve çalışmalarda bu toplum için Nusayri ismi kullanılmaktadır.³

Ergin Sertel, Dini ve Etnik Kimlikleriyle Nusayriler isimli çalışmasında şu ifadeye yer vermektedir:⁴

“Nusayri kelimesinin kökeninin Nusayra dağından geldiğini belirtmektedir. “Halife Ömer (634-644) döneminde Suriye’nin fethi sırasında İslam orduları zor duruma düşmüştür. Müslümanlardan 450 mücahidi aşkın bir Alevi topluluğunun⁵ yardımı yetiştiğini ve bu yardım sayesinde ordunun başarılı olduğunu belirtmektedir. Bu küçük kuvvete de o dönemde “Nusayra” (küçük yardım) denilmiştir. İslam devletinde cihadın kurallarından biri fethedilen toprakların fetheden kuvvetlere verilmesidir. Nusayra grubunun aldığı topraklara da “Nusayra dağları”⁶ denildi. Ona göre burası Hulu Dağı’yla şimdiki Ümraniye bucağının bir kısmından oluşmaktadır. Sonradan bu isim

² Bu çalışma bilimsel literatüre uygun olarak yapıldığından çalışmanın genelinde Nusayri isminin kullanılması uygun görülmektedir. Nusayrilerde isim tartışmaları hakkında geniş bilgi için bkz: Gökben Över (2011) , *Nusayrilikte Kadın* (Yüksek Lisans Tezi) , Gaziantep Üniv. Sosyal Bilimler Ens. , Gaziantep.

³ Piri Er (2010), Sözlü Gelenekten Derlemelerle Hatay Alevileri (Nusayriler) ve İnanç Esasları, ***Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi***, Ankara, s 277, Erdal Aksoy (2010), “Nusayrilerin Sosyal Yapıları ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye’de Yaşayan Bu Topluluğa Devletin Yaklaşımı” , ***Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi***, Ankara, sayı: 54, s. 201.

⁴ Ergin Sertel (2005), “Dini ve Etnik Kimlikleriyle Nusayriler”, Ankara: Ütopya Yay. S. 14. Aynı bilgiler için bkz: Ayhan Aydın (2006), Nusayri İnanç Önderlerinden Nasrettin Eskiocak’la Söyleşi, “*Kırkbudak Dergisi*” , Ankara, Sayı:8, s. 29, Tarık Özbek (2006), “*Nusayri Etnik Kimliğinin Simgesel Oluşumu*” (Yüksek Lisans Tezi) , *M. K. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Hatay, s. 130, Esin Demirbaş (2004), “*Etnik Azınlıklar, Kültürel Entegrasyon ve Medyada Temsil: Nusayri Topluluğu Örneği*”(Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi SBE, Ankara, ss. 81-82, Şule Can (2011) , *Nusayrilik: Sır ve Direniş* (Yüksek Lisans Tezi) , İstanbul: İstanbul Bilgi Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 7.

⁵ Ergin Sertel kitabında et-Tavil’e dayandırarak verdiği bilgilerde, yardıma gelenlerin tamamının Ehl-i Beyt taraftarları olduğundan dolayı et-Tavil bunlara Alevi topluluğu ismini vermektedir.

⁶ Nusayra Dağları, Suriye’nin Lazkiye şehrinin doğusunda yer alan dağların eski adıdır.

Lübnan Dağlarından Antakya'ya kadar, Alevilerin yaşadığı coğrafyayı kapsamaktadır. Buraya yerleşen Alevilerin, Nusayrilerin ataları olduğu düşünülmektedir.”⁷

Nusayriler eski yurtları sayılan Lübnan dağlarında yaşamaktayken günümüzde Suriye'nin batı kesimlerinde (Nusayri Dağlarında), Lübnan'ın kuzeyinde, Türkiye'de ise Hatay'da yoğun olmak üzere Çukurova'nın güneyinde ve Adana şehri civarında yaşamaktadırlar. Siyasal alanda sadece Suriye devletinin yönetim kademesini ellerinde bulundurmaktadırlar. Nusayriler ekonomik açıdan tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Yerleştikleri tarım alanlarının verimli topraklardan oluşması sebebiyle tarımın yanı sıra az da olsa ticaretle de uğraşmaktadırlar.⁸

1.2. PROBLEM

Nusayrilerin Türkiye'de Adana, Mersin, Hatay üçgeninde yaşadıkları bilinmektedir. Ancak ülkemizde Nusayriler üzerine bilimsel çerçevede yayımlanmış makale ve çalışmaların yetersizliği ortadadır. Bu bölgede yaşayan Nusayrilerin Türkiye çapında merak ve ilgi uyandırdığı açıkça görülmektedir. Son yıllarda Nusayriler hakkında yapılan bilimsel çalışmalardaki artış da bunu kanıtlamaktadır.

Nusayriler hakkında yapılan çalışmalar daha çok sosyolojik, tarihsel, antropolojik ve dinsel alanlarda yapılmaktadır. Değerlendirmede, ana kaynağın içeriği yukarıdaki temel konular çerçevesinde ele alınmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Türkçe Yazmaları katalogunda, “Damıg en. Nasriye (Nusayriye)” OE_Yz_000097 isim ve arşiv numarasıyla yer alan el

⁷ Ergin Sertel (2005), “Dini ve Etnik Kimlikleriyle Nusayriler”, Ankara: Ütopya Yay. S. 14. Aynı bilgiler için bkz: Ayhan Aydın (2006), Nusayri İnanç Önderlerinden Nasrettin Eskiocak'la Söyleşi, “*Kırkbudak Dergisi*” , Ankara, Sayı:8, s. 29, Tarık Özbek (2006), “*Nusayri Etnik Kimliğinin Simgesel Oluşumu*” (Yüksek Lisans Tezi) , M. K. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay, s. 130, Esin Demirbaş (2004), “*Etnik Azınlıklar, Kültürel Entegrasyon ve Medyada Temsil: Nusayri Topluluğu Örneği*”(Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi SBE, Ankara, ss. 81-82, Şule Can (2011) , *Nusayrilik: Sır ve Direniş* (Yüksek Lisans Tezi) , İstanbul: İstanbul Bilgi Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 7.

⁸ Nusayrilerin tarımsal faaliyetleri hakkında bilgi için bkz; Ahmet Gündüz - Erdinç Gülcü (2009) , *XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526–1584)*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı:12, Hatay, s. 309.

yazma eser, içerdiği konularla problemin temel eksenini oluşturmaktadır. Osmanlıca yazılmış bu eserin günümüz harfleriyle çevirisi yapıldıktan sonra problem eksenince değerlendirilmiştir. Çeviri öncesi Nusayrilerin 19 yy. da Osmanlı devletince nasıl karşılandıkları ve ne gibi bir uygulamaya tabi tutuldukları bilinmemekteydi. Bu risalede Nusayrilerin 1850'li yıllardaki sosyal konumlarına, yaşadıkları coğrafyaya ve dinsel tartışmalara değinilmiştir.

19 yy. da Nusayri mezhebine mensup Osmanlı vatandaşlarının devlet kademesindeki konumları hakkında verilerin az ve sınırlı olduğu fark edilmektedir. Nusayrilikte gizli yapılan bir dini ritüelin ortaya çıkarılabilmesi için Nusayrilik üzerine yazılmış çeşitli eski el yazma eserlerin tetkiki ve tahlili gerekmektedir.

1.3. AMAÇ

İslamiyet, insanlığa tebliğ edildikten sonra, Müslümanlar arasında ortaya çıkan farklı düşünce ve yapıdaki yorumlar, mezhepsel faaliyetleri başlatmıştır. Mezheplerin ortaya çıkmasından sonra, İslam dini içerisinde tartışma, çekişme ve mücadele süreçleri yaşanmıştır.

İnsanı toplumsal boyutta değerlendirirken, içinde yaşadığı toplumun en önemli unsurlardan birinin de din olduğu kabul edilmektedir. Mezhepleri meydana getiren din olgusu ve felsefesi olduğuna göre din-mezhep ile ilgili tartışmalar o toplumu şekillendiren bir etken olarak ortaya çıkmaktadır.

Nusayrilik mezhebinin, tarih içinde ilk defa ne zaman ortaya çıktığı tam olarak tespit edilememiştir. Nusayrilik, sürekli tarihsel ve mekânsal olaylarla değişen, evrimleşen bir inanç özelliği taşımaktadır. Nusayrilik mezhebinin dini, felsefi ve sosyolojik yapısından dolayı, Nusayrilerin sürekli tartışma ortamına girdikleri görülmektedir. Nusayriliğin çok boyutlu oluşu dikkate alındığında ele alınacak, incelenecek konuların kapsamının geniş bir mahiyette olduğu anlaşılmaktadır.

Nusayriliğin tarihsel süreç içerisinde şekillendiği tezleri ortaya atılmıştır. Arap Aleviliği olarak da bilinen mezhebin günümüzdeki Nusayriliğe dini anlamda en yakın halini 950'li yıllarda aldığı kabul edilmektedir. Bu tezlerin doğruluğu veya tutarlılığı Nusayriliğin derinlemesine incelenmesiyle ortaya çıkacaktır. Nusayrilik üzerine çeşitli çalışmalar yapmış araştırmacılar, Nusayriliği güncel tartışmalarla ele almaktadır.

Bu çalışmanın bütününde Nusayriler ile ilgili cevaplar aradığımız sorular şunlardır: “Nusayriliği benimseyen Nusayrilere İslamiyet’ten önceki dönemlerde Yunan - Roma Mitolojisi, Hıristiyanlık, Budizm ile eski İran dinlerinin bir etkisi olmuş mudur? İslamiyet’ten sonra, Haçlı Seferleri ve Moğol istilası gibi tarihsel felaketler Nusayrileri etkilemiş midir? Osmanlı devletinin son dönemlerinde Suriye ve Lübnan topraklarında İngiltere ve Fransa’nın desteklediği misyonerlik faaliyetleri ne gibi olaylar ve sonuçlar ortaya çıkarmıştır? Osmanlı devleti ve Nusayrilerin misyonerlik faaliyetlerine tepkisi ne şekilde olmuştur? Nusayriliğin inanç yapısında ne gibi doktrinler yer almaktadır ve bu doktrinlere diğer dinlerden mezhep içerisine alınan inançlar var mıdır? ”

1.4. YÖNTEM

Nusayriliğin en önemli kaynakları kendilerine ait olan ve kendilerinde saklanan orijinal el yazmalarıdır. Günümüzde bu el yazmalarının yavaş yavaş ortaya çıkmasıyla Nusayriliğin tarihsel süreçte yaşadıkları olaylar gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Mustafa b. Ebu Bekr’in Dâmıgu’n-Nusayriye adlı risalesi, bu çalışmanın temel referans kaynağını oluşturmaktadır. Bu kaynaktan edinilen bilgilerle Nusayriler konusunda çalışılmış kitap, makale ve diğer kaynaklar karşılaştırılarak Nusayriliğe doğru bir bakış açısı sağlanmaya çalışılmıştır.

Nusayrilik inancı üzerine yapılmış araştırmalar incelendiğinde bizzat Nusayrilere üretilen çalışmaların sayısı yetersizdir. Bu durumun en önemli nedeni Nusayri din adamlarının yaklaşımıdır. Nusayri din adamları inançlarının bir gereği olarak araştırmacıları kısıtlamalarıdır. Bu sayede Nusayrilik gizemliliğini korumuştur.

Nusayrilerle ilgili çalışma yapan araştırmacılar, Nusayrilik mezhebini İslam’ın diğer mezhepleri ile beraber değerlendirmektedirler. Bunlardan bazıları Nusayrilerin önemli sayılabilecek birkaç özelliğine değinerek konuyu geçiştirirken bazıları da araştırmalarında Nusayrilik mezhebini bütün yönleriyle ele almaktadırlar.

Saha çalışmaları sırasında bölgede yaşayan Nusayrilerle bizzat görüşülerek elde edilen bilgilerden de yararlanılmaktadır. Arap Alevilerine ait türbeler ve ziyaretler yerinde görülerek Nusayriliğin kutsal mekanları tanıtılmaktadır.

Nusayrilerin ne amaçla buraları inşa ettiklerine ve bunların kullanım amaçlarına değinilmektedir.

Nusayri inancı ve Nusayriler hakkında yapılan çalışmalarda yazarların genellikle çeşitli üniversitelerde akademik çalışmalar yapmış kişilerden oluştuğu görülmektedir. Bu akademik çalışmaların yanı sıra, Nusayri inancının tüm bilgilerine sahip Nusayri din adamları tarafından da bazı çalışmalar yapılmıştır. Nusayriliği eleştiren yazılar hakkında bir savunma veya mezhebi tanıtma tarzında ele alınmaktadır. Ancak, Nusayri din adamlarının bu eserleri yüzeysel olup inancın sırları ile ilgili bilgi vermemektedir.

Günümüzde Nusayri inançlarını ortaya koyan ilk çalışma Ahmet Turan'ın “Kitabu'l-Mecmu'nun Tercümesi ” isimli doktora tezidir.⁹ Bu çalışma, Nusayrilik inancının teorisini ve felsefesini öğrenmemizde ilk temel eser olma niteliğini taşımaktadır. Bundan sonra ortaya çıkan en önemli eser ise İnan Keser'in “Nusayriler, Arap Alevileri” adlı çalışmasıdır.¹⁰ Bu eser de Nusayriler arasında büyük bir etki yaratmıştır. Bu eserlerin etkisiyle Nusayri din adamları, Nusayriler üzerine yapılmış çalışmalara eleştirel nitelikte eser ortaya çıkarmaya başlamışlardır. Bu durum Nusayrilik alanında ortaya çıkan eserlerin artmasını sağlamıştır. Ancak Nusayri din adamları inanç doktrinlerini ele almayı ve yayınlamayı sırların ifşası olarak kabul etmektedirler. Bu nedenle din adamı olmayan Nusayrilerin Nusayrilik hakkında eser kaleme almaları Nusayri din adamlarınca uygun görülmemektedir. . Nusayri din adamları, Nusayriliğin teşekkülünden günümüze kadar uzanan mevcut eski el yazmalarını koruyup saklamakta ve bunları mezhep dışından kimselerle paylaşmamaktadırlar.

Nusayrilik ile ilgili çalışma yapan araştırmacılar, Sünnilik ile Şiilik arasındaki çekişmelere de değinmektedir. Bunlar, Nusayriliğin, Şiilik mezhebi ve öğretileri bünyesinde savunmaya çalışmaktadırlar.

Yurt içinde çeşitli kütüphane ve müzelerde Nusayriliğin en temel inanç teorilerini ortaya koyan el yazma eserler bulunmaktadır. Yurt dışında Nusayrilik ile ilgili el yazma eserlerin çevirilerine değinen yabancı araştırmacıların çalışmalarına

⁹ Ahmet Turan (1996), “Kitabu'l Mecmu'nun Tercümesi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Samsun, Sayı: 8.

¹⁰ İnan Keser (2002) , *Nusayriler Arap Aleviliği*, Çivi Yay. İstanbul.

da rastlanmaktadır. Bu çalışmalar ülkemizde yerli araştırmacılar tarafından günümüz Türkçesine çevirtilerek bilimsel makalelerde kullanılmaktadır.

Nusayri araştırmalarında eserleri anlamaya ve yorumlamaya yardımcı kaynakların kullanılması gerekmektedir. Nusayrilik gibi 1200 yıllık bir inanç içerisinde yer alan kavramların anlaşılması ve yorumlanması bu kaynaklar ve sözlükler vasıtasıyla mümkündür. Esat Korkmaz'ın Alevilik ve Bektaşilik Terimleri Sözlüğü, Jean- Pierre Dorman'ın Mitolojiler İnanç sözlüğü (Çeviren: Levent YILMAZ) , Azra Erhat'ın Mitoloji Sözlüğü bu kaynaklar ve sözlüklere örnektir.¹¹

Nusayriiler ile ilgili yapılan bu araştırmada temel kaynak olarak başvuru alan Mustafa b. Ebu Bekr El Kayseri isimli yazarın Dâmıgu'n-Nusayriye adlı eserde yer alan Osmanlıca kavramların günümüz Türkçesine aktarımı sırasında Mehmet Kanar'ın Osmanlıca – Türkçe Sözlüğü, Ferit Devellioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat'ı, Redhouse tarafından yayınlanan Türkçe-Osmanlıca-İngilizce sözlüğü ve Şemseddin Sami'nin Kamus-i Türkî isimli Osmanlıca - Türkçe sözlüğü kullanılmıştır.¹²

¹¹ Esat Korkmaz (2005) , *Alevilik ve Bektaşilik Terimleri Sözlüğü*, Anahtar Yay. , Ankara, Azra Erhat (1972) , *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, Jean – Pierre Dorman (2000) , *Mitolojiler İnanç Sözlüğü*, Levent Yılmaz (Çev.) , I. Cilt, Dost Kitabevi, İstanbul.

¹² Ferit Devellioğlu (2004), “*Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lugat*” (21. b.), Aydın Yay. Ankara , Şemseddin Sami (2004), “*Kamus-i Türki*” (13.b.) , Çağrı Yay. , İstanbul, Mehmet Kanar (2010), “*Osmanlıca - Türkçe Sözlük*”, Say Yay. , İstanbul, Redhouse (1998), “*Türkçe-Osmanlıca-İngilizce Sözlüğü* ”(17.b.), Sev Matbaacılık, İstanbul.

İKİNCİ BÖLÜM

NUSAYRİLİĞİN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞMESİ

2.1.RİSALENİN MUKADDİMESİ

el-Kayseri'nin Dâmıgu'n-Nusâyriye Risalesi, Osmanlı döneminde Nusayriliği konu edinen ilk çalışmalardan birisidir. Bu risaleyi kaleme alan müellifin ismi Mustafa b. Ebu Bekir el-Kayseri'dir. Müellife göre risalenin temelini Antakyalı Nusayri Süleyman el-Adeni efendinin eserleri oluşturmaktadır. Süleyman Efendi Antakya şehrinden Adana şehrine göç ettikten sonra burada Nusayrilerin bilinmeyen yönlerini içerdiği anlaşılan eseri kaleme almaktadır. el-Kayseri, risalenin genelinde Süleyman el-Adeni'nin Nusayrilere dair notlarını değerlendirmektedir. Böylece Nusayriliğin iç dünyasının dışa açılma serüvenini Süleyman el-Adeni aracılığıyla müellif el-Kayseri başlatmaktadır. Müellife göre el-Adeni, Antakya'dan Adana'ya göçünden sonra kesin olmamakla beraber önce Yahudiliğe sonra da Hıristiyanlık dinine geçmiştir. Adana Nusayrileri de onun bu din değiştirmelerine ve yazdığı eserlerine tepki göstermekte gecikmemişlerdir.¹³

Yazar, risalenin hemen başında din değiştirme hadisesinde Nusayri Süleyman Efendi'nin Yahudiliğe geçtiğinin kesin olmadığını belirtirken onun Hıristiyanlık dinine geçtiğini kesin olarak vurgulamaktadır. Bunun nedenini Nusayrilik ile Hıristiyanlığın dinsel felsefe yönünden birbirine benzerliğine ve Nusayri Süleyman Efendinin o dönem misyonerlik faaliyetlerinden etkilendiğine bağlamaktadır.

Risale, Süleyman Efendi'nin Kitabı'l-Mecmu'ya da yer verdiği Kitabı'l-Bakura kitabını ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır. Nusayri inançlarını terk eden Süleyman el-Adeni Kitabı'l-Bakura kitabını Hıristiyan mensupların da desteğiyle 1863 yılında Beyrut'ta yayınlamıştır. Süleyman Efendi'nin yazdığı bu kitabın yayınlanmasından sonra E. Edward Salisbury isimli İngiliz araştırmacı Arapça'dan

¹³ Ömer Uluçay (1996), *Arap Aleviliği Nusayrilik*, Gözde Yay. , Ankara, s. 19.

İngilizce'ye tercümesini yaptırarak yeniden yayınlamıştır. ¹⁴ Bu sayede Nusayrilik inancı ilk defa bilim çevreleri ve teologlarınca tartışma konusu olmaya başlamıştır. Suriye'de arkeoloji araştırmaları yaptığı sırada Nusayrileri işçi olarak çalıştıran Fransız asıllı araştırmacı Rene Dussaud, Nusayriler hakkında bilgi sahibi olmaya çalışmıştır. Fransa'ya dönünce 1900 yılında "Historie et Religion des Nosairis" adlı kitabını yazmıştır. Rene Dussaud bu çalışmasının sonuna Kitabu'l-Mecmu kitabının Arapçası ile birlikte Fransızca tercümesine de yer vermiştir. ¹⁵

Müellif el-Kayseri, Süleyman Efendi'nin bu şekilde isimlendirdiği kitapları, Nusayrileri zor duruma düşürecek bu eserleri, Adana'da eski Türkçe'ye (Osmanlıca'ya) çevirdiğini ifade etmektedir. Kaynaklarda Kitabu'l-Mecmu'dan sıkça söz edilmesine rağmen Nusayrilerin din bilginleri, bu kitaba kaynak olarak hiç değinmezler. Nusayrilerin kimileri bu kitabın varlığını dahi kabul etmezken kimilerinin ise bu kitabı sadece bir iftira kaynağı olarak görmeleri dikkate değerdir. ¹⁶ Ancak söz edilen bu kitabın günümüz Türkçesine çevirileri yapılmıştır. Bu kitap Nusayri araştırmalarında en önemli kaynak olarak kullanılmaktadır. ¹⁷

Yazar risalesinde Kitabu'l-Bakura kitabının yazarı Nusayri Süleyman Efendi'nin hayatından bahsetmektedir. El-Kayseri, risalede Süleyman el-Adeni'nin Antakya'da doğup yedi yaşına kadar büyüdüğünü belirtmektedir. Daha sonra da Adana ahalişi içinde yaşayan el-Adeni'nin, Nusayrilerin arasına karışarak on sekiz yaşına geldiğinde Hıristiyanlığa geçmiş olduğunu anlatmaktadır. Hıristiyanlık dinine geçişinden hemen sonra Nusayrilikle ilgili bilgi ve belgeleri eski Türkçe'ye (Osmanlıca'ya) çevirerek kitap şeklinde (bazı kaynaklara göre de Beyrut'ta)

¹⁴ Selahattin Tozlu (2010), Nusayriler ve Nusayrilik Bibliyografyası, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Dergisi*, Ankara, s. 331.

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz; İnan Keser (2002) , *Nusayriler Arap Aleviliği*, İstanbul: Çivi Yay. İlyas Üzüm (2003) , Sırlar Açıklanıyor mu? Türkiye'de Alevi Nusayri Önderlerini Eserlerinde İnanç Konularına Yaklaşım, "Yol Dergisi" , sayı 21, Ankara, ss. 41-42, Tord Olsson, **a. g. m.**, ss. 227-229, Neşet Çağatay (1985), **İslam Mezhepleri Tarihi**, 3. b. , Ankara: Ankara Üniv. Yay. , c. 1., s. 69.

¹⁶ Uluçay, **a. g. e.** , s. 5. Aynı eserde iftira kaynağı olarak bir diğer kaynaktan bahsedilmektedir. Bu eserin adı " Risalet-i Eddamiğa lil-fasık " olarak verilmektedir. el-Hasibi ile aynı dönemde kaleme alınmış bu eser Nusayrilere çok ağır eleştiriler getirmektedir. Bu eser Nusayrilere yapılan olumsuz düşüncelerin ve bölgesel baskıların artmasına neden olmuştur.

¹⁷ Abdurrahman Togayhan (2010) , "Kültürel Farklılıklar Ekseninde Nusayrilik Üzerine Bir Din Sosyolojisi Araştırması: Mersin Arap Aleviliği Örneği", *Harran Üniv. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 14, Şanlıurfa, s. 65, Risale sayfa 1.

bastırmıştır. Bu eser Nusayrilerin dinsel anlamda bütün temel yönlerini açığa çıkaran metinlere yer vermektedir.¹⁸

M. Hanifi Palabıyık “Dini İnançları ve Özellikleri Bakımından Nusayrilik “ adlı eserinde: Nusayrilerin dayanmış oldukları gizlilik ilkesinden hareketle tarih boyunca İslâm toplumu içinde gerçek inançlarını izhar etmediklerini söylemektedir. Nusayrilikle ilgili bilgiler son derece yetersiz iken, gerek kendilerinin yaptıkları ve yaptırdıkları çalışmalar ve gerekse bölgede sosyoloji ve antropoloji alanında saha araştırması yapan akademisyenler sayesinde yeni bilgilere ulaşıldığına değinmektedir.¹⁹

2.2. İSLAM MEZHEPLERİ ve NUSAYRİLİĞİN ORTAYA ÇIKIŞI

Risale yazarı el-Kayseri, Hz. Muhammed’in İslamiyet’in yetmiş üç mezhebe ayrılacağına dair hadisini hatırlatmaktadır. el-Kayseri’nin risalesinde yer verdiği mezhepler ile ilgili notları şöyledir:

“ Ehl-i İslam ve erbâb-ı makalât yetmiş üç fırkaya teşettüt ve iftirak itmişlerdir. İntiha-i kelâm... muhatasaran Ma’lum ola ki kebar fırak-ı islamiye sekizdir ki bunlardır. 1) Naciye, 2) Mutezile, 3) Havaric, 4) Marhiye, 5) Neccariye, 6) Cibriye, 7) Müşbihe, 8) Şia. Ama Naciye-i maturidiye ve Uşaiye teferruk itmişler ise de tarafeynden biri ahiri tekfir ve tazlil ve teşfik itmediklerinden fırka-i vahide ad olunmuşlardır. Ve ama Müşbihe ve Cibriyenin fırka-i tadadeye iftirakları var ise de onlara itibar olunmayub ancak iki fırka-i mürtakile ad olunmuşlardır. Ama mutezile biraz umur-ı i’tikâdiyede ittifaklarından sonra bazıları bazı aheri tekfir iderek yirmi fırkaya iftirak itmişlerdir ki bunlardır; 1) Vasıliye, 2) Ömeriye, 3) Heziliye, 4) Nizamiye, 5) Emvariye, 6) İskafiye, 7) Ca’feriye, 8) Beşiriye, 9) Müzdariye, 10) Hişamiye, 11) Salihîye, 12) Habitiye, 13) Hadbiye, 14) Mimariye, 15) Nitmamiye, 16) Hâyâtiye, 17) Cazitiye, 18) Ka’biye, 19) Cibaiye, 20) Behşemiye ve ama havariç yed i fırkaya teferruk itmişlerdir ki bunlardır; 1) Muhkeme, 2) Behsiye, 3) İzarkîye, 4) Nicdan, 5) Asfariye, 6) Abahiye, 7) İcariye ve Abahiye dört fırkaya teşettüt itmişlerdir ki bunlardır: 1) Hafsiyye, 2) Yezidiye, 3) Harisiye, ve fırka-i Râbi’a bir isimle tevsim olunmayub 10 fırkaya teferruk itmişlerdir

¹⁸ Ahmet Turan (1996), “*Kitabu’l Mecmu’nun Tercümesi*”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Samsun, Sayı: 8, s. 6, Üzüm, a. g. m. , ss. 173–174, Fığlalı, a. g. e. , s. 185’de Süleyman efendinin elindeki el yazması eserlerin 1863 yılında Beyrut’da kitap halinde bastırıldığından bahsetmektedir. Müellif El Kayseri’nin bu konuya nasıl eğildiği sorusuna en iyi cevap Süleyman Efendi ile Adana’da yaşayan Nusayriler arasında geçen olayların Adana’da yarattığı yankılar olmalıdır.

¹⁹ M. Hanifi Palabıyık (2010), ” Dini İnançları ve Özellikleri Bakımından Nusayrilik ”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Ankara, s. 35.

ki bunlardır: 1) Meymuniye, 2) Hamziye, 3) Şubiye, 4) Hazmiye, 5) Halkiye, 6) İtrafiye, 7) Ma'lumiye, 8) Mechuliye, 9) Salefiye, 10) Tealiye (Tealiye) dört fırkaya teferruk itmişlerdir ki bunlardır: 1) Yungsiye, 2) Abdiye, 3) Gasâniye, 4) Sübatiye, 5) Süniye ve neccariye üç fırka olmuşlardır ki bunlardır: 1) Bergusiye, 2) Züferaniye, 3) Müstedrike, ve Şia 22 fırkaya teferruk idüb bazıları bazı aharı (gayrı, başka) tekfir itmişlerdir. Ve usul-ü şia üç fırkadır ki bunlardır: 1) İmamiye, 2) Zeydiye, 3) Gulât. Zeydiye üç fırkadır ki bunlardır: 1) Carudiye, 2) Süleymaniye, 3) Betiriye ve Gulât on sekiz fırkata teşettüt ve teferruk itmişlerdir ki bunlardır: 1) Sebeiye, 2) Kamiliye, 3) Beyâniye, 4) Muğiriye, 5) Cenahiye, 6) Mansuriye, 7) Hitabiye, 8) Gurâbi'ye, 9) Zimmîye, 10) Hişamiye, 11) Zerariye, 12) Yunusiye, 13) Şeytaniye, 14) Zerramiye, 15) Mufavvize, 16) Bedaiyye, 17) İsmailiye, 18) **Nusayriye** ve İshakiye, işbu fırak-ı mezkûrenin i'tikâdiyatına vukuf (bir şeyi bilme) itila murad idenler mevâkıfa ve şerhine ve (Muhammed) şehristanın milel ve nemi nâm kitabına müracaat itünler. “

el-Kayseri risalesinde mezhepleri bu şekilde saymaktadır.²⁰ Bu mezheplerin çoğu günümüzde bilinmemekle beraber risale yazarının oldukça değerli bilgiler verdiği görülmektedir. Mezhepleri sıralarken Nusayriliği Şiiliğe bağlı gulatlar grubunda, 18. mezhep olarak İshakiyye mezhebi ile birlikte saymaktadır. Yazar bu mezhepleri sayarken İshakilik ile Nusayriliğin mezhepsel benzer yanlarının olduğunu düşünerek birlikte ele almaktadır. Bununla birlikte bazı bilim adamlarının (tarihçiler, sosyologlar ve din adamları) Nusayrileri Dürzîlerle de inançsal yakınlık açısından bir tuttuğu görülmektedir.²¹ Şüphesiz Dürzîlerin Nusayrilik mezhebiyle ilgili benzerlikleri bulunmakla birlikte oturdukları bölgelerin birbirlerine komşu olduğu da görülmektedir. Ancak tarihsel kayıtlarda Nusayrilerin Dürzîler ile bir sürtüşme içine girmiş oldukları da yer almaktadır. Nusayrilerin Dürzîlerden başka İshakilik tarikatıyla da zaman zaman aralarında mücadeleler yaşandığı kaydedilmektedir.²²

²⁰ Risale sayfa 2.

²¹ Tarihi Ahmet Cevdet, İnançlar ve coğrafya temelinde yakınlık olduğu fikrinden yola çıkarak Dürzilik ile Nusayriliğin birbirine benzediklerini düşünmektedir. Aynı bilgiler için bkz; Sayın Dalkıran (2003) , “Tarih-i Cevdet'te İslam Mezhepleri II (Dürzilik ve Nusayrilik)” , *Ata. Ü. Türkiyat Araş. Ens. Dergisi*, sayı: 21,Erzurum, s. 206.

²² İlyas Üzümlü (2007) , “Nusayrilik” Mad., *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 33, İstanbul, s. 272.

2.3.Nusayriliğin Tarihsel Serüveni

Nusayrilerin yaşadığı bölgeler kabul edilen Suriye topraklarının batı kısmı ve Lübnan'ın tamamında ilk olarak Fenikeliler yaşamışlardır. Suriye ve Lübnan Fenikelilerden sonra Persler'in yönetimine ve Perslerden sonra da Büyük İskender'in hâkimiyetine girmiştir. Suriye ve Lübnan, Büyük İskender'in hâkimiyetinden sonra M.Ö. 250'li yıllarda Romalıların hâkimiyetine ve Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılmasından sonra da Bizans devletinin hâkimiyetinde kalmıştır.²³ Bizans devleti ile Arap İslam devleti Suriye topraklarında yoğun bir mücadeleye girişmişlerdir. Halife Ömer döneminde Suriye ve Lübnan'ın fethi tamamlanmıştır. İslam fetihlerinden sonra ensarlardan bir grup bu topraklara getirilerek sonradan Cebel-i Ensariye denilecek bölgede iskân edilmişlerdir. Cebel-i Ensariye bölgesine gelen bu grubun Nusayrilerin ataları oldukları düşünülmektedir.²⁴ Nusayrilerin bu bölgede (özellikle Lübnan'da) yerleşmelerinden 200 yıl sonra Dürzîler ve İsmaililer ile yoğun bir mücadeleye girdikleri görülmektedir. Nusayriler, İslam fetihlerinden 400 yıl sonra Haçlıların egemenliğine girmişlerdir. Nusayriler, Selçukluların Antakya'yı Haçlılardan almasına yardımcı olmuşlardır. Haçlılar Antakya'ya tekrar egemen olmasından sonra Selahattin Eyyubi, Nusayrilerin yaşadıkları bölgeyi Haçlılardan temizlemiştir. Bu kez bölgede hedef haline gelen Nusayrilerin Eyyubilerin baskısı sonucunda Antakya şehri ve çevresine göç ettikleri belirtilmektedir.²⁵ Nusayrilerin Memlukların yönetimine

²³ Şule Can, a. g. e. , s. 12'de Muhammed Galip et-Tavil'in düşüncelerine yer vererek Nusayrilerin İslam öncesi atalarının Gassaniler olduğunu belirtmiştir. Putperest Gassanilerin Roma ve Bizans döneminde Hıristiyan, İslam hakimiyeti ile beraber de Gassanilerin bir kısmının Müslüman olduklarını belirtmektedir. Müslüman olanların da bir süre sonra Şii İslam'a geçerek bugünkü Nusayrilerin kökenlerinin bunlardan kaynaklandığını belirtmektedir. Gassaniler içerisindeki Arap Hıristiyanlar ile Arap Müslümanların birbirine akraba olmasından dolayı Nusayrilerin yaşadığı bölgelerde yaşayan Hıristiyanların da Nusayrilerle akraba olduklarını iddia etmektedir.

²⁴ Cahit Aslan (2005) , “ *Fellahlar'ın Sosyolojisi* ” , Adana: Karahan Kitabevi, s. 47, Erdinç Kineşçi (2000), “ Nusayri Kimliğinin Oluşumunda Siyasal Katılım, Tercihlerin Etkisi ve Partilerin Rolü: Hatay Örneği ”, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* Ankara, s. 80.

²⁵ İnan Keser (2006) ,” *Kentsel Dinamikler ve Kamusal Alan Farklılaşması: Adana Nusayrileri (Doktora Tezi)* ” , A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 104.

girdikten sonra da baskı altında tutuldukları gözlenmektedir.²⁶ Memlukulardan sonra bölgeye Osmanlılar hâkim olmuştur. Osmanlı devleti hükümdarlarından Yavuz Sultan Selim ve Kanuni döneminde bölgedeki bir kısım Nusayriler özellikle toprak işlerinde maharetli olduklarından dolayı (bunlara da Fellah yani çiftçi denildiğinden) Adana'ya (Çukurova ve çevresine) göç ettirilmişlerdir. Osmanlı döneminde Nusayriler tarihsel kayıtlarından Adana şer'iyye sicillerinde ilk defa (16. yy. ilk yarısında) yer almaya başlamışlardır. 1536 tarihli Osmanlı tapu tahrir defterlerinde “garipler cemaati” olarak isimlendirilmektedirler. Osmanlı devleti döneminde Nusayrilerin özellikle mahkeme kayıtlarında “bahçeciler” olarak isimlendirilmişlerdir. Nusayrilik ile ilgili bilgi edinmemizde çok fazla yararı olduğu görülmektedir.²⁷

Nusayriler, Osmanlı devletine isyan eden Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim paşanın bölgedeki bütün baskılarına rağmen Osmanlı devletinin tarafını tutmuşlardır. Bu yüzden Mehmet Ali paşanın isyanı sürecinde, Nusayrilerin çok zarar gördükleri kaydedilmektedir.²⁸ Nusayrilerin Osmanlı devletini desteklemesinin nedeni Osmanlı hükümetinin başında bulunan Fuat paşanın eşinin bir Nusayri olmasıdır. Fuat paşanın eşinin Nusayri bölgelerinde vakıf işlerine girdiğinden böyle bir tutum içine girdikleri düşünülebilir. Bu bilgi bölgede zamanında Halep valiliği de yapmış Ahmet Cevdet paşadan öğrenilmektedir. Bununla birlikte Ahmet Cevdet Paşa, Fuat Paşayı Nusayri bir eş edinmesinden ve

²⁶ Ayşe Atıcı Arayancan (2010/54), “Suriye Bölgesinde İki İnanç Hareketi: Nizari İsmailileri ve Nusayrilik”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Dergisi*, Ankara, s. 186 – 187.

²⁷ Selahattin Tozlu (2010), Osmanlı Arşiv Belgelerinde Antakya ve İskenderun Nusayrileri (19. Yüzyıl), *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Dergisi*, Ankara, s. 82 (Bu eser Nusayrilerin Osmanlı arşivlerinde yer alan kayıtlarını derleyen ve inceleme olanağı sağlayan eserler arasında önem kazanmaktadır), Ali Sinan Bilgili (2010), Osmanlı Arşiv Belgelerinde Adana, Tarsus ve Mersin Bölgesi Nusayrileri (19. – 20 Yüzyıl), *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Dergisi*, Ankara, s. 52'de **Garipler cemaatinin** varlığına karşı çıkmaktadır. Keser, **a. g. e**, ss. 104-105, Abdurrahman Togayhan, **a. g. m.**, s. 71.

²⁸ Ali Sinan Bilgili – Selahattin Tozlu – Uğur Akbulut – Naim Ürkmez (2010), “*Osmanlı Arşiv Belgelerinde Nusayriler ve Nusayrilik (1745 - 1920)*”, Gazi Üniv. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Merkezi Dizisi, Ankara, s. 37.

onun kayınpederinden dolayı küçümseyici bir tavır içine girmektedir.²⁹ Nusayriler bölgedeki konumlarından, etkilerinden dolayı ve tarımda gösterdikleri maharet neticesinde batılı ülkelerin dikkatini çekmişlerdir. Batılı devletler bu bölgede yetiştirilen tütünün kalitesine ve bu tütünün ticaretine gösterdikleri ilgiden dolayı misyonerler vasıtasıyla Nusayrileri kontrol altında tutmaya çalışmışlardır.³⁰

Nusayriler batılı misyonerlerin olumsuz faaliyetlerinden Osmanlı devletinin bölgedeki çabalarıyla kurtulmuşlardır.³¹ Ancak Batılı devletler etkilerini bu kez de Dürzilere doğru kaydırmaya başlayınca Nusayriler bölgede Osmanlıyı temsil eden yegane yerel güç konumuna gelmişlerdir.

Nusayriler arasında Tanzimat reformları ve II. Abdülhamit'in Nusayrilere karşı uyguladığı politikalar sonucu azda olsa Sünnilik akımı başlamıştır. Antakya şehrinde yaşayan Sünniler ve Antakya müftüsünün bu gelişmeye tepki göstererek Nusayrileri camilere kabul etmedikleri anlaşılmaktadır.³² Bu durum sonucunda Osmanlı hükümeti tarafından müftünün görevine son verildiği kaynaklardan anlaşılmaktadır. Osmanlı Devleti'nin Tanzimat reformu uygulamalarını Nusayriler üzerinde de yoğunlaştırdıkları bilinmektedir. II. Abdülhamit'in, Nusayrilerin yaşadıkları bölgelere mektep ve cami yapımı gibi alt yapı hizmetleri için mali kaynak aktardığı anlaşılmaktadır.³³

İlber Ortaylı, Son Universal İmparatorluk ve II. Abdülhamid adlı eserinde: Nusayrilere imparatorluk içinde hiçbir şekilde millet statüsü verilmediğinden bahsetmektedir. Nusayriliğin resmiyette ayrı inanç sahibi olarak görülmediğinden

²⁹ Bilgi için bkz; İlber Ortaylı (1999), "Alevilik, Nusayrîlik ve Bâb-ı Ali", *İSAV: Tarihî ve Kültürel Boyutlarıyla Türkiye'de Aleviler, Bektaşiler, Nusayrîler Sempozyumu Bildirileri*, sayı: 28, İstanbul, s. 40- 41.

³⁰ Uğur Akbulut (2010/54), Osmanlı Arşiv Belgelerinde Lazkiye Nusayrileri(19. Yüzyıl) , **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırması Dergisi**, Ankara, s. 53, Hüseyin Kurt (2003), **Hasırzade Mehmed Elif Efendinin Hayatı, Eserler ve Tasavvufi Görüşler**,(Doktora Tezi), **Ankara Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, s. 34.

³¹ Bilgili, **a. g. m.** , ss. 49 – 50, Ürkmez – Efe, **a. g. m.** , s. 130' da " Osmanlı Hükümeti, Nusayrilerin Sünni akidesini bilmese bile camilere alınmalarını istemektedir. Çünkü, Osmanlı Hükümeti Nusayrilerin camilere girdikçe Batıl inançlarını bırakacaklarını düşünmektedir. " ifadelerine yer vermektedir.

³² Bilgili, **a. g. m.** , s. 57 – 58.

³³ Bilgili – Tozlu – Akbulut – Ürkmez, **a. g. e.** , s. 7, Ortaylı, **a. g. m.** , ss. 41-42, Bilgili, **a. g. m.** , s. 50-51, Tozlu, **a. g. m.** , s. 84- 85, Ürkmez- Efe, **a. g. m.** , s. 128-129.

ama pratikte Nusayrilerin Müslüman bilginler arasında tamamen ayrı gibi tanıtılan gruplar olduğundan bahsetmektedir.³⁴

Mehmet Tekin, Antakya ve çevresindeki Nusayrilik inancının ve Nusayrilerin varlığının Osmanlı devletinin bilgisinde olduğunu söylemektedir. Nusayrilerin İslam cemaatine mensup olduğunu, 19. yy sonlarına kadar ayrı düşünülmesinin kimsenin aklından geçmediğini ve hiçbir nüfus istatistiğinde ayrı grup olarak lanse edilmediğini belirtmektedir.³⁵

Nusayrilerin 19. yy. da yaşadıkları olayları en iyi anlatan eser, Ali Sinan Bilgili, Uğur Akbulut, Selahattin Tozlu ve Naim Ürkmez'in birlikte hazırladıkları “ Osmanlı Arşiv Belgelerinde Nusayriler ve Nusayrilik (1745 - 1920) ” isimli kitaptır. Bu kitap hazırlanırken Osmanlı Arşivlerinde tespit edilen Nusayriler ile ilgili 88 dosya ve defterden yararlanılmıştır. Bu dosya ve defterden ise Nusayriler ile ilgili 228 adet belgeye ulaşılmıştır.³⁶

Bu belgeler incelendiğinde içerik açısından çok değerli bilgiler ortaya çıkmıştır. Bu belgelerde Nusayrilere yönelik misyonerlik faaliyetleri, Nusayrilerin diğer grupları ile ilişkileri, Nusayrilerin Sünni inanca geçme ve geçirilme gayretleri, Nusayri köylerine cami, mescid ve mektep yaptırılması,³⁷ Nusayri çocuklarının eğitim ve öğretimi konuları, Nusayrilerin bölgede çıkardığı isyanlar, bölge yöneticilerinin Nusayrilere yaptığı haksızlıklar, Osmanlı devletine yararlı hizmetleri görülen Nusayrilere ödül verilmesi gibi bilgiler yer almıştır. Bu durumda kitap, Osmanlı merkezi yönetimi (Yıldız Sarayı, Dahiliye, Hariciye, Sadaret, Maarif, Harbiye ve Adliye Nezaretleri) ile vali, mutasarrıf, maarif müdürü, yabancı devlet sefreti ve Konsoloslukları gibi bölge yöneticileri arasında geçen resmi yazışmalara yer vermektedir.³⁸

³⁴ İlber Ortaylı (2002), *Son Universal İmparatorluk ve II. Abdülhamid, T. A.* , Yeni Türkiye Yay. , Ankara, s. 891.

³⁵ Mehmet Tekin (2000), *Hatay Tarihi - Osmanlı Dönemi*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, s.138.

³⁶ Bilgili – Tozlu – Akbulut – Ürkmez, **a. g. e.** , s. 7.

³⁷ Bilgili – Tozlu – Akbulut – Ürkmez, **a. g. e.** , 79 – 81. ve 174 – 189'ncü sayfalarda Nusayrilerin Sünniliğe geçmesi sebebiyle cami ve mektep yapımı için gerekli masrafların karşılanmasına dair Osmanlı hükümetine bildirilen resmi belgeler bulunmaktadır.

³⁸ Bilgili – Tozlu – Akbulut – Ürkmez, **a. g. e.** , s. 7.

Nusayriler I. Dünya savaşında Osmanlı askeri olarak Çanakkale, Suriye ve Filistin’de görev almışlardır.³⁹ Osmanlı devletinin Mondros ateşkes antlaşmasını imzalamasından sonra Suriye’de işgal İngiltere ile başlamıştır. İngilizler, Suriye’yi kısa bir süreliğine işgal altında tuttuktan sonra bölgeyi Fransızlara terk etmişlerdir (1918). Fransa Suriye’de manda yönetimi kurarak bölgeyi 1936 yılına kadar yönetmiştir. Fransızlara karşı kurtuluş örgütleri kuran ve mücadeleye başlayan Müslüman gruplar arasında Nusayrilerin de yer aldıkları anlaşılmaktadır. Antakya ve İskenderun havalisi Nusayrileri 1938 yılında Hatay Türk Cumhuriyeti devletinin bağımsızlığı sağlandıktan sonra 1939’da Türkiye Cumhuriyeti devletine katılmıştır. Suriye’deki Nusayriler ise bir süre daha Fransız yönetimi altında kalmışlardır. Bağımsız Suriye devleti kurulduktan sonra 1960 yılında Nusayri halkından Esad ailesi iktidara gelerek günümüze kadar Suriye’yi idare etmiştir.

2.4. Nusayriliğin İnançsal Gelişimi ve Boyutları

el-Kayseri’nin eserinde yer alan bilgilerde saydığı yetmiş üç mezhepten biri de Nusayriliktir. el-Kayseri, Nusayriliğin kurucusu Muhammed b. Nusayr’ın hayatından ve ondan sonra gelen imamlardan bahsetmektedir. El-Kayseri, konuyu Nusayriliğin en büyük dini şahsiyetlerinden Hamdan b. el-Hasibi’ye bağlamaktadır. el-Kayseri, Hasibi’nin Nusayriliğin yayılmasına hayatını adanmış olduğunu, bu yüzden Mısır’a gittiğini anlatmaktadır. el-Kayseri, Hasibi’nin Nusayriliğin yayılması için Mısırda faaliyetlere başlamasından sonra zamanın Mısır hâkimi tarafından tutuklandığını belirtmektedir. Hasibi, Mısır ülkesinde bir süre zindanlarda tutuklu kaldıktan sonra hapisten kaçmayı başarmıştır. el-Kayseri’nin belirttiği en ilginç notlardan biri de Hasibi’nin hapisten kaçtıktan sonra, dini vazifesini tamamlamak için Hz. İsa’nın mezarına gittiğini belirtmesidir. Bu el-Kayseri tarafından belirtilen en kritik notlardan biridir.

Hamdan b. el-Hasibi, Nusayrilerde 10. yy. da yaşamış ve Suriye’deki en güçlü Nusayri dini liderlerinden kabul edilmektedir. 969 tarihinde Halep’te

³⁹ Turgut Özakman, *“Diriliş 1915”* isimli kitabının 52 numaralı dipnotunda Esat Paşanın anılarına değinerek alıntılardığı ifadede Kuzey Suriye’deki Nusayrilerden kurulu küçük bir birliğin I. Dünya Savaşında savaşması için Çanakkale cephesine getirtildiklerinden bahsetmektedir.

ölmüştür.⁴⁰ Nusayriliğe yaptığı katkılarıyla o dönemden günümüze gelinceye kadar ki temellendirmesini, inanç yapısını ve felsefesini oluşturmuştur. Denilebilir ki el-Hasibi, Nusayrılık için bir milat ve dönüm noktasıdır. el-Hasibi'nin hayatının daha detaylı incelenerek araştırılması gerekmektedir. el-Hasibi, bilgilerini öğretti haline getirdikten sonra bir kitap halinde derleyen kişidir. Nusayrılık inancının sistemleşmesinde, günümüze kadar ulaşmasındaki katkısı göz ardı edilemez. Risaleden de anlaşıldığı gibi Nusayri taraftarları Hasibi için Mısır da hapisten firar eyledikten sonra “ İsa Mesih hapisten kurtularak serbest kaldı “ söylemine girmişlerdir. el-Kayseri, Hasibi'nin İsa Mesih olarak telakki edilen Hz. İsa'nın mezarına giderek Hz. İsa'ya dua etmiş olduğunu belirtmektedir.⁴¹

el-Kayseri, Nusayrılık ile İshakiliği mezhepler arasında on sekizinci sırada birlikte saymaktadır. Buna şu bağlamda açıklık getirmektedir: Nusayrılık ile İshakilik Hulul inancına sahip olduğundan iki mezhebi ortak bir noktada bağlamaktadır. Ancak inanç yönünden birbirinden ayırmaktadır.⁴²

Bundan sonra el-Kayseri risalesinde, Nusayrilerin inançsal yapılarına daha fazla ağırlık verdiği görülmektedir. el-Kayseri, Nusayrilerin Adana, Tarsus, Antakya havalisinde olduklarını belirtmektedir. Adı geçen şehirlerde yaşayanlar tarafından Nusayrilerin Fellah diye anıldıklarını söylemektedir. Nusayrileri de kendi içinde dört guruba ayırmaktadır. Nusayrileri havaya, şafağa (Güneşin doğuşuna), semaya ve aya kutsallık yakıştıran insanlar olarak tanıtmaktadır.

Nusayrilere dair verilen eski çalışmalarda hep bu dört gruptan bahsedilmektedir. Günümüzde yapılan araştırmalarda bunların sayılarının dört gruptan değil iki gruptan oluştuğu yaygınlık kazanmıştır. Bu iki grubun adı Kilaziye ve Haydarilerdir. Nusayrilere göre böyle bir ayırım söz konusu değildir. Ancak Nusayriler, Nusayriliğin bu iki gruba ayrılması durumunda bile inanç

⁴⁰ Hamdan el-Hasibi'nin hayatı hususunda ayrıntılı bilgi için bkz: Ömer Tokuş, *Hamdaniler (Siyasi, İçtimai, İlmî, ve Kültürel Hayat)*(Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa, 2006, Uluçay, a. g. e. , s. 33.

⁴¹ Risale sayfa 2-3. Nusayriliğin en temel felsefi düşüncelerinden biri Ehli beyt sevgisidir. Ancak, Nusayrilikte Hıristiyanlıkla ilgili ifadelerin olmasının nedeni iki inanç toplumunun bazen ortak ayinlerde buluşabilmesidir. (Örneğin; Hıdırellez günleri gibi) Nusayriliğin Hıristiyanlığa benzeyen fikirlerinin ve dini uygulamalarının olması benzerliği somut bir veriye taşıyabilir. Nitekim Hatay'da Hıristiyan kiliselerinin bahçelerinde yapılan yemeklerin ve söylencelerin birbirine çok yakın olması dikkat çekicidir.

⁴² Risale sayfa 4.

farklılığının derin uçurumlardan ibaret olmadığını, sadece yorum farkının var olduğunu söylemektedirler.⁴³

el-Kayseri şöyle devam etmektedir:

“Ma'lum ola ki: taife-i mezbûrenin i'tikâdât-ı bâtilası ve diyânât-ı 'âtilesi (Ebû Şuayb bin Muhammed Nusayr) nam kimesneden neşet itmiş ve bu cihetle bunlara (Nusayriye) dinildi. Nitekim fasl-ı evvelde zikr olundu. Bundan sonra şakirdi (Muhammed bin Cenüb) zuhur idüb bu mezhebi biraz tesis ve tevsî itmiş ve bundan sonra diyar-ı fars'dan şakirdi (Abdullâh El Cilan El Cilan) çıkub bir kat daha tevsî ve neşr eylemiştir. Ve bundan sonra şakirdi (Hüseyn bin Hamdan Hasiybi) nâm mel'ûn zuhur idüb tâife-i merkûmenin salavâtını ikmal itmiş ve taraf-ı iknafda akâid-i n'âtilesini talim ve tefhim ve merasim-i 'âtilesini izâ'a ve işâ'a iderek diyar-ı Şam'a gelüb ahâlisini mezheb-i bâtilna davet itmiş “

el-Kayseri, Nusayrilik'in teşkil etmesini sağlayan ilk kişinin Ebu Şuayb b. Muhammed b. Nusayr olduğunu belirtmektedir. Bu sayede bunlara Nusayriler denildiğini düşünmektedir. Ona göre İbn Nusayr'ın ilk vazifesi kendine taraftar toplamaya çalışmaktır. Nusayrilik'in üçüncü imamı el-Cilan'ın Nusayrilik'e ne derece bir boyut kattığı bilinmemektedir ancak Nusayriliğe o günün İran-Fars felsefe ve düşünce dünyasından katkılar yaptığı görülebilmektedir.⁴⁴ Nusayrilikte İran kökenli din felsefesinin bir etkisine örnek olarak gösterilebilecek ifadeler geçmektedir. Nitekim Nusayrilikte İran-Fars asıllı Selman-ı Farisi'ye atfedilen ve ileride bahsedeceğimiz kavramların kaynağının el-Cilan'dan gelmiş olduğu düşünülmektedir.⁴⁵

Nusayrilik'in ortaya çıkışı gibi yayılışının da pek kolay olmadığı anlaşılmaktadır. Nusayrilik, el-Cilan tarafından Bağdat'da yayılmaya başlamasından hemen sonra Bağdat hâkimi (Abbasi hükümdarları) tarafından sert tepki görmüştür. Nusayrilerin ve onların taraftarlarının şehirden çıkarılmasını istemiştir. Bu defada Bağdat'tan çıkan Nusayri önderleri ve taraftarları faaliyet alanlarını Şam ve Halep şehirlerine taşımaya başlamış oldukları görülmektedir.⁴⁶ Nusayri önderleri halkın

⁴³ Nergizhan TEKİN (2011), “*Türklük Alevilik, Bektaşilik*”, İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yay. , s. 218.

⁴⁴ Risalede belirtilen halefler zinciri günümüz kaynaklarından Uluçay, a. g. e. , s. 33'te verilmektedir.

⁴⁵ Risale sayfa 4. Nitekim Selman-ı Farisi'nin İslam tarihinde çok önemli bir yeri vardır. Hendek savaşında ki katkılarını tüm İslam âlemi bilmektedir. Selman-ı Farisi o günkü dönemde İran'dan göç ederek İslam saflarına katılmış ve sahabelerce de çok sevildiği bilinmektedir. Selman-ı Farisi Nusayrilerin çok eski kaynaklarında Dünyayı temsil etmektedir.

⁴⁶ Moğolların Bağdat şehrini tahrip ve Bağdat Kütüphanesini yakmasıyla Nusayrilerin Bağdat kolu Suriye'ye taşınmak zorunda kalmıştır.

sert tutumu sonrasında burada da tutunamamışlar ancak Suriye’de kalıp faaliyetlerini gizlice yürütmeye başlamışlardır.⁴⁷

Nusayri önderlerinin, sahabelerden olan Hz. Ebu Bekir, Hz Ömer ve Hz Osman’a karşı kötü sözler söylediklerini ve onlara eleştiriler getirdiklerini belirtmişlerdir.⁴⁸ Şiiliğin genellikle aşırı kollarında yer alan bu kötüleme telakkileri Batıni grupların klasik genel tutum ve davranışlarından sayılmaktadır.⁴⁹

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1.NUSAYRİLİK İNANCININ GENEL ÖZELLİKLERİ

3.1.1. Nusayrilikte Hulul İnancı ve Önemi

el-Kayseri, risalesinde taife-i Habise (kötü kişiler) olarak nitelendirdiği Nusayri önderlerini, Cenab-ı Hak’ın Hz. Ali ve evlatlarına hulul⁵⁰ ettiği fikrini kabul ettikleri için eleştirmektedir. Risalede Nusayrilerin kötü ve uygun olmayan düşüncelerine karşı tenkit şeklinde notlar beyan ettiği görülmektedir. el-Kayseri, Nusayrilerin delil olarak düşündükleri ve sıkı sıkıya sarıldıkları hulul fikirlerine karşı anti tezler geliştirmeye çalışmaktadır. Nusayrilere göre Dünyaya gelmiş en temiz ve saf kişiler Hz. Ali ve evlatlarıdır. Onlara göre Allah onların sözleriyle konuştu. Onların elleriyle tuttu. Nusayriler, Allah’ın dünyada bir müddet Ali b. Ebi

⁴⁷ Risale sayfa 4.

⁴⁸ Risale sayfa 5, Nusayrilere göre Hz. Muhammed’ in vefatından sonra İslam ehlibeyte emanet edilmiş olup şu Hadis-i şerife dayandırılır: “ Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurur: “ **Ben ve Ehlibeytim cennette bir ağacız ki dalları dünyadadır. Kim bize tutunursa, Allah’a doğru giden bir yola tutunmuş olur.** ”

⁴⁹ Osmanlı – Safevi ilişkilerinde taraflarca yollanan diplomatik mektuplardan örnek verecek olursak, Safevilerin mektuplarında böyle bir kötülüme telakkisi yaptıkları kaydedilmektedir.

⁵⁰ **Hulul İnancı:** Allah’ın Dünya’da bir süreliğine de olsa insan bedeninde bedenlenmesidir. Allah’ın bu bedeni kullanarak konuşması, görmesi ve işitmesi durumuna Hulul olayı denir. Nusayrilere göre Hulul olayı en temiz ve ruhu saf kişide gerçekleşebilir. Bunlara göre Hulul olayı bir tek Hz. Ali için geçerlidir.

Talib'in bedeninde bir süreliğine olsa da yaşadığını düşünmektedirler.⁵¹ O halde Nusayrilere göre Hz. Ali, insanların ve meleklerin efendiliğine yükselmiştir. Nusayrilerin Hulul inancını el-Kayseri şu antitezlerle çürütmeye çalışmaktadır. el-Kayseri, Hz. Ali'nin Peygamberimizle birlikte müşriklerle mücadele ettiğini risalede belirtmektedir. Bir insanın yüceltilmesi ile müşriklerin Kâbe'de sayıları 300 den fazla olan putları kendi tanrıları olarak kabul etmelerini benzer hata olarak görmektedir. Peygamberimizin Hz. Ali ile beraber inançlarına asla eleştiri kabul etmeyen Mekkeli putperestlere karşı mücadelelerini kanıt göstermektedir. el-Kayserinin tespitinin yerinde olduğu görülmektedir. Çünkü yazara göre Allah'ın savaş meydanında yer alan insanlardan farklı olarak kılıç, kalkan ve ok tutarak yer alması ve savaşması beklenemezdi. Kur'an-ı Kerim'de de bahsedilen bir ayette: "bir şeye ol der o hemen oluverir" denilmektedir.⁵² Burada anlatılmak istenen düşünce açıktır. Allah her türlü cismani şeylerden münezzehtir. Allah, insani bir beden içinde düşünülemez. Evlenemez ve çocuk edinemezdi. Ayrıca İhlâs süresinde geçen ayet ve manası yazarın bu görüşünü kesinlikle desteklemekte iken Nusayrilerin tezini de çürütmektedir.⁵³

el-Kayseri, Nusayrilerin Hulul inancına yönelik ağır eleştirilerini sürdürerek anti tezlerine devam etmiştir. el-Kayseri'ye göre Allah her türlü muhtaçlıktan da münezzehtir. Allah'ın Hulul etmesi onu muhtaçlığa düşürür ki Allah'ın muhtaçlığa düşmesinin imkânsız olduğu sabittir. el-Kayseri, Nusayrilerin böyle bir yanılığa düşmelerinin ve ayetleri yanlış yorumlamalarının sonucunda büyük hata yaptıklarını düşünerek onların ahirette hesap vereceklerini belirtmektedir. el-Kayseri'nin muhtaçlık karşılaştırmasıyla Nusayrilerin Hulul inançlarına karşı son derece isabetli bir antitez geliştirdiği anlaşılmaktadır.⁵⁴

⁵¹ Risale sayfa 5–6, Hz. Ali'nin Nusayrilerde yüceltilmesi tartışmaları için bkz; Abdurrahman Togayhan (2006) , Ali Kültünün Oluşumunda Etkili Olan Tarihi-Sosyal Fenomenlerin Nusayri İdrakteki Tezahürlerine Sosyolojik Bir Yaklaşım: Mersin Arap Aleviliği Örneği, *Harran Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi*, sayı: 15, Şanlıurfa, s. 91 – 93.

⁵² Kur'an-ı Kerim, Yasin Süresi, 82. Ayet.

⁵³ Risale sayfa 6, Kur'an-ı Kerim, İhlâs süresi meali.

⁵⁴ Bir başka deyişle Hulul inancı daha çok doğu felsefesinin bir ürünüdür. Hulul inancı Helenizm felsefesinin getirdiği farklı bakış açısıyla tekrar yorumlanmıştır. Özellikle Suriye, Filistin ve Lübnan topraklarında Hıristiyanlık öncesi Hellenistik felsefesinin varlığı neticesinde Hz. İsa için de böyle bir yorumun yapıldığı anlaşılmaktadır, Böyle bir yorumun da günümüze kadar Hıristiyan Katoliklerce korunarak geldiğini görebilmekteyiz. Katoliklere göre Hz. İsa Tanrının kendisidir. Dünyada

el-Kayseri şu ifadeye de yer vermektedir:

“Dahi dirler ki (Hazret-i Ali bin Ebî Talib) Habil, Şit, Yusuf, Yuşa, Asaf, Şeum, Safa ve Aristatalis ve Hermas ve kelb ve Ashâb-ı kehf ve Salih, ve bakırre- Musa idi. Yani Cenâb-ı bari-i te’âlâ hazretleri Hazret-i Ali ve evlâdları sûretlerine hulûl itdi didikleri gibi zerrât-ı (zerrecik) mezkûreye dahi hulûl ve sûretleriyle aleme zuhur itdi dirler. “⁵⁵

el-Kayseri dikkate değer bilgiler vermektedir. Risale, Allah’ın Hulul ederek geldiği son beden olan Hz. Ali’den önce Habil, Şit, Yusuf gibi peygamberlerin yanında Aristatalis, Hermes gibi dinen ve felsefi önemi büyük kişiliklerin bedeninde de yer aldığını belirtmektedir.⁵⁶ Bunların arasında mitoloji dünyasının yarı tanrı yarı insanı kabul edilen Hermes’in adının da geçmesi çok ilginçtir. Hermes’in ne maksatla hulul listesinde olduğu konusunda bir fikir üretmenin zor olduğu açıktır. Ancak Yunan mitolojisinde yarı tanrı yarı insan olan Hermes’in yer aldığı rol ile İslamiyet’te de anılan ve Kuran’da ismi geçen Hızır söylemindeki benzerlik dikkate değerdir.⁵⁷

Hermes’in, Yunan mitolojisinde çobanların yollarını bulmasına yardım edici ve hastalara şifa verici bir rolü vardır. Babası Zeus olmasına rağmen kendisinin annesi bir insandır. Kendisi de yarı insan yarı tanrı özelliğine bu yolla kavuşmuştur. Annesi insan olduğundan insanlara yardım etmesi ve onları korumasıyla bilinmektedir. İslam inançlarındaki Hızır kavramı Nusayrilik’in İslam öncesi arka planında Helen kültürünün ürünü Hermes ile özdeşleştirilmektedir.⁵⁸

Nitekim Nusayrilerdeki İslam öncesi eski kültürlerin izleri Hermes’le de sınırlanamaz. Bundan başka Adonis ve Defne efsaneleri de bu tip bir etkileşime örnek gösterilebilir. Adonis, eski Suriye ve Lübnanlıların (Fenikelilerin) milli kahramanı olup adına bayramlar düzenlenmiştir. Bugün Nusayrilerin yaşadığı topraklarda İslam’dan önce eski Suriye ve Lübnan (Fenike) halkları arasında anlatılan hikâyeye göre:

doğmuştur ve Dünyevi varlığını Hz. İsa’nın bedeninde devam ettirmiştir. Hıristiyanlarda Tanrı, üç felsefi yapıda düşünülmektedir. Hıristiyanların Hz. İsa öldükten sonra Baba, oğul, Ruhü’l Kudüs olarak üçlü bir söylemin peşine düştükleri görülmektedir. Nusayrilerin de bu yönde bir felsefi yorum geliştirerek üçleme yaptıkları görülmektedir.

⁵⁵ Risale sayfa 6.

⁵⁶ İnan Keser, **a. g. e.**, s. 76.

⁵⁷ Risale sayfa 7, Esat Korkmaz, **a. g. e.**, (**Hızır Maddesi**), s. 321.

⁵⁸ Hermes hakkında bilgi için bkz; Gerhard Fink, **Antik Mitolojide Kim Kimdir?**, Azra Erhat, **Mitoloji Sözlüğü** ve Pierre Grimal, **Mitoloji Sözlüğü (Yunan ve Roma)** eserlerinde “ Hermes ” maddeleri.

“Adonis Suriye kralı Kinyras ile kendi kızı Myrrha'nın birleşmesinden doğmuştur. Hikâyenin anlatısına göre Myrrha kendi güzelliğine güvenerek Aphrodit'i kızdırmış o da Myrrha'yı lanetlemiştir. Aphrodit'in laneti sonucu Myrrha kendi babasına âşık olmuştur. Kral Kinyras kendi kızıyla yattığını fark edemez ancak sabah uyandığında kızını yatağında görünce yaptığı hatayı fark ederek kızını öldürmeye çalışır. Myrrha saraydan kaçmayı başarır. Myrrha tanrılarına yalvararak karıştığı kötü durumdan kurtulmak istemiştir. Zeus onu mersin ya da reyhan ağacına çevirmiştir. Mersin ya da reyhan ağacına dönüşen Myrrha 9 ay sonra bulunduğu ağacın gövdesini çatlatarak Adonis'i doğurmuştur. Adonis doğduktan sonra çocukluğunda çok yakışıklı bir delikanlı olmuştur. Aphrodit onu görünce âşık olmuş ve onu yetiştirmesi için yer altı tanrıçası Persephone'ye teslim etmiştir. Ancak Adonis o kadar güzel yüzlüymüş ki Persephone de ona âşık olmuş ve onu Aphrodit'e vermeye yanaşmamıştır. İki tanrıça arasında çıkan kavgaya Zeus müdahale ederek Adonis'in 4 ay yeraltı dünyasında 4 ay da yeryüzünde, geriye kalan 4 ayı ise istediği yerde yaşamasına karar vermiştir. Adonis 8 ay sonra Aphrodit'in yanında kalmayı seçince öbür tanrılar Aphrodit'in Adonis'e olan aşkını kıskanarak Adonis'i bir av sırasında yaban domuzuna öldürtmüşlerdir. Adonis'in akan kanından Manisa lalesi ve bahar çiçekleri yetişmiştir. Sevgilisinin öldüğünü gören Aphrodit onun yanına koşmuş, koşarken de ayağına bir diken batmış ve ayağından akan bir damla kan tanrıçanın çiçeği olan beyaz gülü kırmızıya boyamıştır.⁵⁹

Nusayrilerde Hermes'e benzeyen mitolojik kişiliklerden başka risalede tanınmış eski Yunan felsefecilerin isimlerine rastlanılması da çok ilginçtir. Nusayrilerin Helenizm denilen karmaşık bir kültürden etkilendiğinin tespitini yapmak zor olmasına rağmen eski Nusayri metinlerinden ve yerel söylencelerinden bu kültürün varlığının izleri görülebilmektedir.⁶⁰

Nusayrilerde Hulul inancının esasına dönecek olursak müellif, Hz. Ali'nin öldüğüne ve bir insanın iki defa ölemeyeceğine inanmaktadır. Bu nedenle Hulul

⁵⁹ Adonis ile ilgili kaynaklar; Gerhard Fink (2004) , *Antik Mitolojide Kim Kimdir?* , Serpil Erfindık Yalçın (Çev.) , İlya Yay. İzmir, ss. 20–21, Turhan Yörükan (2005) , *Yunan Mitolojisinde Aşk*, Ebabel Yay. Ankara, s. 200, Nüzhet Haşim Sinanoğlu (1999) , *Grek ve Roman Mitolojisi*, Kaynak Yay. , İstanbul, s. 53, Jean- Pierre Dorman (2000) , *Mitolojiler İnanç sözlüğü*, Levent Yılmaz (Çev.) , I. Cilt, Dost Kitabevi, İstanbul, s. 385, Azra Erhat (1972) , *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, s. 12.

⁶⁰ Nusayrilerde Hellen kültürünün varlığını tespit etmek Nusayrilerin gizlilik ve gizemcilik olgusu nedeniyle zorlaşmıştır. Nusayriler öz kültürlerinde var olan bazı eski söylenceleri üstünde kalın bir toz kalıntısı olduğu halde günümüze kadar korumayı başarmışlardır. Ancak Nusayrilerin birçok eski metinlerinde bu isimler geçmesine rağmen Nusayriliğin daha kolay ve düzgün bir şekilde öğrenilebilmesi için gizlilik esas kabul edilerek saklanılmaktadır. Ancak Nusayrilerin yeri geldiği zaman bu tip isimleri reddetme yoluna girdikleri de görülmektedir.

inancının reddini ve Nusayrilerin yanlış yola sevk edildiğini ispat etmeye çalışmaktadır. Hz. Ali'nin doğduğunu, gençliğe vardığını belirtmiş ve onun yaşlandığından bahsederek Hz. Ali'nin hulul durumu yaşadığını reddetmiştir. Nusayrilerin böyle bir düşüncesini ancak batıl inançlılıkla suçlayarak sözlerine devam etmiştir.⁶¹

3.1.2 Nusayrilerde Tenasüh'ün (Reenkarnasyon) Boyutları ve Anlamı

el-Kayseri'nin Nusayrilere ithaf ettiği en ilginç inançlarından birinde de şu ifadeyi belirtmektedir:

“Dahi şöyle i'tikâd iderler ki Hazret-i Mesih yani İsa ‘aleyhisselâm (Adem) (Anuş) (Aristotalis) ve (Mühlayilvird) ve (İdris) ve (Müteveşih) ve (Lamik) ve (Nuh) ve (Sam) ve (İrfihşar) ve (Yareb) ve (Hud) ve (Salih) ve (Lokman) ve (Lut) ve (İbrahim) ve (İsmail) ve (İshak) ve (Yakub) ve zaman-ı Yusuf ‘aleyhisselâmda olan (Aziz-i Mısır) ve (Musa) ve (Harun) ve (Talib) ve (Harkıl) ve (Şemvil) ve (Davud) ve (Süleyman) ve (Eyyüb) ve (Hızır İskender) ve (Talut) ve (Danyal) ve (Muhammed) ‘aleyhisselât-ü vesselâm idi. Yani Hazret-i İsa bunların sûretleriyle aleme zuhur itdi deyû i'tikâd iderler ve bilcümle her bir Peygamber ki bu aleme gelmiştir. Hazret-i İsa ‘aleyhisselâmın kendüsü idi dirler ve kezâlik (bunun gibi) (Eflâtun) ve (Calnus) ve (Sokrat) ve (Nirun) ve (Erdeşir) ve (Sayur) ve (Lü'y) ve (Merre) ve (Külab) ve (Haşim) ve (Abd-i Menaf) ve gayrıları Hazret-i İsa idi deyû i'tikâd iderler “⁶²

Hulul, Nusayrilik'in en karmaşık ve en ilgi çeken inançlarından biri sayılmaktadır. Nusayrilere göre Hulul, Hz. Adem ile başlayıp Peygamberimiz ile son bulan geçişler zinciridir. Çeşitli peygamberlerin zaman içinde birbirlerinden hulul ederek hepsinin Hz. İsa mesihin suretleri olduğuna inanırlar.⁶³ Böylesine farklı bir yorum, Nusayrilerin inançlarındaki temel özelliklerden kabul edilen gizemciliğin ve Batını düşünce biçiminin sonucudur. Böyle bir düşünceden yola

⁶¹ Risale 6-7' sayfalarda: “Zîra Cenâb-ı Bari-i Te'âlâ Hazret-i Ali'nin cemi-i ecza-yı bedeniyesine (vücut kısmı) hulûl itdi ise inkısamı lâzım gelir ve ondan bir cüziye, Hulûl itdiyse Cenâb-ı bari asgar eşya olmak lâzım gelir. İkiside batıldır ve bil cümle hulul Cenâb-ı Bârinin mahdud (sınırlanmış) ve mütenahi (sonu gelen) olmasını icab ider. Buda batıldır” denilmektedir.

⁶² Aristoteles, eski doğru kaynaklarda “Aristotalis” ismi ile tanınmaktadır. Bu eserden de anlaşılacağı gibi Nusayrilerin Aristoteles'i önemli dini liderlerinden Yusuf El Hakim ile özdeşleştirdikleri çıkarılmaktadır. Risale sayfa 7, İnan Keser, a. g. e. , s. 76, Şule Can, a. g. e. , s. 18.

⁶³ Hulul inancını Gnostik felsefeden yorumlamak için bkz: Etienne Gilson (2007) (Çev: Ayşe Meral), **Ortaçağda Felsefe**, İstanbul: Kabalıcı Yay. , s. 37.

çıkılarak Nusayrilik'in Batını bir karakter taşımış olduğu anlaşılır. Nusayrilik'te asıl olan perde değil perdenin arkasındaki gerçeklerdir. Bu hulul olaylarının arkasında tenasüh⁶⁴ inançlarının olduğu kesinlik kazanmaktadır.⁶⁵

Mustafa Ünverdi, Kuranda ve Ahiret İnancı Bağlamında Adana ve Hatay Bölgesindeki Tenasüh ve Reenkarnasyon İnançlarının Değerlendirmesi isimli makalesinde Reenkarnasyon inancını Tenasüh'ten ayrı bir şekilde değerlendirerek şöyle tanımlamıştır:

*“ Reenkarnasyon: Ruhun bedenden bedene göç ederek varlığını sürdürmesi, sayısız yeniden doğuşlarla sırasıyla bir çok bedende dünyaya gelmesi, ruhun bedeni terk etmesinden sonra bir başka bedende yeniden doğması anlamına gelen Fransızca bir kelimedir. Reenkarnasyon ruhun insan bedeninden çıktıktan sonra hayvan ve bitki dahil başka varlıkların bedenine girmesi demek olan tenasühten farklıdır. Reenkarnasyon, en basit olarak insanın ruh ve bedenden oluştuğu ve ruhun esas olduğu tezine dayanır. Buna göre fiziksel bir ölümün ardından ruh yaşamaya devam eder. Başka bir ifadeyle reenkarnasyon, ruhsal ilkenin yeni bir tensel kabuğa geri dönüşüdür. İnsan için bu yeni beden yine insan bedenidir.”*⁶⁶

Nusayrilerin el-Kayserinin risalesinde yer alan özelliklerinden bir diğeri de tenasüh denilen kavramdır. Risaleye göre, Nusayri mezhebine mensup kişiler ölümlerinden sonra Dünya hayatındaki iyiliklerine göre beden değiştirip yerin yedi kat yükseğine yükselirken hayatını kötülük yaparak geçirenlerin bedeni ise insan harici canlılarda (hayvanlar âlemindeki canlılarda) yaşamını devam ettirmektedir.⁶⁷ En üstteki sema katına Nusayrilerin yedi kat yükselebilen kişilerinin gireceğine inanılmaktadır. Yedi kat yukarıda cennet yer alırken tersi yönde yerin yedi kat altında da cehennem yer almaktadır. Nusayrilere göre insan, dünya hayatında yaptığı

⁶⁴ Mustafa Ünverdi (2004) , “Kuranda ve Ahiret İnancı Bağlamında Adana ve Hatay Bölgesindeki Tenasüh ve Reenkarnasyon İnançlarının Değerlendirmesi”, *Ç. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, Adana, sayfa 289.

⁶⁵ Palabıyık, **a. g. m.** , s. 30, Esat Korkmaz, **a. g. e. (Reenkarnasyon Maddesi)**, s. 522, Mustafa Ünverdi, **a. g. m.** , s. 290.

⁶⁶ Mustafa Ünverdi, **a. g. m.** , s. 290.

⁶⁷ Kur'an'dan ayetlere örnek verecek olursak: "Nihayet onlardan birine ölüm gelip çattığında der ki, Rabbim! beni geri gönder. Tâ ki, boşa geçirdiğim dünya hayatında iyi ameller işleyeyim. **Hayır! O, söylediği boş bir laftan ibarettir.** Onların arkalarında ise, yeniden diriltilecekleri güne kadar bir berzah vardır" (Mü'minûn, 99-100). Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim bu ayetle reenkarnasyon veya tenasühün varlığını açıkça reddettiği anlaşılmaktadır.

eylemlerden sorumludur. Bireyin ahiretini, dünyadaki hayatı ve eylemleri konumlandırmaktadır. ⁶⁸

Nusayrilerin inancına göre tenasüh, iyi ve temiz bir ruhun başka bir bedene geçişidir ki ruh bunu 70 defa tekrar edebilir. ⁶⁹ Nusayrilere göre evrendeki en temiz ruh, içinde tanrısal öz bulunan Hz. Ali'dir. Onun sahip olduğu son beden imamların başı, ilmin kapısı övgülerine layık olan Hz. Ali'nin kendisidir. Nusayriler, Hz. Ali'nin ölmeden önce ruhunun temizlendiğini ve göğe yükseldiğini düşünmektedirler. ⁷⁰

Nusayrilerde yine Yunan felsefesini hatırlatabilecek bir düşünce sisteminin varlığına kanaat edilmektedir. Nusayrilere göre doğru bilgiye herkes sahip olamaz doğru bilgiyi ancak üstün kişiler görebilir ve bilebilirler. Özellikle Nusayri şeyhleri ve Nusayri halkı arasındaki ayrımın ve kıyasın kaynağının buradan esinlendiği düşünülebilir ki bu Gnostisizm felsefesinin işaretidir. ⁷¹

Gnostisizm: “*Bilginin herkes tarafından bilinmeyeceğini ancak bazı alim insanlar tarafından gönül gözü ile bilinebileceği bir öğretilerdir.*” Bu felsefi düşüncenin anavatanının Suriye ve Fenike medeniyeti olduğu görüşleri yer almaktadır. Örneğin bu felsefe Hellenistik dönemde M. Ö. II. Yy. da ortaya atılan Platon sonrası, yeni Plâtonculuk akımının felsefesidir. Bu akımın Hıristiyanlık dini öğretileri ile Hz. İsa'nın Tanrısal özünün tartışmalarına felsefe boyutunda katılmış

⁶⁸ Risale sayfa 31-32, Ayrıca Nusayrilikte tenasüh (reenkarnasyon) konusunda bilgi için bkz; İsmail Engin , **a. g. m.** , s. 251, Faik Reşit Unat, **a. g. e.** , s. 59, Neşet Çağatay, **a. g. e.** , c. 1, s. 71, İsmail Kaygusuz (2005), *Aleviliğin Doğuşu*, Su Yay. ,İstanbul, ss. 80–81, Mehmet Karasu (2002) , *Harbiye*, Hatay, s. 65.

⁶⁹ İsmail Engin (2001), Hatay Nusayrilerinde Din ve Dini Algılayış, “*Uluslararası Anadolu İnançları kongresi Bildirileri*”, Nevşehir: Ervak Yay. , s. 251, Faik Reşit Unat, (2002), *Sabır Taşında, Sır Aynasında Nusayriler/ Arap Alevileri*, İstanbul: Berfin Yay. , s. 59, Neşet Çağatay, **a. g. e.** , c. 1, s. 71, İsmail Kaygusuz, **a. g. m.**, ss. 80–81, Mehmet Karasu, **a. g. m.**, s. 65.

⁷⁰ Abdurrahman Togayhan (2008), “ Günümüz Paralel Nusayrilik İnancına Yansıyan Senkretizmin Temel Formları: Mersin Karaduvar Mahallesi Örneği ” , *Harran Üniv. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 20, Şanlıurfa, s. 244'de H. Reşit Tankut (1938), *Nusayrilik ve Nusayriler Hakkında*, Ulus Matbaası, Ankara, s. 8'deki alıntısında belirtmiş olduğu gibi Tenasühe inanma meselesi kişinin Nusayri olup olmadığıyla ilgili olduğunu belirtmektedir.

⁷¹ Gilson, **a. g. e.** , s.41'de Gnostik felsefe için şu tanımlı yapmaktadır: “ Gnosis bir bilgidir. Ona sahip olan ilk hatadan kurtulur. Selamete varır. “ Nusayrilere göre bilgi herkeze bilinemez. Nusayrilikle bilgisi en çok olan kesim Nusayri din adamlarıdır. Bu yüzden Nusayriler arasında yüzeysel bir dinsel sınıflaşmanın olduğu anlaşılmaktadır.

olduğu görülür. Aynı şekilde Nusayriliğin de dini motiflerini İslam öncesi senkretik veya gnostik düşünceden aldığı, ilhamla kurgulamış bir dinsel mezhep olduğu anlaşılmaktadır.

Şinasi Gündüz'ün Mitoloji ile İnanç Arasında Ortadoğu Dinsel Gelenekleri Üzerine Yazılar başlıklı çalışmasında Senkretizm ile ilgili detaylı fikirler vermektedir. Ona göre:

“ Senkretizm, farklı geleneklerin birbirini etkilemesi sonucu oluşan yeni kültürel yapıları, gelenekleri veya düşünce ekollerini ifade etmede kullanılan bir kavramdır. Kültürlerin, düşünce akımlarının ya da çeşitli fırka ve grupların oluşumunda senkretizmin önemli bir rol oynadığı bilinen bir gerçektir. Yaşanılan bölgelerin coğrafi ve jeopolitik konumları yanı sıra, toplumların birbirleriyle olan ekonomik ve sosyo-kültürel ilişkileri de çeşitli alanlarda senkretist yapıların doğuşuna imkân hazırlamaktadır.⁷² Özellikle günümüz İslam dünyasının büyük kısmının yer aldığı Ortadoğu tarihi incelendiğinde, kültürel yönden oldukça zengin olan bu yörenin çok eski dönemlerden itibaren senkretist birçok yapıyı barındırdığı görülmektedir. “⁷³

Avni İlhan, İrfan Abdülhamid Fettah'ın Nusayriye isimli çalışmasını çevirerek yayımladığı makalesinde: “Nusayrilerin Senkretik - Gnostik düşüncelerinin mitolojik ürünlerini İslam dini metodları ile uzlaştırarak bir inanç sistemi kurduklarını belirtmektedir. Eski inançlarını reddetmeden ve eski inanç yapılarıyla bütünleşerek evrimleşen Nusayrilik ekolünü eleştirip Nusayriliğin İslam metodlarının dışına çıktığını belirtmektedir.”⁷⁴

Nusayrilerin yukarıda belirtilen şahıslara olan itikadlarından başka diğer inanç dünyalarının değerli kişileri arasında hem Fars (Anuş), hem Yunan (Harkıl-Herkül) hem de Mısır (Potifar) kaynaklı insanlara rastlanılması dikkat çekicidir. Nusayrilerin belleklerinde eskiden beri yer alan efsaneler ve söylenceler yerel düzeyde, Nusayri yaşlıları arasında tekrar edilmektedir. Nusayrilerin kendi aralarında İslam öncesi medeniyetleri kuran İlkçağ'ın en önemli şahsiyetlerinin (Aristoteles, Büyük İskender, Hüsrev Anu Şirvan gibi) hikâyelerini ve başlarından

⁷² Hatay ilimizde farklı din ve etnik kökene sahip inançların birbirleriyle kaynaşmasını ve etkileşmesine örnek için bkz: Fulya Doğruel'in 2009 basım tarihli “*Hatay'da Çok Etnili Ortak Yaşam Kültürü: İnsaniyetleri Benzer*” isimli çalışması.

⁷³ **Gnostisizm** hakkında geniş bilgi için bkz: Şinasi Gündüz (1998), *Mitoloji ile İnanç Arasında Ortadoğu Dinsel Gelenekleri Üzerine Yazılar*, Samsun: Etüd, ss. 39-52.

⁷⁴ İrfan Abdülhamid Fettah (1995), *Nusayriye* (Çev: Avni İlhan), *D. E. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, İzmir, Sayı: IX, s. 329

geçen olayları anlattıkları bilinmektedir. Bu söylenceler araştırılmaya ve incelenmeye değerdir.⁷⁵

3.1.3 Kendi içinde Gruplaşan Nusayrilik

el-Kayseri Nusayriler ile ilgili risalesinde Nusayrileri iki gruba ayırmakla birlikte bu iki inanç grubunun benzerliklerine ve farklılıklarına da değinmektedir. Bunların Şimaliye ve Kilaziye olduğunu belirtmektedir.

3.1.3.1 Şimaliye İnanıcı

el-Kayseri Şimaliye grubuna mensup Nusayriler için şu bilgilere yer vermektedir:

“ ... Şimâliye tâifesi hazret-i fahr-i kainat fâsid ekmelittahiyyat efendimizin rububiyetini i'tikâd idüb ve Hazret-i Muhammed ve Ali biri birinden infisal ve iftirak itmeyerek biri birine fasl olub gâyet-i Kübra Hazret-i Ali'dir ve Muhammed 'aleyhisselâm Hazret-i Ali gibi halıkdır deyû i'tikâd iderler ve bunların indinde sema Hazret-i Ali'den ibaretdir. Bunun için bu tâife-i habise semaya iba'det iderler ve dirler ki: sema zahiredir. Lakin sûret-i asliyesiyle onu bir kimse idrak idemeyüb ancak ism yani Hazret-i Muhammed 'aleyhisselâm idrak ider. Zîra ism semayı kızl renkde ve bab yani Süleyman Fârisî beyaz renkde ve efrad-ı beşer gök renkde görülür ve şöyle za'm iderler ki: kendilerin hin-i mehaslarında? Ruhları arâbi'de (Mücre) ve Fârisîde (Kehkeşan) ve Türkide (Saman) Uğris tabir olunan ufak yıldızlara intikal idüb yıldız olurlar ve bu vakitte Süleyman sarı renkde görülür. “⁷⁶

Nusayri inancına mensup bu grubun en önemli özelliği Hz. Ali ile Hz. Muhammed'i birbirine eşit olarak görmeleridir. Bu birlikteliğe en yakın insanın Selman-ı Farisi olduğu kabul edilmektedir. el-Kayseri, gökyüzünün değişik renkleri alması olayını Nusayrilerin bu üç değerli insanın görüntüsüne benzetmelerine dayandırmaktadır. Nusayriler bu renkleri onların görünmesini engelleyen bir tür

⁷⁵ Ayrıntılı bilgi için; Mehmet Karasu, “*Bir tutam Işık*” isimli kitabı, Şinasi Gündüz (1998), Mitoloji ile İnanç Arasında Ortadoğu Dinsel Gelenekleri Üzerine Yazılar makalesi, Şule Can'ın “*Nusayrilik: Sır ve Direnis*” isimli yüksek lisans tezi ve Avni İlhan'ın çevirerek bilim dünyasına sunduğu İrfan Abdülhamid Fettah'ın “Nusayriyye” adlı çalışması.

⁷⁶ Risale sayfa 13.

yanılsama veya perde olarak düşünmektedirler. Platon'un idealar dünyası felsefesinin izleri burada da görülmektedir. Nusayrilerin bu tip düşüncelerinin 13. yy başlarında başladığını düşünürsek Güneş sisteminin içinde yer alan Samanyolu kuşağı kavramını bildikleri ve Nusayrilerin gök bilimi ile ilgilendikleri anlaşılmaktadır.⁷⁷

Batını anlamda yaratılış mitolojilerinin felsefesi kabul edilen Tanrı'yı tanıma ve kabul etme olayını gerçekleştiren tek kişi Nusayrilere göre Peygamberimiz Hz. Muhammed'dir. Bu nedenle Hz. Muhammed'in Hz. Ali'den sonra dünyada yaşayan en temiz insan olduğu risaleden anlaşılmaktadır.⁷⁸

3.1.3.2 Kilaziye İnancı

el-Kayseri Şimaliye grubunu tanıttıktan sonra Kilaziye grubunu tanıtmaya başlamaktadır. el-Kayseri risalede Kilaziyeler ile ilgili şu değerlendirmelere yer vermektedir:

“ ... Kilaziye tâifesi ki abde-i kamerdir. Şöyle i'tikâd iderler ki: Hazret-i (Ali) kameri halk idüb üzerinde oturdu ve El hâlet-i hâzihî kamerin vasatında görünen siyah nesne oldur ve kamerin mabud olduğuna şu âyet-i kerime ile istidlal iderler. İstebanallâh (Küllî yevm hüve fî şe'n) şunun-ı ilâhiyeyi kamerin yevmen kuyumen ezdiyad ve intifasından ibaret kılmışlar gazaballâh-u 'aleyhim ve bakara-i Musa ve naka-i Salih 'aleyhisselâm (Ali) bin Ebî Talib olub o asrın ahâlisini imtihan için bu iki sûretle zuhur itdi ve böyle za'm iderler. “⁷⁹

Risaleye göre Kilaziye inancına mensup kişiler Ay'ın Dünya'ya görünen görüntüsünde Hz. Ali'nin yüzünün görüldüğüne inanmaktadırlar. el-Kayseri Nusayrilerin bu inançlarını, Kur'an-ı Kerim'den bir ayet ile ispat etmeye çalıştıklarını belirtmektedir. el-Kayseri bu değerlendirmeler ışığında Nusayrilerin Batını karakterli inanç yapılarının ortaya çıktığını belirtmektedir. Risale yazarı, Hz.

⁷⁷ Risale sayfa 13.

⁷⁸ Gilson, a. g. e. , s. 41'de belirttiği “Gnostik bilgiye (Tanrıyı bilmek, tanımak) sahip olan kişi günahlarında arınarak, kurtuluşa varır “ felsefesinden yola çıkarsak Nusayrilikteki Gnostik felsefe ile senkretik yaklaşımı keşfedebiliriz.

⁷⁹ Risale sayfa 13.

Âlinin insanları imana davet etmek adına Hz. Musa ve Hz. Salih peygamber suretinde görüldüğünü de belirtmektedir.⁸⁰

3.1.4 Nusayrilere Göre Evrenin Yaratılış Mitolojisi

Evrenin yaratılış mitosları da Nusayrilere dikkat çekicidir. el-Kayseri şu notları eserine düşmüştür:

“ Ve türrehat-ı i'tikâdiyelerinden biri (Hübut(İniş, Aşağı inme)) dir ki yukarıdan aşağıya inen manasındadır. Bu tâife şöyle za'm ve i'tikâd iderler ki: kendüler hılkat-ı alemde evvel envar-ı marziye (nurluğa razı olma) ve Kevâkib-i (yıldızlar) nuraniye olub itaat ve masiyet(itaatsızlık) beynini fark ve teneyyüz (temeyyüz – kendini gösterme – ortaya çıkma) iderler ve yemezler içmezler ve kaza-yı hacet(ihtiyacını gidermek) itmezler ve Hazret-i (Ali)'yi nazara-i suğra (küçük) ile müşahede iderler imiş bu hal üzere yedibin yediyüz yedi sene ve yedi saat muradım olub hatırlarına gelmiş ki Hazret-i (Ali) kendülerinden Ekrem bir kimse halk itmedi bu hutur bunların indinde bir günah olmuş ki evvela bunu irtikab (beklemek, ummak) itmişler bundan için Hazret-i (Ali) bir hicab halk idüb yedibin sene evvel hicab (hicap) bunları tutmuş ba'de Hazret-i (Ali) bunlara tecell-i idüb (Elestü birabbiküm) yani sizin rabbiniz değil miyim demiş bunlara beli (evet) yani rabbimizsin demişler Hazret-i Ali'yi kendüleri gibi zan itdikleri için onu külliyyetle görüyorlar zan itmişler. Buda diğer bir günah olmuş olduğundan hicab-ı mezkûru bunlara göstermiş ve bu hicabı yedibin yetmiş yedi sene yedi saat tavaf itmişler. Bundan sonra ak sakallı şeyh-i kebir sûretinde tecelli idüb Hazret-i (Ali)'yi, Sûret-i mezbûrede zan itmişler. Bunlara demişki ben kimim bunlarda bilmeyiz demişler. Ba'de gazaban olarak arslana rakib olduğu halde şab sûretinde zuhur ve ba'de tıfil sağır sûretinde tecelli idüb yine bunları davet itmiş ve (Elestü birabbiküm) demiş her bir zuhurda bu kavli tekrar itmiş ve (ismi) ve (babı) ve (Ehl-i meratib-i kaddes) kendü ile beraber imiş. “⁸¹

Nusayrilere göre Evrende her şeyden önce o vardı. Burada evrenin yaratıcısı olarak belirtilen Hz. Ali, kendi nurlarını da yaratmıştır. Yaradılışlarının gereği kendisine benzemesinden dolayı nurlar kibirlenince ve kendisine itaat etmeyince onları 7707 sene boyunca cezalandırmıştır. Tabiatlarına güvenerek tekrar asi olmaları hasebiyle onları dünyaya göndermiştir. Onları dünyada ete ve kemiğe büründürerek insan bedenine hapsetmiştir. Hz. Ali, tekrar hesap edilecekleri gün onlara insan suretinde görüneceğini belirtmektedir. Kendisini tanıyanlara müjdelere vaad ederken tanımayıp kibirli olacaklara ceza vereceğini bildirmektedir. Nusayri

⁸⁰ Palabıyık, a. g. m. , s. 27.

⁸¹ Risale sayfa 7 – 8, Ayrıntılı bilgi için bkz: Özbek, a. g. m. , ss. 116-117, İnan Keser, a. g. e. , s. 77.

önderleri arasında yer alan bir inanışa göre günümüzde güneş sisteminde bilinen gezegenler, bu kibirli nurlar olarak kabul edilmektedir. Bu nurlar kibirlerinden dolayı ceza olarak yaşamdan yoksun taşla dönüşmüşlerdir. Bu yaşamdan yoksun gezegenlerin güneş etrafındaki dönüş hareketlerini sürdürmeleri onların bir anlamda güneşi tavaf etmekle cezalandırıldıkları inancıyla ilgilidir.⁸²

3.1.5 Nusayrilere Göre Helal ve Haram Olan Şeyler

el-Kayseri'nin Nusayrileri ele aldığı risalesinde, Nusayrilerde helal ve haram olan şeylere değindiği anlaşılmaktadır. Risalede yer verdiği notlara bakacak olursak:

“Ma'lum olaki havâs-ı Şimâliye sakallarını ve yüzlerini traş ittirmeği caiz görmezler ve ama Kilaziye indinde bu caizdir. Sakallarını traş itdirirler ve sakal traş itdirmeyen yüzünü ve boğazını traş itdirir ve Şimaliye indinde biber ve bamyâ binadure yemek ve tütün içmek ve erlere göre kırmızı urba giymek haramdır ve bazısı sarı kabak yimeyi tahrîm iderler. Bamyâ ve biberin hurmeti hakkında bir kıssa ihtira iderler imiş.”⁸³

Yukarıda yer alan notlarda Nusayrilerin iki kolu Şimaliye ve Kilaziye grupları arasında caiz kabul edilen ve caiz kabul edilmeyen adetlerden bahsedilmektedir. Risalede Kilaziye grubuna mensup Nusayrilerin sakallarını ve yüzlerini traş etmeyi caiz veya dini vazife olarak görmekteyken Şimaliye grubuna mensup Nusayrilerin traş olmayı dinen caiz görmedikleri belirtilmektedir.

Şimaliye grubuna mensup olan Nusayrilerin biber, bamyâ, sarı kabak, binedure (domates) yemeyi, tütün içmeyi ve erkeklere kırmızı urba (ceket, üniforma) giymeyi haram saydıklarını söylemektedir. Bununla birlikte Nusayrilerin kendi aralarında biber ve bamyâ üzerine birkaç kıssa (dinsel hikaye) anlattıkları belirtilmektedir. Nusayriler, Hz. Muhammed'in başından geçen bir olayı kendi aralarında anlatarak tütün içmenin haram olduğunu kabul etmektedirler. el-Kayseri, Nusayrilerin tütünün ortaya çıkışını bir hadis-i şerif ile anlattıklarını ve kendi aralarında tütünü haram saydıklarını belirtmektedir.⁸⁴

el-Kayseri'nin Nusayrilerin anlattığı haram ve helal olan konulara bir yenisini de eklediği görülmüştür. Bu konu Nusayrilerin dişi hayvan eti yemedikleri

⁸² Tord Olsson, **a. g. m.**, s. 229, Ayrıca risale sayfa 7-8'de kibirlenen insanlara karşı Hz. Ali'nin yetişkin bir arslan şeklinde onlara görüldüğü de kaydedilmiştir. Hz. Ali için İslam tarihinde Allahın arslanı tabirinin de kullanılması dikkat çekicidir. Tarık Özbek, **a. g. e.**, ss. 116-117.

⁸³ Risale sayfa 24.

⁸⁴ Risale sayfa 24-25.

konusudur. Nusayrilerin bazı dişi hayvanların adet geçirmelerinden dolayı bunların etlerinden yemediklerini belirtmektedir.⁸⁵

Tarık Özbek, “Nusayri Etnik Kimliğinin Simgesel Oluşumu” isimli tez çalışmasında konuyla ilgili olarak şu görüşü belirtmektedir:

“ Nusayrilerin özel günlerde (bayram, dine giriş ayinlerinde ve adaklarda vb.) kurban için kestikleri hayvanları eril ve dişil olup olmamalarına göre sınıflandırılırlar. Bunlardan doğurganlık ve âdet özelliği olan hayvanlar dışarıda bırakılırken, dinin koyduğu sınırlarla belirlenen eril hayvanlar kurban olarak kesilirler. Bu yasak, insanlar arasında genel olarak “adet gören ve doğurgan olan hayvanın eti yenmez” biçiminde ifade edilir. ”⁸⁶

el-Kayseri, Adana ahalisi arasında dişi hayvan tulumlarına yağ, pekmez gibi yiyecekler konulduğunda dahi bunları yemekten uzak durduklarını örnek olarak göstermektedir. Nusayriler arasında yapılan saha araştırmasında dişi hayvan eti yemenin haram olduğu konusunda risalenin yazarı ile aynı yönde fikir beyan etmektedirler. Ancak Nusayriler bamyacı, biber ve domates yemenin haram olduğu konusuna karşı çıkmaktadırlar.⁸⁷

3.1.6. Nusayrilerde Tanrı İnancı Kuramı ve Batını Karakterlik İzleri

Risalede zikredilmesi gereken konulardan biri de üçlemenin felsefi dayanağını oluşturan kuramdır. Risalede şöyle bahsetmektedir:

“...(ismi) ve (babı) ve (Ehl-i meratib-i kaddes) kendü ile beraber imiş. İsm ile Hazret-i Peygamber ‘aleyhisselât-ü vesselâmı ve bab ile Hazret-i Süleyman Fârisîyi murad iderler ”⁸⁸

Nusayrilik’te ilginç bir şekilde Tanrının üç temsil halinde tasviri bulunmaktadır. Bundan dolayı Tanrının bir olması gereken unsuru Hıristiyanlık dinindeki gibi Nusayrilik’te de üçe ayrılmış olduğu görülmektedir. Tanrı üç şekilde

⁸⁵ Ergin Sertel (2006), Toplumsal Bir Olgu Olarak Nusayrilik (Arap Aleviliği), “*Kırkbudak Dergisi*”, Ankara, sayı: 8, s. 50, Aynı bilgiler bkz: Palabıyık, **a. g. m.** , s. 33, Piri Er, **a. g. m.** , s. 286’da Nusayrilerin tavşan eti yememelerini etinin kan oluşuna ve kadın gibi hayız oluşuna, dişi hayvan eti yememelerini de hayvanların üretkenliliğine, çoğalmalarını sağlamanın gerekliliğine ve erkek hayvanın etinin daha temiz ve sağlıklı oluşuna bağlamaktadır.

⁸⁶ Tarık Özbek , **a. g. e.** , s. 49.

⁸⁷ Risale sayfa 25, Mehmet ÇAPAR, 19 Yaşında, İlkokul mezunu, Karaağaç/İskenderun/HATAY, Tuncay YAMAN, 35 Yaşında, ilkokul mezunu, Karaağaç/İskenderun/HATAY, Arzu USLU, 18 Yaşında, Lise Mezunu, Karaağaç/İskenderun/HATAY.

⁸⁸ Risale sayfa 8.

isim, mana ve babı (ehl-i meratıb) temsil etmektedir. Bu üçe bölünmüş Tanrısal yetkileri ism lafzıyla İslam peygamberi, mana lafzıyla ise Hz. Ali, bab olarak bilinen zatı ise Selman-ı Farisi temsil etmektedir.⁸⁹ Bu üç şahsiyetin aynı zamanda dünyada var olmalarının nedeni yukarıda belirtilen kibir halindeki nurlu insanları sınava almaktır. Ancak burada tartışılmak istenen nokta şudur: Neden üçleme?

Nusayri üçlemesine Ahmet Yaşar Ocak'ın İslam İnançlarında Hz. Ali isimli kitabında da yer verdiği Meir M. Bar- Asher ve Aryeh Kofsky, “ *Ali B. Ebi Talib'in İlahi Vasıflarına Dair Nusayri Öğretisi ve VII. / XIII. Yüzyıldan Kalma Yayınlanmamış Bir Risaleye Göre Nusayri Üçlemesi* “ isimli makalesinde yer verilmektedir. Bu eser Nusayri üçlemesi üzerinde yayınlanmış en önemli eserlerden biri olarak sayılabilir. Burada Nusayrilerin kendileri arasındaki Hz. Ali'nin tanrısalılığı probleminin ele alınması dikkat çekicidir. Bu esere göre, Halepli el-Neşşabi isminde Sünni mezhebine mensup bir kişi, Nusayrilerin yoğun olduğu bir kasabaya gelerek buradaki Nusayrilerle girdiği Hulul inancı tartışmasını anlatmaktadır.⁹⁰

Ahmet Yaşar Ocak “*İslam İnançlarında Hz. Ali*” isimli kitabında yer verdiği makalede Nusayrilikte üçleme konusunda ilginç tartışma ifadelerine yer vermektedir. Bu ifade şöyledir:

“el Neşşabi, Her kim ki Ali'nin bir insan adı (ism- i nasut), Allah'ın ilahi bir ad (ism-i lâhut) olduğuna inanıyor, o Allahın hem ilahi varlıklar dünyasını hem de insanlığı temsil eden bir cismi (cism) olduğunu kabul eder. Allah'a şirk koşmuştur (kafara ve eşraka), tıpkı Hıristiyanların Hz. İsa için taşıdıkları inanca benzer inançlar taşımaya başlamıştır. Hıristiyanlar derler ki o Hz. İsa, hem ilahi varlıklar dünyasını hem de insanlığı temsil etmektedir; çarmıha gerilip öldürülmesi onun insani kişiliğini etkilemiş, ilahi yanı ise göğe yükselip kaynağına geri dönmüştür. Ancak Allah onları şu

⁸⁹ Nusayri üçlemesi üzerine ayrıntılı bilgi için bkz: Ahmet Yaşar Ocak, İslam İnançlarında Hz. Ali isimli kitabında yer verdiği Meir M. Bar- Asher ve Aryeh Kofsky, “ *Ali B. Ebi Talib'in İlahi Vasıflarına Dair Nusayri Öğretisi ve VII. / XIII. Yüzyıldan Kalma Yayınlanmamış Bir Risaleye Göre Nusayri Üçlemesi* “ makalesi. Bu eser Nusayri üçlemesi üzerinde yayınlanmış en önemli eserlerden biri olarak sayılmaktadır. Burada Nusayrilerin kendileri arasında Hz. Ali'nin tanrısalılığı probleminin ele alınması dikkat çekicidir. Halepli El Neşşabi isminde Sünni mezhebinde bir kişinin Nusayrilerin yoğun olduğu bir kasabaya gelip oradaki Nusayrilerle Nusayri itikadını tartışmasını anlatmaktadır.

⁹⁰ Ahmet Yaşar Ocak, İslam İnançlarında Hz. Ali, (Ankara: TTK, 2005) , ss. 137–172'de yer alan bu el yazma yabancı araştırmacılarca ilk kez incelendikten sonra İngilizce yayınlanmış, A. Y. Ocak ise bu makaleyi doğrudan kitabına aktararak değerlendirmeyi okuyucuya bırakmıştır.

sözlerinden ötürü yalancı ilan etmiştir: (Kur'an 4/159) ⁹¹ Ayrıca şunları da söylemiştir: (Kur'an 112/1) ⁹² “ben yalnızca dilim, ne et ne de kemik” diyerek onları yalanlamış, Hıristiyanları yalancı ilan etmiştir.” ⁹³

Tevhid inancı İslam'ın emri ve en büyük özelliği olarak bilinmektedir. Bunun doğruluğu tartışılmaz. Temellendirmek gerekirse İslamiyet Hıristiyanlıktaki üçlemenin eleştirisini Kuran-ı Kerim'de yapmıştır. Tanrı'nın üç suret halinde düşünülmemesi gerektiğini kutsal kitabımız öğütlemektedir. Nusayrilere günümüzde bazı batılı bilim adamları tarafından eski Hıristiyan topluluklar veya eskiden Hıristiyanlıktan dönerek İslam olmuş kimseler tabiri kullanılmaktadır. Kaynaklarda Nusayrilerin eski geleneklerini bırakmayarak garip bir şekilde uyarılma içine girdikleri belirtilmektedir.

Atilla Canbolat, “Hatay Türkmen Aşiretleri ve Bu aşiretlerin İskanı” adlı çalışmasında, batılı oryantalistlerin Nusayriler için Haçlı kalıntıları ifadesini kullandıklarını belirtmektedir. Atilla Canbolat, Batılıların bu tabiri misyonerlerin Nusayrileri daha kolay Hıristiyanlaştırma çabasıyla bu ifadeyi kullandıklarına çalışmasında yer vermektedir.⁹⁴ Nusayrilerin bilinmeyen tarihsel kökenleri için böyle bir şey ihtimal dahilinde değildir. Çünkü Nusayrilik, 9. Yy. sonlarında ortaya çıkmış ve 13. Yy.da da gelişimini tamamlayarak günümüze ulaşmıştır. Nusayriler, Haçlı Seferlerinden 1096 yılında Antakya'nın fethi sonucu il defa etkilenmişlerdir. Buradan çıkarılacak sonuç Nusayriliğin tarihsel ve dinsel serüveninin Haçlı Seferleri öncesinden başladığıdır. Nusayriler, Lübnan ve Suriye'nin merkezi Şam şehrinde daha ziyade İslam inancı çerçevesinde varlığını sürdürürken Nusayrilerin Haçlıların tesiriyle Hıristiyanlardan etkilendikleri söylenebilir. Hıristiyanlık dininde İsa Peygamberin ölümünden sonra Tanrının oğlu olduğu söylemi sonucu İsa temelli

⁹¹ Yukarıda ifade edilen (4/159) nolu ayet ise Kur'an-ı Kerim'de şöyle geçmektedir: Nisa Süresi 159'uncu ayet: **“Ehli Kitaptan hiçbir kimse yoktur ki ölümünden önce mutlaka ona iman edecek olmasın! Kıyamet gününde ise, onların (kendisine iman etmeyenlerin) aleyhine şahitlik edecektir. “Kur'an- Kerim Meali**, Hazırlayan: Hayrat Neşriyatı, İstanbul, 2001, s. 102.

⁹² Kur'an-ı Kerim'in yukarıda bahsedilen 112'inci süresi 1'inci ayeti İhlâs Süresindedir. Bu süreye tekabül eden ayet ise **“ De ki: “ O Allah, Ehad'dir (Birdir)! “** şeklindedir. **Kur'an- Kerim Meali**, İstanbul, 2001, s. 604.

⁹³ Ahmet Yaşar Ocak, **İslam İnançlarında Hz. Ali**, s. 152.

⁹⁴ Atilla Canbolat (2006), **“Hatay Türkmen Aşiretleri ve Bu aşiretlerin İskanı (18. ve 19. Yüzyıllar)”**, Sütçü İmam Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş, s. 94.

tanrısal üçlemeyi ortaya atmaları ile Hz. Ali'nin ölümünden 250 yıl sonra ortaya atılan Nusayrilikteki üçlemenin birbirine benzerliği buna örnektir.

Nusayriler için son dönemlerde ortaya atılan görüşlerden biri de Nusayrilerin Hıristiyanların Nasara kökeninden gelmiş oldukları düşüncesidir. Nusayri inanç önderlerinden Mahmut Reyhanî böyle bir şeyin olamayacağını Gölgesiz ışıklar isimli kitabında söylemektedir. Buna göre dikkat edilmesi gereken ve gözlerden kaçırılan bir husus daha vardır. Bu da eski Nusayrilerin geleneklerini Romanın despot yönetiminden ve Hıristiyanlık dininin zorlayıcı etkilerinden korumak adına gizlilik faaliyeti içine girdikleri düşüncesidir. Nusayriliğin günümüze kadar gelen süreçte hayatta kalmasının nedenlerinden biri de bu olmalıdır.

Nusayrilere göre Hz. Ali dünyevi yaşamında ne yemiştir ne de içmiştir veya onun doğup, büyüdüğünü, evlendiğini ve hatta çocuk edindiğini dahi red etmektedirler. Nusayriler Hz. Ali'ye insanüstü özellikler bahşederler. Bu yönü ile Nusayriler, Şiiliğin aşırı kolu olarak kabul edilmektedir. Nusayriler Bâtını ve zahiri dünyaya inanmaktadırlar. Bu yüzden bu dünyanın geçici ve boş bir dünya olduğunu asıl Batını dünya için çalışılması gerektiğini öğütlemişlerdir. Nusayrilerdeki Bâtını ve zahiri dünya görüşü, Platonun idealar dünyasına benzemektedir. Platona göre gerçekler perdenin ardına düşen gerçekler gibidir. Platon, önemli olanın gerçeklere ulaşmak olduğunu ve perdenin önündeki yalanlara itibar edilmemesini belirtmektedir. Nusayrilerin felsefi bakımdan Batını ve zahiri dünya görüşlerindeki algıları da, Platonun düşünce (ideal) dünyasıyla benzerlik taşımaktadır. Hikâyede dikkat edilecek bir diğer önemli yorum ise Hz. Ali'nin Dünyaya her gelişinde başka bir kimlik ve başka bir yüzle gelmesidir. Burada Nusayrilerin Batını ve zahiri dünya görüşünü ortaya atmalarının temel nedenini anlatmış olmaları dikkate değerdir. Bilindiği gibi Yunan felsefesinin en önemli düşünürlerinde Platon'un (eflatun) “ideal ar dünyası” görüşüne çok benzemektedir. Platona göre: “İki Dünya vardır. Birincisi düşünceler Dünyası, ikincisi ise duyular dünyasıdır.” Gerçekliğin düşüncelerle bilinebileceğini ortaya koymuştur. Duyuların bizi yanılttığını doğru bilgiye sadece akılla yani düşünerek varılacağını ortaya koyan görüşü vardır. Buna en iyi örnek Platonun mağaranın duvarına yansıyan gölgeler hakkında yaptığı yorumdur.⁹⁵ Nusayrilikte de Batını ve Zahiri bilgiler vardır. Batını bilgi

⁹⁵ Esat Korkmaz (2005) , *Alevilik ve Bektaşilik Terimleri Sözlüğü (İdea Maddesi)*, Anahtar Yay. , Ankara, s. 334-335.

görünmeyen, bilinmeyen ve gizli olan bilgidir. Zahiri ise herkesin gördüğü, bildiği bilgilerdir. Yani Zahiri bilgi duyularımızı kullanarak elde ettiğimiz bilgilerdir. Ancak Batını bilgi düşünerek ve akıl yoluyla bilinebilir. Nusayrilere göre Batını dünyayı bilebilecek toplumlardan biri de Nusayrilere göre sadece Nusayriliği kabul edip mezhebe girenler Batını dünyanın sırlarını öğrenebilir. Nusayri olmayanlar bu sırlara sahip olamazdı. Bu nedenle Nusayriler kendilerine has nitelikleri olan bir toplumdur.⁹⁶

Risaleden çıkardığımız bilgiler arasında Nusayrilerin Hz. Ali'yi nasıl düşledikleri anlatılmaktadır. Buna göre:

“Hazret-i (Ali) keremallâh-u veche hazerâtı yemediler içmediler ve tezevvüc itmediler ve doğmadılar ve ecsâmına semâdan nüzul itdiler ve cisimleri ancak şeyh yani karaltı olub fil hakika ecsam değiller idi ve yine itikad ve za'm iderler ki diğer mezhebde olan bir kimse kendü mezheplerine girse dirler ki bu kimse ezmine-i mâziyede(geçmiş zamanda) bizden idü kendüsünden sadır olan günah sebebiyle hurûc itdiği mezhebde doğmuştur ve bir kimse kendü mezheplerinden itizal(uzaklaşma) idüb başka mezheblere girse bu kimsenin validesi girdiği mezheb ehlinin biriyle zîna itmiş bu cihetle babası mezhebine meyl itdi dirler. “⁹⁷

Nusayriler arasında mezhepten başka dine veya inanca geçiş yasaktır. Nusayrilerden mezhebini değiştirenlerin ise ölümden sonraki mutluluğu, iyiliği hak etmediklerini ve bunların cezalandırılacaklarını söylemişlerdir. Nusayriliğe dışardan da tam manasıyla kabul mümkün gözükmemektedir. Nusayriler kendi içlerine dönüktürler. Tıpkı Yahudilerdeki gibi soy esasına göre inançlarını nesilden nesile aktardıkları anlaşılmaktadır.⁹⁸

⁹⁶ Platonun idealar dünyası ve Batını ve zahiri dünyanın açıklaması için bkz; Ayhan Yalçinkaya (1996), *Alevilikte Toplumsal Kurumlar ve İktidar*, Mülkiyeliler birliği Yay. , Ankara, s. 133, Annemarie Schimmel (2001), *İslam'ın Mistik Boyutları* Ergun Kocabıyık (Çev.), Kabcacı Yay. , İstanbul, s. 258, Şerafettin Serin (1995) , *Aleviler, Nusayriler ve Şiiler Kimlerdir?* , Koza Yay. , Adana, s. 167. Tord Olsson, **a. g. m.**, ss. 229- 230, İnan Keser, **a. g. e.** , s. 60- 74-75.

⁹⁷ Risale sayfa 10.

⁹⁸ Avni İlhan, **a. g. m.** , s, 344. Nusayrilerin diğer bir özelliği ise Nusayriler arasında da toplumsal bir tabakalaşmanın olmasıdır. Nusayriler kendi aralarında en üst sınıfta Şeyhler olmak üzere inancı bilen erkekler, bilmeyen erkekler ve kadınlar olarak sıralamaya tabi tutulmuştur. Toplumda Nusayri inançlarını bilmeyenlerin ümmi(kör) olduğunu düşünmektedirler. Nusayriler arasında bir üst tabakaya çıkmanın en önemli yolu inanç yolunda edinilen mesafe ile ilgilidir. Din toplumsal sınıflamada temel bir ölçüt olarak kabul edilmektedir.

Risalenin yazarı el-Kayseri Nusayrilerin Hulul inancına dair söylemlerini çürütmeye çalışmaktadır. el-Kayseri:

“Cenâb-ı Hak hazret-i Ali’ye ve gayrıya hulûl ve bunların sûretleriyle zuhur itmiş olsa (Haşa) Cenâb-ı Hak muhtaç olmaz lâzım gelür. Cenâb-ı Hak ise ihtiyaçdan münezzehtir ve müberradır (fenalıktan uzak temiz) ... Zât-ı Bari’nin gayre hulûlü ya sıfat ya sıfat-ı noksanıdır. Sıfat-ı kemâl olduğuna göre vâcibü’l-vücûdun gayrıyla istikmalî lâzım gelür. Bu ise bil ittîfak bâtıldır. Ve sıfat-ı noksan olduğuna göre hulûlü Zât-ı vâcibden nefy itmek vâcib olur. Zîra Cenâb-ı Bari-i te’âlâ sıfat-ı naksdan münezzehtir hulul-u halin ve mahallin inkısamını istilzam ider. Fettehumullâh-u te’âlâ ve t’akdir-i sâniye göre Cenâb-ı Bari-i sübhane asgar eşya olmak lâzım gelür. Bu ikiside bizzarure bâtıldır. Ya hasım bunu muterifdir. Vech-i sadis budur ki: vâcibü’l-vücûd bir cisme hulûl itse asgar ve ... ecsama hulûl caiz olur idi. Zîra ecsam-ı cevahir ferde-i müttefikatül hakikadan tereküb itdiğiçün mütemasiledir. Böyle olunca sivrisinek misüllüde adem-i hulûlüyle cezm hasıl olmaz. Bu misüllü cisme hulûlü caiz olur. Buda bila niza bâtıldır. Zîra bir şeyin bir cisme hulûlü caiz olur ise hulûlü evvel cisme tahsis idüb ondan asgar olan cisme hulûlünü tecviz itmemek makul değildir. “⁹⁹

Yazarımız Hulul inancını altı maddede çürütmeye çalışmaktadır. Hulul inancını çürütme noktasında yazarın doğru tercihlerde bulunduğu görülmektedir. Öncelikle Cenab- ı Hak’ın ihtiyaçtan münezzehtir olduğunu belirtmektedir. Yani Tanrı bir insan bedenine ihtiyaç duyarak Dünyada var olamaz. Kendi iradesi her şeyin üstündedir. Allah, kullarına insan suretinde hiçbir zaman görünmemiştir. Allah’ın insana hulul etmesi onun sıfatını noksanlaştırır ki Cenab-ı Allah’ın sıfatının noksan olması imkân dâhilinde değildir. Bu nedenle El-Kayseri, Nusayrilerin iddiasının yanlış ve Batını karakterli bir iddia olduğunu söylemektedir.¹⁰⁰

Nusayrilerin üçleme konusunda bir tasavvurları daha bulunmaktadır. Nusayrilerin bu tasavvurunun, risalenin yazarı el-Kayseri şöyle not almıştır: “

Ma’lum ola ki tâife-i Nusayriyenin havâssı yani âlimleri ve şeyhleri şöyle za’m ve i’tikâd iderler ki: (Hazret-i Muhammed) (Hazret-i Ali’ye) leylen ve neharen ondan munfasıldır. Ve güneş Hazret-i (Muhammed)’dir. Hazret-i (Ali) Hazret-i (Muhammed’i) nur-ı zâtından halk idüb ona isimim ve nefsim ve arşım ve kürsim ve sıfatım deyû tesmiye eyledi ve Hazret-i (Muhammed) Hazret-i (Süleyman) Fârisîyi halk eyledi ve bu üç zevat-ı Kirâma sülüs-ü akdes tesmiye iderler. Ve Hazret-i (Ali’yi) eb ve Hazret-i Resulullâh ibn ve Süleyman Fârisî hazretlerine ruh-ı akdes derler. “¹⁰¹

⁹⁹ Risale sayfa 11, Esat Korkmaz, a. g. e. (Hulul Maddesi), s. 326.

¹⁰⁰ Risale sayfa 11.

¹⁰¹ Risale sayfa 11 – 12. Nusayrilere eski Nasara Hıristiyanları denildiğini daha önce aktarmıştık. Hıristiyanlardaki üçleme baba, oğul ve kutsal ruh üçlemesi olduğuna göre Nusayrilerdeki üçleme ile

el-Kayserinin düştüğü notlara bakacak olursak Hıristiyanların yaptıkları üçleme kuramına çok benzemektedir. Bu üçleme tipi hakkında daha geniş bir çalışmaya, araştırmaya ihtiyaç duyulduğu açıktır.

Risalede yukarıda sayılanlardan başka Selman-ı Farisi'nin de beş kişiyi yaratmış olduğu anlatılmaktadır. Bu beş kişiye Nusayriler arasında Eytamu'l hemse (Beş Yetim) denilmektedir. Nusayrilere göre bunların üstünlükleri dünya'yı taşıyarak dengede tutmalarındır.¹⁰²

3.1.7. Nusayrilerde Diğer İnançlar

Nusayrilerde Tanrı yerine koyulananın meziyetleri konusuna oldukça fazla yer vermiştir. Kuran- ı Kerimde helak olan toplumlar bulunmaktadır. Nusayrilere göre Hz. Ali'nin de başından geçen helak etme olayları anlatılmıştır. Risalede şu ifadeler yer almaktadır:

“ Ona îman itdikleri için semaya ref (terk) olunub orada yıldız oldular ve beni İsrail çok hatada vâki olub yer bunları yutmak istediye Hazret-i (Ali) bunlara bakara sûretinde zuhur idüb ona îman idenler halas buldular ve şek idenler yere batdılar. (Karun ve Ashâbı) gibi ve zebh-i bakaradan murad ve marifetini iblağdır(bildirmek). Ve Salih ‘aleyhisselâm kavmine nâka(kumdan tepe) sûretinde zuhur idüb onu (akr) itdiler. Akr manası onu inkardır. Bunun için yani inkar itdiklerinden helak oldular. Ve şehirlerinin altı üstüne döndü.“¹⁰³

Risalede bir diğer değerli not da şudur:

“ Hazret-i Ali'nin zuhuran tahsası vardır. Ve bunların indinde seb'a-i seyyare (yedi gezegenler) yedi kimseden ibaretdir. Nitekim bidaye-i fasılda mürûr(geçmek) itdi. Ve (Kamer) Süleyman Fârisî'den ve (zehl) Mikdad ve (Müşteri) Ebûzer'den ve (Merih) Abdullâh bin Revaha'dan ve (Zühre) Osman bin Mazun'dan ve (Atared) Kabz bin Kadan'dan ibaretdirler.“¹⁰⁴

benzerlik olduğu aşıkardır. Ancak Nusayriler kendi inanç kuramlarını temellendirmek için o dönemin sahabelerinden Selman-ı Farisi'yi de inanç sistemlerine eklemeye çalışmışlardır. Üzerlerinde kurgu yapılan sahabelere de üstün nitelikler veya özellikler yükleyerek inançlarını yaygınlaştırmaya çalışmışlardır. Heterodoks inançlarda kişilere bu tip özellik, keramet ve üstünlük atfetmek genellikle bilinen şeylerdir.

¹⁰² Nusayrilerde Beş Yetim inancı hususunda bilgi için bkz; Ali Duran Gülçiçek (2005), “Nusayri Aleviler”, *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, sayı: 34, Ankara, ss. 274-275 ve Zübeyr Yetik (1990), **İslam Düşünce Tarihinde Mezhepler**, İstanbul: Beyan Yay. , ss. 119-124, M. Hanifi Palabıyık, **a. g. m.** , s. 28-29.

¹⁰³ Risale sayfa 12.

¹⁰⁴ Risale sayfa 12.

Nusayrileri anlatan bu risalede ilginç olan iman edenlerin semada yıldız olmaları olgusudur.¹⁰⁵ Nusayrilere göre güneş sistemindeki bilinen gezegenler birer nurdur. Nusayri inancına inananlar risalede anlatıldığına göre ruhları Kehkeşan (Samanyolu) denilen yıldızlar sisteminde yerlerini almaktadır. Nusayrilerde anlatılan üçlemeye inananlar eski Nusayri önderlerinin anlattığına göre öldükten sonra imanlı ve temizlenmiş olarak Samanyolu'nda birer yıldız mertebesine yükseleceklerdir.¹⁰⁶

Risaleden elde edilen verilere göre Nusayri mezhebine mensup olanlar ve özellikle Nusayrilik mezhebini kuran eski Nusayri önderleri Hz. Ali'yi gök gürültüsü ile simgelemektedirler. Nusayri gruplarından Kılaziye Nusayrilerine göre ayın yaratıcısı Hz. Ali'dir. Hz. Ali'nin sureti ayın ortasındaki siyah lekedir. Bu iddialarını da sahabelerin şahitliklerine bağlayarak bir hadis-i şerif niteliğinde anlatmışlardır.¹⁰⁷

Risalede az da olsa anlatılan bir efsaneden bahsedilmektedir. Bu efsanenin kahramanı horoz kültürüdür. Horoz efsanesinde anlatılana göre horozların öttüğü yerde eskiden ölmüş bir şeyhin mezarının bulunduğu işaret edilmektedir. Risalede Nusayrilikteki horoz kültürünün sembolü Selman-ı Farisi ile özdeşleştirilmektedir.¹⁰⁸

Nusayrilik için tespit edilmiş en mühim bilgiler Nusayrilerin ibadetleri sırasında söyledikleri sözlerdir. Bu sözler Nusayri ibadetinin olmazsa olmazı olarak kabul edilmektedir. Bu sürelerin çevirileri incelendiğinde Nusayrilik ekolünün en temel ve özel bilgilerine ulaşılabilmektedir.

Risale içerisinde Nusayrilerin ağzından sahabeler döneminde geçen olaylar anlatılmıştır. Bunlardan biri ilginçtir ki tütüne benzeyen bir otun İslam ahali arasında nasıl yayıldığını anlatmaktadır. Bu hikâye Fenikelilerin Adonis isimli bayramlarını ve Adonis efsanesini akla getirmektedir.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Mehmet Temizkan (2010) , Alevi-Bektaşî Edebiyatında Nusayrilik, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Dergisi Yay. , 2010 / 54, Ankara, s. 248.*

¹⁰⁶ Risale sayfa 12- 13. Uzayda Samanyolu diye bilinen anlamıyla Dünyamızın da burada yer aldığı Güneş sistemini de kapsamaktadır.

¹⁰⁷ Risale sayfa 13. Yunan Mitolojisinde Zeus'un sembolünün de Gök gürültüsü olması Nusayrilik mezhebinin kuruluş aşamasında Yunan Mitoloji kültüründen etkilendiğini düşündürmektedir.

¹⁰⁸ Risale sayfa 17, Risale sayfa 29.

¹⁰⁹ Risale sayfa 25, Anlatılan hikâyenin yazarca anlatılan bir rivayet olduğunu belirttikten sonra Nusayriler arasında reyhan bitkisinin dini ayinlerde kullanılmasının temelinde de mitolojik bir hikaye olduğu görülmektedir. Bu hikaye doğa kültü inançlarına bir örnektir. Yukarıda anlatılan hikâyede

Nusayriler de şüphesiz Kuran-ı Kerim okumaktadır. Nusayrilerin İslam'ın gerektirdiği bazı farzları uyguladıkları anlaşılmaktadır. Denilebilir ki Nusayriler, İslam inançlarını kurgularına göre yorumlayarak yaşadıkları söylenebilir. Çünkü Nusayriler için Nusayrilik bir yaşam biçimidir. Her ayetten ve çeşitli hadislerden yola çıkarak inançlarını meydana getirdikleri anlaşılmaktadır. Bu durum onların bazen İslam dışına çıkmalarına neden olmuştur. Kuran-ı Kerim'in ayetlerini farklı bir bakış açısıyla yorumlamaları Nusayriliği marjinal bir karaktere büründürmüştür.

110

3.2 NUSAYRİLERDE TÜRBELER ve HIZIR İNANCI

el-Kayseri risalesinde, Nusayrilerin Kabenin Allah'ın evi olmadığını, Hz. Muhammed'in bir mezarının olmadığını ve Hac farzının boşuna yapıldığını düşündüklerini belirtmektedir. ¹¹¹ el-Kayseri, risalesinde Nusayrilerin Hacca gitmeyip sadece ziyaret (Türbe) dedikleri yerleri ziyaret ederek hac vazifesini yerine getirmiş oldukları zannını eleştirmektedir. Müellif eleştirisini şöyle dile getirmiştir:

“... nice mezarlara filan şeyhin diyerek t'azim ve taşlarını... ve üzerlerinde mumlar ve günlükler ikad idersiniz ve her kim olursa olsun yalan olarak rüyamda filan mahalde filan şeyhi gördüm didiğinde inanub nice akçeler sarf idüb ol mahalli imaret ve mahal-i ziyaret ithaz iderek dürlü t'azimler idersiniz ve çınar ağacı müsillü büyük ağaçlara ulu ağaç deyü ... “ ¹¹²

Adonis'in annesi bir reyhan ağacına dönüşmüştür. Adonis'in de bir mersin (reyhan) ağacından doğduğu söylenir. Adonis'in tüm hayatı boyunca geçirdiği evreler ve hayatının belli dönemlerinde yaşadığı olaylar onu yaşadığı bölgenin kutsal bir miti haline getirmiştir. Bu mit zamanla halk tarafından kutlanan yerel bir bayrama dönüştürülecektir.

¹¹⁰ El Kayseri, Nusayrilik mezhebinin Batni karakterli olduğu savunmasını risalenin genelinden ve yirmi altıncı sayfasında ele aldığı notlardan çıkarabiliriz. Nusayrilikte Batınlık ve eski kültürlerin etkileşimi için bkz; Erdinç Kineşçi, **a. g. e.** , s. 84'de yararlandığını belirttiği Arinberg-Laanatza'nın 2003 yılında yayınlanan 197. sayfasında şu alıntıyı yapmıştır: “Güneş, ay, yıldızları kutsal sayan Fenike Paganizmi, Hıristiyanlık içindeki Teslis inancı, Hıristiyan tören ve bayramlarının etkisi ile Hz. Ali ve Hz. Muhammed'in İranlı takipçilerinden Selman Farisi'ye bağlılıkla ifadesini bulan bir sentez” bilgisi düşündürücü olduğu görülmektedir.

¹¹¹ Risale sayfa 27.

¹¹² Risale Sayfa 28-29.

Ziyaret yerleri Nusayrilerce kutsal mekanlar olarak kabul edilmektedir. Nusayriler, ziyaretlerin bu kutsiyetlerini türbede veya ziyaret içerisindeki mezarda yatanın zat-ı muhteremliğine göre ayırmaktadırlar.

Ziyaret yerlerini (Türbeler) Nusayrilerin önemsedikleri, bunların bakımına özen gösterdikleri ve buraları sık sık ziyaret ettikleri anlaşılmaktadır. Bu ziyaret yerlerinin orta kısmında içinde Nusayri şeyhlerinin mezarı veya mezarlıkları bulunmaktadır. Bu türbelerde mezarı bulunan zatların mezarlarının üzeri tamamen mermerle örtülmektedir. Bu mermer yapının üstünü örtecek kadar yeşil veya çeşitli renklerde kumaş parçaları bulunmaktadır. Nusayri cemaatinden insanlar bu bez veya bezlerden bir parçayı kesip önceden türbe etrafında dikilen büyükçe ve genellikle zeytin, defne, palamut veya dut ağaçlarının dallarına asmaktadırlar.¹¹³ Bu ağaç dallarına asılan bezlerle Allah'tan dilekler diledikleri bilinmektedir.

Nusayriler, Türbe veya ziyaretgâhlarına sadece Nusayri inancı çerçevesinde anlamlar yüklemişlerdir. Nusayriler, kutsal bayram günlerinde türbelerin geniş avlularında toplanarak, Allah'a adak adayarak günlerini geçirmektedirler. Nusayriler arasında Türbelerin dinsel özelliğinin yanı sıra sosyal bir yönünün olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Türbeler, Nusayrilerin sosyal açıdan bir araya gelerek birbirleriyle kaynaşmalarını ve tanışmalarını sağlamaktadır. Türbeler, Nusayrilerin inançsal geleneklerinin devamını da sağladığından Nusayriler için hayati önem taşımaktadır.¹¹⁴

Hüseyin Türk (2010) , Nusayrilerde Hızır İnancını şöyle değerlendirmektedir:

“Hatay’da adak yerleri ve bunlar içerisinde özellikle de türbelerin sayısının Türkiye’nin öteki bölgeleriyle kıyaslanmayacak kadar fazla olduğu görülen bir gerçektir. Ayrıca bu türbelerden büyük bir çoğunluğu da Alevi Nusayrilere aittir. Araştırma sırasında Hatay genelinde tarafımızdan saptanabilen 327 adak yerinden 299’unun Alevi Nusayrilere ait türbeler olması, Nusayrilerde türbe inancının ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. Nusayriler, bayramlarda ve adaklarda kurban kesmek ve dilek dilemek için her fırsatta türbe ziyareti yaparlar. Türbeler bir tür ibadet yeri olarak kullanılmaktadır. Türbeler daha çok kente hâkim tepelerde yapılırlar. Türbelerin yakınındaki ağaçlar kutsal sayılır ve dilek ağacı olarak kullanılırlar. Türbe yanındaki

¹¹³ Risalede dikkat edilecek olursa El Kayseri Nusayri türbelerindeki ağaç kültleri arasında çınar ağacı kültürünün de yer aldığını söylemiştir. Keser, a. g. e. , s. 72-73.

¹¹⁴ Nusayrilerde Türbeler hakkında geniş bilgi için bkz: Hüseyin Türk (2010) , “Nusayrilerde Hızır İnancı”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Ankara, s. 228.

suların ise kutsal ve bu nedenle de şifalı olduğuna inanılmaktadır. Son zamanlarda inşaat hâlinde olan türbelerin çokluğu türbe sayısının ileriki yıllarda daha da artacağına ipuçlarını vermektedir. ¹¹⁵

Nusayri türbelerinin genel özelliklerinden biri de türbelerin çoğunun isminin Hızır veya Hıdır türbesi olmasıdır. Hızır, Müslümanlar arasında yardım eden, iyilik yapan ölümsüz olup halk arasında dolaşan en bilge kişi olarak nitelendirilmektedir. Hızır, Kuran- ı Kerim'deki ayetlerde Hz. Musa ile yaşadıkları kadar bilinmektedir. ¹¹⁶ Hızır'ın Nusayrilerdeki yeri de oldukça önemlidir. Özellikle Antakya Samandağ arasındaki yörede Hızır adına dikkat çekecek miktarda türbe yapılması ona verilen önemi göstermektedir. Hızır'ın peygamberliği kesin değildir. Halk arasında dolaşan onların sıkıntılarına çözüm bulduğuna inanılan bir inanç kültürüdür. Nusayriler Kuran'da da anlatılan Musa ile Hızır'ın yolculuğunun Samandağ'da bittiğine inanmaktadırlar. Bu yüzden Hızır'ın denize yakın bir yerde (Samandağ'ın deniz kıyısında) karaya çıktığına inandıklarından burada onun adına bir Hızır türbesi yapmışlardır. ¹¹⁷ Nusayrilerin olduğu her coğrafyada Hızır türbelerinin varlığı dikkat çekicidir. Bu durum Hızır'ın hala onların arasında yaşadığına ve onların zor durumda kaldıklarında Hızır'ın yardıma yetişeceğine inanmaktadırlar. Bununla birlikte Hızır'ın halk arasında çok fazla özelliği anlatılmaktadır. Hızır, Nusayriler arasında zor durumlarda ve felaketlerde yardımcı, iyileri ödüllendirip kötülerini cezalandırıcı, bereket ve bolluğa kavuşturma, hastalıklarda şifa dağıtma, savaşlarda yardım etme gibi özelliklere sahiptir. ¹¹⁸ Denilebilir ki Nusayrilerin tarihsel hafızalarında yani söylencelerinde Hızır inancı hala güçlü bir şekilde korunmaktadır.

¹¹⁵ M. Hanifi Palabıyık, **a. g. m.**, s. 34'te Hatay'da Alevilere ait türbe toplam sayısını 283 olarak verirken sadece Hatay'ın Samandağ ilçesinde 20 civarı türbe bulunduğunu belirtmektedir. Hüseyin Türk, **a. g. m.**, ss. 228 – 233.

¹¹⁶ *Kur'an-ı Kerim, Kehf Süresi, 71. – 82. Ayetler.* Ahmet Yaşar Ocak (1999), *İslam-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü*, (3. b.) , Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay. , Ankara, ss. 146- 149, Mehmet Karasu, *Bir tutam Işık*, s. 68, Cengiz Kaçar (2003) , Tarsusta yaşayan Arap Alevi – Nusayrilerin Dini Mekânları “ Ziyaret- Türbeler”, *“Yol Dergisi”*, sayı: 21, Ankara, ss. 57- 58, Faik Reşit Unat, **a. g. m.** , s. 73, Hüseyin Türk, **a. g. m.**, s 233.

¹¹⁷ Mehmet Karasu, Harbiye, s. 45, Ergin Sertel, **a. g. e.** ,ss. 141 -142, Aydın Durdu, **a. g. m.**, ss. 16- 17.

¹¹⁸ Sertel, **a. g. e.** , ss. 139–140, Mehmet Karasu (2005), *Nusayrilik Alevilik ve Çokkültürlülük*, Keşif Yay. ,Ankara , s. 26, Mehmet Karasu (1997), *Harbiye*, Hatay, s. 45, İsmail Engin , **a. g. m.** , s. 250.

el-Kayseri, Nusayrilerin Ramazan ayında oruç tutmadıklarını ve sadece gizleme esasına dayalı bir oruç ibadetinin varlığını belirtmektedir. el-Kayseri, Nusayrilerin Hac görevlerinin sadece Hz. Muhammed, Selman-ı Farisi ve ehli beytin isimlerinin zikredilmesiyle gerçekleştiğini belirtmektedir.

Günümüzde sınırlı da olsa Hac vazifesi ve Oruç ibadetinin Nusayriler tarafından yerine getirilmeye başlandığı görülmüştür. Nusayriler arasında dinsel uygulamalar eğitim düzeyinin Cumhuriyet döneminden sonra artmasıyla değişmeye başlamıştır. Nusayri mezhebine mensup genç Nusayri grupları kendi aralarında inançlarına bir özelleştirme geliştirmeye çalışmaktadırlar. Nusayri mezhebinin sert inançlarını geliştirdikleri söylem, fikir ve eleştirilerle yumuşatmaya başladıkları gözlemlenmektedir.

3.3 NUSAYRİLERDE İNANCA GİRİŞ RİTÜELİ

Risale yazarı, Nusayri inançlarını anlattıktan ve eleştirdikten sonra son derece detaylı bir şekilde bir Nusayri evladının Nusayriliğe geçiş aşamasını bir dini tören havasında kaleme almaktadır.¹¹⁹

Nusayri namazı¹²⁰ topluca kılındıktan sonra risalede de belirtildiği gibi Nusayriliğe geçiş töreni sırasında şeyh ve sağında oturan yardımcı şeyh ile nakib denilen kişinin önüne buluğa ermiş çocuk getirilmektedir. Risalede de değinilen bir takım sözleri tekrar ettirmek suretiyle çocuğa belli bir sorumluluk yükletilmektedir. Burada yaşadıklarını anlatmamak üzere biraz da korkutularak tembihlemektedir. Risalede anlatılanlara göre Nusayri inancına giriş esnasında Nusayri gencine şarap içirdikleri belirtilmektedir. Nusayri inancı ve dine giriş törenlerinde şarap ve benzeri

¹¹⁹ Risale sayfa 33-36. Nusayriliğe giriş ritüeli hakkında geniş bilgi için bkz: Zekiye Çağınlar, “Adana’da Çocuğa Bağlı İnançlar ile Bunlara Bağlı Pratiklere Genel Bir Bakış”, 16 sayfalık makalesinde ayrıntılı olarak dine giriş ritüeli anlatılmaktadır (**Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi internet sitesinde yayınlanmaktadır**). İnan Keser, **a. g. e.** , s. 77–78, Şule Can, **a. g. e.** , ss. 24-25. Esat Korkmaz, **a. g. e. (Musahiplik-Amcalık)**, s. 484–485.

¹²⁰ Nusayri namazı konusunda detaylı bilgi edinmek için bkz: Aslan, **a. g. e.**, Yazar kitabında bir Nusayri namazına gizlice katıldığını belirtmektedir. Nusayri namazında gizlice bulunmayı başararak bu namaz sırasında edindiği izlenimleri kitabında detaylı şekilde anlatmaktadır.

şeyler içme durumu kesinlikle yoktur.¹²¹ Şarap zannedilen ise taze üzüm tanelerinin sıkılmasıyla elde edilen üzüm suyudur. İslam'da haram sayılan şeyler Nusayri ahlak kurallarında da haram sayılmaktadır. Ancak Nusayri inançlarında İslam dininin insanlığa getirdiği bir takım emirler Nusayrilere farklı ve Batını karakterde yorumlanmıştır.

Risalede gözden kaçmaması gereken bir olgu vardır. Yazar el-Kayseri, farklı Nusayri toplumlarının inanca giriş törenlerindeki farklı uygulamalardan söz etmektedir. Nusayriliğin hem farklı bir inanca sahip bir mezhep haline geldiğinden hem de o mezhebin içindeki farklı dini gruplaşmalardan kaynaklandığını belirtmektedir. el-Kayseri, inancın geleceği sayılan Nusayri çocuklarının dini öğretilerinde bile farklı bir üslup ve uygulamadan bahsetmektedir.¹²²

Nusayrilerin dini bayramlarına gelince; Nusayrilerin en büyük bayramı Gadir bayramı kabul edilmektedir. Ancak Nusayri bayramlarının sayısının bir hayli fazla olduğu görülmektedir. Nusayri bireylerin sosyal durumlarına göre yılda bir veya iki bayram yaptıkları anlaşılmaktadır. Risalenin yazıldığı dönemde bu bayramların tamamını Nusayri şeyhlerinin icra ettiği görülmektedir.¹²³

Risalede Nusayri bayramlarını icra edenlerin isimlerine ve mahalle adlarına yer verilmiştir. Risalede Nusayri zenginlerinin bayramları icra ettiğine değinilmektedir. Buradan Nusayri şeyhlerinin kendi toplumlarında, inançlarında bir hayli güçlü ve etkili konumda oldukları anlaşılmaktadır.¹²⁴

Nusayri şeyhlerinin Nusayriler arasında sadece dini anlamda bir değeri yoktur. Nusayri şeyhlerinin Osmanlı taşra yönetiminde yer aldıkları anlaşılmaktadır. Nusayri şeyhlerinin kendi aralarında oluşturdukları dayanışma ile Osmanlı taşra yöneticilerinin yetkilerine yakın derecede bir nüfuza sahip oldukları görülmektedir. Nusayri Şeyhleri, Nusayri köylerinin reisleri gibi hareket etmektedirler. Bu etkili

¹²¹ Risale, sayfa 33-34, Sertel, **a. g. m.**, s. 56, N. Tekin, **a. g. e.**, s. 219'da ve özellikle Cahit Aslan, **a. g. e.**, s. 65 - 68'de gizlice ve bizzat katılmış olduğu Nusayri namazında kesinlikle şarap içilmediğine şahit olmaktadır.

¹²² Risale 35-36 sayfalarda Adana Nusayrileri ile Lazkiye Nusayrileri arasındaki dine giriş törenindeki farklılıklardan bahsetmektedir.

¹²³ Risale, s. 36-37.

¹²⁴ Risale 36-37 sayfalarda risalenin yazıldığı tarihlerdeki tüm Nusayri coğrafyasında yaşamakta olan ve bayram yapan Nusayri şeyhlerinin isimlerine ve oturdukları mahallelerine kadar yer verildiği görülmektedir.

konumlarını kullanarak devlet nezdinde olumlu ve olumsuz faaliyetlerde buldukları kaynaklarda belirtilmektedir.¹²⁵

Risalenin en önemli notlarından biri de Nusayri ibadetinin uygulanışı ve Nusayri gençlerine aktarımıdır. Bu ibadetin aktarım biçimine dikkat edecek olursak el-Kayseri, sanki olayın içindeymiş gibi bir anlatım tekniği sunmaktadır. Nusayri ibadetinin yapılış şeklini baştan sona kadar notları arasına alması dikkat çekicidir. el-Kayseri'nin bu notları Kitabı'l-Bakura yazarı Süleyman el-Adeni 'den doğrudan aktardığı düşünülmektedir. Nusayri inancının temel taşının ve en önemli kuramının Nusayri ibadeti olduğu kabul edilmektedir. Nusayri inancının tüm felsefi, düşünsel ve dinsel temeli ile ilkeleri Nusayri ibadeti içerisinde bulunmaktadır. Bir Nusayri kime denir veya bu Nusayri, inancında hangi dinsel doktrinlere sahiptir ? bunun cevabını Nusayri namazından çıkarılabilir.¹²⁶

Nusayrilerde ibadetin yerine getirilişi sırasında çeşitli eşyalara ihtiyaç duyulmaktadır. Reyhan bitkisi, suda bekletilmiş baharatın suyu, buhurdanlık, üzüm suyu¹²⁷ gibi nesnelere ibadet sırasında kullanılmaktadır. Bu ihtiyaçları ibadet sırasında kullanmayanların ibadetlerinin makbul olmayacağına inanılmaktadır. Nusayri inancında ibadetin yapılış esnasında kibleye dönme kuralı esasına bağlı kalınmamıştır. Kible, aslında ibadetin olmazsa olmazı olan şeyhin oturduğu yer olarak kabul edilmektedir.¹²⁸

Ömer Uluçay, Arap Aleviliği Nusayrilik adlı eserinde, Nusayrilerin Kible yönünü ve namaz ibadetini farklı bir şekilde yapmaları konusunda Nusayrileri

¹²⁵ Antakya merkezli Nusayri şeyhlerinin faaliyetleri ile ilgili geniş bilgi için bkz; Doğan Gün (2005) , “XVIII. Yüzyılda Antakya’da Şeyhlerin Köylerdeki İdarecilik Fonksiyonları”, *Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi XXIV/37*, Ankara, ss. 277-288.

¹²⁶ Risale sayfa 38.

¹²⁷ Üzüm suyu, Nusayriliği eleştiren yazarlar tarafından genellikle şarap olarak lanse edilmektedir. Saf üzüm suyundan ibadetlerinde şarap kullanımı gibi bir değerlendirmeye ulaşmak yazarların ancak önyargılı niyetleriyle bağdaştırılabilir. Üzüm suyunun kullanım amacı aynı kadehten içilerek arada bir kardeşlik zinciri oluşturmaktır. Nusayriler ibadetlerinde şarap kullandıkları fikirlere son derece karşı çıkmakta oldukları görülmektedir.

¹²⁸ Nusayri inancına göre ibadet sırasında şeyhin oturduğu yerin kible olması onların inançlarını insana değer veren ve insan temelli bir inanç olarak görmeleridir. Nusayrilikte kiblenin insan olduğu yönünde bir dinsel değerlendirme bulunmaktadır.

savunmaya çalışmaktadır. Uluçay, adı geçen eserde Nusayrilerin gezerek ve kiblesiz namaz kılmasını Hz. Yakub'tan örnekleyerek uyguladıklarını belirtmektedir.¹²⁹

Arap Alevileri reyhanı ibadet esnasında kullanmaktadırlar. Bunun nedeni; reyhanın yeşil ve çok hoş kokulu bir bitki olarak Hatay, Adana ve Mersin bölgelerinde yaygın olarak yetiştirilmesidir. Arap Alevileri inancında ve ibadetinde reyhanın kullanım amacı temizlenmek, kötülükten arınmak, insanın doğduğu andaki temizliğine ve saflığına ulaşmaktır. Arap Alevileri, ibadetlerinde reyhanı elleri arasında ezerek kokusunu nefes yoluyla alarak kullanmaktadırlar. Bunun nedeni, ibadet sırasında bir trans anını yakalamaya çalışmaktır. İbadet sırasında reyhan kullanımı için özel bir dua da bulunmaktadır. Arap Alevileri, ibadetinde reyhan kullanmayanın ibadetinin eksik olacağını düşünmektedirler. Dini pratik açısından reyhan kullanımının bir kural olarak kabul edilmiştir. Reyhan kullanımının Nusayrilerde inanç kültü ve inancı uygulamada bir kademe haline geldiği anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte Arap Alevilerinin yaşadıkları mahalle ve bölgelerde bahçelerine ya da evlerinin yakınlarında bu bitkiyi yetiştirmeleri de konumuz açısından dikkat çekicidir. Reyhan bitkisi özellikle Nusayri halkı tarafından *baştan çıkarıcılığın, temizliğin, bereketin, saflığın ve güzelliğin* sembolü olarak tasvir edilmektedir. Nusayrilerde Reyhan, günümüzde yeni doğmuş bebeklerin gözlerine zeytinyağıyla ezdirilip sürme çekilerek kullanılmaktadır. Nusayrilerin bunu yapmalarının nedeni, bebeklerin güzelliğine güzellik katmak ve nazardan korumak içgüdüleriyle hareket etmeleridir.

Nusayriler, ibadetlerinde “*tyb*“ denilen bir tür baharatlı su kullanmaktadırlar. Baharat ile demlenen su avuç içine doldurularak ibadet sırasında yüzün yıkanmasını ve bu yolla da temizlenmesini sağlar. İçerisinde çeşitli miktarda hoş kokulu baharat (karanfil gibi) bulunmaktadır.

Nusayri ibadetlerinde “*buhur*” kullanılmaktadır. Buhur, aslında doğu dinlerinin etkisiyle ve baharat yolu kanalıyla ilk devirlerden itibaren bu bölgede kullanılmaya başlanmıştır. Bu bölgede de buhuru ilk olarak Hıristiyanlar kullanmışlardır. Buhur özellikle Ortodoks Hıristiyanlarınca günümüzde dinsel ayinlerde kullanılmaktadır. Bütün Nusayri türbelerinin tamamında buhur ve

¹²⁹ Uluçay, a. g. e. , s. 32, Aynı bilgiler için bkz: Aydın, a. g. m. , s. 31.

buhurdanlıklar bulunmaktadır. Buhur kullanımı günümüzde Nusayri ibadetinin olmazsa olmazı olarak önemini korumaktadır.

Müellif el-Kayseri, risalesinde Nusayrilerin ibadetini en ince ayrıntısına kadar anlatmaktadır. Bu bilgiler çok önemli olmakla birlikte bazı yanlış ve eksik bilgilerin de olduğu fark edilmektedir. Nusayriler ibadet esnasında veya ibadet eksenli hiçbir yerde mumu dinsel bir eşya olarak kullanmamıştır. Dinsel tören esnasında gündüzün veya geceleyin mum yaktıkları görülmemiştir. Yazar el-Kayseri, risalesinde Nusayrilere ön yargılı yaklaşmıştır. Günümüzde doğruluğu mümkün olmayan böyle bir ithama (özellikle Anadolu Alevilerine isnad edilen düşüncelerden yola çıkarak) Nusayrileri de ekleyerek hataya düştüğü görülmektedir.¹³⁰

el-Kayseri, Nusayrilerin bu inançlarını, Ehl-i İslam'a karşı tutum ve davranışlarını eleştirirken Adana Nusayrilerinin o dönemdeki hükümet dairelerinde kâtip ve memur olarak istihdam edildiklerini belirtmektedir. Devlet-i Aliye'nin o dönemde Nusayri halkına kötü davranmadığı kaynaklardan anlaşılmaktadır. Nusayrilerin dinsel, toplumsal ve etnik kökenleri açısından diğer Osmanlı tebaasından farklı görülmeyip devlet kademelerinde yer aldıkları yazarın notlarından anlaşılmaktadır.¹³¹

Hamza Aksüt, Aleviler adlı eserinde Osmanlı devletinin son padişahlarından II. Abdülhamit'in Nusayrilerin inançlarını Sünni İslam inançlarına yaklaştırmaya çalıştığını belirtmiştir. Bunun için Nusayri köylerine cami yapımına ve Sünniliğin yaygınlaştırılması için bunlara imam yollamaya başlamıştır. II. Abdülhamit Nusayrilerin gizlilik esaslı bu inançlarından haberdar değildir. Nusayrileri sadece İslam adetlerini bilmeyen, namaz kılmayan bir topluluk gibi algılamaktadır.¹³²

¹³⁰ Risale sayfa 44. Mum söndürme vakası bazı Sünni yazarlarca ön yargılı olarak toplumumuzda Alevilere kötü bir kanı vermek için üretilmiştir. Nusayrilere bu tip düşünceler yöneltilip görüşleri alınırken Nusayrilik hakkında böyle bir kanıya hemen tepki gösterdikleri belirtilmektedir. Bu konuda bizzat görüşülüp düşünceleri alınan Nusayriler şöyledir: Erkan KUZU, 26 Yaşında, İlkokul Mezunu, Karaağaç/İskenderun/HATAY; Mehmet ÇAPAR, 19 Yaşında, İlkokul mezunu, Karaağaç/İskenderun/HATAY; Arzu USLU, 17 Yaşında, Lise Mezunu, Karaağaç/İskenderun/HATAY; Tuncay YAMAN, 35 Yaşında, ilkokul mezunu, Karaağaç/İskenderun/HATAY.

¹³¹ Risale Sayfa 45, Bilgili, **a. g. m.**, s. 57 – 58.

¹³² Hamza Aksüt (2010), *Aleviler*, Yurt Yay. , Ankara, s. 395.

Dâmıgu'n-Nusayriye isimli risalede el-Kayseri, Nusayrilerin Sünniler gibi namaz kıldıklarına yemin dahi ettiklerini söylemektedir. Sünni namazında Nusayrilerin sadece Sünni cemaat gibi rüku ve secdeye vararak bir şey okumadıklarını, içlerinden Hz. Ömer ve Osman'a kötü sözler söylediklerini beyan etmektedir. Nusayrilerden Antakyalı olanların Sünni camisine giderek namaz kıldıklarını ancak Sünni cemaatin Nusayri toplumundan olanları fark ederek Nusayrileri camilere sokmadıklarını söylemiştir.¹³³ Gerçekten Nusayriler arasında camilere gitmek isteyen ve Sünniler gibi namaz kılmak isteyenler günümüzde bile bulunmaktadır. Ancak toplumsal sürtüşme ve Nusayrilere yapılan iftiralar nedeniyle Sünnilerle Nusayriler arasındaki buzları eritmek bir yana daha fazla tartışmaya sebep olduğu görülmektedir. Özellikle günümüzde Nusayri gençleri arasında inançlarına eleştiriler getirdikleri ve aralarında tartışmalar yaptıkları görülmektedir. Günümüzde Nusayri cemaatinden insanların camilerde namaz kıldıkları, hacca gittikleri ve oruç tuttıkları görülmeye başlanmıştır.¹³⁴ el-Kayseri'nin dediği gibi o dönemde Nusayrilerin ramazan ayında oruç tutmadıkları bir gerçektir ancak günümüzde oruç tutanlar da bulunmaktadır.¹³⁵ Çünkü Nusayrilik bir yaşam biçimidir ve Sünni doktrininin tersine Nusayrilikte dinsel zorlama, (farz yapılması gerekenler gibi) veya herhangi bir dinsel baskı bulunmamaktadır. O dönemde toplumlar arası münasebet zayıftır. Bir kaynaşma veya bir araya gelme durumu çok zor olmuştur. Nusayri köyleri sadece Nusayri insanların oturduğu yerlerdir. Bu durumun sonucunda da iki toplumun birbirini tanınması mümkün görünmemektedir. Günümüzde şehirleşme, küreselleşme ve eğitim seviyesinin yükselmesi sayesinde inançların farklılaşması yerine kaynaşabileceği ve birbirini anlayabileceği bir ortam sağlandığı görülmüştür.

Risalede Nusayrilerle ilgili ilginç sayılabilecek bir konu da Nusayrilerin birbirlerini tanımalarını sağlamaları için ürettikleri yöntemdir. el-Kayseri'ye göre bir Nusayri namaza gireceği zaman veya başka bir Nusayri yerleşkesine gittiği zaman orada bulunan cemaat kişiye bazı sorular sormaktadır. Bunun nedeni kişinin Nusayri olup olmadığını anlamaya çalışmalarıdır. Nusayrilerin kendi aralarında buldukları

¹³³ Risale sayfa 46.

¹³⁴ Mehmet Temizkan , **a. g. m.** , s. 243.

¹³⁵ Risale sayfa 46.

soru cevap yöntemiyle inancın gizliliğini korumaya ne kadar önem verdiklerini göstermektedir.¹³⁶

el-Kayseri, bir Nusayrinin mezhep değiştirdiğinde kendisinin cennete giremeyeceğini cennetin de kendisine haram olacağını risalesinde belirtmektedir. el-Kayseri, inancını sonradan değiştiren bir Nusayrinin inanca sahip olduğu günden inancını değiştirdiği güne kadar ki sevaplarını Nusayriler kendi aralarında para karşılığı ile satın almaya çalıştıklarını beyan etmektedir. İfade aynen şöyledir:

“ Bir kimse mezheb-i nusayriyeden huruc itdikde ondan salâtının ve takrib itdiği kurbanların za'm-ı fâsidelerine göre hasıl olan, sevablarını satın alırlar. Bâkûre sahibi dir ki Antakya kurasından Dersuniye karyesi sakinlerinden Şeyh İsmail bin Fahle salâtın sevabını yedi buçuk kuruşa ve karye-i mezbûreden Şeyh İbrahim bin Hanun kurbanlarının sevabını yirmi beş kuruşa satdım. “

Nusayrilerin arasında böyle bir şeyin pazarlık konusu yapılması mümkün değildir.¹³⁷

3.4. NUSAYRİLERDE BAYRAM VAKİTLERİ

el-Kayseri Nusayrilerin bayramları için risalesine şu notları düşmektedir:

“ Bunların en büyük bayramı Ğadir bayramıdır ki: zilhiccenin on sekizinde vâki olur şehri-i mezkûrun onuncu gününde vâki Azhiye bayramıdır ki Hazret-i İsmail 'aleyhisselâmu tezekkür için icrâ iderler teşrin-i evelin on altısında vâki (mihrican) bayramıdır ... biri teşrin-i sâninin dördünde vâki (berbare) bayramıdır ... biri kanun-u evvelin on beşinci gecesinde vâki Hazret-i İsa 'aleyhisselâmun (Miladi) bayramıdır ... biri kanun-u sâninin altısında vâki (attas) bayramı ki bunu iki kimse icrâ ider ... biri Rabi'ül evvelin dokuzunda vâki bayramıdır ki ismine (Ğadir) sâni dirler ... Şa'banın nisfi gecesinde vâki bayramıdır ... “¹³⁸

Risaleden ve çeşitli eserlerden görüleceği üzere Nusayrilerde bayramların sayısının bir hayli fazla olduğu tespit edilmiştir. Nusayri bayramlarının fazla olmasının nedeni kendi tarihlerinden kaynaklanmaktadır. Nusayriler diğer inanç ve

¹³⁶ Risale sayfa 47.

¹³⁷ Risale sayfa 48, Nusayrilerin günümüze kadar bilinçlerinde ve pratiklerinde yaşattıkları bütün bayramlarını ele alan liste için bkz; Kineşçi, **a. g. e.**, s. 89, Gülçiçek, **a. g. m.**, ss. 274–275.

¹³⁸ Risale sayfa 36. Nusayri Bayram vakitleri hakkında geniş bilgi için bkz; İnan Keser, **a. g. e.**, ss. 81-82, M. Hanifi Palabıyık, **a. g. m.**, s. 33'de makale yazarı tarafından Hüseyin Türk'ün “Nusayrilerde Hızır İnanıcı” isimli çalışmasında Nusayrilerin bayramları ile ilgili liste halinde Nusayri bayramlarını belirten tabloya değinmiştir.

kültürlere ait bayramları kendi inanç sistemlerine uyarlayarak kutlamaktadırlar. Bundan yola çıkarak, Nusayrilik'in kurucularının Yunan, Hıristiyanlık, Budizm ve İran dini tesirinden etkilendikleri düşünülmektedir. Ancak Nusayrilik'in en çok etkilendiği dinin Hıristiyanlık olduğu gözlerden kaçmamaktadır.¹³⁹

Nusayriler, tarihsel süreç içerisinde İran, Hıristiyanlık ve İslam dinlerinin kutsal günlerine rastlayan günlerde bayram yapmaktadırlar. Nusayrilerin en büyük bayramlarının Gadir-i Hum biatı olayı¹⁴⁰ anısına yapılan bayram olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında Hz. İsa'nın doğduğu gün için İyd el-Kıddes ve Evvel Temmuz¹⁴¹ adında bayramlar yapmaktadırlar. Bayram sahibinin evinde toplanan Nusayrilere ibadetlerini gerçekleştirdikten sonra Hırisi yemeği ikram edilmektedir. Hırisi, kurban etinin büyük kazanlarda pişirilerek içine buğdayın karıştırılması sonucu oluşan yemeğin adıdır. Hırisi yemeği, Nusayrilerin bütün bayramlarında yapılırken pişirilmesi çok zahmetli bir yemek olduğu anlaşılmaktadır. Nusayrilere göre sadece bayramlarda yapılan Hırisi adlı yemek inanç çerçevesinde büyük kutsiyet arz etmektedir.¹⁴²

Nusayrilerde Mihrican isimli bir bayram kutlanmaktadır. Mihrican kelimesi Farsça bir kelime olup aslında İran kökenli bir bayram olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Mihrican, sonbahar manasına gelmektedir. Bu bayram her yıl Teşrin-i evvel'in 16'sında kutlanır.¹⁴³ Sonbaharın sona erip kışın başlaması

¹³⁹ M. Hanifi Palabıyık, *a. g. m.*, s. 26'da Nusayriliğin Sabilik, Yahudilik, Hıristiyanlık ve Budizm dinleri inançlarının bir karışımı olduğunu belirtmektedir.

¹⁴⁰ Şule Can, *a. g. e.*, ss. 14-15, Cahit Aslan, *a. g. e.*, s. 70'de Gadir-i Hum biatına değinmektedir. Nusayrilerin Arabistan'da Gadir-i Hum denilen yerde Veda Haccı sırasında Hz. Muhammed'in Hz. Ali'yi kendine halife, vasi olarak tayin ettiğine değinmektedir. İslam Peygamberinin o gün Ehlibeyti yücelttiğine inandıklarından bu günü bayram olarak kutlamaktadırlar. Gadir-i Hum bayramının olduğu gün Nusayrilerin dükkanlarını açmadıklarını, kadın – erkek ziyaretlere giderek o gün hiçbir şey yapmadıklarını belirtmektedir.

¹⁴¹ Şule Can, *a. g. e.*, s. 45'de Evvel Temmuz bayramının Nusayrilerin en köklü bayramlarından olduğunu ve bu bayramın 3 gün boyunca kutlanıldığını belirtmektedir. Nusayrilerin evvel temmuz isimli bayramlarının 5 bin yıllık bir bayram olduğuna değinmektedir.

¹⁴² Nusayrilerde bayramlar hakkında ayrıntılı bilgi için; Nihad Yenmiş (2010), "Alevilerde Kutsal Günler ve Bayramlar", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Ankara, ss. 299 – 313.

¹⁴³ N. Tekin, *a. g. e.*, s. 219, Türk, *a. g. m.*, s. 228, Gülçiçek, *a. g. m.*, ss. 274 – 275. Teşrin-i Evvel'in 16'sı günümüz takvimine göre Ekim ayının 16 – 29'una denk gelmektedir.

vesilesiyle kutlanan bir bayramdır. Bu bayram Ortadoğu'da İslamiyet öncesi kültürün ürünü olan bir bayramdır.

3.5. NUSAYRİLERİN YERLEŞTİKLERİ BÖLGELER ve O DÖNEM İMAMLARININ İSİMLERİ

Risale yazarı el-Kayseri, Adana, Antakya ve İskenderun Körfezi ile çevrili topraklarda Nusayrilerin yaşadıkları köy ve kasaba isimlerine değinmektedir. O dönemde yaşamış Nusayri önderlerinin isimlerine yer vermektedir. Risalede yazarın belirttiğine göre Nusayriler batıda Mersin'in doğu kesiminden (Tarsus ve çevresi), Adana çevre köylerini de içine alan bir bölgede yaşamaktadır. İskenderun körfezinin batı ucunda yer alan Karataş nahiyesinde, Nusayrilerin varlığına da yer verilmektedir. el-Kayseri'ye göre Nusayrilerin yoğun olarak yaşadıkları bu bölgelerden İskenderun ve Antakya, bu özelliğini günümüzde de devam ettirmektedir. el-Kayseri'nin risalede belirttiği Nusayrilerin eski köylerinin isimleri günümüzde genellikle yeni isimlerle değiştirilmiştir. Ancak Adana'da Akkapı, Hıdırlı gibi bazı Nusayri mahallelerinin isimleri, Karataş kasabası, Antakya'da Dersuniye (Dursunlu), Yaktu köyleri ile İskenderun körfezi kıyısında yer alan Karaağaç ve Arsuz nahiyelerinin isimleri günümüze kadar ulaşmıştır. Bunun en önemli nedeni Nusayrilerin adı geçen mahalle ve nahiyeye isimlerinin Türkçe olmasıdır.¹⁴⁴

el-Kayseri'nin, Nusayrilerin gelenekleri için bazı değerlendirmeler yaptığı anlaşılmaktadır. el-Kayseri, Adana'nın Karataş kasabasında bu eser kaleme alınmadan dört yıl önce masrafı Osmanlı hükümetince karşılanarak bir sıbyan mektebinin yapıldığından bahsetmektedir. Osmanlı devletinin bu bölgede yaşayan Nusayrilere okul yaptırarak onları okumaya teşvik ettiği görülmektedir.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Risale sayfa, s. 47- 48.

¹⁴⁵ Risale sayfa, s. 48- 49.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. MÜELLİF MUSTAFA B. EBU BEKR EL-KAYSERİ’NİN DEĞERLENDİRMESİ

el-Kayseri, risalenin son başlığında kendisine ait bir değerlendirmeye yer vermektedir. Bu değerlendirme, 19. yy Nusayrilik’ine bakış açısı sağlaması bakımında oldukça önem arz etmektedir. Yazar, doğal olarak Sünni bakış açısı ve üslubuyla değerlendirmesini yapmaktadır. Dâmıgu’n-Nusayriye isimli risalenin yazarı Mustafa b. Ebu Bekr El-Kayseri, Nusayriliği ilk başta Hz. Muhammed’in Hadis-i Şeriflerine göre değerlendirip, Nusayrilik’i bu çerçevede eleştirmektedir. Yazarın, eserini yazdığı dönemin koşullarından ve o günün Nusayrilerine karşı oluşturulan olumsuz fikirlerden etkilendiği anlaşılmaktadır. Nusayrilerin Hz. Muhammed’in sahabelerinden ve halifelerinden Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman aleyhindeki düşüncelerine yer vermektedir. Bunlar arasında henüz yaşarken cennet ile müjdelenen sahabelere karşı Nusayri önderlerinin olumsuz düşüncelerini eleştirmektedir. Nusayrilik’e mensup insanların dinen cennete giremeyeceklerine ve cehennem azabını yaşacaklarına inanmaktadır.¹⁴⁶

el-Kayseri, Nusayrilerin tövbe etmesiyle tövbelerinin kabul olup olmayacağı üzerine tartışmaya girmektedir. Nusayrilerin tövbelerinin kabulünü İslam inancına göre belli bir çerçevede kabul edilebileceğini beyan etmektedir.¹⁴⁷

el-Kayseri, değerlendirmesinde İslam tarihinin meşhur çekişmelerinden biri sayılan Muaviye ile Hz Ali’nin halifelik için birbirleriyle olan mücadelelerine değinmektedir. Alevilerin veya Nusayrilerin Muaviye’ye olumsuz bakış açılarını benimsememektedir. Buna ilaveten Muaviye’ye kötü sözler söylenmemesi gerektiğini 16. Yüzyıl Osmanlı devletinin meşhur Şeyhülislam’ı Ebûsuud efendi’nin¹⁴⁸ fetvasına dayanarak düşüncesini savunmaktadır.¹⁴⁹ Risalenin müellifi

¹⁴⁶ Risale sayfa, s. 51.

¹⁴⁷ Risale sayfa, s. 51.

¹⁴⁸ Osmanlı Şeyhülislamı Ebussuud Efendi’nin hayatı konusunda bilgi için bkz; Ahmet Akgündüz (1994), “Ebussuud Efendi” Maddesi, *İslam Ansiklopedisi (İ. A.)* , Diyanet Vakfı Yay. , c: 10,

fetvadan sonra Muaviye'nin Hz. Muhammed ile akrabalığına dikkat çekmeye çalışarak onu savunmaya çalıştığı görülmektedir.

el-Kayseri, düşüncelerini 16. yy. Osmanlı Tarihinin en meşhur Şeyhülislamı Ebussuud Efendi'nin fetvaları ile görüşlerini desteklemektedir. el-Kayseri'ye göre Ebussuud efendinin fetvası şöyledir:

“ ...hadim-i merhum şerh-i mezkûrunda Ebûssuud efendi fetvasından nakl ider ki: Hazret-i Muaviye radyallâhu te'âlâ anhâ seb ve ta'n iden kimse darb-ı şedid ve haps-i medid ile mücazât olunur. sîmâ-yı salâhı ve tevbe-i sadıkayı izhar idinceye dek... “

150

Ebussuud Efendi, fetvalarında Aleviliği en sert ve katı biçimde eleştiren Şeyhülislamlardandır. Ebussuud Efendi, o dönemin Batını karakterli mezhepleri hakkında ölüm fetvaları çıkarmaktan da geri durmamıştır. Ebussuud Efendi'nin Batını karakterli inançlara karşı tutumu Osmanlı sarayında da kendini göstermiştir. Örneğin, II. Selim'in en sevdiği kişi sayılan Hurufilerden Celal Efendiyi Batını inançları yüzünden saraydan uzaklaştırmaya çalıştığı tarihsel belgelerde belirtilmektedir.¹⁵¹

İstanbul, ss. 365 – 370'de Osmanlı döneminde Batınlık hareketlerine karşı en sert duruşu sergileyen Ebussuud Efendi, Kanuni Sultan Süleyman ve Sultan İkinci Selim zamanlarında 27 yıl kadar Şeyhülislamlıkta bulunmuş, devrin en büyük âlimlerinden biridir. Babası Şeyh Muhiddin Mustafa İmadiyeli olduğu için ona da İmadi diyenler vardır. İstanbul civarında Müderris köyünde doğdu. Babasından, zamanın âlimlerinden, bilhassa büyük İslam âlimi Şeyhülislam İbni Kemal'den okuduktan sonra müderris, Bursa ve İstanbul kadısı, Rumeli kazaskeri ve 1548'de şeyhülislam oldu.

Sultan Süleyman zamanında 22, Sultan İkinci Selim zamanında ise 6 yıla yakın bu görevde kaldı. 84 yaşında ölen Ebussuud Efendi, Eyüb civarında yaptırdığı mektebin yanına gömüldü. Osmanlı şeyhülislamları içinde en önemlilerinden biridir. İrşad-ül akliselim adlı bir Kuran tefsiri ile fetvaları meşhurdur. Şahsiyeti o kadar ün saldı ki ölümünde Mekke ve Medine halkları da cenaze namazı kıldı. Üsküp'te bir cami, İstanbul'da bir hamamı vardır ve İstanbul'un meşhur caddelerinden biri onun adını taşır. Türkçe şiirleri, düzgün ve kuvvetli olduğu gibi Arap edebiyatının en başarılı eserlerinden sayılmaktadır.

¹⁴⁹ Risale sayfa 51.

¹⁵⁰ Risale sayfa 51.

¹⁵¹ Ahmet Akgündüz, **a. g. m.**, s. 366.

4.2. RİSALENİN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Nusayriler, 13. Yy. ve sonrasında Haçlıların, Eyyubilerin, Memlukların baskısı altında inançlarını yaşamışlardır. Osmanlı döneminde Nusayrilerin Çukurova civarına kadar göç ettikleri görülmektedir. 19. yy. Nusayrilerinin Lübnan, Suriye'nin batısı (Lazkiye) ve Asi nehri havzası boyunca, Antakya, İskenderun, Adana çevrelerine kadar yayıldıkları anlaşılmaktadır.

Risalenin ortaya çıkışının ve Nusayrilerin ele alınışının Adana'da başladığı anlaşılmaktadır. Dâmıgu'n-Nusayriye risalesi, 19. yy. Osmanlı Nusayrilerinin sosyal, coğrafi, tarihsel ve dini yaşamları hakkında çok değerli bilgiler vermektedir. Risalenin yazarı Mustafa b. Ebu Bekr el-Kayseri, Nusayri topluluğunu tanıyıp öğrenmeye çalışmıştır. Nusayri inançları hakkında topladığı bilgilerle bu risaleyi meydana getirdiği anlaşılmaktadır. Risalenin mukaddime (başlangıç) kısmında el-Kayseri şu ifadelerle yer vermektedir:

“Süleyman nâm kimesne Antakya şehrinde bin iki yüz elli sene-i hicriyesinde mütevellid olub yedi sene mikdarı Medine-i mezbûrede ikâmetden sonra Adana şehrine irtihal ve Medine-i mezbûrede mükşa ve karar idüb on sekiz yaşına bülüğunda Nusayriye ve Neylan tâife-i habise merkumu zikr-i âfi usul-i fâsidederi üzere kalmıştır. “
152

el-Kayseri risalede, Süleyman el-Adeni 'nin 18 yaşında iken Antakya'dan Adana'ya geldiğini (1268 H. – 1852 M. civarı) belirtmektedir. el-Kayseri, el-Adeni'nin Nusayrilik'in gizlilik esaslarını ihlal ettiğinden dolayı birkaç yıl sonra Nusayrilere öldürüldüğünden bahsetmektedir. el-Kayseri, el-Adeni 'nin yayınladığı eserden hareketle Nusayrileri Hz. Ali'yi tanrı kabul eden kitle oldukları konusunda ağır bir eleştiriye tabi tutmaktadır. Bundan dolayı Nusayrilerin kesinlikle dinden çıkmış olduklarını belirtmektedir. Onların İslam'ın gerçek mesajını yanlış yorumlamaları yoluyla Batıni inançlara sahip olduklarını düşünmektedir.

¹⁵² Risale sayfa 1, Risale, Hicri takvimine göre 1292 senesinde; Miladi takvime gere de 1875 senesine karşılık gelerek hatim edilmiştir. Risalenin mukaddimesinde belirtildiği şekilde Osmanlı padişahı Abdülaziz'in tahtta bulunduğu dönem ile risalede belirtilen 1875 tarihinin tutarlı olduğu anlaşılmıştır.

el-Kayseri, risalesinde bu ifadelerle de yer vermiştir:

“ Abdülaziz Han edamallâhu te’âlâ mülke ve sultane ve efaz ‘aleyhi bire ve ihsane hazretlerinin zaman-ı mümeyyit iktirân şehinşâhilerinde Medine-i Adana’da sânihahullâhu te’âlâ anüdevahi velbelaya cami-i kebir medresesinde ila metimiz hengamında bin ikiyüz doksan iki senesi şehir-i Şa’ban-ı mübeşşir-i Ramazan pür gufrânın yirmi beşinci cumairtesi günü vakt-i duhâda işbu risâle hâtem itmemle hatm olundu. “¹⁵³

el-Kayseri, risalesini Osmanlı padişahlarından Abdülaziz (1861-1876) döneminde yazdığını belirterek Adana şehrinde Cami- i Kebir Medresesinde Şaban ayının yirmi beşinci günü (26 Eylül 1875 tarihine tekabül eder) hatim ettiğini belirtmektedir.

Risale yazarının Adana’da 26 Eylül 1875 (25 Şaban 1292) yılında Nusayriler ile ilgili derlediği Dâmıgu’n-Nusayriye isimli eserini Adana Cami-i Kebir medresesinde ilan etmiştir.¹⁵⁴ el-Kayseri’nin Nusayriler ile ilgili eseri o günün Adana halkı arasında yankı bulmuştur. 26 Eylül 1875’de eski Türkçe olarak yayınlanan bu eser Adana halkı ile Nusayriler arasında olumsuz sonuçlara neden olduğu kaynaklardan anlaşılmıştır.

Müellifin hicri 1292 Ramazan’ı müjdeleyen Şaban (Nisan 1875) ayında eserini tamamlamıştır. Risalenin 1875 yılında hatim olduğu Cami-i Kebir Medresesinde, bu tarihten 18 yıl sonra bir kadir gecesi gününde bazı Sünnilerin Nusayrileri incitici eylemleri olmuştur. Bu nedenle el-Kayseri aracılığıyla Nusayriler ile Sünni halk arasında Adana’da gelişen huzursuzluğun ilk etkileri 22 Nisan 1893 (5 Şevval 1310) tarihinde ortaya çıkmıştır.¹⁵⁵

Bu huzursuzluğun ne olduğu konusunda Ali Sinan Bilgili’nin “ Osmanlı Arşiv Belgelerinde Adana, Tarsus ve Mersin Bölgesi Nusayrileri (19. – 20 Yüzyıl) “ adlı eserinde bazı bilgilere yer verilmektedir. Olay, risalenin de ilan olduğu Adana Cami-i Kebir Medresesinde meydana gelmiştir. Bu olaya göre Nusayriler, Ramazan ayında Adana’da Cami-i Kebir’e getirilen Peygamberimizin Sakal-ı Şerifini görmeye gelmek istemişlerdir. Ancak gelenlerin Nusayri toplumu olduğunu duyan cami halkı, bazı kişilerin çirkin sözlerine kapılarak oraya gelen Nusayrileri darp

¹⁵³ Risale sayfa 52.

¹⁵⁴ Risale sayfa 52.

¹⁵⁵ Bilgili, *a. g. m.* , s. 57.

ederek cami içerisine almamışlardır.¹⁵⁶ Nusayriler buna tepki gösterince olay patlak vermiştir. Bu olay Nusayriler arasında kırgınlık yaratınca Adana Valiliği olaya el koymuştur. Olayın nedenleri araştırılıp Adana Valiliğince yerel yönetimler uyarılarak bazı tedbirler alınmıştır.¹⁵⁷

Bu olay Adana'da kalmamış Tarsus ve Mersin Nusayrilerine kadar ulaşmıştır. Olay dönemin Osmanlı Hükümetine aksettirilince bölgede yaşayan Nusayrilerin gönlünün alınmasına çalışılmıştır. Olayda yararlılık gösteren Nusayrilerin devlet kademesinde bazı memuriyetlere atandıkları görülmüştür. Bu nedenle Adana Valiliği tarafından Nusayri köylerine Cami ve mektep yapımına gidildiği anlaşılmaktadır.¹⁵⁸

Adana Nusayrilerinin yaşadığı üzüntü verici bu olaydan Protestan Misyonerler faydalanmaya çalışmışlardır. Hıristiyanlık ile Nusayrilik inancı arasındaki benzerlikten dolayı misyonerler kendi okullarına Nusayri çocuklarını kayıt ettirmeye başlamışlardır. Protestan Misyonerlerin telkinine kapılan Nusayriler çocuklarını bu okullara kaydettirmeye başlayınca Osmanlı hükümeti misyoner okullarını takip ettirmeye başlamıştır.¹⁵⁹ Nusayrilerden kayıtlı kız ve erkek çocukların sayısı 100'ü bulunca Bab-ı Ali harekete geçmiştir. Adana Valiliği, misyoner okullardan buraya kayıtlı çocukların isimlerini talep etmiştir. Nusayri çocuklarının isimlerinin Valiliğe bildirilmemesi nedeniyle de mahkemeye gidilmiştir. Ancak daha sonra kaydı yaptırılan kız çocuklarının gizlice Amerika ve Avrupa'ya kaçırıldığı yolunda haberler çıkmıştır. Bu nedenle Osmanlı hükümeti yabancı okulların faaliyetleri ile ilgili Adana valiliğini daha çok tedbirli davranması konusunda uyarmak zorunda kalmıştır.¹⁶⁰

¹⁵⁶ Bilgili – Tozlu – Akbulut – Ürkmez, **a. g. e.** , ss. 169 - 173.

¹⁵⁷ Bilgili, **a. g. m.** , s. 57 – 58, Bilgili – Tozlu – Akbulut – Ürkmez, **a. g. e.** , s. 169'da Osmanlı devletinin olayın üzerinden 7 gün geçtikten sonra olaydan haberi olduğunu belirten Osmanlıca yazılmış bir belgeye yer verilmektedir. Aynı eserde olayın geçtiği tarih 22 Nisan 1893 olarak belirtilmektedir.

¹⁵⁸ Risale sayfa 52, Bilgili, **a. g. m.** , s. 57 – 58.

¹⁵⁹ Palabıyık, **a. g. m.** , s. 26, Bilgili, **a. g. m.** , ss. 58 – 63.

¹⁶⁰ Avrupa ve Amerika'ya kaçırılan Nusayri kız çocukları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Bilgili, **a. g. m.** , ss. 58 – 63 ve Misyonerlerin Nusayriler üzerindeki faaliyetlerini Osmanlı devlet arşivi belgelerinden takip etmek için bkz; Bilgili – Tozlu – Akbulut – Ürkmez, **a. g. e.** , ss. 197 - 209.

El-Kayseri'nin Nusayriliği derinlemesine incelediği bu çalışma, Nusayri Süleyman el-Adeni isimli eski bir Nusayri şeyhinin elindeki eserleri kitap şeklinde bastırması ile başlamıştır. ¹⁶¹

Süleyman el-Adeni'nin, çeşitli kaynaklardan Nusayriliğin gizlilik esaslı inançlarını derleyerek Lübnan'ın merkezi Beyrut şehrinde kitabını bastırıldığı bilinmektedir.(1863) Risale yazarı el-Kayseri, Süleyman Efendinin kitabını nereden elde ettiği konusunda bilgi vermemektedir. Ancak el-Kayseri çalışmasında bu eserin içerdiği bilgilerden yararlanmaktadır. ¹⁶² el-Adeni'nin “ Kitabu'l-Bakura ” isimli el yazma eserini Ahmet Turan isimli akademisyen Fransa'nın Paris kütüphanesinde el yazmaları katalogları bölümünde bulmuştur. Süleyman el-Adeni'nin kitabında yer alan Nusayri kutsal metinleri ilk olarak Ahmet Turan'ın doktora tezi çalışmasında ortaya çıkmıştır. Ancak yurtdışında özellikle Fransa'nın Paris ve Almanya'nın Berlin kütüphanelerinde Nusayriler ile ilgili başka el yazma eserler bulunmaktadır. ¹⁶³

Risalenin en temel konularını dinsel anlatılar ve Nusayrilerin inançsal özellikleri oluşturmaktadır. Risale, Nusayrilik inancının İslam dini bünyesine uygun doktrinlerinin olmadığı, Nusayrilerin İslam dini emir ve yasaklarına uygun davranmadığı konusunda tartışmalar beyan etmektedir. Risale yazarı da Nusayrilik ile ilgili beyan ettiği çeşitli inançları İslam dini ile bağdaştıramamaktadır.

Risalenin yazarı el-Kayseri'nin hangi mezhebe dâhil olduğu risaleden anlaşılamamaktadır. Ancak kendisinin Nusayriliği eleştirmesi sırasında takındığı

¹⁶¹ Uluçay, **a. g. e.**, s. 45'de belirttiği ifadeye göre el-Adeni, Adana şeyhlerinden olmak istemiştir. Ancak zamanın Nusayri din adamlarınca el-Adeni'nin bu talebi kabul edilmemiştir. Uluçay, onun bu nedenle elinde var olan dini metinleri, sırları kitap halinde derleyerek ifşa ettiğini belirtmektedir. Nusayri din adamlarının da günümüzde bu eseri duymazdan geldikleri ve bir iftira kaynağı olarak görmeleri dikkate değerdir.

¹⁶² WAMY (Çev: Kemal Hoca) (1990), “*Risale*”, İstanbul: Günümüz Din ve Fikir Hareketleri Ansiklopedisi, s. 222'de Süleyman el-Adeni'nin 1250 yılında Antakya'da doğduğunu, Nusayrilik mezhebini öğrendikten sonra bir misyoner ile ilişki kurarak Hıristiyan olduğunu, Beyrut'a kaçarak “*El Bakara es- Süleymaniye*” isimli eserini yayınladığını belirtmektedir. Bundan sonra da Nusayrilerin Süleyman el-Adeni'yi Lazkiye'de yakalayıp boğup öldürdüklerine değinmektedir.

¹⁶³ Nusayri inançlarının temelini oluşturan süreler hususunda geniş bilgi için bkz: Ahmet Turan (1996), “*Kitabu'l Mecmu'nun Tercümesi*”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Samsun, Sayı: 8.

tutumlarından ve düşüncelerinden kendisinin Sünni mezhebine mensup olduğu düşünülmektedir.

Nusayrilik, kuruluşundan yayılmasına kadar çeşitli dinlerin ve inançların etkisinde kalarak günümüzdeki şeklini almıştır. İnançın felsefi kuruluşu ilk devirlerde Bağdat'da Muhammed bin Nusayr tarafından ortaya atılmıştır. Onun öğrencileri vasıtasıyla Nusayrilik ilk yüz yıl içinde İran (Fars) medeniyeti etkisinde kalmıştır. Bundan sonraki zamanlarda ise özellikle Hasibi döneminde Hıristiyanlığın etkisi altına girmeye başladı. Bu etkinin nasıl başladığı risalede anlatılmaktadır. Risalede anlatıldığına göre Hasibi, Mısır ülkesinde inancını yaymak isterken yakalanarak hapsedilmiştir. Hapisten kaçtıktan sonra rivayete göre Hz. İsa'nın mezarına gelerek kendisine tabi olmuştur. Risalede Nusayrilerin inanç doktrinlerini Suriye'de ve Irak'ta yaymak isterken buralarda dönemin yöneticileri tarafından baskı altına alındıkları beyan edilmektedir.¹⁶⁴

el-Kayseri'nin Nusayriliği eleştirdiği konuların başında inanç kısmı gelmektedir. el-Kayseri, Nusayri inancının Hıristiyanlık dinindeki kendine has bir teslis inancına sahip olduğunu belirterek onların İslam dininden çıktıklarını iddia etmektedir. Çünkü İslamiyet, Hıristiyanlıktaki üçleme inancını red etmektedir. İslamiyet'in temel felsefesi tevhid inancıdır. Kur'an-ı Kerim'de birçok ayet ve emir tevhid inancına yöneliktir.

Risalede bir hadis-i şerif'ten yola çıkılarak İslam ümmetinin yetmiş üç fırkaya ayrılacağı belirtilmektedir. Bu yetmiş üç fırka arasında Nusayrilik mezhebi de sayılmaktadır. el-Kayseri, Süleyman el-Adeni'den aldığı notlardan yola çıkarak Nusayrilerin reenkarnasyona (tenasüh) inandıklarını belirtmektedir. Nusayrilik'te tenasüh inancına göre insan öldükten sonra başka bir bedende yeniden canlandığında ruhu temizlenmektedir. Nusayrilere göre ruhun temizlenme durumu belirli bir sayıya ulaştığında ruh en saf haline ulaşmaktadır. Nusayriler, insan ruhunun "saf ruh" mertebesine ulaştığında gökteki yıldızlar arasında nur halini aldığını belirtmektedir. Nusayrilerde tenasüh (reenkarnasyon) inancı, Nusayriliğin dinsel boyutlarını ortaya koymaktadır. Nusayriler yeniden dirilme, cennet ve

¹⁶⁴ Hasibi'nin hayatı ve Nusayriler ile ilgili ilişkisi hakkında geniş bilgi için bkz; Ömer Tokuş (2006) , "Hamdaniler (Siyasi, Kültürel, İctimai ve İlmi Hayat)" , Şanlıurfa: Harran Üniv. SBE (Yüksek Lisans Tezi), ss. 23 – 24 ve 100 – 101.

cehennem gibi dinsel inançların kıyametten sonra gerçekleşmeyip bu inançların dünyada gerçekleşeceğine inanmaktadırlar.

Nusayrilerin Hızır inancı da dikkate değerdir. Hızır inancı, Müslümanlar arasında genellikle inanılan bir inançtır. Hızır kavramı, İslam dünyasında Hz. Musa ile kendisinin Kur'an-ı Kerim'de geçen kıssalarından bilinmektedir. Araştırmalar neticesinde Hızır inancına en çok değer verenlerin Nusayri inancına mensup kişiler oldukları anlaşılmaktadır. Hızır inancı, Hatay'da merkez Antakya ile Samandağ ilçesi civarında oldukça yaygındır. Buradaki Nusayrilerin Hızır adına çok fazla türbe inşa ettikleri bilinmektedir. Hızır türbeleri genellikle tepenin zirvesinde, yamacında, dere kenarında ve ya yol kenarında yapılmaktadır. Günümüzde bazı Hızır türbelerinin şehir içlerinde, mahalle aralarında kaldığı görülmektedir. Türbelerin yapısının genellikle birbirine benzediği bilinmektedir. Türbeler genellikle yeşil şeritli halde ve beyaz renkli duvar boya ile boyanmaktadır. Beyaz renk temizliğin, yeşil renk ise İslam bayrağının simgesi olarak kullanılmaktadır.¹⁶⁵ Türbelerin içinde genellikle bir Nusayri şeyhinin mezarı bulunmaktadır. Türbelerin etrafında başta zeytin ağacı olmak üzere çeşitli ağaçlar yetiştirdikleri görülmektedir. Bu ağaçların dallarına dilek tutulduğunu belirtmek için bez bağlamışlardır. Anadolu Alevilerinin yaşadıkları yerlerde bu nitelikte ağaçlara rastlanması Anadolu Aleviliği ile Arap Aleviliğinin ortak inançlarından sayılmaktadır. Bu durum Nusayrilikte ağaç (doğa) kültleri inancının varlığına işaretir.

Nusayriler, ibadette olsun bayram günlerinin benzerliğinde olsun bayramlara yükledikleri anlamlarda diğer semavi ve yerel dinlerden etkilenmiştir. Nusayrilerde Mihrican, Hıdrellez (Hıdır-İlyas), Hz. İsa'nın doğum günü, yumurta bayramı (Paskalya) bunlara örnektir. Özellikle Hatay ilinin İskenderun ilçesinde düzenlenen Aziz Georges günü gibi Hıristiyanların dini günlerine Nusayrilerin de katıldığına şahit olunmaktadır.¹⁶⁶ Bu bayramların Hıristiyanlar ile Nusayri halkı arasındaki dostluğu ve kardeşliği sağlamlaştırdığı bilinmektedir. Hatay'da kiliselerin

¹⁶⁵ Hüseyin Türk, **a. g. m.**, s. 159.

¹⁶⁶ Nusayrilerin ve Hıristiyanların ortak inançlarından St. Georges- Hızır inancı konusunda geniş bilgi için bkz: Hüseyin Türk (2010) , Hatay'da Müslüman – Hıristiyan Etkileşimi: St. Georges ya da Hızır Kültü, “*Milli Folklor Dergisi*”, Ankara, Sayı: 85, ss. 138 – 147.

sayılarının da belirgin derecede fazla oluşundan yola çıkarak iki halk arasında bir hoşgörünün ve yardımlaşmanın varlığı kaydedilmektedir.¹⁶⁷

Risalede Nusayri çocuklarının din öğrenmesinde etkili olan amcalık olgusuna değinilmektedir. Bu amcalık olgusu Anadolu Alevilerinde musahiplik, Hıristiyanlıkta da vaftiz babalığı inancına benzemektedir. Ancak Nusayriler, kendilerini Müslüman - Alevi olarak tanımlamaktadırlar. Alevilik kaynağını Hz. Ali ve Ehl-i Beyt sevgisinden almaktadır. Bu nedenle Nusayriler Hıristiyanlığa sadece bir hoşgörü unsuru olarak bakmaktadırlar.

el-Kayseri, Nusayri şeyhlerinin isimlerinden, yaşadıkları bölgelerden ve yaptıkları bayramlardan bahsetmektedir. el-Kayseri, Nusayrilerin yaşadıkları mahalle bilgilerini sıralarken Nusayrilerin Adana'da başlarından geçen olayları da anlatmıştır. el-Kayseri, çoğunlukla Nusayrilerin camilere gitmediklerinden ve Sünniler gibi namaz kılmadıklarından yakınmaktadır. Bazı Nusayrilerin camilere girmek isteseler de bunların Sünni cemaat tarafından camilere alınmadıklarını belirtmektedir. el-Kayseri, 19. yy. son çeyreğinde II. Abdülhamit döneminde Adana hükümet konağında, Mersin ve Tarsus kasabalarında devlet dairelerinde çalışan Nusayrilere söz etmektedir. II. Abdülhamit'in Adana'nın Karataş kasabasında yaşayan Nusayrilere mektep yaptırdığından da bahsetmektedir.¹⁶⁸

Osmanlı Devlet Arşivlerinde Nusayrilerin 19. yy. da yaşadıkları olaylar hakkında bilgi veren; Ali Sinan Bilgili, Uğur Akbulut, Selahattin Tozlu ve Naim Ürkmez'in ortaklaşa hazırladıkları “ Osmanlı Arşiv Belgelerinde Nusayriler ve Nusayrilik (1745 - 1920) ” isimli çalışma 19. – 20. yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nin Nusayrilere bakışını, emperyalist devletlerin Nusayriler üzerinde oynadıkları oyunları, Nusayrilerin inanç sistemleri ve kimliği hakkında önemli bilgiler vermektedir. Bu bilgiler araştırmacıların Nusayrilere tarihsel klasik söylemin dışında yeni fikirler edinmelerinde etkili olacaktır.

¹⁶⁷ Avni İlhan, **a. g. m.**, s. 344'te Nusayrilerin bazı inanç yapı taşlarının (üçleme, bayramlar vs.) Hıristiyan dininin inanç pratiklerine benzemesinden dolayı Nusayrilerin Batılı misyonerlerin Hıristiyanlaştırma sürecine ve fikir akımlarına daha kolay kapıldıklarını belirtmektedir.

¹⁶⁸ Risale, sayfa 45. İlber Ortaylı, **Alevilik, Nusayrilik, Bab-ı Ali** isimli makalesinde, misyonerlik faaliyetlerinden rahatsız olan Suriye ve Lübnan bölgesindeki Nusayrilerin Osmanlı devletinden yardım talep ederek mektep ve cami yapımı için mali kaynak istediklerini belirtmektedir.

SONUÇ

Nusayrilik'in şüphesiz İslam'ın Heterodoks inançları arasında sayılabilecek en ilginç mezheplerden olduğu anlaşılmaktadır. Nusayrilikteki inançların çok zengin bilgiler içerdiği ortaya çıkmaktadır. Nusayriliğin çekirdeğinde İslam dışı kuramların ve inançların varlığı görmezden gelinemez niteliktedir. el-Kayseri'nin Nusayriliği irdelerken ve eleştirirken en önemli kaynağını, Adanalı Nusayri Süleyman el-Adeni'nin elindeki el yazma kitabı oluşturur. el-Kayseri, bu el yazma eserdeki notları derledikten sonra bir risale şeklinde Nusayri inançlarını değerlendirmeye çalışmaktadır.

Adana Cami-i Kebir Medresesinde Dâmıgu'n-Nusayriye risalesi vasıtasıyla el-Kayseri tarafından çok ağır eleştirilen Nusayriler, bu durumu üzüntüyle karşılamışlardır. Bu durum bölgede faaliyet halindeki misyonerlere politikalarını uygulamada oldukça uygun bir zemin hazırlamıştır. Hıristiyanlık ile Nusayrilik arasındaki benzerlikten dolayı son dönemlerde misyonerlerin Hıristiyanlaştırma faaliyetlerine maruz kalmışlardır. Osmanlı devleti bu durumu engellemek için Nusayrilerin inançlarını göz önünde bulundurmadan Nusayrilere yaklaşmaya çalışmıştır. Nusayrilerin buldukları bölgelere okul, cami yaptırıp Osmanlılık ilkesi dikkate alınarak devlete bağlılıklarını artırmaya çalışmıştır.

el-Kayseri tarafından Adana Cami-i Kebir Medresesinde ilan olunan Nusayrilik ile günümüz araştırmaları sonucunda elde edilen belgelerde ortaya çıkan Nusayrilik arasında ortak benzerlikler bulunmaktadır. el-Kayseri, Nusayriliği değerlendirirken tamamen Süleyman Efendinin kitabını ve Sünni itikadını dikkate almaktadır. Nusayriliği tarafsız olarak irdeleme yoluna gitmemiştir. el-Kayseri, kendi inanç dünyasına ters kabul ettiği Nusayri inançlarını eleştirmektedir. Ancak Nusayrilerin inançları karmaşık bir yapıda olduğundan el-Kayseri'nin risalesi Süleyman Efendinin "Kitabu'l-Bakura" isimli eseriyle sınırlı kalmaktadır.

Nusayrilerin çok zengin dinsel, kültürel miraslarının ve birikimlerinin olduğu bayramlarının çeşitliliğinden anlaşılmaktadır. Nusayrilerin tarihin bazı dönemlerinde İslami muhafazakâr grupların telkinleri ve bölgede hâkim devletlerin baskıları nedeniyle Sünni mezhebini benimsemeye zorlandıkları kaydedilmiştir. Nusayriler, inançlarını günümüze kadar gizlice uygulamışlardır. Bu gizlilikteki

amaç inancın kuşaklar arası aktarımını en kontrollü bir şekilde sağlamak ve mevcut baskılardan mümkün olduğunca korunmaktır.

Nusayrilerin baskılardan korunma ve inancın devamlılığını kuşaklar boyu sağlama yöntemleri bulunmaktadır. Bunlar arasında “sır saklama (gizlilik)”, amcalık kurumu ve bayramların çok çeşitli oluşu gibi özellikler önemli yer tutmaktadır. Ancak günümüzde eğitim dilinin Türkçe oluşu ve yetişen yeni kuşağın Arapça öğrenmeye isteksiz oluşu gibi etkenler nedeniyle Nusayrilik’in çözülmeye ve erimeye başladığı görülmektedir. Nusayri Arapça’sının da günden güne bozulmaya ve yerini Türkiye Türkçesine bırakmaya başladığı görülmektedir.

Nusayri inançlarının gizliliğini korumaya devam etmektedir. Ancak Nusayri inançları özellikle 1996 yılından sonra açığa çıkmaya başlamıştır. Nusayrilik’in gizli inançlarını bilim dünyasında ilk defa ortaya koyan Ahmet Turan’dır. Ahmet Turan’dan sonra İnan Keser gelmektedir. Nusayrilerin gizli yaptığı bilinen Nusayri namazı Cahit Aslan ve Nusayrilerde Hızır inancının boyutları da Hüseyin Türk tarafından ortaya konulmuştur. Nusayri inançlarının ve dinsel felsefesinin bilinmesinde bahsi geçen bilim adamlarının payları çok önemlidir.

Nusayrilerin dinsel inançlarında yer alan Ay, Güneş, Dünya tanrısallığı üçlemesi ile Hz. İsa’dan sonra Hıristiyanların Baba-Oğul-Kutsal ruh üçlemesi birbirine benzemektedir. Denilebilir ki Nusayrilikteki üçleme ile Hıristiyanlıktaki üçleme arasında bir etkileşimin ve ilişkinin var olabileceği mümkün görülmektedir.

Haçlı seferleri ile gelen Hıristiyan misyonerlerin çalışmaları da bu etkileşimin derinleşmesinde etkili olabilir. İslamlaşan Antakya, Urfa, Şam ve Kudüs şehirlerinin Haçlı seferleriyle tekrar Hıristiyanlaştırılmasına çalışılmıştır. Haçlı seferleri dönemindeki Nusayrilik’in dinsel yapısının ne şekilde olduğu bilinmemektedir. Bunun için Nusayrilerin en önemli din adamları kabul edilen Muhammed b. Nusayr’ın, Hamdan b. el-Hasibi’nin hayatına, dönemin siyasal ortamına ve dinsel faaliyetlerine yönelik çalışmaların artırılması gerekmektedir.

Nusayriler tarih boyunca Hıristiyan topluluklar ile aynı bölgelerde iç içe yaşamışlardır. Bu nedenle Arap Alevileri ve Hıristiyanların bazı bayramlarının benzer olduğu anlaşılmaktadır. Antakya ve İskenderun şehirlerinde yaşayan Nusayriler ile Hıristiyanların bazı dini günlerde kiliselerde (St. Georges günü gibi) veya türbelerde karşılaştıkları görülmektedir. Nusayrilerin İslam hoşgörüsü ilkesi çerçevesinde Hıristiyanlarla kaynaştıkları düşünülmektedir.

Nusayrilik'in kökeninde Suriye ve Lübnan çevresine hakim olan İslam öncesi felsefi akımların etkileri bulunmaktadır. Bu felsefi akımlar Gnostisizm ve Senkretizm'dir. Bundan dolayı Nusayrilik; Hulul, Tenasüh (Reenkarnasyon), Mehdi inancı gibi İslam öncesi çeşitli inançların kaynaştığı, esinlendiği bir mezheptir. Bu nedenle Nusayri inançları Gnostisizm - Senkretizm patentli felsefi - dini bir söylem haline gelmiştir.

İslam hakimiyeti öncesi dönemde, Gnostisizm ve Senkretizm felsefesinin buldukları bölgenin bir alt kültürü konumunda oldukları anlaşılmaktadır. Bundan dolayı Nusayriliği kuran din adamlarının bölgede hakim farklı dil ve din mensubu olan insanların mitlerini, inançlarını ve ritüellerini yeniden şekillendirerek Nusayriliği ayrı bir ekol haline getirdikleri anlaşılmaktadır.

Nusayriler, yüz yıllar boyunca tarih sahnesinde yer almamalarına rağmen özünde bulunan Gnostik ve Senkretik felsefe söylemleriyle Ortadoğu'da güçlenen iktidarların hedefi olmaktadır. Bu durumun sonucunda Nusayriler inançlarını gizlice uygulamaya başlamışlardır. Bu yüzden Nusayrilik ile ilgili çalışmaların sadece tarihsel verilerle yapılamayacağı açıktır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde Nusayrilerin 19. yy'da yaşadıkları olaylar hakkında bilgi veren; Ali Sinan Bilgili, Uğur Akbulut, Selahattin Tozlu ve Naim Ürkmez'in ortaklaşa hazırladıkları “ *Osmanlı Arşiv Belgelerinde Nusayriler ve Nusayrilik (1745 - 1920)* ” isimli çalışma oldukça kıymetlidir. Bu eserde yer alan 46/1, 2, 3 ve 4 numaralı H. 1310 - M. 1892 tarihli belgeler, çalışmanın ana kaynağı Dâmıgu'n-Nusayriye isimli risalenin 1875'te Adana'da yarattığı toplumsal dalgalanmanın sonucunda ortaya çıkmış olma ihtimali büyüktür. Bu eser, Nusayrilerin Osmanlı devletince benimsediklerini ve Sünniliğe geçmeye gayret eden Nusayrilere devletin her zaman destek olmaya çalıştığını ortaya koymuştur. Osmanlı Devleti Nusayrileri kazanmak için yaşadıkları bölgelere maddi destek vererek okullar ve camiler yaptırmıştır. Ancak kanaatimizce 93 Harbi de denilen 1877 – 1878 Osmanlı – Rus savaşının getirdiği mali zorluklar Nusayrilere yönelik iyi niyetli bu girişimlere engel olmuştur. Zira Osmanlı devletinin misyonerlik faaliyetlerini ne derece önlemeye çalıştığı ve bunun Nusayrilere ne kadar yansıdığı 1892 tarihli belgeler incelendiğinde ortaya çıkmıştır. Osmanlı devleti, Nusayrileri sömürgeci devletlerin emperyalist emellerinden ve yurt içindeki İslami kesim din adamlarının zararlı söylemlerinden korumaya çalışmıştır.

Nusayriler ile ilgili yurtdışındaki kütüphanelerde, arşivlerde korunan el yazmaların, risalelerin ve kitapların bulunup incelenmesine ihtiyaç vardır. Bu eserlerin çoğu Arapça ve Osmanlıca yazılmış olup çevirisi yapıldıktan sonra yerli araştırmacıların deneyimine sunulmalıdır. Nusayriliğin anlaşılması, doğru tanıtılması için; bilgi, belge ve dökümanların kalitesi ile yazarın tarafsızlığı önem taşımaktadır. Günümüzde Nusayrilik ile ilgili din, mitoloji, sosyoloji ve felsefe alanında yapılan çalışmalara yoğunlaşılması gerektiği anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

1. Akbulut, Uğur (2010), Osmanlı Arşiv Belgelerinde Lazkiye Nusayrileri(19. Yüzyıl) , Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırması Dergisi, Ankara.
2. Akgündüz, Ahmet (1994), “Ebussuud Efendi” Maddesi, İslam Ansiklopedisi (İ. A.) , Diyanet Vakfı Yay. , c: 10, İstanbul.
3. Aksoy, Erdal (2010), “Nusayrilerin Sosyal Yapıları ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiyede Yaşayan Bu Topluluğa Devletin Yaklaşımı” , Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Dergisi, Ankara.
4. Aksüt, Hamza (2010), Aleviler, Yurt Yay. , Ankara.
5. Arayancan, Ayşe Atıcı (2010), Suriye Bölgesinde İki İnanç Hareketi: Nizari İsmailileri ve Nusayrilik, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Dergisi, Ankara.
6. Aringberg, M.- Laanatza,(1999) ”Türkiye Alevileri-Suriye Alevileri: Benzerlikler-Farklılıklar”, Alevi Kimliği, Bilge Kurt Torun- Hayati Torun (Çev.) Tarih Vakfı Yurt Yay. ,İstanbul.
7. Aslan, Cahit, (2005) , Fellahlar’ın Sosyolojisi , Karahan Kitabevi, Adana.
8. Aydın, Ayhan (2006), Nusayri İnanç Önderlerinden Nasrettin Eskiocak’la Söyleşi, “Kırkbudak Dergisi” , Sayı:8, Ankara.
9. Bilgili, Ali Sinan – Tozlu, Selahattin – Akbulut, Uğur – Ürkmez, Naim, “ Osmanlı Arşiv Belgelerinde Nusayriler ve Nusayrilik (1745 - 1920) ” (2010) , Gazi Üniv. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Dizisi, Ankara.
10. Bilgili, Ali Sinan (2010), “Osmanlı Arşiv Belgelerinde Adana, Tarsus ve Mersin Bölgesi Nusayrileri (19. – 20. Yüzyıl) ” , Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Ankara.
11. Can, Şule (2011) , Nusayrilik: Sır ve Direniş (Yüksek Lisans Tezi) , İstanbul Bilgi Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
12. Çağatay, Neşet (1985), İslam Mezhepleri Tarihi, 3. b. , Ankara Üniv. Yay. , Ankara.

13. Çağım, Zekiye “Adana’da Çocuğa Bağlı İnançlar ile Bunlara Bağlı Pratiklere Genel Bir Bakış”, (Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi internet sitesinde yayınlanmaktadır).
14. Dalkıran, Sayın (2003) , Tarih-i Cevdet’te İslam Mezhepleri II (Dürzilik ve Nusayrilik), Ata. Ü. Türkiyat Araş. Ens. Dergisi, sayı: 21, Erzurum.
15. Demirbaş, Esin (2004), “Etnik Azınlıklar, Kültürel Entegrasyon ve Medyada Temsil: Nusayri Topluluğu Örneği” (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi SBE, Ankara.
16. Devellioğlu, Ferit (2004), “Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lugat” (21. b.), Aydın Yay. Ankara.
17. Doğruel, Fulya (2009) , Hatay’da Çok Etnili Ortak Yaşam Kültürü: İnsaniyetleri Benzer, (2. b.) ,İletişim Yayınları, İstanbul.
18. Dorman, Jean - Pierre (2000) , Mitolojiler İnanç sözlüğü, Levent Yılmaz (Çev.) , I. Cilt, Dost Kitabevi, İstanbul.
19. Engin, İsmail (2001) , Hatay Nusayrilerinde Din ve Dini Algılayış, “Uluslararası Anadolu İnançları kongresi Bildirileri”, Ervak Yay. , Nevşehir.
20. Er, Piri (2010), Sözlü Gelenekten Derlemelerle Hatay Alevileri (Nusayriler) ve İnanç Esasları, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Ankara.
21. Erhat, Azra (1972) , Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
22. Fettah, İrfan Abdülhamid (1995), Nusayriyye (Çev: Avni İlhan), D. E. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, İzmir, Sayı: IX
23. Fırlalı, Ethem Ruhi, (1980), Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri, Selçuk Yay. , Ankara.
24. Fink, Gerhard (2004) , Antik Mitolojide Kim Kimdir? , Serpil Erfindik Yalçın (Çev.) , İlya Yay. İzmir.
25. Gilson, Etienne (2007), (Çev: Ayşe Meral), Ortaçağda Felsefe, İstanbul: Kabalcı Yay.
26. Grimal, Pierre (1997) , Mitoloji Sözlüğü (Yunan ve Roma) (Çev. : Sevgi Tamgüç), Sosyal Yay. , İstanbul.
27. Gülçiçek, Ali Duran (2005), Nusayri Aleviler, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, sayı: 34, Ankara.

28. Gün, Doğan (2005) , “XVIII. Yüzyılda Antakya’da Şeyhlerin Köylerdeki İdarecilik Fonksiyonları”, Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi XXIV/37, Ankara.
29. Gündüz, Ahmet – Gülcü, Erdinç (2009) , XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526–1584), Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı:12, Hatay.
30. Gündüz, Şinasi (1998), Mitoloji ile İnanç Arasında Ortadoğu Dinsel Gelenekleri Üzerine Yazılar, Etüd Yay. , Samsun.
31. Hitti, Philip K. (1989), İslam Tarihi Salih Tuğ(çev) , Boğaziçi Yay. İstanbul, c: 1.
32. Kaçar, Cengiz (2003) , Tarsus’ta yaşayan Arap Alevi – Nusayrilerin Dini Mekânları “ Ziyaret- Türbeler”, “Yol Dergisi”, sayı: 21, Ankara.
33. Kanar, Mehmet (2010), Osmanlıca – Türkçe Sözlük, Say Yay. , İstanbul.
34. Karasu, Mehmet (2005), Nusayrilik Alevilik ve Çok kültürlülük, Keşif Yay. , Ankara.
35. Karasu, Mehmet (2002) , Harbiye, Hatay .
36. Karpat, Kemal (2003), Osmanlı Nüfusu (1830–1914) Demografik ve Sosyal Özellikler, Bahar Tırnakçı(Çev.) , Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
37. Kaygusuz, İsmail (2005), Aleviliğin Doğuşu, Su Yay. , İstanbul
38. Keser, İnan (2002) , Nusayriler Arap Aleviliği, Çivi Yay. İstanbul.
39. Keser, İnan (2006) , Kentsel Dinamikler ve Kamusal Alan Farklılaşması: Adana Nusayrileri (Doktora Tezi) , A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
40. Kineşçi, Erdinç (2000), Nusayri Kimliğinin Oluşumunda Siyasal Katılım, Tercihlerin Etkisi ve Partilerin Rolü: Hatay Örneği , Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
41. Korkmaz, Esat (2005) , Alevilik ve Bektaşılık Terimleri Sözlüğü, Anahtar Yay. , Ankara.
42. Kurt, Hüseyin (2003), Hasırizade Mehmed Elif Efendinin Hayatı, Eserler ve Tasavvufi Görüşler,(Doktora Tezi), Ankara Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
43. Ocak, Ahmet Yaşar (1999), İslam-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü, (3. b.) , Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay. , Ankara
44. Ocak, Ahmet Yaşar (2005), İslam İnançlarında Hz. Ali, TTK, Ankara

45. Olsson, Tord (1999), "Dağlıların ve Şehirlilerin "İrfan"'ı Suriyeli Alevilerin ya da Nusayrilerin Mezhebi", Alevi Kimliği, Bilge Kurt Torun-Hayati Torun (Çev.), Tarih Vakfı Yurt Yay. , İstanbul.
46. Ortaylı, İlber (1999), Alevîlik, Nusayrîlik ve Bâb-ı Ali, Tarihî ve Kültürel Boyutlarıyla Türkiye'de Alevîler, Bektaşîler, Nusayrîler, sayı: 28, İstanbul.
47. Ortaylı, İlber (2002), Son Universal İmparatorluk ve II. Abdülhamid, T. A. , Yeni Türkiye Yay. , Ankara.
48. Özbek, Tarık (2006), Nusayri Etnik Kimliğinin Simgesel Oluşumu (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) , M. K. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
49. Palabıyık, M. Hanifi (2010) , Dini İnançları ve Özellikleri Bakımından Nusayrilik, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Ankara.
50. Redhouse (1998), "Türkçe-Osmanlıca-İngilizce Sözlüğü "(17.b.), Sev Matbaacılık, İstanbul.
51. Sami, Şemsettin (2004), "Kamus-i Türki" (13.b.) , Çağrı Yay. , İstanbul
52. Schimmel, Annemarie (2001), İslam'ın Mistik Boyutları Ergun Kocabıyık (Çev.), Kabalıcı Yay. , İstanbul.
53. Serin, Şerafettin (1995) , Aleviler, Nusayriler ve Şiiler Kimlerdir? , Koza Yay. , Adana .
54. Sertel, Ergin (2005), Dini ve Etnik Kimlikleriyle Nusayriler, Ütopya Yay. , Ankara .
55. Sertel, Ergin (2006), Toplumsal Bir Olgu Olarak Nusayrilik (Arap Aleviliği), "Kırkbudak Dergisi" , sayı: 8, Ankara.
56. Sinanoğlu, Nüzhet Haşim (1999) , Grek ve Romen Mitolojisi, Kaynak Yay. , İstanbul.
57. Tankut, H. Reşit (1938), Nusayrilik ve Nusayriler Hakkında, Ulus Matbaası, Ankara.
58. Tekin, Nergizhan (2011), Türklük Alevilik, Bektaşilik, İlgi Kültür Sanat Yay. , İstanbul.
59. Temizkan, Mehmet (2010) , Alevi-Bektaşî Edebiyatında Nusayrilik, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Dergisi Yay. , 2010 / 54, Ankara.
60. Togayhan, Abdurrahman (2006) , Ali Kültünün Oluşumunda Etkili Olan Tarihi-Sosyal Fenomenlerin Nusayri İdrakteki Tezahürlerine Sosyolojik Bir

Yaklaşım: Mersin Arap Aleviliği Örneği, Harran Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi, sayı: 15, Şanlıurfa.

61. Togayhan, Abdurrahman (2008), Günümüz Paralel Nusayrilik İnancına Yansıyan Senkretizmin Temel Formları: Mersin Karaduvar Mahallesi Örneği, Harran Üniv. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 20, Şanlıurfa.
62. Togayhan, Abdurrahman (2010) , Kültürel Farklılıklar Ekseninde Nusayrilik Üzerine Bir Din Sosyolojisi Araştırması: Mersin Arap Aleviliği Örneği, Harran Üniv. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 14, Şanlıurfa.
63. Tokuş, Ömer (2006) , “Hamdaniler (Siyasi, Kültürel, İçtimai ve İlmi Hayat)” , Şanlıurfa: Harran Üniv. SBE (Yüksek Lisans Tezi) .
64. Tozlu, Selahattin (2010), Osmanlı Arşiv Belgelerinde Antakya ve İskenderun Nusayrileri (19. Yüzyıl), Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Dergisi, Ankara.
65. Tozlu, Selahattin (2010), Nusayriler ve Nusayrilik Bibliyografyası, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Dergisi, Ankara.
66. Turan, Ahmet (1996), “Kitabu’l Mecmu’nun Tercümesi”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Samsun.
67. Türk, Hüseyin (2010), Anadolu’nun Gizli inancı Nusayrilik, İnanç sistemleri ve Kültürel Özellikleri, Kaknüs Yay. , İstanbul.
68. Türk, Hüseyin (2010) , Nusayrilerde Hızır İnancı, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Ankara .
69. Türk, Hüseyin (2010) , Hatay’da Müslüman – Hıristiyan Etkileşimi: St. Georges ya da Hzır Kültü, Milli Folklor Dergisi, Ankara, Sayı: 85.
70. Uluçay, Ömer (1996), Arap Aleviliği Nusayrilik, Gözde Yay. , Ankara.
71. Unat, Faik Reşit (2002), Sabır Taşında, Sır Aynasında Nusayriler/ Arap Alevileri, Berfin Yay. , İstanbul.
72. Ünverdi, Mustafa (2004) , Kuran’da ve Ahiret İnancı Bağlamında Adana ve Hatay Bölgesindeki Tenasüh ve Reenkarnasyon İnançlarının Değerlendirmesi, Ç. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, Adana.
73. Üzüm, İlyas (2000) , Türkiye’de Alevi Nusayri Önderlerini Eserlerinde İnanç Konularına Yaklaşım, “İSAM Dergisi”, sayı: 4, İstanbul.
74. Üzüm, İlyas (2003) , Sırlar Açıklanıyor mu? Türkiye’de Alevi Nusayri Önderlerini Eserlerinde İnanç Konularına Yaklaşım, “Yol Dergisi” , sayı 21, Ankara.

75. Üzüm, İlyas (2007) , “Nusayrilik” Mad. , Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 33, İstanbul.
76. Yalçınkaya, Ayhan (1996), Alevilikte Toplumsal Kurumlar ve İktidar, Mülkiyeliler birliği Yay. , Ankara.
77. Yazır, Elmalılı Hamdi, Kur'an-ı Kerim, İhlâs süresi meali.
78. Yazır, Elmalılı Hamdi, Kur'an-ı Kerim, Kehf süresi meali.
79. Yenmiş, Nihad (2010), Alevilerde Kutsal Günler ve Bayramlar, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Ankara.
80. Yetik, Zübeyr (1990), İslam Düşünce Tarihinde Mezhepler, Beyan Yay. , İstanbul.
81. Yörük, Turhan (2005) , Yunan Mitolojisinde Aşk, Ebabil Yay. Ankara.

DÜŞÜNCELERİNE BAŞVURULAN KİŞİLER

- KUZU, Erkan, 26 Yaşında, İlkokul Mezunu, Karaağaç/İskenderun/HATAY.
- ÇAPAR, Mehmet, 19 Yaşında, İlkokul mezunu, Karaağaç/İskenderun/HATAY.
- USLU, Arzu, 17 Yaşında, Lise Mezunu, Karaağaç/İskenderun/HATAY.
- YAMAN, Tuncay, 35 Yaşında, ilkokul mezunu, Karaağaç/İskenderun/HATAY.

ÖZGEÇMİŞ

Serkan KUZU 1982 yılında Hatay ilinin İskenderun ilçesinde doğdu. 2003 yılında Anadolu Üniversitesi'nin 1 yıllık Hazırlık sınıfını okudu. Anadolu Üniversitesi Tarih bölümünde “ Nusayrilerde Felsefi ve Mitoloji Konulu Söylenceler” isimli lisans bitirme tezini hazırlayarak 2008 yılında mezun oldu. 2009 yılında Gaziantep Üniversitesi Tarih Ana bilim dalında yüksek lisans yapmaya hak kazandı. 2005 yılında Anadolu Üniversitesi'nde düzenlenen sempozyuma “Piri Reis ve Dünya Haritası”, 2006 yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde düzenlenen sempozyuma “Nusayrilerde İskender'in Dünya'nın Karanlık Bir Köşesini Aramasının Öyküsü”, 2007 yılında Anadolu Üniversitesi'nde düzenlenen sempozyuma “Nusayri Teolojisini Ortaya Koyan 3 El Yazma: “Kitabu'n Diyanetin Nusayriyye“ , “Kitabu'l Mecmu“ ve “Münazara” Üzerine” , 2008 yılında Anadolu Üniversitesi'nde düzenlenen sempozyuma “Arap Alevilerinin İnanç Kültlerinden Reyhan ve Feniklilerden Adonis Efsanesi” isimli bildirimlerini sunarak katılım ve teşekkür belgeleri tarafıma verildi. Bir internet sitesinde “Nusayrilerde İskender'in Dünya'nın Karanlık Bir Köşesini Aramasının Öyküsü” adlı bildirim yayınlanarak okuyucuya sunulmaktadır.

Serkan KUZU, Eskişehir Ali Rıza Efendi İ. Ö. Okulu ve Eskişehir Vali Sami Sönmez İ. Ö. Okulu'nda gönüllü olarak 2 yıl boyunca öğretmenlik yaptı. Orta seviyede İngilizce bilmektedir. 2010 yılında Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün açmış olduğu kurum sınavını kazanarak Gaziantep ilinin Karkamış ilçesinde Tapu Arşiv Uzmanı olarak görevini sürdürmektedir.

VITAE

Serkan KUZU was born in 1982 in the town of Iskenderun of Hatay. 1 year preparatory class in 2003 and studied at the University of Anatolia. Anadolu University in History, "Philosophical Nusayris Themed Myths and Mythology" in 2008 and graduated from a private license to prepare the final thesis. Gaziantep University, an MA in History in 2009 to make the main science deserved. Symposium held at Anadolu University in 2005, "Piri Reis Map of the World", Middle East Technical University, organized the symposium in 2006, "Nusayris Alexander Search, a corner of the Earth's dark story, " symposium held in 2007 at Anadolu University "Nusayri 3 Hand Writing theology revealed: "Diyamet-i Nusayriyye re search, " "Kitabu'l aggregate" and "Debate" on ", the symposium held at Anadolu University in 2008," The Legend of Arab Alawites Faith Adonis cults Basil and Phoenicians "by offering private papers and thanks were given certificates of participation. One site on the Internet "Nusayris Alexander Search, a corner of the Earth's Dark Story" is presented to the reader's notice was published.

Serkan KUZU, Eskisehir I. Ali Riza Efendi. Ö. School and Eskisehir Governor Sami Sonmez Rel. Ö. Worked as a volunteer teacher at the School for 2 years. Middle-level fluent in English. In 2010, winning the examination of the institution General Directorate of Land Registry and Cadastre Land Registry Archive Expert has been working as the town of Gaziantep Karkamis.

RİSALE-İ DÂMİGU'N NUSAYRİYE

TRANSKRİPSİYON ÇALIŞMASI

Fihrist-i Dâmıġu'n Nusayriye

Dibâce	1
İki faslı Őâmil bir mukaddime	2
Fasl-1 evvel yetmiş üç firkayı beyân ider	0
Fasl-1 sâni Nusayriye mezhebinin zuhurunu ve keyfiyet-i intişâr beyân ider	4
Bâb-1 evvel dört faslı Őâmildir	5
Fasl-1 evvel Nusayriye mezhebinin akâid-i umumiyesine beyân ider	0
Şeyh Muhammed ġulazi malunun bir kasidesi	9
Fasl-1 sâni vücud-u 'adide ile hulûlun bâtil olduġunu beyân ider	10
Fasl-1 sâlis havâs-1 Nusayriyenin i'tikâd-1 bâtilasını beyân ider	11
Fasl-1 râbi' Şimâliye ve Kilaziye tâifelerinin akâid-i hususiyesin beyân ider	13
Bâb-1 sâni üç faslı müŐtemildir	14
Fasl-1 evvel bu tâifenin ibâdât-1 bâtilasın yani on altı 'aded sûrelerin beyân ider	0
Fasl-1 sâni Nusayriye indinde helal ve haram olan Őeyleri beyân ider	24
Fasl-1 sâlis Nusayriyenin bazı âyât-1 Kur'aniyelerini beyân ider	28
Bâb-1 sâlis dört faslı müŐtemildir	33
Fasl-1 evvel mezheb-i bâtilarına davetin keyfiyetini beyân ider	0
Fasl-1 sâni tâife-i mezbûrenin Bayram vakitlerini beyân ider	36
Fasl- sâlis bayramların keyfiyet-i icrâiyyesini beyân ider	37
Hüseyin bin hamdan hınzırın terennümiyesi	43
Hüseyin bin hamdan hınzırın terennümiyesi	44
Fasl-1 râbi' tâife-i mezbûrenin âdât-1 müteferfikasını beyân ider	46
Hatime Nusayriyenin İkametkayini ve imamlarının isimlerini beyân ider	48
Makâle-i mühimme Ashâb-1 Kirâmın fezâili ve Şân-1 alilerine nâ sezâ olarak	
Kelimât-1 faziha îrâd idenlerin ahkâmını beyân ider	50

Sayfa 1

Dâmıgu'n Nusayriye

Süleyman mehâmid avalî perdedâr-ı ni'am-ı mün'im-i müteâli ve İskender-i âyine-i müte'âlâ rikabdar-ı 'alâ-yı mutî'-i Mevlâyıl mevali kılınur ki izan-ı cümle hejde hezar alemlî şehir-i ademden sahra-yı vücuda ve ram-ı gaybden feza-yı şuhuda getürdi. Ve dergâh-ı mu'allasına olan arais-i ubudiyet hem bezgonu ... ulya-yı itiraf ve ikrara terfi ideriz ki bizleri fırka-i Naciye ve zümre-i ali, ye kılub ibtidâ-i bid ve ihvâdan masun ve ihtira-i 'akâid-i zâikadan mahfuz-ı fil hasun buyurdu. Ve hakan-ı efzal salavât-ı zekiyat livâdar-ı ser ceş t'azîmât-ı zübde-i kainat ve insan-ı aynel vücud kılınur ki bu ümmet merhumesine akâid-i hakkayı talim ve ahlak-ı hamideyi tefhim buyurdu ve asaf-ı tehiye-i seniyye ratidar-ı tevkîrât Ashâb-ı zevinnüfusuzzekiyye kılınur ki her biri necm-i taban-ı hidâyet sırât-ı müstakim idi. Ba'ded bu babda fakir-i garib zenb-i kesîr Mustafa bin Ebî Bekir El kaysari sânihallâh-i te'âlâ anhil mübellail manevi vessuri gufira lehu ve livaddiye ve ahsenül pehimma ve ileyhdir ki fil asl nusayriyeil mezheb olan Süleyman nâm kimesne Antakya şehrinde bin ikiyüz elli sene-i hicriyesinde mütevellid olub yedi sene mikdarı Medine-i mezbûrede ikâmetden sonra Adana şehrine irtihal ve Medine-i mezbûrede mükşâ ve karar idüb on sekiz yaşına bülüğunda Nusayriye ve Neylan tâife-i habise merkumu zikr-i âtî usul-i fâsideleri üzere kalmıştır. Bu hengamede tefasir-i Kur'aniyeyi mütalaa iderek mezheb-i mezbûrun butlonunu teyakkun idüb hakşikatı izhar-ı min şems olan din-i islami ayn-ı zâtürremdi ibsar idemediğinden mezhebinden bil itizal yahudiyyyeti ihtiyar eylemiş ve bunda karargir olmayub nasraniyete intikal ve bunda istikrar itmıştır. Bir vartadan diğervartaya irar ve bunda varta-i uhrada karar eylemiştir. Ve inba-i tâifesi merkum ile mücadele ve münazia itmekte olduklarından tâife-i mersumenin akâid-i bâtilasın ve amal-i kasidesin ve âdât-ı nâ makbûlesin ve bu şer zümme-i habisenin ikâmetgâh ve emkinesin keşf ve beyân ve izah ve ayan iderek (Bâküre) nâmında arâbiyyül ibare bu risâle tertib ve tanzim eylemiştir. Ve bu faki kembizaa Adana ahâlisinden bazı ihvan-ı din ve hilaf-ı mümin risâle-i mezbûrenin biayniha Risâle-i Türkîye nakl ve tercüme olunmasını terğib ve teşvik eylemişler isede risâle-i mezbûrenini mübadisi ve nütalibi tertib-i tabii üzere olmadığından üslub-ı aher üzere bazı makalât-ı mühimme ilave ve hasebül istitaa reddiyeler îrâd olunarak ve risâle-i mezbûrenin

bazı icmal ve işaretleri tefsil ve tasrih kılınarak bir mukaddime ve üç bab ve bir hatime üzerine ‘avâm-ı nasın fehm idebileceği mertebe-i lisan-ı letafet Rûsan-ı Türkîde bir risâle-i müstakile tertib ve tanzim olunub (Dâmîğu’n-Nusayriye) nâmıyla tesmiye olundu ve minallâh-i tealettevfik ve hüve niamürrefik

Sayfa 2

Mukaddime

Yetmiş üç fırkayı ve Nusayriye mezhebinin keyfiyet-i intişâr iki fasl ile beyân ider

Fasl-ı evvel

Ümmet-i Muhammediyenin yetmişüç fırkaya teşettüt ve teferrukunu beyân ve fırka-i mezkûreyi tadad ve tebyan ider. Gâle Resulullâh Sallallâh-u te’âlâ fâsidi vesellem (teferruk ümmeti selasen ve sebin fırkatden külliha finnar illa vahideten dehima ene fâsidi ve Ashâbi) sadaka fima kal hazret-i fahr-i kainat ve zübde-i mevcudat fâsidi ekmelüttahiyyat işbu hadis-i şerîfde ve haber-i lâtifde ümmet-i icabetin yetmiş üç fırkaya teşettüt ve teferruk ideceklerini enbiyân ve fırka-i vahide der akâid-i hakkaya isdaf olduklarından sahil-i selâmetde olarak ehl-i naim-i mukim bulduklarını tebşir ve işar ve fırka-i sâirenin mşn haysül i’tikâd ehl-i nar-ı cahim olduklarını ilam ve ihbar buyurmuşlardır ve iftirak-i mezkûr umur-ı müstakbele-i gaybiyeden bulunub ala ma ahbere resul vukupezir olduğundan bu haber-i münif mucizât-ı bahireden ad olunmuştur. Seyyidül muhakkikin ve senedeül müdakkikin kaddese sirrahü şerh-i muvafıkda dir ki: imam-ı Ameri ‘fâsid-i rahmet-i ilâheleri buyurmuşlar ki hazret-i resul-i Ekrem sallallâh-u te’âlâ ‘fâsid-i vesellem mütevari-i han atr-i nak ravza-i pak olduklarında ehl-i İslam akide-i vahide ve tarika-i münferide üzere olub sonra miyanlarında hilaf neşet idüb evvele îman küfr icab itmeyen umur-ı ictihadiyede ihtilaf itmişler idi ve bundan garazları merasim-i dini ikame ve münceh-i şeri mübeyyini idame idi ve bu ihtilaf ahar eyyam-ı sahabeye değin şeyen neşyen tederrüc ve terakki itmişidi. Ta ki (Mabud ciheti) va gaylan dımışki (ve Yunus İsvari) zuhur itmişler ve cemi eşyayı t’akdir-i hüdaya isnadda ve kaderde muhalefet itdikleri cihetle ihtilafat ve irae teşaüb ve teferruk iderek ehl-i

İslam ve erBâb-ı makalât yetmiş üç fırkaya teşettüt ve iftirak itmişlerdir. İntiha-i kelâm... muhatasaran Ma'lum ola ki kebar firak-ı islamiye sekizdir ki bunlardır. Birincisi Naciye, ikincisi Mutezile, üçüncüsü havaric, dördüncüsü Marhiye, beşincisi neccariye, altıncısı Cibriye, yedincisi Müşbihe, sekizincisi Şia. Ama Naciye-i maturidiye ve Uşaiye teferruk itmişler isede tarafeynden biri ahiri tekfir ve tazlil ve teşfik itmedşiklerinden fırka-i vahide ad olunmuşlardır. Ve ama Müşbihe ve Cibriyenin fırka-i tadadeye iftirakları var isede onlara itibar olunmayub ancak iki fırka-i mürtakile ad olunmuşlardır. Ama mutezile biraz umur-ı i'tikâdiyede ittifaklarından sonra bazıları bazı aheri tekfir iderek yirmi fırkaya iftirak itmişlerdir ki bunlardır; birincisi Vasiliye, ikincisi Ömeriye, üçüncüsü Heziliye, dördüncüsü Nizamiye, beşincisi Emvariye, altıncısı İskafiye, Yedincisi Ca'feriye, sekizincisi Beşiriye, dokuzuncusu Müzdariye, onuncusu Hişamiye, onbirincisi Salihkiye, Onikincisi Habitiye, Onüçüncüsü Hadbiye, Ondördüncüsü Mimariye, On beşincisi Nitmamiye,

Sayfa 3

On altıncısı Hâyâtiye, on yedincisi Cazitiye, on sekizincisi Ka'biye, on dokuzuncusu Cibaiye, yirmincisi Behşemiye, ve ama havariç yed i fırkaya teferruk itmişlerdir ki bunlardır; birinci Muhkeme, ikinci Behsiye, üçüncü İzarkiyeye, dördüncü Nicdan, beşinci Asfariye, altıncı Abahiye, yedinci icariye ve Abahiye dört fırkaya teşettüt itmişlerdir ki bunlardır: birinci Hafsiyye, ikinci Yezidiye, üçüncü Harisiye, ve fırka-i Râbi'a bir isimle tevsim olunmayub ancak kadı ... veddin 'fâsid rahmetullâhil muin muvâkıfında (errâbi'atül kailun bitaatel îrâd bihallâh) demiştir. Yani bu fırka bir abd-i memur-ı biha ityan (Delil getirmek) übde Allâh'ı murad itmese ol memur be taat olur yani niyet şart değildir deyû za'm (Kelam, söz) ve i'tikâd iderler imiş ve acarda on fırkaya teferruk itmişlerdir ki bunlardır: birincisi Meymuniye, ikincisi Hamziye, üçüncüsü Şubiye, dördüncüsü Hazmiye, beşincisi Halkiye, altıncısı İtrafiye, yedincisi Ma'lumiye, sekizincisi Mechuliye, dokuzuncusu Salefiye, onuncusu Tealiye (Tealiye) dört fırkaya teferruk itmişlerdir ki bunlardır: birincisi Yunsiye, ikincisi Abdiye, üçüncüsü Gasâniye, dördüncüsü Sübatiye, beşincisi Süniye ve amma neccariye üç fırka olmuşlardır ki bunlardır: birincisi Bergusiye, ikincisi Züferaniye, üçüncüsü Müstedrike, ve amma Şia yirmi iki fırkaya teferruk idüb bazıları bazı aharı (Gayrı, başka) tekfir itmişlerdir Ma'lum olaki Hazret-i Risâletpenah fâsidisselâtü illaleh efendimiz Hazret-i Ali keremallâh-u vecheye hitaben buyurmuşlar ki (Yehlük fihe isnân muhbir-i âle ve mübgaz-ü gâle) mana-yı

lâtîf budur ki: Ya ali senin için iki kimse helak olacaktır. Biri sona muhabbetde haddini tecavüz iden ve biri sona bazı adavet idendir. Bu hadis-i şerîfde zikr olunan ikinin biri şia ve biri havaricdir. Fırka-i ula Hazret-i Ali imam-ı Ali radiyallâh-ü anhâ muhabbet-i şayia itdiklerinden şia ve fırka-i sâniye imam-ı müşârü'n- ileyhine üzerine huruç itdikleri cihetle havariç tesmiye olundular. Ve usul-ü şia üç firkadır ki bunlardır: birinci İmamiye, ikinci Zeydiye, üçüncü Gulât. Amma zeydiye üç firkadır ki bunlardır: birinci Carudiye, ikinci Süleymaniye, üçüncü Betiriye ve amma Gulât on sekiz firkata teşettüt ve teferruk itmişlerdir ki bunlardır: birinci Sebeiye, ikinci Kamiliye, üçüncü Beyâniye, dördüncü Muğiriye, beşinci Cenahiye, altıncı Mansuriye, yedinci Hitabiye, sekizinci Gurâbi'ye, dokuzuncu Zimmiye, onuncu Hişamiye, on birinci Zerariye, on ikinci Yunusiye, on üçüncü Şeytaniye, on dördüncü Zerramiye, on beşinci Mufavvize, on altıncı Bedaiyye, on yedinci İsmailiye, on sekizinci Nusayriye ve İshakiye, işbu firak-ı mezkûrenin i'tikâdiyatına vukuf (Bir şeyi bilme) itila murad idenler mevâkîfa ve şerhine ve (Muhammed) şehristanın milel ve neml nâm kitabına müracaat itsünler. Mecmu firak-ı havaric yirmi ikidir. Lakin sahib-i mevâkîf yirmi itibar itmiştir. Bu itibarın vechi ve ciheti Zaafi Şerhinde mezkûrdur. Oraya müracaat oluna.

Sayfa 4

Sual olunurki: (İshakiye ile Gulât-ı Şia) on dokuz fırka olur. Cevab budurki: firak-ı mezbûre nusayriye gibi zât-ı barinin hazret-i Ali'ye ve evlâdına hulûlünü kâil-i mutekidlerdir. Bu cihetle ikisi fırka-i vahide itibar olunmuş. Şu kadar varki (İshakiye) sâir i'tikâdiyatda Nusayriye gibi değildir. Bu risâle-i naçizemizde ... nusayriye firkasının sû-i hal (Kötü hal) ve i'tikâdlarını keşf ve beyân olduğundan ber vech-i âtî biavnilâh-i te'âlâ maksuda şurû' olunur. firak-ı mersume ser mezhepleri ve naşir-i ayin (Yayılan inançlar) bâtılları olan (Muhammed bin Nusayr) nâm lâ 'în-i bî dine müntesibe olduklarından (Nusayriye) nâmıyla tersim olunmuş ve bu tâifenin ekserti ehl-i felahat ve hiraset oldukları cihetle Adana ve Tarsus ve Antakya şehirlerinde ve civarlarında beyne'n-nâs bunlar (Fellâh) denilmekle şehrengir olmuşlardır. Hafi olmaya ki bu tâife-i habise dört fırka olmuşlardır. Biri (Abde-i sema)'dır. Bunlara Şimaliye denilür. Ve biri (Abde-i kamer)'dir. Bunlara Kilaziye denilür ve biri (Abde-i Şafak)'dır ki şemsin tulû'u (Doğuş, çıkış)ndan evvel ve gurubundan sonra halas olan beyazlığa iba'det iderler ve biri (Abde-i hava)'dır.

Pis bu tâifelerin mabudları dört şey oluyor ki (sema, kamer, Şafak, havadır) lakin bunların her birinin za'm-ı fâsideye (Fesadlı sözler) göre mabudu Hazret-i Ali'den ibaretdir. Öyle olucak cümlesinin mabudu Hazret-i Ali olmuş olur.

Fasl-ı Sâni

Nusayriye mezhebinin bidâye-i zuhûrunu ve keyfiyet-i intişârını beyân ider

Ma'lum ola ki: tâife-i mezbûrenin i'tikâdât-ı bâtılası ve diyânât-ı 'âtilesi (Ebû Şuayb bin Muhammed Nusayr) nâm kimesneden neşet itmiş ve bu cihetle bunlara (Nusayriye) dinildi. Nitekim fasl-ı evvelde zikr olundu. Bundan sonra şakirdi (Muhammed bin Cenüb) zuhur idüb bu mezhebi biraz tesis ve tevsî itmiş ve bundan sonra diyar-ı fars'dan şakirdi (Abdullâh El Cinan El Cilan) çıkub bir kat daha tevsî ve neşr eylemiştir. Ve bundan sonra şakirdi (Hüseyn bin Hamdan Hasiybi) nâm mel'ûn zuhur idüb tâife-i merkûmenin salavâtını ikmal itmiş ve taraf-ı iknafda akâid-i n'âtilesini talim ve tefhim ve merasim-i 'âtilesini izâ'a ve işâ'a iderek diyar-ı Şam'a gelüb ahâlisini mezheb-i bâtılna davet itmiş ise de kabul itmediklerinden ahâli-i merkûmeye (Yakalama, tutma) şu beyitinde lâ 'net itmiştir. Beyit (sametü'l-makam bârizü'ş-şam) (fâsidim leain rabbü'l-en'âm) (gazaballâh-u te'âlâ fâsid-i ve laine) (vedhalü cehennem vesâet masira) medain ve kurada mezhebinin neşr ile seyahat iderek mahruse-i Bağdad'a varub mezheb-i nâ pâkini neşr ve talim itmekde iken mahruse-i mezbûre hükümdarı işidüb mel'ûn-u merkumu girift itdirerek zindona ilka itdirmiş (Koymak) ve nail-i fırsat,

Sayfa 5

Olarak hereb ve firar eylemiş ve etbâi (tabii olanlar) arasında Mesih yani İsa fâsidisselâm merkumu zindondan tahlis ve itlak eyledi (serbest kalmak) deyû şöhret bulmuştur. Bu mel'ûnun şu iki beyitiyle bunun üzerine iştihar (meşhur) itmişlerdir. Beyit (Kale tafiyül menâm eb şefik) (ente ya ibnül hasib sar atik) (ente bil haceb al-i ahmed ma aşet) (Talik-i bicehhennem merzuk) ve etbâina (tabii olan) nice akâid-i bâtıla talim itmiş nitekim Bâb-ı evvelde ber tafsil (izah) beyân olunacaktır. Ve ellibir kimse kendüden taallüm denilmez itmişlerdir ve ba'de (Meymun bin Kasımü't-tayrani) zuhur idüb marüzzikr şakirdondan (Muhammed bin Ali Sulbi) nâm kimesneden taallüm ve telemmüz (talebelik) itdikde taife-i mezbûre için Ebû

Bekir es siddik ve Ömer El Faruk ve Osman zinnureyn radiyallâh-u te'âlâ anhum hazeratına haşa seb ve şetm bâbında (Mecmû'î-iyâle) nâmında bir kitab nâ cevab telif idüb bu zevat-ı Kirâm zevi'l-ihtirama zıdd-ı evvel ve zıdd-ı sâni ve zıdd-ı sâlis tesmiye itmiş gazaballâh-u te'âlâ 'fâsid ev aline la'nen kebîra ve (kitabü'd-delâil bi marifetü'l-mesâil) ve (Kitab-ı hâvi fî vâcibâtü's-selâmiz) nâmında kitablar ve kütüb-ü mezkûreden başka Ali bin Karmat, Ali bin Keşke nâmân kimselerin mezhepleri hilafına kütüb-ü müte'addide (türlü türlü) telif itmiştir.

Bâb-ı evvel

Tâife-i mezbûrenin akâid-i bâtilasını ve buna müteallik mübahisini dört fasl ile beyân ider.

Fasl-ı evvel

Bu tâifenin akâid-i umumiyesini beyân ider

Mevâkıfda ve şerhinde ve gayr-ı kitablarımızda zikr olunduğu üzere bu tâife-i habise (kötü kişiler) za'm ve i'tikâd idüb dirler ki: Cenâb-ı bâri-i cellet-i azâmete hazretleri Hazret-i Ali'ye ve evlâdına hulûl itdi. Zîra ruhaninin cesed-i cismanide zuhuru inkar olunmaz ama canib-i haberde Cibril fâsidisselâmın vasiye-i küllisi sûretinde zuhuru gibi ve ama canib-i şerde şeytonun sûret-i insanda zuhuru gibi dirler ki: Vaktâ ki (O zaman ki) Hazret-i Ali ve evlâdı gayrılarında efdal olub batın-ı esrara müteallik olan teyidat ile müeyyed oldular ise diriz ki: Hak te'âlâ bunların sûretleriyle zuhur idüb lisanlarıyla söyledi ve elleriyle tutdu bundan için eimmeye (imamlar) ilâhe ıtlak itdik. Görülmezmi ki Peygamber fâsidisselâm müşterekler ile ve Hazret-i Ali münafıklar ile mukatele itdiler. Zîra Peygamber zahirle hükmi der ve Cenâb-ı Hak serarı bilür intihar diye Ma'lum ola ki bunlar müddealarını güya üç dil ile isbat itmişlerdir. Delil-i evvel-i ruhaninin cesed-i cismanide zuhur-u dil-i sâni Hazret-i Ali ve evlâdı gayrılarında efdal olub teyidat ile müeyyed olmaları delil-ü sâlis Peygamber fâsidisselâm'ın müşteraklar ile Hazret-i Ali'nin münafıklar ile mukatele eylemeleri ve bu delillerin zaafi ve müddeayı isbat idemeyeceği nezd-i Ashâb-ı ukulde (akıl) zahirdir. Ama delil-i evvelin zaafi,

Sayfa 6

Şöyledir ki hulûl zuhurun gayrıdır. Zîra hulûl halin eczası mahallin eczasına sirâyetledir. Mavirdin eczası virdin eczasına sirâyeti gibi zuhur itse böyle değildir. Zîra zuhur cism-i lâtifin cism-i kesifi (şeffaf olmayan) iktizâ(lazımgelen) itmesidir. Bunu bir inkar itmez. Nitekim melek ve cin ve şeytan ecsam-ı kesifede zuhur

iderler. Ey nusayriye sizin bu diliniz Cenâb-ı Barinin cismiyyetini iktizâ ider. Cismiyyetin ise berahin-i akliye(akla dayalı delil) ile imtinayı (imkansızlık) sabitdir. Cismiyyet mümteni olduysa bu deliliniz müddeonuzı isbat idemez. Ve amma delil-i sâninin zaafi şötledir ki bundan müstefad(istifade etmiş) olan Hazret-i Ali ve evlâdının cemi efrad-ı beşerden efdal olmalarıdır. Bu ise hiçbir delil ile sabit değildir. Efdal olsalar bile yine müddeayı isbat idemez. Ve teyidat ile müeyyed (doğrulanmış) olmaları dahi böyledir. Zîra müeyyedlik bunlara münhasır(özel) değildir. Zîra efrad-ı beşerde müeyyedler çoktur. Nitekim enbiyâ-yı izam ve rusul-ü fiham ‘aleyhimüsselâm ve ‘alel husus Hazret-i risâletpenah ‘aleyhisselâtül ale nice teyidat ile müeyyed olmuşlardır. Ve ama delil-i sâlisin zaafi şöyledir ki hazret-i peygamber ‘aleyhisselâmın mukatelesi müşrikler ve Hazret-i Ali’nin mukatelesi münafıklara has değildir. Belki umum üzeredir. Ba’det teslim husus müddeayı isbat idemez. Bu edile-i sülusenin zaafıyla beraber hulûlün vukuu ve cevâzına (caizlik) hiçbir delil kaim değildir. İmtina’ ise edile-i akliye kaimedir. Nitekim fasl-ı sâvide gelecektir. Dahi dirler ki (Hazret-i Ali bin Ebî Talib) Habil, Şit, Yusuf, Yuşa, Asaf, Şeum, Safa ve Aristatalis ve Hermes ve kelb ve Ashâb-ı kehf ve ... Salih, ve bakırre-i Musa idi. Yani Cenâb-ı bari-i te’âlâ hazretleri Hazret-i Ali ve evlâdları sûretlerine hulûl itdi didikleri gibi zerrât-ı (zerrecik) mezkûreye dahi hulûl ve sûretleriyle aleme zuhur itdi dirler. Fatihümullâh-u te’âlâ ve ref’ü (kaldırma) icadehüml habise an vechil arz dahi Hazret-i Ali’yi tecezzi (parçalara ayırma) ve tebeus ve inkısam (kısımlara ayırma) ve ezmine (zamanlar) ve dühevrin devirler tabirinden tenzih iderler. Nitekim bu manada fidaşül işare nâm elfâz-ı küfriyyede şu kelâm dinilmiştir ki zikr olunur (alemu en hâzâ salavâtına rehçuna ve zekatına ve işaratına fî sır sırnen ve halis yakinen ilel Ali bin Ebî talibül etzeül batinüllezi lâ yetecezzi ve lâ yenbeus ve lâ yenşini fî kısım-ı vela yedhul fi ‘aded ve lâ yehul ve lâ yezulü ve lâ yetgar ve illa zemine vel duhur) (bu kaddas) El işare nâmıyla tamamıyla merasim-i ‘ıyd faslında tahrir olunacaktır. Reddiye; ey Nusayriye tâifesi Hazret-i Ali’nin mezkûratından münezzeş olduğunu i’tikâd idiyorsunuz. Bu ise iki ihtimalin birinden hali değildir. Zîra münezzeş olan ya Hazret-i Ali’nin sûret-i cesediyesidir dir iseniz bu bâtıldır. Zîra -i Ali’nin sûret-i cesediyesi sâir ecsad ve beşer gibi onasır-ı erba’adan ve lahum ve azamdan ve uruk ve asabdan ve şuhum ve remmadan? Ve sâir ecza-yı bedeniyeden mürekkebdir. Bunu inkara mahal yokdur. Terkiib ise tecezzi ve tebeuus ve inkısamı iktizâ ider ve Hazret-i Ali’nin mevte mukarrerdir. Bu da zevalden (sona erme) münezzeş olmasına münafidir(aykırıdır) .

Ve sâir efrad-ı beşer gibi sulb-i pederden ve rahm-i maderden (doğmak) bu alem-i kevn-ü fesada (var olup bozulmak) intikal itdiği ev sabavetden (çocuk) şebabete (gençlik) ve ondan kühulete (orta yaşlılık) ve ondan şeyhuhete (yaşlılık) kadem-i nehada (pek akıllı) olduğu inkar olunmaz. Buda ezmine ve dühevrin tabirinden tenezzühünü münafidir ve eğer münezzehten olan Cenâb-ı Bari (temiz)dir dir iseniz buda bâtıldır. Zîra Cenâb-ı Bari-i Te'âlâ Hazret-i Ali'nin cemi-i ecza-yı bedeniyesine (vücut kısmı) hulûl itdi ise inkısamı lâzım gelir ve ondan bir cüziye,

Sayfa 7

Hulûl itdiyse Cenâb-ı bari asgar eşya olmak lâzım gelir. İkiside bâtıldır ve bil cümle hulul Cenâb-ı Bârinin mahdud (sınırlanmış) ve mütenahi (sonu gelen) olmasını icab ider. Buda bâtıldır. Zîra mahdudiyet ve mütenahi mekadir (kudretli) sıfatındandır. Zât-ı bari ise mekadirden münezzehten olduğu beynel mütekellimin vel felasife müttefik-i aleyhdir. Dahi şöyle i'tikâd iderler ki Hazret-i Mesih yani İsa 'aleyhisselâm (Adem) (Anuş) (Aristatalis) ve (Mühlayilvird) ve (İdris) ve (Müteve Eş Şeyh) ve (Lamik) ve (Nevh) ve (Sam) ve (İrfihşar) ve (Yareb) ve (Hud) ve (Salih) ve (Lokman) ve (Lut) ve (İbrahim) ve (İsmail) ve (İshak) ve (Yakub) ve zaman-ı Yusuf 'aleyhisselâmda olan (Aziz-i Mısır) ve (Musa) ve (Harun) ve (Talib) ve (Harkıl) ve (Şemvil) ve (Davud) ve (Süleyman) ve (Eyyüb) ve (Hızır İskender) ve (Talut) ve (Danyal) ve (Muhammed) 'aleyhisselât-ü vesselâm idi. Yani Hazret-i İsa bunların sûretleriyle aleme zuhur itdi deyû i'tikâd iderler ve bilcümle her bir Peygamber ki bu aleme gelmiştir. Hazret-i İsa 'aleyhisselâmın kendüsü idi dirler ve kezâlik (bunun gibi) (Eflâtun) ve (Calnus) ve (Sakrat) ve (Nirun) ve (Erdeşir) ve (Sayur) ve (Lü'y) ve (Merre) ve (Külâb) ve (Haşim) ve (Abd-i Menaf) ve gayrıları Hazret-i İsa idi deyû i'tikâd iderler. Hafî olmaya ki bunu kail olmak tenasüha kail olmakdır. Ve hatta şöyle zaam iderler ki Enbiyâ-yı izam 'aleyhimüsselâmın valideleri ve zevceleri (Nuh) ve (Hud) 'aleyhisselâmın zevcelerinden mada ve (Belkıs) ve zevce-i (Potifar) ve Hazret-i Yusuf ekliyle fehm olan (Canur) ve (Hüdhüd) ve (Gurab) ve (Neml) ve gayrıları Süleyman Fâris idi yani bu sûretler ile zahir oldu dirler ve kezâlik on bir kimseler ki bunlara muttali (haberli, bilgisi olan) babıyla tesmiye itmışler Süleyman Fâris idi deyû za'm iderler. Ol kimseler bunlardır: (Ruziye bin Marziyan) ve (Ebû alairreşid El hicri) ve (Gengira bin Ebî halid El kabili) ve (Yahya bin Mimar) ve (Cabir bin Yezid El cafi) ve (Muhammed bin Ebî Zeyneb El kâhli) ve (Mufzal bin Ömer) ve (Ömer bin Mufzal) ve

(Muhammed bin Nusayr El Bekri El Gayri) ve ve (Dihyet bin Halifetül kelbi) ve (Ümm-ü Seleme) bu türrehat(saçma sapan sözler) dahi kavli-i bittenasühtür. Ve türrehat-ı i'tikâdiyelerinden biri (Hübut(İniş, Aşağı inme)) dır ki yukarıdan aşağıya inen manasındadır. Bu tâife şöyle za'm ve i'tikâd iderler ki: kendüler hilkat-ı alemden evvel envar-ı marziye (nurluğa razı olma) ve Kevâkıb-i (yıldızlar) nuraniye olub itaat ve masiyet(itaatsizlik) beynini fark ve teneyyüz (temeyyüz – kendini gösterme – ortaya çıkma) iderler ve yemezler içmezler ve kaza-yı hacet(ihtiyacını gidermek) itmezler ve Hazret-i (Ali)'yi nazara-i suğra (küçük) ile müşahede iderler imiş bu hal üzere yedibin yediyüz yedi sene ve yedi saat muradım olub hatırlarına gelmiş ki Hazret-i (Ali) kendülerinden Ekrem bir kimse halk itmedi bu hutur bunların indinde bir günah olmuş ki evvela bunu irtikab (beklemek, ummak) itmişler bundan için Hazret-i (Ali) bir hicab halk idüb yedibin sene evvel hicab (hicap) bunları tutmuş ba'de Hazret-i (Ali) bunlara tecelli idüb (Elestü birabbiküm) yani sizin rabbiniz değil miyim demiş bunlara belî (evet) yani rabbimizsin demişler Hazret-i Ali'yi kendüleri gibi zan itdikleri için onu külliyetle görüyorlar zan itmişler. Buda diğer bir günah olmuş olduğundan hicab-ı mezkûru bunlara göstermiş ve bu hicabı yedibin yetmiş yedi sene yedi saat tavaf itmişler. Bundan sonra ak sakallı şeyh-i kebir sûretinde tecelli idüb Hazret-i (Ali)'yi,

Sayfa 8

Sûret-i mezbûrede zan itmişler. Bunlara demişki ben kimim bunlarda bilmeyiz demişler. Ba'de gazaban olarak arslona rakib olduğu halde şab sûretinde zuhur ve ba'de tıfıl sağır sûretinde tecelli idüb yine bunları davet itmiş ve (Elestü birabbiküm) demiş her bir zuhurda bu kavli tekrar itmiş ve (ismi) ve (babı) ve (Ehl-i meratib-i kaddes) kendü ile beraber imiş. İsm ile Hazret-i Peygamber 'aleyhisselât-ü vesselâmı ve bab ile Hazret-i Süleyman Fârisîyi murad iderler. Ve ehl-i meratib kaddes didikleri meratib-i seb'a-i evvel ki (Sûre-i Sabia) şerhinde zikr olunacaktır. Ve bu meratibe alem-i kebir-i nuranidirler. Kılaziye indinde zuhurât-ı sülüse kamerin halet-ı sülüsesinden (üçte biri) ibaretdir. Hâlet-i(suret) evvela (Kamerin hilal olması) ve hâlet-i sâniye (bedr) olması ve hâlet-i sâlise (Nihaye) halidir. Pes (öyle ise) Hazret-i (Ali)'nin şeyhen ve şabben ve tıflen zuhuru kamerin hilalen ve bedren ve mehâfen zuhurundan ibaret imiş vaktaki hazret-i (Ali) bunları davet idüb (Elestü birabbiküm) demiş ise bunlar hazret-i (Ali)'yi kendüler gibi bir mahlûk zan idüb mütehayyir(şaşkın) olmuşlar. Ve ne cevab vireceklerini bilememişler ve

bundan yani cevabda tehhürlerinden(gecikmelerinden) bunlar için şek (Şüphe-zan) ve hayret halk itmiş yine davet idüb demiş ki sizin için darrüssüfelaniye yani dünya halk eyledim ve sizi dünyaya indirüb sizin için heyakil-i beşeriye (heykel) halk ideceğim ve cinsiniz gibi bir hicabda size zahir olacağım herkim (Beni) ve (Babımı) ve (Hicabımı) bilür ise yine ol kimseyi buraya getüreceğim ve bona kim asi olur ise onun mukıbindan ona mukaveme ve muka'bele ider bir zıd halk iderim ve her kim beni inkar ide ise onu mesh iderim bunlara yarına bizi burada terk ile sona hamd ile tesbih ve sona iba'det ideriz ve bizi dünyaya indirme demişler ve Hazret-i (Ali) siz bona asi oldunuz eğer yarına biz bir şey bilmeyiz ancak talim itdiğin şeyi bilirüz sen allamül guyubsun derseniz idi sizi afv iderim demiş bundan sonra bunların günahlarından şeytanları ve şeytanların günahlarından kendülerin avratlarını halk itmiş. Bunun için avratlarına salâtlarını talim itmezler imiş bu zıkr olunan hurafat-ı bâtıla ve ekazib-i 'âtıla (boş yalanlar) (Kitabü'l-hef) nâm kitab-ı nâ sevabda mezkur imiş. (Katelhumüllâhu te'âlâ) bundan sonra Bab-ı saşde (bak) zuhur itmiş kubbe-i evlanun ismi (Hasan) ve bunda ism mana fakat ism şit ve bab ve cüdah ve zadruba imiş. Ve kubbe-i sâniyenin ismi (Ben) ve bunda ism-i muini (muini) erdeşir yani ahşurşen ve sâlisi ism-i rukna ve Bâb-ı züfka ve zıd atrıfan ve kubbe-i râbi'anın ismi (Rem) ve bunda ism-i mana anhuh ve ism-i huzme ve Bâb-ı şerama ve zıd Azrail imiş ve kubbe-i hamisenin ismi (Can) ve bunda ism-i muini dürretüt durer ve ism-i zâtinnur ve bab işazeban ve zıd sokta imiş ve kubbe-i sadisenin ismi (Ceş) ve bunda ism-i muini bi'r racim ve ism-i Yusuf bin makan ve babül bucad imiş bu kubbe zıddan haliye imiş ve kubbe-i sabianın ismi (Yunan) bunda ism-i mana Aristalis kilim imiş ve ism-i Eflâtun ve Bâb-ı Sokrat ve zıd dermil imiş. Bab-ı mezkûrede olan zıd ki şeytan dimektir. Ekanim-i sülüseye mülabis (yakınlık) imiş. Bu üç uknum(asıl) bir şeyden ibaret olub bunlar ile Ebû Bekir, Ömer, Osman, radiyallâh-u te'âlâ anhüm hazeratını murad iderler. Bâb-ı mezkûrede zuhurundan sonra bunlara Bab-ı seb'a-i zâtiyede zuhur imiş bu zuhur ile za'm-ı fâsidelerine göre Habilden Hazret-i,

Sayfa 9

Hazret-i Ali'ye gelince sûretler ile zuhurunu murad iderler. Nitekim balada beyân olundu. Turrehat-ı mezkûre Kitabül Delail ve Kitab-ı teyidde mezkûr imiş Hübut-u mezkûre manasında Şeyh Muhammed Kilazi nâm mel'ûn şu kaside-i nâ **müsdidesini** söylemiştir.

İsmi yeda minke ihtiraan ve kudrete	bigayrı infisale venneferad ve
firkate	
Yemür bihi emrate huccti bedvehu	lisilsile izael hamsetel
yetimiyyete	
Bimüncen fima bihi ümmetahsenete	bisa'a meratibe ba'dehum
süfleyte	
Ekulne minetterdad min mahmete iltika	ila dare neced fi cud ve nimete
Ve 'ıydin sal ve esgar hadim	Muhammed Gülazi yerneca
Hasan davete	
Vani ala ahdül kadime müsbite	mukim ala ikrare yevmül ezillete

Sayfa 10

Bu kasidede zikr olunan Hebk Hilale ve Yay bedre ve Kafi kamere işaretdir. Ve remk(durmak) lafzı makbûldür. Bi kafir-i bî din abid kamer olduğundan ya Hebk veya Remk diyerek kamere iltica itmiştir. Ve Kilaziye tâifesi ki abde-i kamerdir. Bu mel'ûnun itiba'dır(tabi kılmak). Ve (akâid-i bâtilalalarından biri tenasühdür) bu tâife şöyle za'm iderler ki: 'ulemâ-i islamiyenin haşa ruhları hımar sûretlerine ve nasara 'ulemâsının ruhları hınzır sûretlerine ve Yahudi 'ulemâsının ruhları maymun sûretlerine girer. (Gazaballâh-u te'âlâ 'aleyhim ve cealehum kardete honazir) ve kendülerden olan faskların ruhları eti yılan hayvanat sûretlerine ve kendülerden olub mezheb-i bâtıllarında şekk ve şüphe idenlerin ruhları maymun sûretlerine ve kendülerden hayr ve şerri yeksan(beraber) olanların ruhları tâifelerinin gayrı suver-i (suret) insâniyeye girer. Bu tenasühün umur-ı bâtiladan olduğu beynel mütekellimin ve ekserül hükema(alimler) müttetikun aleyhdır. Ve yine i'tikâd iderler ki taife-i yahud Hazret-i (Musa) 'aleyhisselema ve nasara hazret-i (İsa) 'aleyhisselâma ve havâs-i ehl-i İslam (doğruluğu ile yükselen) Hazret-i (Ömer) radyallâh-u te'âlâ anhâ iba'det iderler. ve yine za'm iderler ki şeyhlerinin havâs-ı zevcelerine cima(çiftleşmek) itmeyüb üzerlerinden mürûr(geçmek) ile hamile olurlar. Ve ekseri Nusayriye şeyhleri kaza-i hacet (büyük abdest) itmezler deyû za'm iderler. sahib-i bâküredir ki hadaset-i sehimde (yeniden oluş hissesi) böyle **i'tikâd** iderdim ve yine i'tikâd iderler ki (Enbiyâ-yı izam alyhimüsselâm) ve Hazret-i (Ali) keremallâh-u veche hazerâtı yemediler içmediler ve tezevvüc itmediler ve doğmadılar ve ecsâmına semâdan nüzul itdiler ve cisimleri ancak şeyh yani karaltı olub fil hakika ecsam değıller idi ve yine itikad ve za'm iderler ki diğerk mezhebde olan bir kimse

kendü mezheblerine girse dirler ki bu kimse ezmine-i mâziyede(geçmiş zamanda) bizden idü kendüsünden sadır olan günah sebebiyle hurûc itdiği mezhebde doğmuştur ve bir kimse kendü mezheblerinden itizal(uzaklaşma) idüb başka mezheblere girse bu kimsenin validesi girdiği mezheb ehlinin biriyle zîna itmiş bu cihetle babası mezhebine meyl itdi dirler.

Fasl-ı sâni

Vücûh-u adide ile hulûlun bâtil olduğunu beyân ider.

Allâm-ı muhakkık-ı sâni saadettin mesud bin Ömer-i Taftazâni rahmetullâh-i fâsid hazretleri şerh-i makasidinde hulûlun butlonunı altı vechle isbat itmiştir. Vech-i evvel budur ki: bir şeye hulûl iden şey fil cümle evvel şeye muhtaç olur gerekse cisminin mekona yahud arzın cevhere hulûl olsun gerekse hükemonun reyi üzere sûretin maddeye yahud sıfat-ı mücerredat gibi sıfatın mevsufuna hulûlü olsun behemehal(ister istemez) mezkûratın mahallerine ihtiyaçları bedihidir(bellidir) . Gayre ihtiyaç ise vücub-u vücudu münafidir (lazım gelene aykırı) . Vücûb-u vücûd edile-i akliye ile müberrehdir. Biz ki muaşir-i(birbiriyle iyi geçinen) fırka diriz ki Cenâb-ı Hak hazret-i Ali'ye ve gayrıya hulûl ve bunların sûretleriyle zuhur itmiş olsa (Haşa) Cenâb-ı Hak muhtaç olmaz lâzım gelür. Cenâb-ı Hak ise ihtiyaçdan münezze ve müberradır(fenalıktan uzak temiz). Vech-i sâni budur ki Zât-ı Bari-i Te'âlâ bir mahalle hulûl itse iki ihtimalden hali olmaz ya ol(bu) hulûl vâcib olur.

Sayfa 11

Ya caiz olur. Ama vâcib olduğu sûretde vâcibü'l-vücûdun mahalle ihtiyacı ve imkonu ve mahallin kademi belki vücubi lâzım gelir. Zîra vâcibin muhtac-ı vâcib olmağa evlâdır. vâcibü'l-vücûdun ihtiyac ve imkonu bâtil olduğu gibi mahallin kadem-i vücubı dahi bâtildir. Evvela Hazret-i Ali ve gayrı kadim ve vâcibül vücud olmak lâzım gelür. Ey Nusayriye tâifesi Hazret-i Ali'nin validesi (Fatıma binti Esed) olduğunu ikrar idiyorsunuz. Mevlüd ise elbette hadis olur. Ve amma hulûl cazi olduğu sûretde vâcibü'l-vücûdun mahalden müstağni(kimseye ihtiyacı olmayan) olur. Hal ise mahalle ihtiyacı vâcibdir. Bu sûretde istifnonun ihtiyaca inkılabı yani mahalden müstağni olonun mahalle ihtiyacı lâzım gelür. Vech-i sâni bazen dahi şöyle takrir olunur ki: vâcibü'l-vücûdun mahalden bizzât müstağni ise mahalle hulûl itmemek lâzımdır. Zîra bir şeye hulûl iden ol şeye muhtac olur. Müstağni

bizzât ise muhtac değildir. Ve eğer mahalden bizzât müstağni değil ise vâcibin imkonu ve mahallin kademi lâzım gelür. Ve bazen şöyle takrir olunur ki: vâcibü'l-vücûdun mahalle bizzât muhtac ise vâcibin imkonu lâzım gelür ve evvela hulûlü mümteni olur. Vech-i sâlis budur ki: Zât-ı Bari'nin gayre hulûlü ya sıfat ya sıfat-ı noksandır. Sıfat-ı kemâl olduğuna göre vâcibü'l-vücûdun gayrıyla istikmalî lâzım gelür. Bu ise bil ittifak bâtıldır. Ve sıfat-ı noksan olduğuna göre hulûlü Zât-ı vâcibden nefy itmek vâcib olur. Zîra Cenâb-ı Bari-i te'âlâ sıfat-ı naksdan münezzehtir. Vech-i râbi' budur ki: vâcibü'l-vücûd bir şeye hulûl itse mütehayyir olmak lâzım gelür. Zîra ittifak-ı aklen ile hulûlden makul olan arzın hayzda husulüdür. Cevherin hayzda husulüne teban tahayyüz itse vâcibü'l-vücûd hakkında umur-ı bâtıla-i müstehiledendir. Vech-i hamis budur ki: Vâcib-i te'âlâ hasmın za'm-ı fâsîdine göre bir cisme hulûl itse ya ol cismin cemi'i eczasına ya ondan bir cüzüne hulûl ider. T'akdir-i evvele göre inkısam lâzım gelür. Ey kefer-i bî din (İmamiye) nâ Sûre-i bed nâmınızda Ali bin Ebî Talib tecezzi ve tebaüs ve teaddüd ve inkısam itmez deyû zikr olunmuş. Halbuki huluü halin ve mahallin inkısamını istilzam ider. Fettehumullâh-u te'âlâ ve t'akdir-i sâniye göre Cenâb-ı Bari-i sübhane asgar eşya olmak lâzım gelür. Bu ikiside bizzarure bâtıldır. Ya hasım bunu muterifdir. Vech-i sadis budur ki: vâcibü'l-vücûd bir cisme hulûl itse asgar ve ... ecsama hulûl caiz olur idi. Zîra ecsam-ı cevahir ferde-i müttefikatül hakikadan tereküb itdiğün mütemasiledir. Böyle olunca sivrisinek misüllüde adem-i hulûlüyle cezm hasıl olmaz. Bu misüllü cisme hulûlü caiz olur. Buda bila niza bâtıldır. Zîra bir şeyin bir cisme hulûlü caiz olur ise hulûlü evvel cisme tahsis idüb ondan asgar olan cisme hulûlünü tecviz itmemek makul değildir.

Fasl-ı sâlis

Havâs-ı Nusayriyenin i'tikâd-ı bâtılasını beyân ider

Ma'lum ola ki tâife-i Nusayriyenin havâssı yani alimleri ve şeyhleri şöyle za'm ve i'tikâd iderler ki: (Hazret-i Muhammed) (Hazret-i Ali'ye) leylem ve neharen ondan munfasıldır. Ve güneş Hazret-i (Muhammed)'dir. Hazret-i (Ali) Hazret-i (Muhammed'i)

Sayfa 12

Nur-ı zâtından halk idüb ona ismim ve nefsim ve arşım ve kürsim ve sıfatım deyû tesmiye eyledi ve Hazret-i (Muhammed) Hazret-i (Süleyman) Fârisîyi halk eyledi ve bu üç zevat-ı Kirâma sülüs-ü akdes tesmiye iderler. ve Hazret-i (Ali'yi) eb ve Hazret-i Resulullâh ibn ve Süleyman Fârisî hazretlerine ruh-ı akdes derler. Ve yine dirler ki Süleyman Fârisî eytâm-ı hamise cem'i mahlukatı halk eyledi ve semavat ve arzın tertib ve nizamı eytâm-ı mezkûrenin kabza-i tasarruflarındadır ki hamse-i mezkûreden (Mikdad bin Esved) kendi gök gürültüsüne ve yıldırımlara ve hareket-i arza ve Ebûzer Gıfari) yıldızların devran ve hareketlerine ve (Abdullâh bin Ravzâtünnesara) bellere ve can almağa ve (Osman bin Mazunüncaş) müdeye ve hararet-i cesede ve emraz-ı insona ve (Kabz bin kâdan devsi) ervah-ı(ruhlar) ebedana idhal itmeğe müekkil(vekil tayin eden) memurlardır. Reddiye ey kefer-i bi din siz Kur'an-ı 'azîme îman ideriz dirsiniz. Ve El hal Allâh-u 'azîmüşşan Kur'an-ı kerimde (Allâh-u haliku külli şey ve hel min haliku gayrullâh) buyurub halikını kendü zâtına hasr ve gayrından nefy(bir şeyin yokluğunu veya olmadığını iddia) itmiş ve müdeonuz da delalet ider bidâyet(evvel) yok iken sizler sekiz kimseyi halik itlak iderek fila filan ve filan filana halk eyledi deyû bir zâtın halikını ve hem mahlukiyetini kail oldunuz bir zâtın halik ve hem mahluk olması emr-i müştamil(çevreleyen, örten) ve daire-i ukul-i selimeden haricdir. Ve sizin küfriniz Nasara küfründen eşedir(daha şiddetli). Zîra anlar ekanim-i süluseyi kail olub kafir oldular sizse sekiz kimse halik-ı itlak idüb biri birini halk eyledi didiniz bu ise bir hamakat-i himariye(ahmâklık) ve cehâlet-i fitriyeden ve sizin küfrinizden eşed bir küfr işidilmemiştir. Ve yine i'tikâd iderler ki Hazret-i (Ali) keremallâhu veche Ashâb-ı kehfî imtihan için anlara kelb sûretinde zuhur itdi. Ona îman itdikleri için semaya ref(terk) olunub orada yıldız oldular ve beni İsrail çok hatada vâki olub yer bunları yutmak istediye Hazret-i (Ali) bunlara bakara sûretinde zuhur idüb ona îman idenler halas buldular ve şek idenler yere batdılar. (Karun ve Ashâbı) gibi ve zebh-i bakaradan murad ve marifetini iblağdır(bildirmek). Ve Salih 'aleyhisselâm kavmine nâka(kumdan tepe) sûretinde zuhur idüb onu (akr) itdiler. Akr manası onu inkardır. Bunun için yani inkar itdiklerinden helak oldular. Ve şehirlerinin altı üstüne döndü. Ve yine dirler ki Hazret-i Ali'nin zuhuran **tahsası** vardır. Ve bunların indinde seb'a-i seyyare (yedi gezegenler) yedi kimseden ibaretdir. (Şems) Hazret-i Resulullâh Salâh-u fâsid-i vesellemeden ibaretdir. Ntekim bidaye-i fasılda mürûr(geçmek) itdi. Ve (Kamer) Süleyman Fârisî'den ve (zehl) Mikdad ve

(Müşteri) Ebûzer'den ve (Merih) Abdullâh bin Revaha'dan ve (Zühre) Osman bin Mazun'dan ve (Atared) Kabz bin Kadan'dan ibaretdirler. Ve hamse-i ahirenin evvelkisine ve ikincisine (İsrafil) ve Üçüncüsüne (Azrail) ve dördüncüsüne (Derdail)(Yezidilikte pazartesi yaratılan melek'in adı) ve pençisine (beşincisine) **Halsail** tesmiye iderler. Yani bu isimler ile müsemma olan melekler bunlardır dirler ve bunlar nokta kail olurlar ki bu dördü mana-yı vahid i'tikâd iderler. Nokta-i ulanın ismi (Vehmiye)'dir(kuruntu) ki bulutdan zahir olan parıltı bu parıltı Süleyman Fârisîden hicabsız zahir olsa arz-u ma aleyha gaib olur idi ve yeryüzünde insan kalmaz idi dirler ve nokta-i sâniyenin ismi (Kabziyye)'dir. Bu da amud-ı subhdur ve nokta-i sâlisenin ismi (Bîkâriye)'dir.

Sayfa 13

Buda **tevs-i kazahdır** ve nokta-i râbi'onun ismi (Merkeziye)'dir. Bu da Sema'dır ki Hazret-i (Ali)'den ibaretdir. Ve gök gürültüsü Hazret-i Ali'nin sûreti olub dir ki: ey kullarım beni ve ismimi ve babımı ve ehl-i meratib kudsimi bilin ve şekk ve şüphe itmeyin ve bunun gibi terrehatları çokdur. Biride budur ki şöyle bir hikaye-i kazibe nakli derler ki bir gün Hazret-i (Ali) Cabir bin Yezid Ca'feri bir ay maslahat bir mahalle irsal idüb mûmâ ileyhe ol mahalle vusulünde(ulaşma-yakınlaşma) görmüştür ki Hazret-i (Ali) nurdan kürsi üzerinde oturuyor ve Hazret-i (Muhammed) 'aleyhisselâm sağ tarafında ve Süleyman sol tarafında duruyorlar. Ve arka tarafına bakıp böyle görmüş ve sağ tarafına bakıp yine böyle görmüş ve semaya bakub görmüş ki Hazret-i Ali'nin önünde melekler tesbih ve ona secde iderler.

Fasl-ı râbi'

Şimâliye ve Kilaziye tâifelerinin akâid-i hususiyelerini beyân ider

Ama Şimâliye tâifesi hazret-i fahr-i kainat fâsid ekmelittahiyyat efendimizin rububiyetini i'tikâd idüb ve Hazret-i Muhammed ve Ali biri birinden infisal (ayrılmayıp) ve iftirak(ayrılmayarak) itmeyerek biri birine fasl(bağlı) olub gâyet-i Kübra Hazret-i Ali'dir ve Muhammed 'aleyhisselâm Hazret-i Ali gibi halıkdır deyû i'tikâd iderler ve bunların indinde sema Hazret-i Ali'den ibaretdir. Bunun için bu tâife-i habise semaya iba'det iderler ve dirler ki: sema zahiredir. Lakin sûret-i asliyesiyle onu bir kimse idrak idemeyüb ancak ism yani Hazret-i Muhammed 'aleyhisselâm idrak ider. Zîra ism semayı kızıl renkde ve bab yani Süleyman Fârisî

beyaz renkde ve efrad-ı beşer gök renkde görülür ve şöyle za'm iderler ki: kendilerin hin-i münhaslarında(özellerinde) Ruhları arâbi'de (Mücre)(miraç) ve Fâriside (Kehkeşan)(samanyolu) ve Türkide (Saman) Uğris tabir olunan ufak yıldızlara intikal idüb yıldız olurlar ve bu vakitte Süleyman sarı renkde görülür. Ve ama Kilaziye tâifesi ki abde-i kamerdir. Şöyle i'tikâd iderler ki: Hazret-i (Ali) kameri halk idüb üzerinde oturdu ve El hâlet-i hâzihî kamerin vasatında görünen siyah nesne oldur ve kamerin mabud olduğuna şu âyet-i kerime ile istidlal(yoldan çıkarmak) iderler. İstebanallâh (Küllü yevm hüve fî şe'n) şuun-ı ilâhiyeyi kamerin yevmen kuyumen ezdiyad (ezdad=karşıt, zıt olan şey) ve intifasından (faydasından) ibaret kılmışlar gazaballâh-u 'aleyhim ve bakara-i Musa ve naka-i Salih 'aleyhisselâm (Ali) bin Ebî Talib olub o asrın ahâlisini imtihan için bu iki sûretle zuhur itdi ve böyle za'm iderler.

Sayfa 14

Bâb-ı Sâni

Nusayriye tâifesinin ibâdât-ı bâtilasını ve indlerinde helal ve haram olan eşyayı ve bazı âyât-ı Kur'aniyeyi ve tevillerini(ayetlerin içeriği) üç fasıl ile beyân ider.

Ma'lum olaki tâife-i mersumenin ibâdât-ı bedeniyeleri olmayub ancak ber vech-i âtî(aşağıdaki gibi) tahrir olunacak sûreleri kıratla iktifa iderler. resîde-i sâmi'amız olduğuna nazaran bunlara niçün namaz kılmıyorsunuz denildikde gezdiğimiz yerlerde namaz kılarız deyû cevab virirler imiş. Bundan münfehim olur ki bunlar bu **sûreler kıraat** (okuma) iderler. Tenbih Sûre-i âyete ve sâir ve ibâdât-ı arâbi'ye nokta ve i'raben hatadan salime olmadığından tercümesinden safh ve a'raz olunub ancak sahib-i bâkürenin beyân itdiği bu fakirin idrak idebildiği bazı kelâmlar Zirlerine(aşağılarına) tahrir olundu sûrei evvele bu elfâz-ı(sözler) küfriyedirki ismine (evvel) dirler (kad eflaha men esbaha bu lâyetel ecleh istefteh bani abdi istiftehat bavel ecabeti bi habb kudsü maneviyete emirun nah Ali bin ebitalip El mekkini bi haydareti Ebî turab fih isteftehat ve fihi istahcet ve yezkera ahuz ve fih an cu ve ileyhi ileyya ve fihi teberaket ve istefet ve fihi bidaet ve fihi hatmet bi sametüt din ve isbatül bakin kale Es-seyyid Ebû Şuayb ve dehet beke rıhyete bil memat fari' davet aleyte halisaten muhalleseten tekayyüne nekayyüte Beyza-i ulviyete Tahir zekiyete müşa'şete nuraniyeten tahlese min hâzihîn noksan elbeşeriyetel hamiyetel demiyete ve telhakin bil heba küllün nureniyete fakle

fike tebareket ba'delilel birlete ya zahir bi kudrete ya batinen bi hikmete ya muciben zâte bi zâte ya muhataben isme bi safate ya hüve ya kül ya kadim ya ezel lem yezel ya muallel 'alel müftil hareketüt düvel ya gâyetül ğâyât ya münhen neheyat ya alim ya sirrul hafıyyat ya hasr ya mevcud ya Tahir ya maksut ya batinen bi gayri amud ya men envaren minke teşerruk ve fike tegarrub ve minke bedet ve ileyke teud ya men cael li külli nuren zuhuren ve li külli zuhuru esma veli külli ismi mekanen ve li külli mekamen baben bi rüşdil bab men ileyh ve yedhulül babe min ileyh ve ente ya emirun nahl ya Ali bin Ebî talib ed delil 'aleyhi tevekkül ente hüve ya hüve ya hüve ya men lâ ya'lem ya hüve illa hüve ve eselüke bi mesail Es-seyyid meleküt sülken selek salik selek bime sealek bihis-sailun bi rüşdil mürşidin ve bi ale zeyneddin eddin en neulef ma beyne gulubina ve kulubi ihvatinel mu'minin 'alel ber ve takva vet takvim vel alem ved din nezkür hazretike et tahira ve gudretikel bahira ve rahmetike şamile vel farz vel hakkul vâcib hiye esvar ve tezkar ve celal ve iftihar ve iz intis'ar ve tal'atikel zahira ve gabebikel fahira ve gubbetül ala ve tacül heda ved-dinun naim vel sır'âtil müstakim min urfi batina ve zahira faz ve neci' ve ellezi kad arafna bihi seyyidina selsele Süleyman yedli ve kadre lena ileyh ve erşedna ileyh şehina ve seyyidina,

Sayfa 15

Ve tac ruusena ve gudvete dinena ve karat ağniya Es-seyyid Ebî Abdullâh El Hüseyin bin hamdan El hasibi gaddesel ale ruha li en makemel saf ve mahallis sıdk vel vefa bismillâh ve ya Allâh ve sırrı Es-seyyid Ebî Abdullâh El arif marifetullâh sırrı tezkar Es-salih sırran sa'dellâh) intehat hâzihî sûretil kerben Şimâliye tâifesi (ya men envarike minke teşerrük ve fike tekarrub ve ileyke teud) ibaresiyle semonun ma'bud olduğuna istidlal idüb derlerki Kevâkib-i semadan tulu' ve işrak idüb semaya gurub ider ve Kilaziye tâifesi (talâtikez-zahira) ibaresiyle kamerin ma'bud olduğuna istidlal idüb dirlerki kamer zahirdir ve onun vasatında olan **sevvad-ı hazret** (Alinin) kendisidir ve hazret-i Ali gözlerimizden mahcubdur **şumul ...siyah** görüyoruz ne zaman bu ebedan-ı beşeriyeden halas buluruz Kevâkib meyanına (orta, ara) irtifa' ideriz bu vakit hazreti (Ali) yi nazaran safer(boş ve Hali olmak) ile görürüz ve abde-i Şafak (ya men emvalike minke teşerrük fike tagarrüb ibaresi ile Şafakın ma'bud olduğuna istidlal(delaletе düşmek) idüb derlerki cemi'i envar ancak maşrıktan(gündoğusu) zuhur eder ve mağribden gaybubet eder bundan için iba'det vakitlerinde tulu' ve gurub zamanlarında şems tarafına teveccüh ederler ve zann

iderlerki şemsin halıkı gurubundan sonra hadis olan kızılıktır ve abde-i hava (ya hüve ya hüve) lafzıyla havonun ma'bud olduğunu istidlal ederler zîra bunlar heva lafzını ha'nın ve Vav'ın fethalarıyla ve vav'ın meddi ile heva kıraat iderler bu dört tâifenin istidlalleri cehâlet ve hamakete(ahmaklık) ve şekk ve şüpheyeye mebni(yapılmış) olduğu hakkı değildir (Sûre-i sâniye) (t'akdisete ibn-ül vel mea) dedikleri Kelimât-ı küfriyedir ki budur (ya hüsnü ma yer'an-naim fi menâme ve hem yesmaül hasi velehü yeral şahs ve hüve yenadi ve makbûl lebbeyk lebbeyk ve emir-en nahl ya Ali ibn-i Ebî talib ya rağbete küllü rağıb ya kadîm bil ehimmat ya ma'den-ül melekût ente ilâhena batnen ve imamena zahiran ya men zahret fima ebtanet ve ebtanet fima zahret ve zahret bil istitar ve işterat biz-zuhur ve zühret bi zâtihi ve tealeyte bil uluvvete ve ahteceb bil muhammedine ve da'vet min nefsik ila nefsik bin nefsik ente ya emir-ün nahl ya Ali işrak nurike ve ebzağ mesfurik ve sat'i hayauke ve ta'zemet illaük ve celle senaüke bane te'min min şerri mes'a hayaike lena veli cemi'ı ihvonuna El-muminin men şerril fesh ven-nesh vel vesh ver resh vel kaş inneke ala zâlike kadir sırrul vela ibn-ül vela ebval Hüseyin Muhammed bin Ali El cela aleyna min zekera Es-selâm sırran Es-adellâh) inhatet (intahiye=bitmek, cümle sonu) hazih-is sûre bu sûre zikr olunan naimun murat Muhammed bakır hazretlerinin hademesinden biri olub hadim-i mezkûr bir gün hanesinde uyurken bir savt(ses) işidib merkûma dinilmişki falan mahalle git o da kalkıp görmüşki nur-ul mean(mekan) idiyor hemen lebbeyk (emredersiniz!) noktasından(inneke ala külli şeyin kadir) kuluna gelinceye dekdir evvelinde ve ahirinde olan elfâz ilavedir. Ve bu sûrede zikr olunan yedi şeye eşkal-i seb'a dirlerki bunlardır feth ve nesh ve mesh ve seth ve resh ve kaş ve kaş ve fettaş bunlara müteallik kelâm fasl-ı sâlisde gelecektir Sûre-i sâlisenin ismi t'akdisde Ebî saiddir ki bu elfâz-ı kerihedir(eselüke ba malik-ül mülk ya emir-ün nahl ya Ali ya vehhab ya ezel ya tevvab ya vat-ül bab eslelüke bil hamset-El mustafine ve elsenetet tecliyete bi seatel Kevâkib et-derbite biş-şaniyete hammaletel arş-ül kuvvete veya tis'ate,

Sayfa 16

El-muhammediyete ve bil aşrete dücâcât-üz zekiyye ve bil ehad aşer müttaliul babiye ve bil isna aşer sath-ul imamiyete ve hakkihim indeke ya gâyetül külliyyete ya emir-ün nahl ya sahibut devlet-il aliyyete ya men ente ehade ve ismike vahit ve babike vahdaniye ya men zühret fis seb'i kabab-iz zaniyete bane tec'al kulubina ve cevarihena sâniyete ale marifetik-ez zekiyyete ve halesna El-ecel El-ekber eş-şab-et

tega Ebî sa'd-il meymun ibni kasım et-tayrani El-arif marifetullâh El-mekfe amma haram-üllezi ehaze hakka bi're men gade Ebî vehbiyyete ve ala Ebî hebyete lâ 'netullâh ve ala Ebî said in selâm ve rahmetullâhi serabi said-üş şâbet tega ila ahir El meymun ibni kasım et-teyrani sırra es'adellâh) inhetet (intahiye:bitmek, cümle sonu) El-müstekreha hamse-i müstakiyye ile za'âmlarına göre firuzu evkat → hamse(saadetli beş vakit) murad iderler farz-ı evvel Hz. Muhammed 'aleyhisselâmın salât-ı zuhru ve farz-ı sâni fatırın yani Fatîmonun salât-ı asrı ve hatme-i (baştan aşağı) te'nisden ihtiraz(sakınmak) için Fatıma fatır dirler ve farz-ı sâlis Hz.(Hasan'ın) salât-ı mağribi ve farz-ı rabi' Hz.Hasan'ın salât-ı aşâ'sı ve farz-ı hamis (mahmiş) ser Salât-ı subhudur mûmâ ileyh bu isimle tesmiyenin vechi bu tâifenin za'âmı fasitlerine göre budurki müşarun ileyhi validesi softa(koymak, bırakmak) ilka idüb beyn-ennas şöretgir olduğundan bu isimle tesmiye olunmuş bu tâifenin ayini bâtıllarınca bu zevat-ı hamsenin isimlerini ve vakitlerini bilmeyen kimsenin salâtı bâtıla ve gayri caizdir ve sitte-i telciye(6 parlayan) ile şu zevatı murad iderlerki bunlardır(Süleyman Fârisî) ve (Miktat bin esved) ve (Ebûzer) ve (Abdullâh bin revaha) ve (Osman bin Mazun) ve (Kabz bin karani) ve hamse-i ahireye eytâm-ı hamse dirler ve evveline yetim eğir ve ikinciye kevkeb ezhar(yıldız çiçekler) ve üçüncüye misk ezfer(güzel kokulu) ve dördüncüye yakut ahmer(kırmızı yakut) ve beşinciye zümrüt asfer(sarı) tesmiye etmişler nitekim Sûre-i hamisede tasrih olunmuş ve bu altı zevata ihvân-ı sitte dirler vechi budur ki Sûre-i hamsede tasrih(belirtmek) ve Bâb-ı sabiin fasl-ı sâlisinde beyân olunduğu üzre havâsı nusayriyye zaam iderlerki hazreti (Muhammed) 'aleyhisselâtü vesselâm Süleymana ve Süleyman eytâm-ı hamseyi halk itti pes ihvan-ı kainat manasınadır bazı nusayriye dimişki sitte-i tecliye ol altı günlerdirki hak Te'âlâ ol günlerdir yerleri ve gökleri ve sâir mahlukatı halk itmiş idi ve bazıları dimişlerki sitte-i mezbûre Allâh-u tealonun hazreti İbrahime ve Musaya ve gayrılarına zuhurudur ve (Kevâkib-i dürriyye)(inci gibi gezegenler) kevkebi seyyaredirki bunlardır (Zuhal) (Müşteri) (Merih) (Şems) (Zühre) (Atirit) (Kamer) bu yedi yıldız bu tâifenin indinde yedi kimseden ibarettir şems hazreti Resul 'aleyhisselâtü vesselâmdan ve kamer Süleyman Fârisîden ve Kevâkib sâir eytâm-ı hamse-i mezkûreden ibarettir. Nitekim Bâb-ı Sa'biin faslı sâlisinde murur itti(geçti) (ve Şimâliye hamletel arş) şu sekiz elfâz-ı îrâde iderler (ebced) (hevz) (hat'i) (gülmen) (Se'fas) (kurşed) (tahmus) (hazfilan) bu sekiz elfâz eytâm-ı hamse-i mezkûreden ve (talib) (ukayl) (Ca'fer) ve (tabardan),

Sayfa 17

İbaretdir ve tis'a-i Muhammed şu zevatdır ki zıkr olunur. Hazret-i resulullâh ve Hasan ve Hüseyin ve Zeynelabidin ve Muhammed Bakır ve Ca'fer-i Sadık ve Musa K'azîm ve Ali Rıza ve Muhammed Cevad ve (dücâcât-ı aşere-i Türkiyye eytâm-ı hamse-i mezkûre) ve Nevfel ve Ebû Haris ve Muhammed bin hanefiye ve Ebû Bürze ve Abdullâh bin Fazladır. Bu tâife za'm iderler ki zevat-ı mezkûre azam köküdür ve bunlardan her biri bakıyye-i Kevâkıbden bir cema'at üzerine hükm ider ve dirler ki dücâcât-ı(tavuk) mezkûrenin diki yani horozu Süleyman Fârisîdir ve Şimâliye tâifesi dir ki Dik Hazret-i Muhammed 'aleyhisselâmdır ve mutali'i babiye on bir kimselerdir. İsimleri Bâb-ı evvelin fasl-ı evvelinde zıkr olunmuştur ve (satrül imamiye) on iki kimselerdir ki dokuzu tisa'a-i muhammediyedir ki isimleri zıkr olundu ve üçü bunlardır (Ahsen-i Tevfik-i billâh) ve tarikillâh ve Ahsen-i sem'i ve istima'(dinlemek) min şeyhi ve seyyidi ve mürşidil niam(iyilikler) ve ala kemâl niamullâhu fâsid (ASM) ve hiye bi şehadeti inne lâ ilâhe illa Ali ibni Ebî Talib illa sala'al enze'ül mabud ve lâ hicab illa Es Seyyid muhammedül Mahmud vela babe illa Es Seyyid Süleyman Fârisîl makfub ve hâzâ ma semiat min şeyhi ve seyyidi ve gâyeti ve mutemedi ve mehdiyyeti ila tarikünnecat ve mevrüdini ila yenbu'il hayvehu ve mutaka rakbeti min rakel ubudiyete bimarifete künhüzz'âtil aliyyete Es Seyyidül fazıl vettavrül 'azîm ammi ve şünci ve seyyidi ve tac-i re's ve veledül hakiki ahmed ve kad ilka ila hâzâ sırrül 'azîm fî sünnete kezâ ve kezâ fî şehri kezâ ve yevmü kezâ min ve sem'i İbrahim Muhammed Kasım ve sem' Kasım min Ali ve sem' Ali min Ahmed ve sem' Ahmed min Hızır ve sem' Hızır min Süleyman min hac ve sem' min Yusuf ve sem' Yusuf min Cibril min mualla ve sem' mualla min yasin ve sem' yasin min isa ve sem' is amin Muhammed ve sem' Muhammed bin hüda Muhammed ve sem' hüda min rıza Ahmed ve sem' rıza ahmed min safendi min belder esed min Hassanürreşiki ve sem' Hassanürreşiki min Muhammed ve sem' Muhammed ve sem' Muhammed min mürhak mısır ve sem' mürhak mısır min 'akd-i Cebrail min Abdullâh El cu ali ve sem'i Abdullâh elcu ali min İsmailül faf ve sem'i İsmailül faf min Ca'ferül verak min ahmedüttaraz ve isma' Ahmedüttaraz mine bul hüseyin Muhammed bin ali El cela min Es Seyyid Ebî Abdullâh El huseyn min hamdan El hafibi ve sem' Es Seyyid Ebî Abdullâh min şeyha ve seyyidehu Ebû Muhammed Abdullâh bin Muhammed El cinan El cenilan El abidüzzahidüllezi hüve min beledi Fâris ve sem' Abdullâh El haban El ceylan min muahammed ibni cezb ve sem' Muhammed ibni cezb mi Es Seyyid Ebû şuyb Muhammed bin nusayr El abdi

El bekri El nümeyrillezi hüve babel hüsil aherül askeri minesselâm ve ileyhitteslim ve min Muhammed bin nusayr aksamünneşeb veddin-i te'âlâ mevlânel Hasanülaskeri amma yekulüzzallun ve nutikuzzalimun uluvven kebira sırreddin sıırı ihvaninel celbeyn ibni sakatun münhem mekkin bisırruhum esadehumullâhu ecmain ve eşhedü biennel Hasanül aherül askeri hüvel evvel ve hüvel batın vezzahir vehüve ala külli şeyin kadir) (temmet hâzihîssûretül müştemilete 'alel küfriyyat) bu sûreye nisbet tesmiye olunmasının vechi budur ki bu mezhebi ihtiyar iden kimesnelere şeyhleri güya icazetnâme olarak bunu tertib idüb virirler ve ser mezhepleri olan Muhammed bin nusayra silsile-i intis'abiyelerini beyân iderler ve sırr-ı 'azîmden murad ser (ASM) didikleridir ki Bâb-ı sâlisin fasl-ı evvelinde gelecektir. (Sûre-i hamisenin ismi fetihdir ki),

Sayfa 18

Budur (izâ câe nasrullâhi vel feth veraeytennase yedhulune fî dinillâhi efvaca fesebbih bihamdi rabbike vestağfirhu inehu kane tevvaba eşhedü bane mevlâyı emirünnehal ala ahter esseyyid Muhammed bin nuri zâtihi ve sema esmahe ve nefseh ve arşa ve kürsiyye ve sıfateh muttasıl bihi vela munfasıl anh bimüşahedenzuhur fehüve minhü kemesinnefs minennefsi ev küşaeşşems minel kars ev kedvilma minel ma ev kelfetk minerratk ev kelemil berk minel berk ev kennazara minennazır ev kelharekete minessükun kaneşae Ali ibni Ebî Talib bizuhur azhare ve in sa bil mugayeb gaybe tahte tülabi nure ve eşhad bane esseyyid Süleyman min nuri nure ve ceale babe ve hamil kitabe fehüve silsil ve selsebil fehüve Cabir ve Cebrail ve hüvel heda vel yakin ve bil hakika rabbül alemin ve eşhedü bane Es Seyyid Süleyman halekal hamsetel eytâm El Kirâm fade lehümül yetim El ekber vel kevkeb El ezher vel miskül ezfer vel yakut El ahmer vezzümrüd El ahzar (El mikdad bin esved El kindi) ve (Ebûzer ei gıfari) ve (Abdullâh bin revaha El ensari) ve (Osman bin mazun en neccas) ve (Kabz bin kadan eddevsi) hem abid-i. Mevlina emirül müminin lizekerel celal vennizam vemen haleku hazel alem min müşarikişşems ila megaribiha ve kabletiha ve Şimâliha ve berha ve bahriha ve sehliha ve cibaliha ma hatat ilâhir ve hutil gayra min Cabir ka ila Cabir (Sa) ila merasidül ahkaf ila cebel (Kaf) ila ma hatat bih kubbetül feleküddevr ila medinete Es Seyyid es samerte ileyye içtemeu fihal müminin vettefeku al reyi Es Seyyid Ebî Abdullâh vela yeşkune vela yeşrekun vela fî ser Ali ibni Ebî Talib biçün vela yehrakune hicaten vela yedhulune ileyhül emni babe ecalil müminin mümi nin mutmainin ve

müeyyedin mecburin ala adaihim mansurine bi sırrilfeth ve men fethül feth ve men kanel feth ala yedel yemin bi sırrı seyyidina Muhammed fatır ey fatıma vel hasen vel hüseyin ve Muhsin sırrel hafi ve eşhafıssâlâte vadehul arifin aleyına min zikrihim İslam halavatülhhai ‘aleyhim ecmain (İnhâtet hâzihîssûretil küfriyye) bu sûrenin mutazammın olduğu terhat havâs-ı nusayriyenin akâid-i bâtılasıdır. Nitekim Bâb-ı evvelin fasl-ı sâlisinde beyân olundu. Sûre-i sadisenin ismi sücuddur. Bu Kelimât-ı şiadır. (Allâh-u ekber Allâh-u ekber Allâh-u ekber lillâhil cud lilrabül alael inzail mabud ya seyyidi ya Muhammed ya fatır ya kahir ye nurül muinül ‘azîm ve hicabel kerim bike istanet ona bihazeddar ve bike istahberat ecrini min azabünnar ya aziz ya cabbar ya kadir ya kahhar ya halikulleyl vennehar Allâhu nurussemavat vel arz ve hüvel ‘alel kebir ileyhi neksud ve neşir ve izzü ve celle lilbab kasdetül lil ism secdet ve lil muni abdet ve secdet ve secdi vechi El fani El bal ili vechi ‘alel muhsiddaim El baki ya ali ya kebir ya ali ye kebir ya ali ya kebir ya ekber min külli kebir ya nuhtera şemsüzzahk ve halik-ı bedrül meyz ya ali lekeşşefaate ya ali lekel fitrate ya ali lekel kudrete ya ali sûretül bakara emanek e ya ali emanek e min sahtike ve azabike min ba’de rızvanike ,

Sayfa 19

Ente mucezike ve mucezike ve cealte ya emîrû’n-nahl anil acz en yek’u bike amente ve saddakte bibatnike ve zahirike imi ve vasiyete ve batnike manevi lahute ya hüve ya hüve ya muiz min azike ve zikrike ve efradke ya hüve ya hüve ya mezil men ezlike ve ankerike ve mecdike ya hazır ya mevcut ya gabiya lâ yedruke ya emriünnahl ya ali ya ‘azîm (inteneh hâzihî lil küfriyat) bu sûreyi tertib iden kafir bî din hazret-i risâletpenah ‘aleyhisselâtü vesselâm efendimizin halıkıyyetine sahib olmuş bu defa fasl-ı mahsusda beyân olunduğu üzere Şimâliye tâifesinin mezheb-i nâ pâklarıdır ve yine Hazret-i Ali’ye uluhiyet ve halıkıyet isnad itmiştir. Nitekim umum nusayriyenin mezheb-i bâtılları budur. Burada zikr olunan nahl ile muradları molla bekedir. Ve Şimâliye tâifesi (Ya muhtara’ şemsül zahi ve ya halikıl bedrül meyyiz) ibaresiyle Kilaziyeye itiraz idüb dirler ki ey Kilaziye bununla bizim mezhebimizin sıhhati sizin mezhebinizin butlonu tebeyyün itdi. Zîra bedre(dolunay) iba’det idiyorsunuz. Bedr ise mahlukdur ve Kilaziye cevaben dirler ki hazret-i Ali (Kamer)’i üzerinde sâkin olmak için halk eyledi sizin didiğiniz gibi kamer mahlukdur ve mabudumuz değildir. Ancak mabudumuz kamerin vasatında olan siyah nesnedir. Sûre-i sabionun ismi selâmdir ki bu küfriyatdır. Secdet ve selmet ve

vechet vechi lefatırısemavat vel arz hayfan müsleman vema ene minel müşrikine bedden es selâm minel munil kadim ‘alel ismül ‘azîm ‘alel babül kerim ve sellimül babel kerim ‘alel hamsetel eytâm erkanüddünya veddinül İslam ‘alel ebvab Es Selâm ‘alel eytâm Es Selâm alennikba Es Selâm alennecba Es Selâm ‘alel muhtasin Es Selâm ‘alel muhlasin es selâm ‘alel müncin Es Selâm ‘alel mağrebin Es Selâm ‘alel kerübin Es Selâm alerruhanin Es Selâm ‘alel mukdesin Es Selâm alessabihin Es Selâm ‘alel müstemmin Es Selâm alelehakkin fehmi-ehlil meratib yetekaddes alemül safa ecmain Es Selâm ala menittebealheda vehtedi vahşeti min avakıbbi merda ve itael melekül ‘alel ala ve ekar ber bu beyte Muhammedü’l-Mustafa Es Selâm ‘alel matiye elf beni ve erba’ate ve işrun elf beni evellehüm babe ve ahirhum lâ hakk El esselâmü ‘aleyküm ya ibadallâhüssalihin cemaallâh şemilna ve şemliküm fil cennetinnaim beynel Kevâkibissemain (Temmet hâzihissûrete lil kürsiyye) mana-yı kadimden hazret-i Ali’yi radiyyallâh-u te’âlâ anh ve ismi-‘azîmden Hazret-i Risâletpenah ‘aleyhisselâtu illale efendimizi ve Bâb-ı keriminden Süleyman Fârisî radiyallâh-u te’âlâ anh hazretlerini murad iderler ve eytâm-ı hamsenin isimleri balada beyân olunmuştur. Sûre-i sabıkada hazret-i fahr-i kainat fâsid-i ekmelüttahiyyat efendimizin rububiyetini kail oldukları gibi yine bu sûrede kail olmuşlardır. Bu daŞimâliye tâifesinin mutikâdât-ı bâtılasındandır. Nitekim balada zikr olundu. bundan dolayı bu tâifeye Kilaziye tâifesi itiraz idüb dirler ki ey Şimâliye siz kâhi kere Muhammed ‘aleyhisselâtu vesselâmın rububiyetini ve ve kâhi kere hazret-i Ali’nin rububiyetini i’tikâd itdiniz. Bu ise hatadır. Cevaben dirler ki: Hazret-i Muhammed ve Ali birbirine muttasıldır (bitişik, aralıksız). Munfasıl değillerdir. Ve hem gâyet-i Kübra hazret-i Ali’dir ve Hazret-i Muhammed ‘aleyhisselâtu vesselâm Ali gibi halıktır. Eğer ki biz Hazret-i Muhammed’in rububiyetini i’tikâd ideriz. Lakin hatada vâki olmayız. Zîra sizin ve bizim sâlûsü i’tikâdımız birdir. Sülûsden muradları Resul-i Ekrem Sallallâh-u fâsid-i ve selem ve Ali Keremallâh-u veche ve Süleyman Fârisî,

Sayfa 20

Radiyallâh-u te’âlâ anh hazeratıdır. (Reddiye) biz muaşir-i (iyi geçinen) fırka-i naciyyeyiz. Diriz ki: ey Şimâliye ve Kilaziye tâifeleri (laneküm eyyühel işrar vedhulküm fidderkeel esfel minennar) ikinizde hata-yı mahtur (tehlike) ve küfr-i menfur (nefrek edilen) itdiniz. Zîra rububiyetlerine sahib olduğunuz zât-ı alilerden birinin min indillâh resul ve insan olduğuna nice âyât-ı Kur’aniye var ve de kütüb-i

semâvîye-i sâlife(evvelce arz olunan) şahidedir. Diğerinin yine insan olub damad ve ammizade-i peygamber ayleyhisselâm ve Ashâb-ı Kirâmdan ve havâs-ı evliyauullâhdan olduğuna asar(hediye) ve ihbar vardır. ve sizin müddeonuza âyât-ı Kur'aniyede ve ehâdis-i nebeviyede delalet ider. Bir şey olmadığı zahir ve nümayandır.(görünen) Ve El hal-i Kur'ona îman davası idersiniz. Ve sizin isnad(birşeyi kanıt göstermek) ve itimad itdiğiniz sûreleri selefleriniz kariha-i(fikir kabiliyeti) fâsidederinden müfteriyat olarak söylemişlerdir. Bu misüllü ekazib ve deruğlara inanub Kur'an-ı kerimden ve hadis-i nebeviden itiraz ve âyât-ı Kur'aniyeye za'm-ı fâsidenize göre dürlü manalar virerek tarik-i müstakimden huruc ve cah-ı dalalet ve gıvâyete veluç itdiniz. (lanekümullâh ve islafekümül habisetül keferatül fecere) bu sûrede on dört mertebe zikr olunmuş ki bunlardır: (Ebvab) (Eytâm) (Nakba) (Necba) (Muhtakin) (Muhlisin) (Mümtehin) (makrebin) (Gerübin) (Ruhanin) (mukaddesin) (Saihin) (Müstemin) (Lahıkin) evvelki yediye meratib-i kuddüs dirler ve bunun adedi beş bin imiş ve bunlara alem-i kebir-i nurani tesmiye iderler ve Kur'anda zikr olunan semavat-ı seb'a meratib-i mezkûreden ibaret olub alemin tekevvününden evvel mevcut idi deyû i'tikâd iderler ve ol meratib-i kehkeşanın gayrı Kevâkib-i mevcudedirler ve sonraki yediye alem-i sağır-i ruhani dirler ve bunun adedi yüz on dokuz bin imiş ve Kur'anda zikr olunan arzun-ı seb'a bu meratibden ibaret imiş ve za'm iderler ki: bu meratib-i kehkeşandır(samanyolu basamağı) ve Kehkeşan ser isa ve habildir ve bunlar ise aleme zuhurunu ikrar ve itrafla ecsad-ı beşeriyeden halas bulanlar imiş (demerhemahallâhu tedmira) Sûre-i semaniyesinin ismi işaretdir ki bu Kelimât-ı menfuredir. (Sübhonallâh-u haffet(haffet:hafif olan) Lehurrikab ve zillet lehul umurüşşidarül sab fakad irtifeul kasd vel işaret min Es Seyyid Muhammed Mustafa fil yevm Abdülkadir zammüllezi şerefe ve fuzele indallâh makam-ı 'azîm inna abd-i minel müşrin ileyke ya emîrû'n-nahl ya ali ya 'azîm bittevhid ve takrid vettenzih vettecrid leke ya ali ya 'azîm ya ezel ya kadim ya bari ya hakim eseslüke bihakkıddavete illeti duake beha Es Seyyid Muhammed ve hüve haric min babe mekkine ve rakebel mutibet El beyza' ve hüve yünadi ve yekulül cihâdül cihâd El harb El harb fî sebilullâh ve hâzihîl işare ileyke ya nurünnur ya falikul sahur ve zacirel cevır ve müdirül umur bienne teskinül mümin fî cennetike ulyalleti rızvan-ı hazineha ve ya fevz abdi rica faze binnedi min kablel ala min canibittur illa yemin min şeceratil mübarekete yünadi yekule ya habibi ya Muhammed ey abdi duani

bühneddavete yesfu kalbehu ve halis yakine neharel hamisünnısf min nisyan ev aşıyyetel Cuma ev leyletnısf,

Sayfa 21

Min Şa'ban ev fî hamse leyali min şehr-i ramazan ev yevmül kaddas ev leyletel milad ev yevme abdülkadir illa ve cealte min ümmeti ve sekenete cenneti ve eskiya bekkase rahmeti ve ecale meal mümininillezine lâ havfe 'aleyhim velahüm yehzenun Rıfat işareti bi sırrıl aynül aleviye bi sırrıl yemmel mehdiyye bi sırrıl sinül silsilete bisırrı ama evvel duaena neşir lemanane ve nekul bismillâhirmahmanirrahim ve ahir duaena neşür min hedona ve nekulül hak elhamdülillâhi rabbil alemin) tahte hâzihîzzehan) bu sûrede zıkr olunan cihâd iki nev imiş nev'i evvel (Ebüssıddık) ve (Ömerül Faruk) ve (Osman-ı zinnureyn) radyallâhu te'âlâ anhüm hazeratına ve Hazret-i Ali ve peygamberan-ı 'aleyhim salavâtürrahman hazeratı yediler içdiler ve tezevvüc ve tevellüd itdiler deyû i'tikâd idenlere haşa seb ve şetimdir nev'i sâni mezheb-i bâtıllarını gayrılarında ketm ve ihfadır. Şöyleki: azam hatr anda belki hatr-ı munda vâki olacaklarını teyakkun itseler meheb-i bâtıllarını kimseye ifşâ ve izhar itmezler. Nusayriyeden abde-i sema ve abde-i şafak bu sûreyi tilavetlerini sağ ellerini göğüslerine ve baş parmağın iç tarafını orta parmağın iç tarafına korlar ve abde-i kamer ellerini açub baş parmaklarını diğerleri hilal sûretinde olsun için bunların bazısı ellerini açub göğüslerine korlar. Fakat elleri birbiri üzerinde olmayub bir elin avcı diğer elin ucu kenarı üstüne götürürler ve baş parmaklarını biri birine yetitirmeyerek yukarı kaldırırılar buda sûret-i hilalde olur. Bu sûrete riâyet itdikleri aya taptıkları içündür ve abde-i hava birer ellerini göğüslerine koyub şehadet parmaklarını dış tarafa kaldırırılar ve baş parmak ucunun iç tarafını orta parmağın iç tarafına korlar. Bu dört tâife bu sûreyi tilavetden sonra parmakları uçlarının iç taraflarını üç kere uyub ellerini başları üstüne kaldırırılar. Sûre-i tasionun ismi aynı aleviyedirki bu elfâz müstakimedir. (bisırrıl aynül aleviyetezzâtiye ezzahirete illa neziye bisırrilyemimel muhammidiyyetel hişamiyyetel melekütiyyetel hicabetel ferhiyyetennuraniyyete bisırrıl ... El silsiletül cebrailiyyetel süleymaniyyetel babiyyetel bekriyyetennemiriyen nusayriye bisırrı (ASM) inhatet hâzâ etterhat bazı nusayriye bu sûreyi ihtsar iderler imiş Sûre-i aşirenin ismi akddirki bu Kelimât-ı küfriyedir (eşhedü innallâhe hakka ve kavle hak ve innel hakkal ceyn Ali ibni Ebî Talib illa nez'albatın vennar mesvel kafirine vel cennete rahmete lil müminin ve elemma min tahtel arş yetufu ve fevkal arş rabbül alemin hameletel arşüssemaniyyel

Kirâmellezine hem ileyhi makrEbûne izzeti fî şiddeti ve iddete kafetel müminin sırrı akd (ASM) temmet hâzâ lil küfriyat ari altında tavaf iden su nazaran zerkadan yani beşerin semai gök renginde görmesinden ibaret imiş ve hamele-i arşın zikri Sûre-i sâlise şerhinde göz itdi. Sûre-i hadi-i aşerin ismi şehadedir ve vam-ı nusayriye buna (Cebel) tesmiye itmişlerdir ki bu Kelimât-ı küfriye iştimaldir. (Şuhedallâhu ennehu lâ ilâhe illa hüve vel melaikete ve ulul ilm kaimen bilkast lâ ilâhe illa hüvel azizül hakim inneddini indallâhil İslam Rabbena amenna bima enzelte vetteba'nerresul fektübna meaşşahidin bişehadeti) (ASM) eşhedü ala eyyühel hicabül 'azîm eşhedü ala eyyühel babül kerim eşhedü ala ya seyyidil mikdadül yemin eşhedü ala ya seyyidi Ebûlzer eşŞimâl eşhedü ala ya Abdullâh,

Sayfa 22

Eşhedü ala ya Osman eşhedü ala ya kabz bin kadan eşhedü ala ya nakib eşhedü ala ya necib eşhedü ala ya muhtas eşhedü ala ya muhlis eşhedü ala ya mütemmim ve ya mukarreb ve ya kürubi ve ya ruhani ve ya mukaddes ve ya sabih ve ya müstemi ve ya lâ hak eşhedü ve ala ve ya ehl-i murakıb ve ya alemül safa ecmain inni eşhedü bienne leysel leha illa ali Ebî talib illa salaul mabud ve illa hicab illa Es Seyyid Muhammedil Mahmud ve lâ babe illa Es Seyyid Süleyman Fârisil maksud ve ekberül melaikete illa tiyam ve lâ reyil erayi şehinen ve seyyidenel hüseyin bin hamdan El husaybillezi şerül edyan fî sâirül buldan eşhedü bi ennessûrer rüyete illeti fî zuhret beşeriyete hiyel gâyetel külliyete ve hiyezzahirete bil evzaniyete ve leyse ileyh sevaha ve hiye Ali ibni Ebî Talib ve innehu lem yuhat ve lem yehsar ve lem yedrük ve lem yebsar eşhedü bi enne nusayriddin cünd bi erra'y cenilanittarikate hasiibül mezheb halebil makal meymunül müfka ve akra firraciatel mbeyza vel küretizzahida ve fî keşfül gata ve cella elama ve ezhar ma ketm ve a'lan ma hafi ve zuhur Ali ibni Ebî Talib min aynişems kabiz ala külli nefsi esed min tahte ve Zülfikar biyedihi velmelaikete halkahu ve Es Seyyid Süleyman beyne yedeyhi velemma yenbeu min beyni kademe ve sücuh ve azemuhu ve keberuhuhâzâ haligakum ve razigakum fela tenküruhu eşhedü ve ala ya esyadi in hâzâ deyni ve i'tikâdi ve 'aleyhi itimadi ve bihi ihba ve fâsid asvat ve Ali ibni Ebî Talib min aynüşşems) ibaresiyle mezheb-i bâtıllarının sıhhatine istişhad idüb dirler ki: (Kamer) muttali'i şemsden zuhur ider zîra bunların i'tikâd-ı bâtıllarına göre kamerin vasatında görünen siyah nesne Ali'den ibaretdir. Bu vechle ona iba'det iderler. Nitekim mahall-i mahsusunda beyân olundu ve abde-i şafak ibare-i mezbûre ile

Şafakın mabud olduğunu istidlal idüb dirle ki: şafak ayn-ı şemsden zuhur ider. Şemsin gurubundan sonra ufk-ı semada görünen kızılık ki ona şafak dinür şemsi halk iden oldur dirler ve Şimâliye tâifesi şems-i mezkûre Hazret-i Ali'nin validesi Fatıma binti Esed'den kinayedir dirler ve kafe-i nusayriye i'tikâd iderler ki : Fatıma binti Esed ve Hazret-i Fatıma Zehra radiyallâh-u te'âlâ anhâ ismidir. Yani Hazret-i Muhammed 'aleyhisselâmın kendüsüdür ve şemş Hazret-i Muhammed 'aleyhisselâmdan ibaretdirler. Sûre-i sâniye aşerin ismi imamiyedir ki bu elfâz-ı kabihyyedir. (Eşhedü inne ala eyyühennücumüzzahira vel Kevâkibinnayire vel eflaküddaire bi enne hâzihîssûretül meriyyetel muaniyetennazîrate hiye Ali ibni Ebî Talibül kadim illa hedel ferd vel samedüllezi lâ yettehizan vela yettebeus ve lâ yetekassem ve lâ yedhul fî 'aded fehüvel hiye vel hükm ilâhüküm ve ilâhi imami ve imamüküm ve imamüküm ve imami eyyamül eyhate ve sıracüzzulmete cedd merabu turabüttahir bila sulial batın bil inzaüzzahir min aynüşşems El kabiz ala külli nefsüllezi lehü vel azm celal hibete ve Kibriya seni berk lâte tehsonat lehül erkab ve zillet lehül umurussaab sırren lehu fissema ve hüve fî imame fil arz sırrı eyyam külli imam ser Ali ibni Ebî Talib kadimüzzeman ser hicabe Es Seyyid Muhammed ve ser bab Es Seyyid Süleyman babel hüda ve îman aleyna min zikrihümül arz vesselâm

Sayfa 23

(temmet hâzihî lil küfriyat) Sûre-i meriye-i Şimâliye indinde sema ve Kilaziye indinde kamerdir. Zîra evvela katında hazret-i ali sema ve tâife-i sâniye katında kamerdir. Nitekim balada mürûr itdi. Sûre-i sâlise-i aşrın ismi müsaferedir ki bu elfâzdır. (sebbihillâhi ma fissema ve ma fill arz ve hüvel azizül hakim esbihna ve sübhane ve echel melîküllâh ve sebbehel neliküllâh bismillâh ve billâh ve ser Es Seyyid Ebî Abdullâh ser eşşeyh ve evlâdel muhtasin eş şaribin min bahr (ASM) fehime vahid ve hamsune minhüm seb'ate aşer arafıyan ve seb'ate aşer sâminen ve seb'ate aşer mahfi ve hüm vakiun ala babe medinete Harran bil hak ve mubtuun bil hak ve men yedeyn bid ya netehüm ve baid aba vettehüm vifkullâh ila marifet ve men lâ yetedeyyen bid ya netehüm ve lâ yEbûd iba'detehum fealiyye lâ 'netallâh bi ser eş şeyh ve evlâdel muhtas bi sırrihüm esadhümullâh ecmein) (temmet hâzihî lâ 'netallâh ala mürtebha) bu sûrede zikr olunan şeyhden murad (Hüseyn bin Hamdan Hasibi) dinilen kafir-i bi dindir ve evlâdında murad bu mel'ûnun elli bir şakirdleridir ki bunların on yedisi arafdır ve on yedisi şamdan ve on yedisi fars-ı acemden imiş ve Medine-i Harran semadan kinayedir ve za'm iderler ki şakirdan-ı

merkûman ebvab-ı semada vâkıflardır ve bunları Kevâkib i'tikâd iderler ve bunlar alem-i sağır rütbesindedir dirler ve hakla ahz ve italarının manası bunlarla isitişfa' ve isimlerine zebaih t'akdim idenleri heyakil-i beşeriyeden tahlis ve miyanlarına ceb ve bunları inkar ideni intikamen mesh itmeleridir. Yani onun ruhunu kendi sûretinden ihracla bir çirkin hayvan sûretine idhalleridir. Sûre-i Râbi'a-i aşrın ismi beytül mamurdur ki bu elfâz-ı küfr-i istimaldır. (vettur ve kitab-i mestur fî râkı menşur ve elbeytül mamur ve sekaf El merfu' vr bahrül mescur bisırri talib ve ukayl ve Ca'feri tayyar hem ahut Ali ibni Ebî Talib nur minen nur ve cevheri min cveher ve Ali ibni Ebî Talib münezzeh anil ahut vel ehavat vel eba vel imhat ahden ve ebeden mevcud batın bi gayrı amud sıral beyt ve sakful beyt ve arzül beyt ve Erba'a erkanel beyt Fatıma binti Esed ve Erba'a erkanel beytehüm Muhammed ve fatıma vel hasen vel hüseyñ sırrezevat elf ... hafıyyete illeti hiye fî nısfül beyt hiye Muhsin sırrel hafi sırrı sahibül beytül alevişşerîf El haşimüllezi heşmül kurun ve küsrül esnâm aleyña min zikrel arz vesselâm) (inhatet hâzihissûre) bu sûrede olan tenakus hafi değıldir. Zîra bunda dimilerldir ki talib ve ukayl ve Ca'fer-i tayyar hazret-i ali'nin karındaşlarıdır ve ma badinde Ali ibni Ebî Talib ahve ve ihvondan ve aba ve ümmehatdan münezzehdir dimişler sahib-i bâküreve bu sûreye olan kelâmları bş hasebül münasebe fasl-ı sâlisde tahrir olunacaktır. Fena tenzur Sûre-i hamise-i aşerin ismi Hicabiyedir ki budur (sırril hicabül 'azîm sırrül babül kerim sırrı seyyidül mikdadül yemin sırrı seyyidül Ebûzer eşŞimâli sırrül melîkeynül kerimeyn ettahirin hiyel hasen vel hüseyñ sırrel veleyn hiye nevfel bin harişe ve Ebû berze sırrel safi ve alemül safi sırrı kel kevkeb fissemâi sırrı kaddesül ala ve sükkane aleyña min zikrihüm errıza vesselâm) (temmet hâzihissûre) ba küre sahibi bu sûreye müteallik bir şey tahrir itmemiştir. Sûre-i sadise-i aşrın ismi Nakibedir ki: budur.(fenbeku fil bilad hel min muhayyes tezker esamissâdâtünnakbellezine ihtiyarihim Es Seyyid Muhammed bin es sebin racülen filleyletel aka'bete fî vadi minha evlehüm ebvatihim malik ibni muhtanül eşhami vel ber ibni mefrurül ensari vel minetder

Sayfa 24

İbnül vedan bin keas es sadi ve rafi bin malikül iclani vel esed bin Hasaynül eşheli ve Abbas bin aba'del ensari ve iba'dete bin hametin nevfeli ve Abdullâh bin ömer ibni cüzzam El ensari ve salim bin umeyr El ... ve Ebî ibni ka'b ve rafi bin varaka ve Bilal bin reyyahüş şenevi sırrı nakibül iltikba' ve necibünnecibba seyyidina Muhammed bin Sinan ez zahiri aleyña min zikruhumül arz vesselâm) temmet

hâzihîssûre bu on altı sûre ile nusayriyeden her bir tâife mezheb-i bâtillârin suhhat ve hakşkatini istidlal iderler. Nitekim beyân olundu ve suver-i mezbûreyi tâife-i nisvona talim itmezler. Vech-i Bâb-ı evvelin fasl-ı evvelinde mürûr itdi. Ancak onlara (rafiü'l-cinabe) nâm Sûre-i bed nai talim iderler. zîra bu tâife-i kafire su ile Cenâbetden iğtis'al itmeyüb za'm-ı fâsidlerine göre Sûre-i mezbûreyi kıraatle Cenâbetden pak olurlar. Katelhumullâh-i te'âlâ Sûre-i mezbûre budur: (medyet yeda ila hazel ma' El cariyetel hadiyetel mehdi illeti heda haribeha min dürrete ila fatimatüzzehra şelkat şelkate ala cenbil yemin tevekkelte ala aleyye emirül müminin şelkat şelkate ala cünbil bar tevekkelte 'alel azizül cebbar şelkat ala re'si ya rabbi rabbünnas terfe' an hazetticarete min ila re's ve cemi'i müfasali sünnete farz kema rifatissema' anil arz şelkat şelkate aallezi hüve bişahs filan ve filan) bâküre sahibi bu sûreyi bişahsi filan ve filan lafzıyla itmam itmiş merkum dir ki bunlara filan lafızlarıyla (Ebû Bekir, Ömer ve Osman) radiyallâhu te'âlâ anhüm hazeratından kinaye ola ve tâife-i merkûme burada müşârü'n- ileyhim hazeratının ism-i şerîflerini tasrih iderler ise de sahib-i ba küre filan lafızlarıyla müşârü'n- ileyhimden kinaye itmiş ola vallâh-u alem lanehumullâh ve gadaba 'aleyhim ecmain

Fasl-ı sâni

Nusayriye tâifesi indinde helal ve haram olan eşyayı beyân ider

Ma'lum olaki havâs-ı Şimâliye sakallarını ve yüzlerini tıraş ittirmeği caiz görmezler ve ama Kilaziye indinde bu caizdir. Sakallarını traş itdirirler ve sakal traş itdirmeyen yüzünü ve boğazını traş itdirir ve imaliye indinde biber ve bamyâ binadure? Yemek ve tütün içmek v e erlere göre kırmızı urba giymek haramdır ve bazısı sarı kabak yimeyi tahrîm iderler. bamyâ ve biberin hurmeti hakkında bir kıssa ihtira iderler imiş. Bâküre sahibi kıssa-i mezbûrenin zikri münasib değil dimiş ve tütünün hurmeti hakkında bir kıssa söylemişler şöyleki: vakt-i saadetde kesîrüssalavât bir kimse bulunub bir gün mescid-i resulullâh giderken şeytan koca adam sûretinde müşârü'n- ileyhe müsadif lub namaz tamam oldu diyerek ol kimseyi gerü döndürmüş şeytonun bu vechle ... kerratla vuku bulmuş. Yine bir gün,

Sayfa 25

Mescide gitmekde iken şeytan ber vech-i sabık men itmek istedi isede merkum asfa itmeyüb mescide girmiş ve namazı edadan sonra Hazret-i Rasulullâh te'âlâ fâsid ve

selem mûmâ ileyhın birkaç gün mescide gelmemesinden sual buyurub şeytonun mu'âmele-i sabıkasını beyân itdikde Hazret-i Peygamber 'aleyhisselâm biraz tefekkür buyurduktan sonra merkûma dimişler ki seni men iden şeytandır. Muradı seni izlal itmekdir ve sen teehhül itmedikçe onunla muka'beyle kadir olamazsın teehhül eyle deyû emr buyurmuş merkumda validesine söyleyüb yatsu vakti eve geldiğinde zevcenı döşekde bulursun deyû validesi cevab virmiş vaktaki akşam olub validesi bir döşek serüb üzerine aytmış vakt-i mezbûrda oğlu gelüb karanlık olmak hasebiyle validesine duhul itmiş sabah vakti görmüş ki duhul itdiği validesidir. Pek mahzun ve mükedder olarak huzur-ı Resulullah'a varub bu mu'âmeleyi haber virdiğinde valideni katl eyle deyû emir buyurmuş. Müşârü'n- ileyh ber emr-i resul validesini yanına götürüb orada katl ve bir hınızîra laşesi üzerine tarh eylemiş ve ol laşe yerinden sıçrayub merkûma dimiş ki sona yemin virdim bunu benden uzak it zîra bunu ben kabul itmem mûmâ ielyhde ikinizde birbirinizden murdardır sükut eyle dimiş. Biraz vakit mürûr idüb Hazret-i Peygamber 'aleyhisselâm Allâh-u Ekber teferruh ve tenezzüh kasdıyla sahabe-i Kirâm ile sahraya çıkub ittifakı mahal-i mezbûra mürûr itmişler ve orada ol laşelerden bir ot bitmiş görüb Hazret-i Resul 'aleyhisselâm bona buyurmuş sahabe-i Kirâm sebep-i bekâsından evvel sual itdiklerinde cevab uyurmuş ki: şu otu görüyor musunuz bir zaman gelecekdir ki ümmetim bu otu içeceklerdir. Anlar zan iderler ki kendileri ümmetimdir ve El hal ben onlardan biriyim ba'de ol otu mahallinden kazub atmış ve oradan avdetlerinde şeytan gelüb ol otu mahalline diküb üzerine bevl itmiş. Tâife-i mezbûre dirler ki: bir kimse tütün içse validesiyle zîna ve şeytan bevlını içmiş olur. Fakir dir ki: nusayriye şeyhlerinin ekserinin tütün içmediklerini müşahede idiyoruz. El hal evlenseler imtina iderler. (Tenbih) bu kıssa ekazib ve esatırdan olduğu nezd-i erbab der âyetde zahir ve nümayandır. (Kafe-i Nusayriye) hamrı yani sehbi dinilen şarabı istihlal iderler ve ismibe (Abdennur) dirler. Nitekim Bâb-ı sâlisin fasl-ı sânisinde beyân olunacaktır. (Reddiye) Ey keferi-i bî din Allâh cellet azametehu hazretleri (Yeselüneke anil hamr vel müyesser gâle feyhüma ismi kebir ve menafi ma'nas ve ismihüma ekber min nefahüma) âyet-i kerimesiyle hamrı haram buyurmuş. Nass-ı katı'lâ haram olduğu cihetle istihlali küfrdür ve Şimâliye indinde ekeli haram oaln şeyler Kilaziye indinde helaldir. Ama dişi hayvan eti yimek cemi'i nusayriye indinde haramdır. Nitekim dişi hayvan ... yağ ve pekmez misillü konuldukda ekelerinden ict nab itdikleri müşahede olunur ve zîna kezâlik bil ittifak haramdır. Lakin Kilaziye indinde farz lâzım ve hak vâcib dinilen şeyi menfur müstesnadır ki

şeyhleri miyanelerinde meril ameldir ve bu fiil-i şeni'i irtikab iden kimseye arâbi'de deyyus ve Türkîde katmer ve pezevenk ve Adana civarında elsine-i nâsda elli sekiz deniyor ve lisan-ı nübüvvetden şerefsudur buyrulan (Bi haramül cennete aleddeyyus) hadis-i şerîfi mantuk-ı münifi üzere cennete duhul haram olur. El iyazu billâh-i te'âlâ ol fiil-i müstekreh,

Sayfa 26

Şöyledir ki bu tâifeden bir imam diğer imamın hanesine vardıkda ol imam yani sahib-i hane ona avratını t'akdim ve teslim idüb olda mu'âmele-i şeniayı icrâ ider. İşbu emr-i müstekre bunların indinde helal belki farzdır. Bunun için bu (deyyusluğa) farz lâzım ve hak vâcib tesmiye itmişler ve bunu işlemeyen cennete girmez deyû hükm iderler ama 'avâm-ı Kilaziye fiil-i mezbûru bilmezler imiş ve buna şu âyet-i kerime ile istidlal iderler. Galallâh-u te'âlâ (ve ümirte müminete inne vehbet nefseha lilbeni in eradel beni inne yestenkühüma halisaten leke min dunil mümin) sadakallâhül 'azîm vech-i istidlalde dirler ki Peygamber 'aleyhisselâm izdivacda masumdur ve bu âyet bize göredir. Zîra beni mezkûrdan murad imam ve mürşid hasdır ve emaret-i mümine diğer imamın zevcesidir. Lanekumullâh-i te'âlâ eyyühel kafirun bu farz lâzım meymun bin kasım tayronun (Kitabüddelail bi marifetil mesail) nâm kitab-ı nâ savabında mezkûr imiş evvel malun nâ meymun bu kitabül ... nakl itmiş. Za'm-ı fâsidlerine göre kitab-ı mezkûru (Haşa) Ca'fer-i Sadık rahmetullâh-i te'âlâ anh hazretleri telifidüb anda on vasiyet beyân eylemişki onuncusu (farz lâzım ve hak vâcib) bâkûre sahibi Adana şehrinde nusayriye şeyhleriyle mücadele eylediği esnada Kilaziyeden bir şeyh merkûme mezhebelerince çok nasihat ve pend idüb nihâyetül emr (farz lâzım ve hak vâcib) ile tavsiye eylemiş merkum dir ki bu tavsiyeden sonra birkaç gün mürûr itdikde Antakya kazasından vadiyül cerb nâm karyeye 'azîmet idüb oraya muvasalâtımda havâs-ı nusayriyeden bir şeyhe mülakat idüb beni hanesinde mihman itdi. Vaktaki gece olub hane sahibi döşek döşeyüb yatdım ve saat iki raddesinde kapu çalınub açdığımında bir avrat içerüye girdi ve kapu tıklayub yonuma yatdı biraz vakitden sonra (farz lâzım ve hak vâcibi) kabul itmez misin didi. O vakit farz lâzım ile vasiyet iden şeyhin sözü hatırıma geldi ve bildim ki (farz lâzım ve hak vâcib) zevcelerini birbirlerine teslim itmek imiş. Şurası hatırıma geldi ki nusayriye imamının kızına nâmzed olmuş idim. Her ne zaman nusayriyeden bir şeyh geldiğinde (farz lâzım ve hak vâcib) muktezası üzere mezbûreyi ona teslim itmek lâzımedendir. Bu ise bir emr-i asir ve bunu kabul daire-i istitaatımdan haricdir. Fakir der ki: merkumun kelâm-ı mezkûru kendüsünün

fil asl Kilaziye tâifesinden olduğunu işar eder. Yine merkum dir ki: ermeni milletinden (Yakub melekün) nâm hristiyan ve rum milletinden ve ermeni milletinden on beş kadar kimseler hazır-ı bil meclis oldukları halde Şeyh Ali emr-i mezkûrun mezheplerinde mevcut idüğüne şahadet eyledi. (Reddiye) Kilaziye tâifesi lanekumullâh-u te'âlâ nice âyât-ı kerime ve ehâdis-i nebeviye ile zînonun hurmeti hakkında katiyen sabit oldukdan başka aklen dahi sabit olub sizden gayrı efrad-ı beşerden hiçbir kimsenin cevazına zahib olduğu idilmemiş. Belki mecanîn ve sıbyan dahi aklen haram,

Sayfa 27

Olduğuna şahadet iderler. siz ise cemi-i ... teşennü İtdiği ve cümlenin mezmum ve kabıt gördüğü pezevenkliği irtikab idüb ismine (farz lâzım ve hak vâcib) didiğiniz ve Cenâb-ı hak te'âlâ amma tekulun hazretleri fahşa ve münkerle emr itmesi aklen ve naklen caiz değil iken iftiraya cesaret idüb âyet-i mezkûrede olan nebiden ahir zaman peygamberi Hazre-i Muhammed Mustafa sallallâhu te'âlâ 'aleyhi vesellem murad olduğu bedihi iken ol âyeti tevil-i bâtil ile tevil idüb (farz lâzım ve hak vâcib) hakkında varidedir diyerek pezevenkliği irtikab iitdiniz. Bu hususda vucuh-ı adide ile kafir oldunuz. Biri zînayı istihlal ve biri deyyusluğu istihlal ve biri Allâh-u 'azîmüşşan hazretlerine iftira ve biri re'y-i fâsadiniz ve za'm-ı kasidiniz üzere âyet-i mezbûreyi tevil eylemeniz zîra Hazret-i resul-i Ekrem sallallâhu te'âlâ 'aleyhi vesellem (min fesrül Kur'an biraye fekad küfr) buyurmuştur ve tevilin münasibi ki Hazret-i Resul-i Erkemin izdivacdan masum olduğunu i'tikâdınızdır diğer küfrdür. Zîra bu i'tikâd Hazret-i Peygamberin mütezevic olduğuna katiyen delalet iden nusus-ı Kur'aniyeyi inkarı müstelzemdir. Bu ise bil ittifak küfrdür. İzan-ı hamile (Sûre-i ahzabda âyât-ı adide vardır ki (ilzammelküm ve huccete lena) tahrir olunur (Galallâhu te'âlâ) El nebi evla bil müminin min enfusehum ve innehu vacehu ümmehatihim) ve galallâhu te'âlâ (Ya eyyühennebiyyü gala li ezvaciküm inne künnten) El âyete ve galallâhu te'âlâ (ya neseennebi) El âyete ve galallâhu te'âlâ (Ya nesennebiyyi li sünneti kahid minennisa) El âyete ve galallâhu te'âlâ (felemma kaza zeyd minha ve tara zevcena keha) El âyete bu âyet Hazret-i Zeyd'in radyallâhu te'âlâ anh mutallakası Hazret-i Zeyneb Radyallâh-u te'âlâ anhâyı Cenâb-ı Hakkın bizzât Hazret-i Resulullâh tezevic buyurduğu k'atiyyen ifade ider deyû beynel müfessirin müttefikun aleyhdır ve gâle te'âlâ(ya eyyühennebiyyü inna ehlelna leke ezvacike illeti ateyte ucurahünne ve ma melekete yeminike ve emraete müminete

inne vehebte nefseha lil büneyye in eradennebiyyi yestenkeha halisatelleke min dunil müminin) ve galallâhu te'âlâ (lâ yehlükel insa'min badi ve laen tebdel bihenne min ezvacı velev ecebeke) illa aherül âyete ve gâle te'âlâ (vema kane leküm in tü'zeva resulallâh vela inne tenkehu ezvacehu min badi ebeda) illa ahere ve gâle te'âlâ (ya eyyühennebiyyü gul liezvacıke ve benatıke) El âyete ve Sûre-i tahrîmde buyurmuş (ya eyyühennebiyyü lem tahrîm ma aslallâhu leke tebtęi merzâti ezvacıke) illa ahirül ayeht ve hadis-i şerîfde (hubbi ila min dünyaküm selase insen vettayyib ve cealte karrete ayni fıssalât) buyrulmuşdur.

Sayfa 28

Fasl-ı sâlis

Nusayriye tâifesinin bazı Âyât-ı Kur'aniyeyi tevillerini beyân ider

Galallâhu te'âlâ (vallâhu alennasi hacüül beyt menisteta ileyhi sebila) ve gâle te'âlâ (innes safa vel mürüvete min şeairillâh) ve gâle te'âlâ (fezkurullâh indel müşiral haram) evvela Ma'lum ola ki bu tâife-i mel'üne indinde ka'be-i mu'azzamayı hac ve ziyaretimiz bâtil ve mezmumdur. Bunların şuyuh-ı mel'ünesinden beri (ASM) marifetini teharrüm idenlere ve ehl-i şamın ve haccac-ı müsliminin hamelesine şu beyitte lâ 'net itmiştir. Beyit (velekad lâ 'nete limen teharrüm şerbiha ve cemi'i ehlişşam vel haccac) kavle şerbiha ey marifete (ASM) lanellâhu te'âlâ ve ser mezhepleri olan (Muhammed bin Nusayr) nâm mel'ün beyit-i şerîfi üç kere ziyaret idüb evvelki ziyaretinde za'm-ı fâsidi üzere haccın butlonunu beyân hususunda (cealu leke kabra ve zanubanike kabbe medfun) (vehme yezurunke velekünüm bil hakikate kazibun) demiş. Bu kelâm-ı nâ savabın manası fâsidi budur ki ey mezmum ehl-i İslam bu beyiti sona kabr kıldılar ve seni bunda defn olunmuş zan idüb seni ziyaret iderler. lakin bunlar hakikatde kazibdirler. Lonallâhu te'âlâ (Reddiye) biz ki muaşir-i ehl-i sünnetiz diriz ki: ey Kafir-i bî din ve müşrikül ayn bu kelâm-ı bâtilınıza akfir ve müfterpiş zîra biz mabudumuzu ka'bede medfun zan itmeşöyle dursun lafz-ı zannın (Zas) hatrımıza gelmez. Zîra mabudumuz mekondan münezzehdir. Nitekim kütüb-i i'tikâdiyemizde mebsuttur ve dirle ki: Ca'fer-i sadık rahmetullâh-i te'âlâ anh hazretlerinin Ashâbından munfasıl müşârü'n- ileyhe sual idüb demiş ki: beyt-i mezkûru ziyaret res-i küfrdür ve beyt-i mezkûr alet-i esnâmdır. Zîra esnâm gibi taşdan mamuldur ve ehl-i İslam zaaf-ı akıllarından ve killet-i fehmlerinden ona kurbanlr ile sa'y iderler. bu hikaye-i kazibe kitabül heftde mezkûr

imiş. Kitab-ı mezkûru Ca'fer-i sadık hazretleri telif eyledi deyû imam-ı fazıl müşârû'n- ileyhe iftira ve buhtan iderler. gazaballâh-u 'aleyhim fiddareyn (Reddiye) ey tâife-i mel'ûne bizim Ka'be-i Mu'azzama Beytullâh didiğimiz teşrif içündür. Yoksa hakikatde ka'be Allâh'ın beyti dimeyiz ve onu ziyaret âyet-i kerime ve ehâdis-i şerîfe ile üzerimize farz olub bunun için onu tavaf ve ziyaret ideriz ve bu cihetle bizi ta'n teşni' ideriz. Ama siz her milletin ta'n ve teşni' ideceği ve herkesin güleceği işlerde bulunursunuz. Şöyle ki: nice mezarlara filan şeyhin diyerek t'azîm vetaşlarını ... ve üzerlerinde mumlar ve günlükler ikad idersiniz ve her kim olursa olsun yalan olarak rüyamda filan mahalde filan şeyhi gördüm didiğinde inanub nice akçeler sarf idüb ol mahalli imaret ve mahal-i ziyaret itthaz iderek,

Sayfa 29

Dürlü t'azîmler idersiniz ve çınar ağacı müsillü büyük ağaçlara ulu ağaç deyû t'azîmane ruku ve inhina idersiniz ve bazen yalan söyleyüb bu ağçda horoz ötdü burada dede vardı dırsınız ve memuumuz olduğı üzere bazı nasın ihtira itdiğı rüyaya mezbeleden süprüntileri ve fişkları kaldırub dede vardır deyû ol mezbeleyi ziyaret ve t'azîm idiyorsunuz. Bu misüllü işlerin hamakat ve cehâlet asarından olduğı nezd-i zevil ukulde aşikardır. Ve geçen büyüklerinizin nâmlarına ve mahal-i ziyaretlerine t'azîmen kurbanlar kesüb iki cihetle ol hayvanları haram ve murdar idersiniz. Biri küfriniz ve biri Allâh-u te'âlâ'nın gayrıya t'azîmen kurabn kesmeniz Nitekim ... fakihamızda musarrahdır. Ey tâife-i kafire bize dırsınız ki: sizi görüyoruz ki mezarlarınıza t'azîm idüb üzerlerinde mumlar yakıyorsunuz ve evliyonzın mezarları yonunda anların manlarına kurbanlar kesiyorsunuz. (Cevab) budur ki: kitablarımızda beyân olunduğı üzere bir kimseye hâyâtında nasıl t'azîm olunur ise mematında dahi o misüllü t'azîm olunur. ama sizin gibi mezarın taşlarını öpmeyiz ve secde ve itminna itmeyiz ve amma mum yakmak israf ve haramdır. Nitekim kütüb-i şeriyemizde tasrih olunmuştur ve mum yakanlar nâ tâifesi vechiyle onasdır ve kezâlik kurban kesenler bunlardır. Ne kadar 'ulemâmız kesrühumullâh-i te'âlâ anları nehy idiyorlar isede cehâletlerinden dolayı asfa itmiyorlar. Ama sizin yapıdığınız ef'ali- kabihayı kitablarınıza istinaden işliyorsunuz. Bu Ma'lum oldu ise diriz ki: âyet-i sabıkaları tevil idüb dirler ki: beyt-i hicabdan yani Hazret-i Muhammed 'aleyhissalâtü vesselâmdan ve (Merve) ve (Ebû zer) gıfari'den ve (Safa mikdad)'dan ve (Müşar haram) ve (Süleyman) Fârisîden kinayedir ve beytin sakfi (Ebû talib) yani (Fatıma-i Zehra) ve (Hasan) ve (Hüseyn) hazeratıdır ve beytin eşikler (Hasan ve Hüseyn'den) ve kapunun halkası (Ca'fer-i Sadık)'dır ve (Muhsin)

sırrı hafî nısf beytde olan zaviye gamza-i hafiyedir. Nitekim tabirât-ı mezkûre Sûre-i Râbi'a-i aşerde ve ebyat-ı atiyede tasrih olunmuştur. Bunların indinde hac zevat-ı mezkûreyi bilmakden ibaretdir. (Fezluhumullâhu te'âlâ) Galallâhu te'âlâ (şehr-i ramazanüllezi unzile fihil Kur'an) ila kavle sadakallâhül 'azîm bu tâife-i mel'ûne bu âyet-i kerimeyi tevilde ihtilaf itmişlerdir. Bazıları demişler ki şehr-i ramazan ile murad Hazret-i (Muhammed) 'aleyhisselâtü vesselâm ve sıyamdan murad Hazret-i Muhammed 'aleyhisselâtü vesselâmı bilmekliği gizlemektir ve bazıları şehr-i mezbûrdan murad namaz ve sıyamı namazı gizlemektir. Nusayriyedir ki namaz ile muradları balada zikr olunan on altı sûrelerdir. Nitekim bidaye-i fasl-ı mahsusda tasrih olundu. yoksa min indillâh edasıyla memur bulunduğumuz erkan-ı Ma'lume e'f'al-i mahsusa değildir ve bazıları demiş ki şehr-i Ramazanda er avratından imtina itmek yani cima itmektir. (Reddiye) ey kafirler Allâh-u 'azîmüştân kitab-ı keriminde (Asl-u leküm leyletel sıyamerrefs ilanisaüküm) buyurub,

Sayfa 30

Ramazan gecelerinde cimaa ruhsat virmiştir. Sizise şehr-i ramazanda mutallaka ebyat (aya kalbu beytullâh hüve hicabe) ve (emma El safal mikdad ve lilkad kami) ve (mürüvvete mezkûr Ebûdder şahsiha) (Şeaire silsil ilezzât-i hazi') ve (Atebate ilhat aya kalbe şahsiha) (ve halkate babel beyt Ca'fer tali) bâküre sahibinin beyânına göre bu ebyatı (İbrahim tus) nâm mel'ûn (Anbiye) dinilen kitabda söylemiştir. Cimai tahrîm itdiniz ve bazılar sıyam ile fahşa ve münkerden imsak muraddır demiş. Bu sâir aylarda münkirât-ı haldir dimeği işar ider. (Reddiye) Ey Nusayriye tâifesi (Hâzâ lekümüllâhu te'âlâ ve demrüküm tedmira) Hazret-i Allâh celle celâluhû hac ve savm hakkında nice âyât-ı kerime inzal buyurmuştur ki asla ve kat'a tevili kabul itmez ve Kur'an-ı 'azîme îman itdim ve beyân-ı tarik-i mezkûre gitmez siz ise Kur'an'a îman iddiasında olub hevonusa ittiba iderek dürlü tevile kalkışub sırat-ı müstakimden çıkarak rah-ı küfr-i dalalete gitdiniz. Beyt-i şerîfe hakkında ve hac bâbında inzal buyrulan âyet-i kerimeler (galallâhu te'âlâ) ve iz cealnel beyte müsabete linnasi ve emna vettehazu min makam-ı İbrahim musla ve ahdina ila İbrahim ve İsmail inne zuhran beyti liltâifine vel akifine verrakiül cevri) vegalallâhu te'âlâ ve ez yerfe' İbrahimül kavaid minel beyt ve İsmail Rabbena tekabbel minna innek entessemiül alim Rabbena vecalna müslimine leke ila kavle inneke entte tevvabürrahim) ve Galallâhu te'âlâ (yeselüneke anil ehlete kul hiye mevakibet linnas vel hac) ve gâle te'âlâ (El hacci eşher-i Ma'lumat femen farz feyhünnel hac fela

refs vela fesevfe vela cidal fil hac) ve galallâhu te'âlâ (leyse 'aleyküm cenah in tebteğu fazlen mirrabbiküm feiza efzâtüm min arefat fezkurullâh indel müşarül haram vezkuruh kema hedaküm ve in küntüm min kalbe limenüzzallin sümme efizu min haysu ifazennas vesteğfurullâh innallâhe gafururrahim feiza kazitüm münasilüküm fezkurullâh kez kerküm abaiküm ev eşedd zikra) ve galallâhu te'âlâ (inne evvele beyte vaza'a linnanellezi beykete mübareken ve heda lil alemin fihi âyâti beyyinât makam-ı İbrahim ve men dehale kane aminen vallâhu alennas haccül beyt min istita ileyhi sebila vemen kefera feinnallâhe ganiyyu anil alemin) ve gâle te'âlâ (ya eyyühellezine amenu illa teglussay ve entüm haram ve men gatlehu minküm mutemiden fehayzen mislü ma gatel minennaim ve yehküm bihi reva adl minküm hedya baliğul ka'bete ev keffarete taam mesâkin evvel adli zallike sıyame li yezuk ve bale emre afallâhu amma selef ve min adi feyenkatumullâh min vallâhu azizün züntikam) ve gâle te'âlâ (aslülleküm saydel bahr ve taame metaelleküm ve lisseyyarete ve hareme 'aleyküm saydel ber ma dümtüm haramen vettegullâhellezi ileyhi tahşerun cealallâhül ka'bete El beytül haram kıyamen linnas ve eşherül haram vel heda velkalaid zâlike litalemu) El âyete ve gâle te'âlâ innellezine keferu ve yesuddune an sebilillâh vel mescidil haramüllezi cealna linnasi sevail akif fihi vel ba'de) ila ahiül ayeş ve gâle te'âlâ (ve men yuazzem şairillâh inha min takvel kulube leküm fiha menafiu ila ecli müsemma sümme mühleha ilel beyti El yekak?) sadakallâhül 'azîm ve savm hakkında inzal buyrulan âyât-ı kerime galallâhu te'âlâ (Ya eyyühellezine amenu)

Sayfa 31

Kütibe 'aleyküm es sıyam kema kütibe aallezine min gabliküm lealleküm tenfun) ila ahirül ayeş ve gâle te'âlâ (uhille leküm leyletessıyam ... ila nisaüiküm henne libas leküm ve entüm libase lehünne ilmullâh enneküm küntüm tehtenune enfuseküm hitabe 'aleyküm ve afa anküm felane ba şeruhunne vettebeu ma keteballâhu ve külu veşşrabu hatta tebeyyün lekümül habtal ebyaze minel haytül esved minel fecr sümmettemul sıyame ilelleyl) galallâhu te'âlâ (ve emraet müminete inne vehebet) El âyete bu âyet-i kerimeyi Kilaziye tâifesi (farz lâzım ve hak vâcib) didikleri şeyi menfur ile tevil itmişler. Bu tevilde aklen ve naklen sağ olduğu olmadığı müstağni-i anil beyândır. Galallâhu te'âlâ (leha seb'ate ebvab likülü babe minhüm cezaen maksum) sadakallâhül 'azîm Sûre-i sâniyede yedi şey zikr itmişler ki ondan mabudlarına istiaze iderler ona eşkal-i seb'a ... dirler ki zikr olunur (fesh)

(mesh) (resh) (fesh) ve (resh) (kaş) (fettaş) bu elfâz-ı seb'onun manası ruhun bir sûretten diğer sûrete intikal idüb miyanelerinde fark var imiş. Amma dört evvelkilerin farkları (Mevâkıfdave şerhinde) beyân olunduğu üzere şöyle dirler ki: felasifeden ehl-i tenasühün mezheb-i bâtıllarına göre nüfus-ı nakısa ki kuvvede olan kemâlâtını tamamıyla tahsil idememiş ebedan-ı insâniyede terd idüb birbirinden beden-i ahire intikal ider. Ulum ve ahlakda kemâl-i resîde oluncaya dek kemâl-i ... tahsil itdikde ebedan-ı taalukdan mücerrede ve mutahhara olarak kalur bu intikal-i nesh tesmiye olunur ve onlardan bazıları demiş ki nüfus-ı nakısa bazen ebedan-ı hayvaniyeye tenazül ider pes beden-i insâniyeden evsafda kendüye münasib olan beden-i hayvaniye intikal ider şeca için beden-i esed ve ciban için beden-i erneb gibi bu intikale (mesh) tesmiye olunur ve bazıları demiş ki nüfus bazen ecsam-ı nebatiyeye intikal ider. Buda (resh) tesmiye olunur ve bazıları demiş ki nüfus ecsam-ı cemadiyeye intikal ider. Meadin ve besait gibi buda (fesh) tesmiye olunur. Dimişler ki tenâzülât-ı mezkûre meratib-i ukubatdır. Derekat-ı cehennem buna işaretdir. İnhita bu nusayriye tâifesi zikr olunan ehl-i tenasühün ... paklarına teşebbüs idüb onların akâid-i bâtılasıyla mutekid olmuşlardır. Münhemullâh-i te'âlâ ve cealehüm kardete ve honazir fiddünya vel ahirah ve amma sülûse-i ahirenin farklarına henüz vâkıf olamadık imdi bu tâife-i mel'ûne âyet-i kerimede zikr olunan seb'a-i ebvabi ki tabakat-ı cehennemden ibaettir. Eşya-i seb'a-i mezkûre ile tevil iderler hafî olmaya ki bu i'tikâd-ı bâtil haşr-i cismaniyi inkarı mutazammındır. Nitekim balada beyân olunan terhatlarından müstefaddır inkar-ı mezkûr ise küfrdür. Zîra haşr-i cismani hakkında nice âyât-ı Kur'aniye ve ehâdis-i nebeviye vürud itmiştir. Asla ve kata tevil kabul itmez galallâhu te'âlâ (üzeysüllezi halakassemavati vel arz bikadir-i ala ... yehlugu mislehüm) sadakallâhül 'azîm bu âyet-i kerimede olan ala lafzı Ali kıraat ider. Maksadları Hazret-i Ali halka,

Sayfa 32

Kadirdir demek dava iderler ki (Osman bin Affan) ala lafzını tahrif idüb liüm üzerine feth vaz' eyledi. Bununla müşârü'n- ileyhe iktidar ider nusayriyenin cehâlet-i fahişehindendir ki âyet-i mezkûre za'm-ı fâsidelerine göre kıraat olundukda kavaid-i arâbi'yece terkibi sahih olmadığı zahir iken harf-i cer olan ala lafzını ali okurlar. Halbuki evlâd-ı Arabdandırılar ve bunların ... kabile-i kureyşden olmalarını dava iderler. (hikaye olunur ki bir arslan ile bir tilki arkadaş olub gezer bir havyan bulduklarında arslan şenab idüb ol hayvonu parçalayub etini yemeğe başlamış tilki

arslondan havfına mebni etni yemeyüb bağırsaklarını yemeğe mübaşeret itmiş. Arslan bunu müşahede itdiğinde tilki kardaşlık yağlı et durur iken niçün bağırsak yiyorsun demiş. Tilki bu günlerde midemde biraz bozukluk olduğundan eti götürmüyor deyû cevap virdiğinde arslan ağzından akan necasete bakmazsın birde hekimlik dava idersin demiş) (feteftenu eyyühel ihvan) galallâhu te'âlâ (külli yevmi fî şe'n) sadakul 'azîm Kilaziye tâifesi bu âyet-i kerime ile kamerin mabud olduğunu istidlal iderler. Bâb-ı evvelin faslı râbi'inde mürûr itdi ve bir delilleri budur ki (Ali) ve (Kamer) lafızları üçer harfden mürekkebirdir. (Reddiye) diriz ki Ey Kilaziye tâifesi Ali lagzı dört harfden mürekkebirdir. Ayn lam ya müşedde ba'detteslim yine diriz ki: kamerin lafzı gibi üçer harfli elfâz çokdur. (Hasan) ve (huccet) ve (kelb) ve (fer) ve (deib?) ve (fil) ve (sebil) ve (hay') ve (cemel) ve (sevr) (ganem) (muaz) (sanem) (hacer) (zeheb) (haşb) (nar) (arz) (bahr) (nehr) (gaym) (sanem) (racül) (izn) (ayn) (zıkr) (ferc) (revs) (haşi) (bevl) (necs) gibi eğer bu deliliniz sahih ise mezkûrat gibi üçer harfli oalnlara iba'det itmelisiniz. Zîra her birinizin hissesine ilâhe-i mutad isabet ider. İsteddiğiniz vakitte anlara arz-ı hacat idersiniz. Bu cihetle belki milel-i sâire üzerine galib olursunuz. Zîra milel-i sâirenin mabudları birdir. Hacetleri ya kaza ider ya itmez dîrseniz diriz ki deliliniz bu müddealarda caridir. Lakin delilden mütehallikdirler. Her bir delil ki cari olduğu müddei kendüden mütehallef ola bâtıldır. Öyle olunca sizin deliliniz bâtıldır. Sâir deliliniz bâtıll olduğu gibi Şimâliye tâifesi dahi (sema) ve (ali) lafızları üçer harfden mürekkebirdir. Buna göre bunlar dahi (saleb) (hamar) (gait) misüllü dörder harfden mürekkebirden olanlara iba'det itmeleri lâzım gelir.

Sayfa 33

Bâb-ı sâlis

Nusayriye tâifesinin ibâdât-ı kabihasını beyân ider dört fasıldır

Fasl-ı evvel

Kendülere hem mezheb idecekleri kimsenin hakkında icrâ eyledikleri âdât-ı küfr iştimalerini beyân ider

Evvela Ma'lum ola ki şeyhlerinin rütbeleri üçdür. Birinci (imam) ikinci (nakib) üçüncü (necib) rütbeleridir. Bunlardan her birinin icrâ-yı âdât hususunda vezaif-i muayyeneleri vardır. Nitekim bu fasılda ve fasl-ı sâlisde zıkr olacaktır. Bu tâifeden bir kimse om sekiz ya yirmi yaşına baliğ oldukda bunların havâs ve avamından bir

cema'at içtima idüb ol kimsenin eline bir kadeh şarab virirler. Bundan sonra nakib onun bir conuna durub sıran kelâm-ı atiyi söylemeğe emr ider ki budur. (ya ammi ve seydi ve tacürre's inna leke tilmiz ve huze' neke ala re's) manası ey ammim ve seyidim ve başımın tacı ve ihsonunu isterim. Ben senin şakirdinim ve ayakkabın başım üzeredir. Bu kelâmı deyüb şarabı içer ba'de imamın ayakkabını götürüb onun başını açub ve üstüne koyub bir beyaz bez parçasını üzerine örterler. Ba'de nakib onun üzerine salât ider ve salâtından fariğ oldukda başından ayak kabını kaldırırılar. Bu sırrı ketm ile ona emr idüb ol meclisden teferruk iderler. bu cem'iyete (Meşveret) tesmiye iderler. kırk gün mürûr itdikden sonra yine bir cema'at toplanub ol kimseyi ihzar iderler ve imam elinde bir kadeh şarab olarak ol şahsın bir tarafına durub şarabı ona içirir ve sırren (ammisi) söylemekle ona emr ider. (ayn) harfiyle Hazret-i Ali'yi ve (mim) harfiyle Hazret-i Muhammed 'aleyhisselâmı (ism) ve (Hicab) ve Süleyman Fârisî hazretlerine (bab) tesmiye iderler. bundan sonra imam ol kimseye bunu yani sır (ammisi) lafzını hergün beş yüz kere okumak üzerine farz oldu dir. Kalevvel ketm-i sır ile ona emr idüb meclisden teferruk iderler. bu meclise (cemi'yyetü'l-melîk) dirler. Cem'iyet-i mezkûreden havâs için yedi ve 'avâm için dokuz ay sonra cema'at-ı ahârı toplanub ol kimseyi bil ihzar,

Sayfa 34

Kendülerden baid bir mahalde durdururlar ve cema'atden bir vekil sağında nakib ve solunda necib olarak her birinin ellerinde birer kadeh şarab bulunarak kalkub imam tarafına teveccüh ve (Hüseyin bin Hamdanın) terennümiye-i sülûsesini tilavet iderler ki evvelen budur. (külli ma ona beni mineddehr hatab) nitekim fasl-ı sâlisde tamamıyla tahrir olunacaktır. Bundan sonra terennümiye-i atiyeyi kraat iderek mürşid-i sâni canibine teveccüh iderler. terennümiye-i mezkûre;

Seelte anil mükarim ibni salava	bu'zunnas delü limne 'aleyka
Bi hakkı Muhammed mea ila besitehu	erhamu min âti yekbelü yed bekâ
Kasdatike lâ necib fike zanni	nahnul yevm ... bin 'aleyka

Bunlar yani vekil ve nakib ve necib ellerini mürşid-i mezkûrun başına koyub otururlar. Bunlar oturduklarında mürşid-i asni ayak üzere kalkub vekilden şarab kadehini alır ve secde idüb Sûre-i (sücudu) okur. Başını kaldırub Sûre-i (aynı) ba'de şarabı içüb Sûre-i (selâmı) okur. Sûre-i mezkûre Bâb-ı sâninin fasl-ı evvelinde

olundu. bundan sonra imam tarafında teveccüh idüb (ya seyyidi) (inâm) it (inâm) it (inâm) it dir. Pis imam mürşide dir ki sona ve havalinizde bulunanlara inâm olunur. bu cema'atin işlemediği şeyi işledik zîra sen elinle kadehi alub içdin ve secde ve teslim itdin ve sücudullâh içündür. Pis hacetindir ve ne murad idersin pis mürşid mevlâmın yüzüyle ahşam hayrına nail olmak isterim. Ba'de geri dönüb gök tarafına bakar yine imam tarafına teveccüh idüb ya seyyidi (inâm) it (inâm) it (inâm) it dir. İmam kalevvel sual idüb hacetin nedir dir. Mürşid dir ki: bir hacetim vardır ki kazasını murad iderim imam dir ki: git hacetini kaza eyle. Mürşid gerü dönüb ol kimsenin yonuna varub olda onun yani mürşidin ellerini ev ayaklarını öper. Yine gerü dönüb ya seyyidi (inâm) it (inâm) it (inâm) it dir. Pis imam dir ki: muradın nedir. Evvela bona yolda biri göründü didiğinde imam dir ki: seyidimizin ... işitmedinmi ki her bir büyük bahadır kimseler geceden cüz' ider dimişdir. Cevabında mürşid dir ki: benim kutlu kalbim vardır ve bona korku yoktur. Ba'de ol kimseye nazar idüb imam tarafına müteveccihen dir ki didiğim kimse budur ve ismi filandır ve önünüzde ... için geldi. İmam dir ki: bu kimseyi kim velâyet itdi. Mürşid cevabında (mana-yı kadim) ve (ism-i 'azîm) ve (Bâb-ı kerim) delalet itdi dir. Mezkûrat ile mürûr zikri sebkât iden (ammisi) lafzıdır ki Hazret-i Ali ve Hazret-i Muhammed 'aleyhisselâm ve Süleyman Fârisî hazretlerinden ibaretdir. İmam getir o kimseyi görelim,

Sayfa 35

Didiğinde mürşid onun sağ elini tutub imam götürür. Ayaklarını uzadub ellerini ayaklarını öper. İmam ol kimsede dir ki: hacetin nedir ve ne murad idersin nakib kalkub onun bir conuna durub sizin sırrınızı murad iderim dimeği ona talim ider. Bunu didiğinde imam bir zulam çehre-i bî behcesini ekşiderek dir ki: incüler ile müzeyyen olan sırrı bizden istemekliğe seni ne hamel itdi. Bu sırrı hamil olmaz. Ancak (melîkü mukarreb) ve (Beni mürsel) hamil olur. Ey veledim Ma'lumun olsun ki melekler çokdur. Bunu ancak mürseller hamil olur ve müminler öokdur. Ancak mümtehinler hamil olur ve yine dir ki: bu sırr-ı 'azîmi ifşâ idersen başın ve ellerin ve ayakların kesilmesine razı olur musun olda razıyım dir. İmam dir ki: sizi ifşâ itmek üzere senden yüz kefil isterim. Hazır-ı bil meclis olanlar dirler ki: ya seyyidene kanuna riâyet eyle imam size ikramen on iki kefil virsün. Ba'de mürşid-i sâni on iki kefil bulub onların ellerini öger bundan sonra kefiller kalkub ya (seyyidena) (inâm) it (inâm) it (inâm) it dirler. Ol kimse bu sırrı ifşâ iderse ceseden

parça parça idüb konunu içmekliğimiz için onu bona gösterir misin anlarda götürürüz dirler. Yine imam dir ki: sizin kef'aletinizle iktifa itmeme siza kef'alet ider iki kefil-i muteber isterim. Pis iki kefil daha bulunub imamın huzuruna geldiklerinde ve bu kimseye kef'alet için geldik. İmam dir ki: bu kimse salavâtı hıfz itmezden evvel firar yahud bu sırrı ifşâ iderse onu katl itmek için bona getirirmisiniz. Anlarda evet dirler. İmam dir ki: ol kefiller ve bunların kefilleri fani olurlar. Bu kimseden bir şey isterim ki fani olmaya. Pis ol iki kefil dirle ki: ne murad idersin iste: imam ol kimseyi yonuna ihzar idüb sırrı ifşâ itmemek üzere cemi-i ecrâm-ı semâvîyeye istihlâf ider. Ba'de kitabül mecmuu onun sağ eline virüb yonunda duran nakibin telkiniyle imam pür zulam dir ki: bu sırr-ı 'azîm üzere buna yemin itdirmem. Ancak sırrullâh için yemin itdiririm. Meşâyihimiz ve büyüklerimiz beni yemşn itdirdekleri gibi mu'âmele-i mezbûre üç kere icrâ olunduktan sonra ol kimse sırrı ifşâ itmemek üzere yemin iderek üç kere elini kitab-ı mezkûr üzerine vaz' ider. Tahlif-i mezkûr havâs-ı nusayriye göredir. Ama avamı hususan Lazkiye Nusayriyesi yeminlerinde mübalağa olunur. bundan sonra imam dir ki: bu sırrı ifşâ idersen hin-i mematında yer seni kabul itmedikden başka beden-i insâniye hulûl idemeyüb memsûh olursun. Yani (kelb ve maymun ve hınzır misüllü hayvonat sûretlerine girersin ve ebeden necat bulamazsın ve bundan sonra merkumu aralarına oturdub ve başını açub üzerine bir örtü örterler. Ba'de kefilleri ellerini onun başına koyub salât ider. Yan, (feth ve sücud ve ayn) sûrelerini kraat iderler. ba'del itmam ellerini kaldırdıklarında mürşid-i evvel yani imam eline bir kadeh şarab alub merkûma içirir.

Sayfa 36

ve şu kelâmı talim ider. (bismillâh ve billâhi ve sırrı Es Seyyid Ebî Abdullâhül arif bimarifetullâh sırren tezkaressalih sırrehu esadallâh) bundan sonra cema'at dağılub mürşid-i evvel yani imam mufassal ... ol kimseye teberrî didikleri Sûre-i şettaimi ki bunda uzma-yı millet-i İslamiyemize seb şetm ve lâ 'net itmişler. Nitekim fasl-ı sâlisde beyân olunacaktır. Ve salavât-ı meşhureleri ki Hazret-i Ali radyallâhu te'âlâ anhâ iba'detleri hakkında tertib itmişler. Yani Bâb-ı sâninin fasl-ı evvelinde tahrir olunan on altı sûreleri talim ider. Bâkûre sahibinin beyânı üzere kendi zamonunda imam Adana nusayriyesinden (Rıdvan ağonun oğlu Ahmed efendi ve mürşid-i sâni Şeyh Salih Çelebi dinilen kafir-i bî dinler imiş ve mu'âmelât-ı sâlifeyi merkum hakkında Adana şehrinde icrâ itmişlerdir.

Fasl-ı Sâni

Tâife-i mezbûre bayramlarının vakitlerini beyân ider

Ma'lum olaki bunların çok bayramları vardır. zenginlerinden her biri mezhebine göre bir ya iki ya üç bayram icrâ ider. Keyfiyet-i icrâ fasl-ı sâlisde bir tafsil ile beyân olunacaktır. Bunların en büyük bayramı Ğadir bayramıdır ki: zilhiccenin on sekizinde vâki olur. Bu bayramı yapanlar Adana'da şeyh Salih bin Kera ve şeyh 'ıyd e'ud bin şeyh 'ıyd ve Şeyh Ahmed bin Şeyh Menküliye ve hâzârlı karyesinde Şeyh İbrahim bin Şeyh Mansur ve Antakya kurasından Yaktu karyesinde Şeyh İbrahim bin Şeyh İsmail ve Dersuniye'de Şeyh Muhammed bin Şeyh Hızır Beğgülavî nâmân şeyatin-i keferedir. Gadaballâhu te'âlâ 'aleyhim Bayramlarından biri şehir-i mezkûrun onuncu gününde vâki Azhiye bayramıdır ki Hazret-i İsmail 'aleyhisselâmı tezekkür için icrâ iderler. bu bayramı marüzzikr Adana'da (Şeyh Salih bin Gera) ve Şeyh Salih bin Şeyhül Kasab ve gayrıları icrâ iderler ve biri teşrif-i evelin on altısında vâki (mihrican) bayramıdır. Bunu Adana'da Sarı Paşa oğlu Muhammed Ali icrâ ider ve biri teşrin-i sâninin dördünde vâki (berbare) bayramıdır ki Adana'da oba seknesinden Şeyh Yusuf bin Ali bin Receb icrâ ider ve bundan bir hafta sonra bir bayram ve bir hafta sonra diğeri bir bayramları vardır ve biri kanun-u evvelin on beşinci gecesinde vâki Hazret-i İsa 'aleyhisselâmın (Miladi) bayramıdır ve bunu icrâ idenler fasl-ı evvelde zikri sebkât iden müşid-i sâni Şeyh Salih çelebi ve Adana'da yeni mahallede sâkin şahşb (bâküre)'nin ammizadesi Şeyh Muhammed'dir ve biri kanun-u sâninin altısında vâki (attas) bayramı ki bunu iki kimse icrâ ider. Biri Adana'da obadan (Hasan bin Kata'a) ve biri (Mahmud bin Şeyhe'dir) ve biri martın on yedisinde vâki bayramıdır.

Sayfa 37

Ve bunu icrâ idenler Adana'da (Rıdvan ağonun oğlu Ahmed efendi) fasl-ı evvelde zikri sebkât itmiştir ve İbrahim bin Taviil ve gayrılarıdır ve biri nsonun evvelinde yüksek dolabda Şeyh Hasan'ın icrâ eylediği bayramıdır ve biri mah-ı mezbûrun dördünde vâki bayramıdır ki Adana mahallâtından Hızır mahallesi seknesinden (Şeyh Ali Sadriba bin Şeyh Süleyman) ve gayrıları icrâ iderler ve yine mah-ı mezbûrun on beşinde yüksek dolabda Şeyh İsmail oğulları icrâ itdikleri bayramıdır ve biri Rabi'ül evvelin dokuzunda vâki bayramıdır ki ismine (Ğadir) sâni dirler ve bunu yeni mahallede (Şeyh Hâtem A'ver) icrâ ider ve biri Şa'bonun nısfı gecesinde

vâki bayramdır ki ibni Şeyh Abdullâh ve Sarıkçı oğlu Şa'ban icrâ iderler ve biri yirmi birinci gecesinde Sultan sokağında sarıkçının hanesinde icrâ itdikleri bayramdır. Bâkûre sahibi dir ki bu bayramlardan başka çok bayramlar vardır ve bayramları seleflerinden kendülere mevrusen kalmıştırve kendülerinden sonra halefleri icrâ iderler ve bunların hasenat ve nezuri vakt-i muayyenleri olmayub isedikleri vakit işlerler ve yine dir ki bayramlarına vâkîf olayım diyen kimse evkâf-ı mezkûreyi gözede zîra bu günlerde kurbanlar ve yemekler kesret üzere olub cemât-ı lesire içtima iderler ve şehir ahâlisi Ehl-i İslam vâkîf olmasun deyû bayramlarını gece icrâ iderler. Ama ahâli-i kurâ gündüz icrâ iderler.

Fasl-ı Sâlis

Bayramların keyfiyet-i icrâyesini beyân ider

Ma'lum ola kibu tâifeden her kim bayram yapacak olur ise onun hanesine biraz cema'at toplanarak imam mahal-i mahsusda oturub uğruna bir beyaz bez parçası vaz' iderler ve ol bez üzerine (mahleb ve kafur ve mum ve reyhan veyahut seytun yaprağı korlar ve bir şişe şarab yahut arakı yahut buna mümasil eşrebeden bir şey ihzar iderler ve imamın sağ tarafına bir nakib ve sol tarafına diğeri bir nakib oturur ve hane sahibi hizmet için bir nakib intihab idüb imamın sağında ve solunda oturan nakiblerin ve hizmet için tayin eylediği nakibin ellerini öper bundan sonra nakib-i hadim kalkub,

Sayfa 38

Ve ellerini göğsüne koyub ey seyyidlerim sizi Allâh hayrla ahşama ve rahmet ve saadetle sabaha çıkara bu bayramda benim hizmetime razı olur musun dir ve cema'at razıyız didiklerinde yeri öper ve reyhan yaprağı eline alub cema'at üzerlerine dağdır ve (satrürreyhan) tesmiye itdikleri elfâzı okur ve (satrür reyhan) ya eyyühel müminünennazaru ila makamekum hazellezi innetim bihi müctemiun ve inzalel gâle min gulubiküm veşşek vel hakad mişn suduriküm liyekmele leküm dinüküm bimarifeti muinüküm ve yestecabe minküm duaiküm ve yekrügüm mesvaküm Mevlâna mevlâküm alemu inne aleyna ibni Ebî talib kaim meaküm Hızır nebiiküm ve yesmeu ve yera ve yalemu ma fevkassemavatüsseb'a ve ma tahtesera ve hüve alim bi zâtissudurül azizül gafur iyyaküm eyaküm ya ihvan minessanâmüke vel kakhaha fî evkatissalavât meal cühal fa neha bisül faâl ve tekarrüb illa hal ve

tehayyüt salihül amal ve lakin esfu ve esmeul mekale Es Seyyidül imam lanehu kaim fiküm kekıyyamül ferd vessamedül alael cev her yete tenezzü biha lissûrel meryetel enzeiyyete tayyibu biha enfusekümüttahirazzekiyyete min sâirül ef'alürreddiye legad hasa biha minel yemim lil sin fi külli vakt ve hin eliyya eliyya fehüve aleyya ilâhe ilâheddin El halis iğra yedune min dunihi ya külli ve iba'detel mahlukat hiyerre'yül 'âtil liennehu te'âlâ izze şanühu fi uluvve mekanehussemiül aliyyül 'azîm) intehati bu küfriyyatı okudukdan sonra mezkûr leğenden bir kaşık kokular su imamın eline döker ve leğeni necibe virir. Necibde Kelimât-ı atiyeyi okuyarak cema'atden her birinin eline birer kaşık koku döker. O Kelimâtın ismi satrül batidir ki budur (kavle te'âlâ) evelemyerallezine keferu innessenavate vel arz kantarineka fefenkona hüma ve cealna minessema-i külli şeyin hay efela yüminune sübhan men ahyal hayte bar ez har har bi kudrehu mevlânel aliyyül ekber allâhu ekber allâhu ekber) inetehati kezâlik cema'at dahi bunu okurlar ve ellerine dökülen kokulu su ile yüzlerini yıkarlar. Bundan sonra nakib-i mezkûr eline bir buhurdan alub (Kaddas) sâniyi okur. Bunun ismi (Kaddasünnucur) kaddasünnucur ve revayih-i tedür fil beytil mesumur fi mahallil hena vel ferah vessürur gâle innehu kane şeyhen ve seyyidena Muhammed bin Sinan ez zahidi aleynasselâme yekumu ila salâte ilel camiate fi külli yevm ve leylete merrate ev merrateyn ve yehuz bi yedihi ganute harman ve kalbe suğran ve gable hazera' tenzihel fatımetüzzehra' ve yencirül akdah ve yütimmel efrac ve yüncir biha abdennur fi vaktıl zinete vezzahur e'lû ya müminin innennur-u Muhammed velleyli Süleyman bahru ve akda hükme ve neyyiru misbahüküm ve kulu ya cemaküm elhamdülillâh elhamdülillâhillezi ceale lena fazla nâmem ve sırrahu katem innehu cevvadü kerim ala 'azîm amenu ev sadaku ya müminin inne şahsa abdennur hali leküm meaküm harme 'aleyküm mea gayruküm) inheta burada abdennurdan murad secidir. Yani beynennas serab dinilen necaset-i galizadır. Bundan sonra imamı ve sağında ve solunda oturanları tutulub buhurdonu necibe virirve necib dahi,

Sayfa 39

Satrünnücuru okuyarak cema'ati tütsüler. Satrünnücur (allâhümme salli ve sellim ala seyyidina muhammedül Mustafa vel Hasanül mücteba vel Hüseyinüşşehid Bekir bila Ali Zeynel Abidin ve muhammedül bakır ve Ca'ferüssadık ve musal k'azîm ve alerrıza ve muhammedül cevvad ve aliyyül hadi vel Hasan liahrül asker ve Muhammed bin Hasanül huccete salavâtullâhi 'aleyhim ecmain) inhita kezâlik

cema'atde bunu okurlar. Bundan sonra nakib eline bir şişe şarab alub ve kalkub kaddas-ı sâlisi okur. Bunun ismi kaddasül ezinedir ki budur (Allâhu ekber Allâhu ekber Allâhu ekber ve cihet vechi ila seyyidina muhammedül Mahmud ve talibe sırahül makud ve aynel vedüd mukarren bil marifete vettecelliyat vessaffat münzahal mana bizzât hüve aynül aleviyetezzâtiyete lâ teziyete hüvel mana 'alel müteal ve amma fatır-ı zülcelal vel Hasan zülkemâl ve Muhsin sirrül hafî ... inni abdi ya müminin mukırran bima kurasseyyid Süleyman fî vaktünne vel azanülleze mezun filmezenete ve belliğülkavm fî azanihi vehüve yekule allâhu ekber allâhu ekber eşhedü bienne leyse lehu illa ala emîrû'n-nahl ve illa salaal mabud vela hicab illa Es Seyyid Muhammed Muhammed illa celle illa azamül Mahmud vela babe illa seyyid Süleyman Fârisîl maksud ve inne Es Seyyid muhammedül hamid hicabel makal ve yenbihüll mürsel ve kitabeül menzil ve arşel 'azîm ve kürsiyyehül metin ve inne Es Seyyid Süleyman silsil selsebil babel kerim ve nehcel kavimüllezi lâ yüti ileyh illa minne ve sefinetteticare ve aynül hâyât hatta alessalâte hatta alessalâte salavan ya maşerel müminin tedhulül cennete illeti entüm biha meduyen hatta 'alel felah hatta elel felah teflehune ya müminin ve tehlesune minel kitaif illa bidan ve zulmetül ecsam ve teskünune beynel hur vel Vildan ve tukatiyune mevlâkümül celil emirünnahlül 'alel kebir Allâhu ekber Allâhu ekber kad kametüssalât ala erbabiha ve selbitül huccete ala Ashâbiha eseliük ya emîrû'n-nahl ya Ali ibni Ebî Talib inne tekihüma ve tedimüha kema ramettesemaül arz vecal Es Seyyid Muhammed hitameha ve sıyamiha ve salâtiha ve Es Seyyid Süleyman selâmiha ve zekatiha vel mikdar yeminiha ve muayyineha ve Ebûdder Şimâliha ve kemâliha vel alimin sebiliha vel müminine delilüha illa yed amin) inhita bundan sonra mezkûr şişeyi amma virüb diğêr şişe doldurub imamın sağında oturan nakibe virir ve diğêr şişe solunda olan nakibe virir ve virüb alur ilen bu elfâz-ı küfriyueyi okurlar. (eşhedü inne mevlâyı ve mevlâke emîrû'n-nahl Ali bin Ebî Talib ellezi lâ hal vela zal vela yenkatele min hal ila hal ve eşhedü bienne hicabe Es Seyyid Muhammed ve babe Es Seyyid Süleyman vela munfasıl beynel mana veliismül bab) ba'de viren alona şu kelâmı dir (huz ya ehi hazel ke'si biyeminike ve istiayn yer büke va haligike fehüve yed bir bike ve yeinuke ala umur-u dinike ismirullâh min haze amma lehu bihurmeti Muhammed ve ilâhe) ba'de bir birinin ellerini öper nakib ayak üzere kalkub ellerini göğsüne koyub şu elfâzı tekellüm ider (Allâhu yemsiküm bil hayr ya ihvan ve yesbuheküm birrıza ya ehlil îman samihune minel felât vessuhban liennel insane mesmi insanen lâ liecle iinnehu yehtemma ve matemül

kemâl illa li Mevlâna ala zil celal ve hüve bi külli şeyin alim) bundan sonra yeri öpüb,

Sayfa 40

Oturur. Ba'de imam cema'ate teveccüh idüb şu kelâmı dir (Allâhu yemsiküm bil hayr ya ihvan ve yesbuheküm birrıza ya ehlil îman hel terzuni hadimen leküm fi hazenneharül mübareke ala keysi sahibül amel barekallâhu te'âlâ fâsid) bundan sonra yeri öper kezâlik cema'at dahi öperler (ve kablinake şeyhina ve seyyidina) dirler. Ba'derratik innehu gâle fi evkatüssalavât lâ yehbuz ahz vel ita vela bey' vela şera vela hadis vela şerre vela harac vela merh vela hadis-i fevkuil reyhan ilassamete vel istima ve kelimete amin alemu ya ihvan min kanet ala re'se 'amamete sevda' ev bacia keştibane ev fi vasat sekine zâte hadşn fasluhu gayri caize ve ekberüzzenüb El hata' fevkurreyhan vema alerresul illel belağul mübin) bundan sonra yeri öpüb (hazettaatallâh veliküm ya ihvan) dir. Ba'de cema'at dahi yeri öpüb ellerini başlarına kaldırırlar. (ve taatike Allâhu te'âlâ ya şeyhinen ve seyyidina) dirler. Bundan sonra imam liayni kafir-i bî din (teberri) didikleri elfâz-ı küfriyeyi kıraat ider ki budur (estağfirullâhil azliyyül 'azîm mşn külli zeneb 'azîm mşin cemiül hataya vel bela ya vel zilel ala netisessalâta nusalli inşaallâhu te'âlâ eseslûke ya emîrû'n-nahl ya Ali ibni Ebî Talib inne necaleha minna saate icabete gufrân ve saate rızvan ve tekabeleha ba hüsn-i kabul bihakkı *(geriye kalan bölüm çıkmamış)*

Sayfa 41

Ve aba Abdullâh El Hasan bin hamdan El husayni El kafirül belid Muhammed bin Ali El çelevi El kefür vellzinettebeuhüm vel farkul Erba'a minhümüşşimâliyyete vel Kilaziyete ve abdetül hava ve abdetül şafak vellzine i'tikâd innallâhe te'âlâ hulle fi Ali ibni Ebî Talib ve evlâdehu ve gayruhum ve inne aleyya lem yekül velem yeşrab ve lem yeled velem yuled velem yetezevvecvellezine i'teku ve fil enbyai hallaf ma i'tekad nâ fi him velan şeyhahüm İbrahimel tusi ve meymun bin kasım et tayrani ve Eş Şeyh Muhammed El gülazi ve eş şeyh Hasan bin mekzun isticari ve Eş Şeyhüssarim ve Eş Şeyhül Halilünnemi' ve Eş Şeyh Yusuf Yusuf El hatib ve Eş Şeyh Yusuf aba Turhan ve Eş Şeyh İbrahim şeyhül Abidin ve Eş Şeyh bedir bin bedran ve Eş Şeyh İbrahim bn şeyh Mansur ve Eş Şeyh Salih bin semra' ve Eş Şeyh abdül a'ver ve Eş Şeyh Yusuf hace ve Eş Şeyh Salih bin elbuğa ve Eş Şeyh Yusuf bin şehade ve Eş Şeyh Yusuf bin enbuğa ve raşid efendi bin şeyh garib ve Eş Şeyh

İbrahim bin El yesir ve Eş Şeyhmğman El mağribi ve Eş Şeyh Ali El Hamza ve Eş Şeyh reyhan ve ‘atiyyehu ve Eş Şeyh Abdürrezzak veşşeyh Muhammed ve Eş Şeyh Yusuf ve Eş Şeyh aleyya ve Eş Şeyh Mahmuden ve Eş Şeyh salihen vel an cemiünnusayriye vettehüm ve nikaehum ve necaühüm ve Meşâyihahümüllezine ma tu ev sallu ila cehennem vellezine lem yemutu ve zallu ve ezallu ve keferu ve nafeku ve ecalehum kardete ve honazîran ve gülaben ve hamiran ve ev sallühüm ila cehennem kanet lil kafirine masira ve edhalehum fidderkel esfel minennar haysu kulte innel minna fekinе fidderkel esfel minennar ve e’ka’be ‘aleyhim ve azabehum azaben şediden fiddünya vel ahirate haysu laneva evliyaеke ve sâir ibadikel müminin vefteru ‘aleyke ve ala nebike ve resulike bihurmeti habibike seyyidil merselin sallallâhu te’âlâ ‘aleyhi vesellem) imam-ı mel’ûn (teberri) didikleri küfriyat-ı sabıkayı okudukdan sonra göğsünü sikarak (netebirran min haülaişşeyatin El habtael marikın ‘alel fazl (ASM) dir. Gadaballâhu te’âlâ fâsid velane lanen kebira kezâlik cema’at dahi bu kelâm-ı küfr-i iştimali deyüb brbirinin ellerini öperler. Ba’de imam Fatiha ve mauzeteyn sûrelerini Sûre-i şems değın ve Âyetel kürsi ve bazı Âyât-ı Kuraniye okuyub Kelimât-ı atiyeyi telaffuz ider. (e’lemu ya ihvan inne mislü hâulâi şevahid ve ayan kesîrete tedellü ala marifetel alelkebir eseslüke ya emîrû’n-nahl ya ali ya ‘azîm bihürmete hâulâi eşşevahid velsur vel muazcize valkader ve bihürmeti Es Seyyid Muhammedüllezi hüve min nuri zâtikennefettur bienne tehallüf ve tebarekel Ashâb hazel hayr ve hazel ihsan ve hazel eser ve yecal mühliküm ... ve feraküm ahzar vadüküm memer bibareke ‘aleyküm mevlâkümül ‘alel muktedirünnafi fissur Allâhümme salli ve sellim ala seyidinel hâzârül ahzar ve nebiyyullâhül İskender ve melîke Ca’ferüttayyar vessultanü Habibünneccar ve seyyidü meytimüşşimar ve yakdes ve birahmi ruhi seyyidikl yesh Hasanül esmer ve Eş Şeyh İbrahim bin Kaşmer ve Eş Şeyh Halil Mestur ve Eş Şeyh Ali fil ... ve yecaleha müsatü veliyyete mübarekete aleyna ve ‘aleyküm ya ihvan ya min Hızır bihürmetil azizül muktedir ya emîrû’n-nahl ya aliyyül ‘azîm) bundan sonra imam biraz akvâl-i bâtıla söyleyüb ve kaddasan-ı kesîre okuyub işbu kaddasüttemam dinilen kelimât-ı küfriyeye münteha olur ki,

Sayfa 42

İsmi kaddasal üsaredir. (elhamdülillâhi alettemam alennurül enâm ala rabbül izeete ala halikul habbe ala bariyünnüsr ala yenbeul hikmete ala miftahürrahme ala sıracüzzulme ala cebbarül cibabere ala mübidül ekasire ala sahibülgayyabül fazîra

ala imamül mihrab ala kaliül bab ala müferricül kirbat ala sahibül mucizât ala dahilül arz ala habbe farz ala tenezzühet eşşeyb ala alemül gayb ala maliküddünya ala sahibül ahrete vel evla ala şakkül sahr ala nurül fecr ala nehrül hamr ala Ebül hüseyñ ala nehrülleyñ ala muallelül ‘alel ala muni hareketüddüvel ala nehrül asl ala nehrül ma ala refüssema ala bediüzzeman ala refüşşan ala kesîrül acaib ala rabbül meşarık vel meğarib ala cedderehül asla’ ala batinül enze’ ala sahibünnun ala sırrül meknün ala şeceretüzzeytun ala bahrül mescur ala sahibül kudrete ala şakkussarahu ala sûretül tasr ala farül kavaris ala yahyal izamül devaris ala menzilül kitab ala müferrikul sihab ala reddüşşems ala kabiz ala külli nefis ala azizül cebbar ala kadirül kahhar ala zaribü bez velfikar ala sayderehül kirar ala cebbarül arz ala sahibül kavafil vel karz ala ehad ferd ala Habil ala şebt ala Yusuf ala Yuşa’ ala saf ala şemunessafa ve ila hazel mana nüsebbih ve nukaddes ve nehlül ve nekbir ve nemcid ve nuazzem ila ma işarete ileyhül evleyn ve dellet ala kadem maneviyetel enbiyâ’ vel mürselin ve nüşeyr ila ma işare ileyhi şehinen ve seyyidina Hüseyñ bin Ahmed innel husayni ve nüşeyr ila ma işarün ileyhe cedde Muhammed bin Nusayrül abdil Kübral nümeyri ve nüşeyr ila ma işare ileyh Süleyman El bab ve dele ala maneviyeye Es Seyyidül hicab fiseb’atel ikbab min Habilürrıza ila haydarete Ebütturab a’lemu ya ihvani inne ilâhüküm manel munil kadim El ehad El ferdüssamed inni bivelâyete tertefu ila cinanerrıza ve ziyadel envar alemu inne hâzâ salâtena ve haccüna ve zekatena ve işaretina ve iba’detina fî sırren sırna va halis yakinen ile Ali ibni Ebî Talibül enza’ül batinüllezi lâ tehayyezi vela yettebiaz vela yünşi fî kasem vela yedhul fî ‘aded vela yehul vela yezul vela yetegayyerül ezminete veddehurül mekni bihaydarete Ebî turabellezi lehu vel ‘azîm celale heybete ve Kibriya seni berk lahute tehaffüf lehu irka’be ve zillet lehulumurüşşeddadessaab) innetüha bundan sonra ellerini göğüslerine kaldırub Sûre-i işareti yani Sûre-i sâmineyi okurlar. Sûre-i mezbûre şerhinde beyân olunduğu üzere her bir tâife mezhebine göre ellerini kaldırırılar. Sûre-i mezbûreyi kıraatdan sonra imam şarab şişesini eline alub Hazret-i Ali’yi tevhidi havi terhat-ı küfriye kıraat ider. Ba’de Sûre-i sücudu yani Sûre-i sadiseyi kıratla cema’ate emri der. Ba’del ferağ imam sağında oturonu nakibin elindeki şişeyi alub kendi elindeki şişeye katarken şu âyet-i kerimeyi okur (ve iza rüyete naimen ve mülüken kebiran ‘aleyhim siyabe sündüsü hâzâra ve isteberrak ve havla esavera min faztehu ve sekahum rabbehum şeraben tahura inne hâzâ kane leküm cezaen ve kane saiküm meşkûra) bundan sonra Hüseyin bin Hamdan mel’ûnun şu terennümiyesini okur.

Sayfa 43

Ükm-i sakiha ileyküm ahiküm	abd-i 'ıyd-ü sâñî aşer bedder
Cenâbiküm sebil-i sahib	yestekiha min kabzi bahrürrezur
Min ayunennesim yeska razian	müselseven muhtemen baîr

Ba'de imam ve cema'at Sûre-i tasiayı okurlar. Ba'de imam elindeki şişeden biraz içüb Sağındaki nakibe virir. Pis bunların miyanlarında şişeler deveran ider. Birbirine şişeleri virir iken alonun elini ve alan virenin elini öper. Viren eline (tefazzele eşrabe ya ehi ve seyyid sırrı) (ASM) dir. Şişeyi alan içdikde virene (sekakehullâhe ya ehi ve seyyidi) dir. Viren (Henakallâhu fî şarabike ve meşrubike ve yebluğeke maksudike ve matlubike) dir ve üstadları tamam oldukda cema'at amin dirler. Bu hengamede ima şu âyât-ı kerimeyi okur. (taseme tikle âyâtül kitabül mübin lealleke bahu' nefsike) elaye ba'del ferağ lillâhül rekate ya mü'minin) dir. Reaktan muradları Sûre-i sadiseyi kıraatdır. Sûre-i mezbûreyi kıraatdan sonra imam duaül yemşn tesmiye itdikleri şu Kelimât-ı müstekreheyi okur. Duaül yemin (eselüke ya emîrû'n-nahl ya ali ya 'azîm bihakkı hâzihîssalavâte vessücut vezziyarat vel hudud velberuk verreud vennuh ve hud ve bihakkı Tevrate Musa ve incili İsal mikdad ibnül esved El kindi ellezi kadet min alemül safa kudved ba'de kudved ve yenurikel müştak mşn batınül kamur bienne tehallefe ve tebareke bieshabü hazel hayr ve hazel ihsan ve hazel cud ve yecal haya aleyna ve 'aleyküm mevrur ve şerina mevaden metrud ve yehlüke ona ve anküm şerrü lâ ve baş vezzadud ve ber hamelna veleküm min hüve tahtetturab melhud allâhümme salli ve sellim ala seyyidül hâzârül ahzar vel melîkül Ca'ferüttayyar vessultan habibünneccarüllezi necdilavd bil avd vessultan İbrahim ve veleduhu Mahmud ve yukaddes ve berham ruhu seyyidi ve üstadişşeyh Hasan ma seke veşşeyh Hasanül ecrud veşşeyh alessavberi ve Eş Şeyh Ali bin Mahmud ve eş şeyh said ve ehiha eş şeyhül mesud ve bil ferikaynehueş şeyh davud ve yukaddes ve berham ervahi cemil müminin fî Erba'a erkaneddünya velhudud aleyna ve 'aleykümüsselâm min 'alel enzeil mabud selemvan ve teslimu min cemiül bela vennükut) inhita bundan sonra Sûre-i selâmı yani Sûre-i sabiayı okurlar. Ba'de imam duaişşimâl tesmiye itdikleri elfâz-ı kerihayı okurlar (Duaişşimâl) ibtidâet ve tevselet ileyke ya emîrû'n-nahl ya ali ya 'azîm ya kadim El eyyam ya sahibül asr vezzeman bi hakkı erba'ate aşer mertebete min meratibisselâm minha seb'ate iddete lilalemül kebir ve seb'ate uhra iddet lilalem-i sağır bihakkı ma beyhünnema minettesbih vetekbir vett'azîm vett'akdis vettezkir Beşir ve eşir

biliskender ve ezide şehir bilcelb veddelü ve züleyhate vessa' velabr bieshabe ehlülkehf ve küllihüm kıtmir bilmuazete vel kantarat veşşeyt vel mesci ala serir ve bihakkı min ğazi ve sarib ve katelel can fı kararül berre bierba'a beyatel Mevlânel aliyyül kebir beyate darül hayran ve beyate ümmü seleme,

Sayfa 44

Ve beyate rızvan tahteşşecer ve beyate hanem ey şeref yevmi Abdülgadir vezzairete vesmem velkaten vel harir ve yukaddes ve yerham ruha seyyidişşeyh Muhammed mecid ve eş şeyh haydül kebir ve eş şeyh İbrahim müyfaş emir ve eş şeyh Yusuf El kusayr ve yukaddes ervahe cemil müminin fı erba'a efatir) bundan sonra zikri sebkât iden bicevri okur. Ba'de Hüseyin bin Hamdan kafirin terennümiyat-ı atiyesini mea cema'at kıraat iderler.

Terennümiye-i ûla

Ya tahiran lem teğab anna	veya batınen lem nezel ferda
Sıfatike El haliga ta hasbi	veya bikel selsel hamda
Ehubbü led ıyke ve a'fe anna	ve uhimme ma mez kalben ve
bada	
Bihamdillâhi ya haligu hamda	ve hatme salâti bilayn ferda

Terennümiye-i sâniye

Minke yeda tahirül saffat	ve külle hayri minke ye'ti
Ya ihda lem yehud mette	lâ bisıfati vela bizzât
Vecheke li kiblete asli	ya aliyyen ve fike ahteme salâti

Terennümiye-i sâlise

Küllü m ona beti mineddehri hatab	sıhhate ya Ca'fer ileyhil enâm
Ente rabbi halıkı ve mülebbike	ve ente zülkibriya veliyyünniam
Ve ente fevkassema 'alel arşi teav	ve ente fil arz Hazret-i Aliyyül
kelâm	
Ve ente esmaükel Hüseyin ve Musa	ve Aliyyen ve ente muhyil izam

Bundan sonra şu Kelimât-ı küfriyeyi kıraat iderler. (eselüke ya emîrü'n-nahl ya aliyyen ya 'azîm bihürmeti hazel hâtemeddivan ve ba'dem ve enüşen ve kanban ve bihürmeti abdülzahi velmihrican ve baidül hamis nısfı minen nisan ve beliletennısfı min Şa'ban ve tecemmüs liyali min şehri ramazan bihakkuhum indeke ya kadimüsszeman lâ men yeşfelike şane,

Sayfa 45

An şane ya ebal huseyn ya hona ya Mennan ya deyyan ya sultan bihakki hicabike Es Seyyid Muhammed ve ya bike Es Seyyid Süleyman ve yehtelükettulyan vela ricvan inne tahlef ve tebareke li eshabe hazelhayr velcud vel ihsan ve tûbdi hem baman veecaleha mesae ve leylete mübarekete ve kadimüzzaman ya emîrü'n-nahl ya aliyyen ya 'azîm) inhita bundan sonra imam cema'ate dirki: (samihuna ya ihvan iinne minel filât vessühyan vezziyadete vennoksan liennehu külli insan bühni ve neyse ve matemül kemâle illa mevlâküm aliyya zilcelal vehüve fevka külli zi ilm alim ve hazettaatallâh ve leküm ya ihvan ya müminin) ba'de imam ev cema'at yeri öperler. Cema'at imama (taatike lillâh ya şeyhina ve seyyidina) deyüb ve cem'iyeti yerlerinden kalkub her biri sağında ve solunda ve yakınında bulunanların ellerini öperler. Bu hengamede gündüz ise mum söndürülür ve bayram sahibi gelüb imam ve nakiblere ve sâir okuyanlara zekat nâmıyla akçe virir. Bundan sonra imam kitabül mecmuayı eline alub biraz hurafat-ı bâtıla okudukda cema'ate rekatla yani Sûre-i sadiseyi kıraatla emr idüb anlarda ol sûreyi okurlar. Ba'de sağında oturan nakibe duaül yemin kıraatle emr ider. Olda onu akudukda cema'ate Sûre-i selâmı kıraatle emr ider. Anlarda onu okudukda solunda olan nakibe dua-i Şimâli oku dir. Evvelde bunu okuyub tamamında imam (hazettaatallâhu ve liküm ya ihvan ya men hâzâr) dir. Kalevvel imam ve cema'at başlarını açarlar. El fatiha diyerek Fatiha-i şerîfeyi kıraatle cema'ate emr ider. Bundan garaz-ı fâsidleri Devlet-i Aliyye-i Osmaniyenin helak ve izmihlaliyle beddua ve kendülere nusret ve ianetle duadır. Bunlar çok vakit hükkam-ı müsliminin ve ensar-ı dinin helaklarını mabudlarından talep ve dua iderler. (gatelhumullâhu te'âlâ ve nusre sultanina ve hükkamına ve ümeraina ve cemi nasırına bihurmeti seyyidil mürselin sallallâhu te'âlâ 'aleyhi vesellem) pek istiğrab olunacak umurdansır ki bu tâife-i habisenin hal ve şanları böyle iken hükümet dairelerinde alle husus muhakim-i şeriyede tâife-i mersumeden ketebe ve memurlar istihdam olunur. Nitekim Adana'da ve Tarsus şehrinde ve Mersin kasabasında hükümet dairelerinde müşahede idiyoruz. (felillâhil müşteki

min sui cün'üzzeman yebkinen ve yeşkinen vela yeşkinen fenercüvallâhu te'âlâ inne yesluh ahvaünnesseyyiete bihurmeti seyyidil mürselin sallallâhu te'âlâ 'aleyhi vesellem) bundan sonra hadimler kalkub taam ihzar iderler ve kesilen kurbanın kellesini imama götürürler. İmam onun birazını yiyüb yonunda bulunan nakibler virir. Ol taamı yerler. Ba'de dağılırlar. Bayramların ekserisinde merasim-i mezkûreyi icrâ iderler. Ama nisan bayramlarında ve martın on yedisinde ve teşrin-i evvelin,

Sayfa 46

On altısında vâki bayramlarda yani Kelimât-ı küfriye ve ediye-i fiskiyelerinin ibtidâsında imamın önünde bir büyük leğen ile su korlar ve içine zeytun veyahud reyhan yahud söğüd ağacı dalları bırakırlar salâtları nihâyet buldukda cümlesi başlarını açarlar. Ol sudan necib üzerlerine saçar. Dalların birazını onlara dağıdır. Onlarda alub teberrüken arı kovanlarına korlar. Bu tâife her bir cem'iyette Sûre-i sücudu kıraatlarında bir eğilürler. Lakin gadir bayramında Sûre-i mezbûreyi kıraatlarında başlarını yukarı kaldırırılar. İnhitat merasimül iyad

Fasl-ı Râbi'

Tâife-i mezbûrenin ibâdât-ı müteferrikasını beyân ider

Bu tâife-i habise Ehl-i İslama mülakat itdiklerinde yemin iderek dirler ki biz sizin gibi namaz kılarız ve oruç tutarız. Bunların riya' ve sıya' namaz kılmaları geldikde abdeste asla tekayyüd itmeyerek namazda bir şey okumayub ancak bizim gibi rüku ve sücud iderler ve namazda Ebû Bekir ve Ömer ve Osman radyallâhu te'âlâ anhüm hazeratına haşa seb ve şetm iderler ve ramazan-ı şerîfde oruç yediklerini müşahede iden çoktur. Bunların avamı sıfat-ı salâtı bilmedikleri şöyle dursun alimleri olacak şeyhleri dahi bilmez. Lakin şehirde meskeni olanlar Ehl-i İslamdan utandıklarından dolayı bazen camilere girüb namaz kıldıkları cihetle oldukça sıfat-ı salâtı öğrenmişlerdir. Antakya ahâlisinin bu tâifenin sû-i hallerini his idüb ...dürmedikleri ve bu cihetle münaziat-ı kesîre vukubulduğu resîde-i sâmi'amızdır ve cümle-i adetlerinden biri sırlarını ifşâ itmemektir. Zîra i'tikâd ider ki: bunlardan biri mutekıdeyn yahud iba'detini ifşâ itse mezhebinden çıkmış olur. Nitekim ser mezhepleri olan (Hüseyn bin Hamdan min bahi bi şehadetina fahremit aliyyecennetina ve inne gâle leküm ehade beyhu ve teberreu te'celu bimed

onagakum) demiştir ve bir kimse bizim şehadetimizi yani mutekidat-ı iba'detimizi izhar ve ifşâ iderse cennetimiz ona haram olur ve bir kimse size sırrınızı ifşâ ve mezhebinizden teberri idin dir ise boyunlarınızı serian uzadın yani katl olunmağa razı olun sırrınızı ifşâyâ razı olmayın dimektir. Buna yani sırrarını ifşâ itememeğe cihâd dirler. Nitekim Sûre-i sâmine şerhinde beyân olundu. Bunlar birbirini bilmek için biraz 'alâmât vaz' itmişler.

Sayfa 47

Alâmâtdan biri budur ki bunlara bir garib kimse geldikde dir ki: benim bir hısmım vardır bilir misiniz. Bunlarda ismi nedir dirler. Ol garib dir ki ismi Hüseyindir. Bunlar ibn Hamdan dirler. Olda dir ve biri budur ki gelen geribe saş amin kimdir dirler. Ol garib sitte-i aşr derse onu kabul iderler. ve illa kabul itmezler ve biri budur ki ol garibe dirler ki amin susar ise nerden su ararsın oda aynı aleviyeden su ararım dir ve biri budur ki ol garibe dirler ki amin zayı olsa nerede mülakat idersin olda nisbetde mülakat iderim cevabını virir ve biri budur ki ol garibe sual idüb dirler ki (erba'ate ve erbain ve selasete ve sülüseyn ve kadrehum merreteyn fî dinike ibn) olda cevabında (bilmisafire) dir. Anları taksim eyle dirler. Olda (anların on yedisi Irakîve on yedisi Şamî ve on yedisi mahfilerdir) dir. Onlar nerede bulunurlar deyû sual iderler. ol da (Medine-i Harran kapusunda bulunurlar) dir. Anlar ne işlerler sual iderler. olda cevabında (hak ile alurlar ve hak ile virirler) dir. Bu söz ile murad ne olduğu Sûre-i sâlise aşrın şerhinde beyân olundu. bunların şeyhlerinden birinin ruhu nusûs-ı secin neşin olda laşesi gasl olunub gassalesin zayı itmeyerek bir kat içinde hıfz iderler. ve ahâli-i nusayriyeden biri vasıl-ı nar-ı cehennem oldukda ol gassaleden ağzına döker deyû nakl ve hikaye olunur. bu tâifeye yemin itdirmenin tark-ı müte'addidesi vardır. Biri budur kiyemşn virilecek kimsenin elini eline alub (hazret-i Ali'nin 'akdi olan emanetine ve 'akd-i amme) sona yemin virdim dirsın ve biri budur ki bir ... tükürük ile yaşardub onun boyununa kurursun dirsın ki (ben günahlarımdan teberri idüb boyununa kodum ve esâs-ı din ki 'akd-i ammisi seridir sona yemin itdirdim) şu işin sıhhatini bona haber vir. Bu tarikle yemin itdirilen kimse zan ider ki yemin itdiren kimsenin günahlarını yükledi ve biri budur ki ona dirsın ki doğru söylemez isen bir senelik iba'detin benim olsun mu tarik-i mezkûrenin biriyle yemin virildikde yalan söyleyemezler ve Tarsus'da temürkapu nâm mahalle yalan yere yemin idemedikleri Adana civarlarında beynennas meşhurdur. Ama ber vech-i şeri yemin itmek su içmekten kolaydır ve elfâz-ı yemini

çok telaffuz iderler. gerek sıdkan ve gerek kizben asla mübalât itmezler. Nitekim bazı Müslümanlarımız kezâlik vird-i zeban itmişlerdir. Ekseriya selefleri olan şeyhlerinin isimlerine yemin iderler ve Hızır ‘aleyhisselâma yemin iderek (lâ velhızır) lafzını severler ve lafz-ı mezkûr alamât-ı mümeyyizedendir. Bir kimse mezheb-i nusayriyeden huruc itdikde ondan salâtının ve takrib itdiği kurbanların za’ım-ı fâsidedlerine göre hasıl olan,

Sayfa 48

Sevablarını satun alırlar. Bâküre sahibi dir ki Antakya kurasından Dersuniye karyesi sâkinlerinden Şeyh İsmail bin Fahle salâtın sevabını yedi buçuk kuruşa ve karye-i mezbûreden Şeyh İbrahim bin Hanun kurbanlarımın sevabını yirmi beş kuruşa satdım.

Hâtime

Nusayriye tâifesinin ikâmetgâhlarını ve imamlarının isimlerini beyân ider

Ma’lum olaki Adana ve Tarsus ve Antakya şehirlerinde ve karyelerinde nusayriyeden çok tâife mütevattındır. Ama Adana’da bulunan nusayriye tâifesi bakırzıddı mahallesinde ve yeni mahallede ve yüksek dolab nâm mahallede ve şehrin cihet-i garibiyesinde ve şarkiyesinde bulunan mahallelerde sâkinlerdir. Cihet-i şarkiyesinde olan nusayriyenin imamı (Şeyh ‘ıyd a’ver bin Şeyh ‘ıyd)’dir. Bunun lakabı Gureyşüdür. Vech-i telkib budur ki: merkum bir gece sarhoş olarak hanesinden çıkub sokaklarda gezerken karakol rast gelüb merkumu tutub hapishanede tevkif itmişler ve orada bulunan mahpuslar merhaba merhaba ya gureyşü diyerek istihza itmişler ve kardesi gün hapishaneden ıtlak olunmuş. İkinci gece karakol ittifakı yüksek dolabdan Şeyh Hasan’a müsadife idüb buda şeyh-i sabık gibi sarhoş olub bunu dahi bir ay tevkif hapishaneye götürmüşler. Yine mahbuslar merhaba idüb büyük gureyşü gitdi küçük gureyşü geldi diyerek onu dahi ... itmişler. Bunların lâ ’netinde (gureyşü) it demekdir ve bu tâifeden bir cema’at nehr-i Seyhan kenarında vâki bağçelerde sâkinlerdir. Bunlar Şimâliyedir ve imamları Şeyh Yusuf hoca dinilen kafirdir ve biraz cema’at iki obalarda mütevattındırlar. Bunlar Kilaziyedir ve bunların dört imamları vardır ki bu kafir-i facirlerdir. (Şeyh Salih bin Buğa) ve (Şeyh Yusuf bin Şehade) ve (Şeyh Yusuf bin Buğa) ve (Şeyh Garib oğlu Raşit efendi) gadaballâhu te’âlâ ‘aleyhim ve laanehum

lanen kebira ve Hızırlı ve Kara Ahmedli ve Kara Yusufu ve Yalmanlı ve Salmanikli nâm karyelerin sekenesi nusayriyedirlir. Bu karyelerin imamları (Şeyh Bedr bin Bedran) ve (Şeyh İbrahim bin Mansur)'dur. Bu iki mel'ûn Hızırlı karyesinde sâkindirler. Mesmu'ı fakir olduğu üzere merkum Şeyh Bedr'in ruh-ı habisesi cesed-i nâ pâklarından ihrac ve ... ciheti ilka olunmuş ve Medine-i mezbûrenin vihet-i Şimâliyesinde bulunan karyelerin imamı (Şeyh Salih bin Semra') nâm lain-i bî dindir ve mezbûr şehrin cihet-i cenûbîyesinde dokuz on saat mesafede İskenderûn körfezi sahilinde kain,

Sayfa 49

Karataş iskelesi ahâlisi nusayriyelerdir. Bunların dört şeyhleri vardır ki bu keferedir. (Şeyh Ali ve Şeyh Mahmud ve Şeyh Yusuf ve Şeyh Salih) laane humullâhu te'âlâ vedhaluhum cehennem ve aherin merkum Şeyh Ali'nin sabah vaktinde şark canibine müteveccihen secde itdiği bazı zevat mevsuk-ı biha görüb bu fakire hikaye eyledi. Bu delalet ider ki kafir-i merkum abde-i şafaktır. Bu herif ahâli-i merkûmenin muktedası olduğu cihetle onların dah iabde-i şafak oldukları müsteban olur. Bunların bazısı dişi hayvan yimekten ictinab iderler ve bazısı mübalât? İtmeyüb ekeler iderler. bu gibi nusayriye olduklarına 'alâmet çokdur. Ez cümle bu tarihten dört sene evvel Adana hükümet-i seniyyesi emriyle mezbûr iskelede bir cami-i şerîf ve ittis'alinde bir mekteb-i sibyan inşa olunub El hâleti hâzihi tasnif olunmayub cüzran-ı Erba'a üzere durmaktadır. Harabe müşerrefdir ve derûnlarını insan ve hayvan mazaallâhu te'âlâ tencis itmektedirler ve bunların imamı sekiz on sene evvel Şeyh Reyhan nâm mel'ûn imiş merkum 'azîm cehennem oldukda oğlu yerine kasım olmuştur. Hikaye olunur ki mel'ûn-u merkum mezbûr iskelenin karşusunda yani körfez-i mezbûrun cihet-icenûbîyesinde kain (Arsuz) nâm mahalden olub iskeleye geldiğinde ahâli istikbal idüb ol habisin ellerini ve ayaklarını öperler imiş. Tâife-i nisadan takbile yol bulamayan olur ise bastığı yerleri öperler imiş. Mel'ûn-u merkum tenasühü kail olduundan ben altı kere öldüm ve dirildimdir imiş. Hala ahâli-i merkûme bu i'tikâddalar. Laonallâhu te'âlâ ve eyyam ecmain ve ama Tarsus'da Şimâliye ve Kilaziyeden cema'at-i kesîre vardır. ama Kilaziyeye tâifesi Musalla mahallesinde ve bunun havalisinde bulunan mahallerde sâkinlerdir ve tâife-i mezbûreden Fataş Nâm karyede biraz cema'at mütevattınlardır. Bu tâifenin yani mahallât-ı mEbûrede ve karye-i mezkûrede bulunan Kilaziyenin imamları (Şeyh Ali Hums ve Şeyh Muhammed Salih ve Şeyh Yusuf bin Lü'lü' ve Şeyh Timnâm)

nâmân keferedir ve Şimâliye tâifesi Medine-i mezbûrenin cihet-i garbiyye ve cenûbesinde bulunan mahallelerde sâkinlerdir. Bunların imamı Şeyh Hasan bin Deybe'dir. Bu mel'ûn bunların indinde sâir imamlardan büyüktür. Yani ekber henazıdır ve bundan başka derûn-u şehrin üç imamı vardır ki bunlardır Şeyh Numan mağribi ve Şeyh İbrahim Şamî ve Şeyh Süleyman ibni Şeyh Numanvirdi. Mesmu'u fakir olduğu üzere merkum Şeyh Numan Mağribi ... nâr-ı chenneme ilka olunmuştur ve kazganlı ve kara duvar ve Retaminet? Nâm karyelerde Şimâliyeden biraz cema'at sâkinlerdir. Karye-i ulonun imamı Şeyh İbrahim bin Beşir ve Karye-i sâniyenin imamı Karağaçlı Şeyh Muhammed ve Karye-i sâlisinin imamı Karağaçlı Şeyh İbrahimdir ve sâir nusayriye karyelerinin imamı merkum Şeyh Hasan bin Deybedir ve Mersin iskelesinde biraz nusayriye tâifesi sâkinlerdir ve ama Antakya'da çok,

Sayfa 50

Nusayriye mütemekkindirler ve Dersuniye karyesinde Şimâliyeden bir cema'at sâkinlerdir. Bu karyenin imamı Şeyh Salih ibni Şeyh Ali bin Rebedir ve Harbiye civarında bulunan karyelerin imamları Şeyh Ali bin Şeyh Daver ve Şeyh Yusuf bin Şeyh Mansurdur ve nehr-i sağirin imamı Şeyh Ali'dir. Bu mel'ûn bunların indinde ekber-i külabdır. Kurâ-i mezkûreden olan nusayriyenin cümlesi Şimâliyedir. Bu Kilaziye tâifesi Devye ve Askere nâm karyelerde ve sâir karyelerde sâkinlerdir. Bunların imamı Şeyh Ahmed'dir. Mezkûr imamlar mescûn-u cehennem olduklarından vazifeleri halifelerine intikal ider.

Makâle-i Mühimme

Ma'lum olaki Bâb-ı sâlisin fasl-ı sâlisde beyân olunduğu üzere nusayriye tâifesi (Ebû Bekir ve Ömer ve Osman Talha ve Said ve Halid ve Muaviye) radyallâhu te'âlâ anhüm ve an sâirül Ashâbe ecmain hazeratı haklarında haşa şân-ı şerîflerine nâ sezâ olarak Kelimât-ı ... ve makalât-ı şenia telaffuz itdikleri cihetle sahabe-i Kirâmın fezâili hakkında varid olan âyât-ı kerime ve ehâdis-i şerîfe ve müşârü'n-ileyhim seb ve şetm ve lâ 'n idenlerin ahkâmı bâbında mesail-i fikhıyye takrir olunmak münasib görüldü. 'ulemâ-i ehl-i sünnet ictimâ' itmişlerdirki sahabe-i Kirâmı t'azîm ve tevkir ve onları ta'n ve teşniden ihtiraz vâcibdir ve şân-ı alilerine halel ibham iden kıssaları zikr itmek lâzımdır. Âyât-ı kerime galallâhu te'âlâ (Muhammedürresulullâh vellezine meahu eşiddau alelküffar) El âyete ve galallâhu te'âlâ (vessabikune illa velevne minelk muhacirin vel ensar) El âyete ve gâle te'âlâ

(legad radyallâhu anhül müminin iz yebayiuneke temmetüşşecerah) ve gâle te'âlâ (ricale sadeku ma ahed vallâhu fâsid) El eyete ehâdis-i şerîfe (Gâle rasululhha sallallâhu te'âlâ 'aleyhi vesellem) (Ashâbu kennücum bieyyuhum akteydetüm ihtedyetüm) ve gâle 'aleyhisselâm (hayrûnnase merrati sümmellezine yelavnehüm sümmellezine yelavnehüm sümme yefşül kizb) ve gâle 'aleyhisselâm (aktedu billezine min badi Ebî bekr ve ömer) ve gâle 'aleyhisselâm (innallâhe ihtarü Ashâbi ala cemiül alemin sevinnebiyyin vel mürselin ve ahtarli minhüm erba'ate ebu bekr ve ömer ve Osman ve aliyyen fecealehüm hayru Ashâbi ve fî Ashâbi küllehüm hayr) ve gâle 'aleyhisselâm (eyyühennas inni razı an Ebî bekr arefu ilâhe zâlike eyyühennas inni razian ömer ve an ali ve an Osman ve Talha ve zübeyr ve sa'd ve said ve abdurrahman bin avf arefu zâlike lehüm) ve gâle 'aleyhisselâm (vallâh uma talâte şems vela ğarbet ba'dennebiyyin vel mürselin ala racule efzale mi nebi bekr) ve gâle 'aleyhisselâm (Hüma seyide ekhülül cennete,

Sayfa 51

Fazılünnebiyyin vel mürselin kavlehu hüma Ebî bekri ve ömer) ve gâle 'aleyhisselâm (liküllü beni Halil fî ümmete ve inne halili Osman bin Affan) ve gâle 'aleyhisselâm lealiyyü keramallâhu veche ente minni bimenzilete herüne min musa illa innehu labeni badi) ve gâle 'aleyhisselâm (Allâh Alkah fî Ashâbi lâ tehzuhum garazan yadi femen echehüm febihi echahum ve men eygazahum kabayyuz elyakzahum ve men azahum fekad zâti vemen azani fekad azallâhu ve men azallâhubev şek en yehuzehu) ve gâle 'aleyhisselâm (lâ yestevi Ashâbi kulü enfeka ahdüküm müsle ehade zeheba ma yelnea min ihdahüm vela nasika) ev gâle 'aleyhisselâm (min sebe eshabi fe 'aleyhi lâ 'netallâhi vel melaikete vennasi ecmain lâ yegulullâh minhu harefa vela adla) ve gâle 'aleyhisselâm (lâ yestevi eshabi feinnehu yeci kavme fî aherüzzeman besbune Ashâbi fela teslu 'aleyhim vela teslu meahum vela tenakehüm vela tücalühüm ve inne mezru fela teuduhum) ve gâle 'aleyhisselâm (min sebe Ashâbi fazireyuh) va gâle 'aleyhisselâm (min sebül enbiyâ katele ve min sebe eshabi celede) sadaka resulullâh fima gâle hadis-i merhum tarikat-ı muhammidiye şerhinde istibahdan nakl ider ki şeyhine yani Ebû Bekir ve Ömer radyallâhu te'âlâ anhâ hazretlerine seb ve lâ 'n küfrdür ve Hazret-i Ali radyallâhu te'âlâ anh şeyhi üzerine tafdil-i ibtidâdır. Her tevbe iden kafirin tevbesi makbûledir. İlla seb beni yahud şeyhini yahud birisine seb ile küfr iden kimsenin

tevbiyesi makbûle değildir. İnhita fakir dir ki: burada tevbenin kabulü ve ‘adem-i kabulü dünyaya nisbetledir. Yani peygambere ve yahud şeyhine seb iden kimse gerek tevbe itsün gerek itmesün katl olunur. Ama ahiretçe tevbenin kabulünde şek yokdur. Zîra Kadı İyaz ‘aleyhi rahmete ikaz Şifa-yı Şerîfnde ve ibni Abidin Der Muhtar haşiyesinde tasrih itmişlerdir ki Peygamber ‘aleyhisselâma seb iden kimsenin tevbesi bil ittifak indullâh makbûledir. Böyle olunca peygamberin gayrıya seb iden kimse tevbesinin makbûle olacağı evla bittarikdir. Buna göre nusayriye tâifesinin İslam tevbeleri sâir keferenin İslam tevbeleri gibi indullâh karin-i kabul olacağı aşikardır. Pis elsine-i cehiledede tâife-i mezbûrenin İslam ve tevbeleri kabul olmaz deyû şöretiniz olan makâleye iltifat olunmaya. Yine hadim-i merhum şerh-i mezkûrunda Ebûssuud efendi fetavasından nakl ider ki: Hazret-i Muaviye radyallâhu te’âlâ anhâ seb ve ta’n iden kimse darb-ı şedid ve haps-i medid ile mücazât olunur. sîmâ-yı salâhı ve tevbe-i sadıkayı izhar idinceye dek inhita Şifâ-yı Şerîfnde zikr olunmuştur ki bir kimse Muafi ibni Umran hazretlerine Hazret-i Muaviye ile Ömer bin Abdülazizin adl ve fazlından mertebelerinden sual itdikde müşârü’n- ileyhe gazab idüb dimiş ki hiçbir kimse Ashâb-ı Resulullâh kabbas olunmaz. Zîra Hazret-i Muaviye Hazret-i Resulullâhın sahibi ve katibi ve vahy-i ilâhi üzerine,

Sayfa 52

Emini ve cehri yani ezvac-ı mutahheratdan Ümmü Habibe radyallâhu te’âlâ anhânın bîrâderidir. Elhamdülillâhi alettemam ve ala resulehu efzalüsselevat vesselâm ve Ashâbehül Kirâm

Mertebe-i risâle-i kalilül bizaahu fakir hakir sahibüttaksirdir ki padişah-ı ma’ârif-i iktinahu zillullâh halife-i risâletpenah a’nâ bihissultan Abdülaziz Han edamallâhu te’âlâ mülke ve sultane ve elfaz ‘aleyhi kebire ve ihsane hazretlerinin zaman-ı mümeyyit iktirân şehinşâhilerinde Medine-i Adana’da sânihahullâhu te’âlâ anüddevahi velbelaya cami-i kebir medresesinde ilametimiz hengamında bin ikiyüz doksan iki senesi şehir-i Şa’ban-ı mübeşşir Ramazan pür gufrânın yirmi beşinci cumairtesi günü vakt-i duhâda işbu risâle hâtem itmemele hatm olundu. lillâhil hamd vel minneh nazar-u endazan hüner-i danından mütemna-yı acizidir ki vukubulan sehv ve hatamızı damen-i afv ile setr ve gufrân buyuralar. Allâhümme ester averatina ve emin revatina fî evlana ve ahirena bihurmet-i seyyid-i enbiyâ vel mürselin velhamdülillâhi rabbül alemin

*RİSALE-İ DÂMIGU'N NUSAYRIYE
ORJİNAL METNİ*

İSTANBUL BELEDİYESİ
Atatürk Kitaplığı
No. 10.E. 97

AV

(فہرست رابع الثبویہ)

۱	در باجہ
۲	ایک فصلی شامل بر مقدمہ
۳	فصل اول تسمیہ اوج فرضیہ بیان ایدہ
۴	فصل ثانی تفسیر مذہبکے بیات کلیدی کیفیت اشاریہ بیان ایدہ
۵	باب اول درت فصلی ششمہ
۶	فصل اول تفسیر مذہبکے عقائد عمومیہ بیان ایدہ
۷	شیخ محمد کلادی مدونہ بر فصدہ
۸	فصل ثانی وجہ عدبہ ہر جدولکے اہل اولیئین بیان ایدہ
۹	فصل ثالث خواص تفسیر تک اعتقاد باطلوس بیان ایدہ
۱۰	فصل رابع تسمیہ و کلادی طائفہ ربک عقائد خصوصاً بیان ایدہ
۱۱	باب ثانی اوج فصلی ششمہ
۱۲	فصل اول بر طائفہ کعبات باطلوس یعنی اون التي عدد سورہ لہین بیان ایدہ
۱۳	فصل ثانی تفسیر عمدہ جدول و حرام اولون سیدی بیان ایدہ
۱۴	فصل ثالث تفسیر مذہبکے بعض ایام قرآنہ لہین بیان ایدہ
۱۵	باب ثالث درت فصلی ششمہ
۱۶	فصل اول مذہب باطلیہ دعوتکے کیفیت بیان ایدہ
۱۷	فصل ثانی طائفہ مذہبوں کے پیام و وقفہ بیان ایدہ
۱۸	فصل ثالث پیام مذہبکے کیفیت اجرائیس بیان ایدہ
۱۹	حصہ پنجم حمان خیرین بر زنجیر
۲۰	فصل رابع طائفہ مذہبوں کے عقائد مفرقہ بیان ایدہ
۲۱	خاتمہ تفسیر مذاہب کلمانی و امامیہ کے پہلی بیان ایدہ
۲۲	مقالہ اصحاب کرامکے فضائل و شان عالیہ نامہ اول و دوم کلمات فقواریہ از ایدہ مذہبکے احکام بیان ایدہ

(در معنی الصبر)

سید محمد علی برده دار نعم صغیر نقلا و اسکندر آینه تعالی را کباب اولی مطهر مولانا لولای قندر که
از آن جمله گفته اند که از علم سید عدمه صغیر و جوده وارم غیبی نقیله شهوده کنور وی
در کلاه معدنه اولان عاشر عبودیت که تکالیف معصوم عبادی اعتراف و اقراره ترتیب ابدی که بزرگی
ترتیب ناجیه و زمره عالم قلوب اتباع بیع و اهلوان مصون و اختراع عقائد از نقدون محفوظ
فراخون بوردی و خاقان افضل صلوات زکیات بولار سرجه تعظیبات زبده کائنات و انان عبودیت
قندر که بوات مرحومه عقائد حقایق تعلیم و اخلاص عمیده بی نفیهم بوردی و آصف ترتیب سینه
انتیاء ترتیبات اصحاب زوی انقوس الرکیه قندر که هر یک بحکم تابان که در این صراط مستقیم ابدی
بعد از بویا بده فقر غریب زب کثیر مطلق به ای که الفیض صانع الله تعالی علیه السلام المعنوی و الهی
عقله و اولادیه و احسن ارجی و ابی در که فی الاصل نصیر الی الله اولان سیدان نام کنه انصاف
شهره بیکی ایگور انیسه که بینه شول اولوب بیری نه مقصدیه حدیثه مزبورده ده اقامتین صکره
الذکریه ارتحال و حدیثه مزبورده مکت و قرار اولوب اولان سکرانه بلوغه نصیر و بیدان طائفه خبیثه
مرقعه ذکرانی اصول فاسده ری اوزره قائمه بر حکامده تفاسیر قرآنی بی مطالعه ایدر که
منه هبه مزبورده بطولتی نصیه ایوب حقیقه اظهر من الشمس اولان دین اسلام عبودیت ارمی
اصحاب ایدر مدیندن من هکدن بالاعتدال بیوروش اختیار ائمه و بونده قرابکر اولوب نصیرینه
انفال و بونده استقرار ائمه بر ورطون دیکه و رطیه فرار و بوندن و رطیه اجزاده قرار ائمه
و انبیا طائفه مرقم بر مجاوره و فزاعه ائمه اولاد قندون طائفه مرقم نه عقائد باطله
واعمال کاسه سیه و عدالت نامقول سیه و بوسه زمره خبیثه نه اقامتکاه و انکه سیه کشف و بیان
و ارضاع و عیان ایدر (با کوره) نامده عربی العباده بر سله ترتیب و تنظیم ائمه و بونده فقیر کفایه
الذکر الهائین بعضی اخوان دینه و خندون مؤمنیه رساله مزبورده نه بغیر اسان ترکیه نقل و ترجمه اوستی
ترغیب و توبیه ائمه رساله مزبورده نه مبارکین و مطالب ترتیب طبع اوزره اولاد بندگان اسلوب
آخر اوزره بعضی مقالات مره عدله و حسب الاشتهار رو بر ابرار اولاد نه رساله مزبورده نه
بعضی اجمال و اشارتدی تفصیل و تفریح قندر نه بر مقدمه و اوج باب و بر حاتم اوزره علوم ساسک
نظم ایدر بیجی مرتبه اسان لطافت اسان ترکیه بر سله منتظر ترتیب و تنظیم اولوب (در معنی الصبر) ایدر
سید اولدی و من الله تعالی التوفیق و الهولم الرجوع

(مقدمه)

تمهید و فرضی و تفرقی در تفهیم مذکور که کیفیت است در این کتاب بیان کرد

2

(فصل اول)

امتیاز که تمهید و فرضی و تفرقی بیان و فرضی مذکور در تفهیم بیان کرده تا در بیان این کتاب
تعالیه علیہ وسلم (سوره امنی ثلاثاً و سبعیه فرقاً کللاً فی الذر الاواحده و کما ما ان علیہ و اصحابی)
صده فیما قال حضرت قرآناات و زبده موجودات علی اکتالیجات اشوجدیاً ترتیفده و خبر
لطیفده امت اجابت تمهید و فرضی و تفرقی است و تفرقی واحد در عقاید
حقیه اصناف اوله قدرین حاصل بلائده اوله الله تعالی مقیم بوند قدری بشیر و انعام و ذریه
بانه نیک من حیث الاعتقاد الله نابجیم اوله قدری اعلام و اخباریور شد در واقعه مذکور
امور مستقبلاً غیبی دن بولوب علی ما خبره الرسول و توعدیر اوله قدرین بوجده صیفات بالهرون
عداوتهم بد الحقیقه و نه الذلحقیقه قدس سره شرح مواظفه در که امام امری علی
رحمة الایلی بوی شد که حضرت رسول اکرم صلواته تعالی علیہ وسلم مناری خانک عظمی ناک
روضه بان اوله قدره الله اسلام عقیده واحد و طریقاً مفترقه اوله اولوب صکره
میاننده خلاف نسبتاً ایوب اوله ایمان کفر ایجاب انجیان امور اجتنابیه ره اختلاف تمهیدیه
و بوند عقایدی مراسم دینی اقامه و تبلیغ شرع مبینی اوله ایوبی و بواختلاف اخبار امام صحابه
دکه نسبتاً تدریج و ترقی آئیدی ناکه (معبر حجتی) و غیبت و شکی (برپرسا سواری)
ظهور آئیدی و جمع ایجابی تقدیر خدای انارده و قدره مخالف آئیدی جهت اختلاف و آراء
تعب و تفرقه ایوب الله اسلام و آراء مقالات خیمه اوج فرضی و تفرقی و افتاد آئیدی
آخری کلام ... مختصراً معلوم اوله که کبار فرضه اسلام سزده که بوند در برنجی ناچه
اکنجی منزل اوله اکنجی خوارج در درنجی مرصیه بکنجی بخاریه اکنجی جیبیه بدکنجی شیره
سزنجی سیم اما ناچه ما تدریج و اشاعری تفرقه آئیدی به ره طرفین بری آخری تکفیر
و تفریق و تشعبه آئیدی کلندن فرقاً واحد عداوتهم در اما مشیر و جیبیه نیک فرضه تعدیه
افتراقی و آراء به انده اعتبار اولوب آنچه اکنجی فرقاً مستقله اوله در اما منزل
براز امور اعتقادی ره افتاد کلندن حکره بعضی بعضی بعضی آخری تکفیر ایوب نیک فرضی افتاد
آئیدی در که بوند در برنجی و اصلیه اکنجی عمریه او حجتیه کلندی در درنجی نظامیه بکنجی
امواریه اکنجی اسکافی بدکنجی جعفریه بدکنجی شیره طوفانیه سزادی او حجتیه هاشمی
اون برنجی صالحیه اون اکنجی حابطیه اون او حجتی حدیبیه اون در درنجی معمریه اون سزادی

{۴}

اون لقب صیاطی اون برنجی جا خطبه اون کنزنجی کعبه اون طهوه نجی حیایه بکرمنجی سبک و اما خواجه
 یه فرقیه تفرقه اتخدر که بوند در برنجی محاکمه ایکنجی برجه او صحنی امارتیه در برنجی خندان
 شنجی اصغری اتنجی اباضیه برنجی عجمیه و اباضیه در شافریه تخته اتخدر که بوند در برنجی حفصیه
 ایکنجی زبیدی او صحنی حاضیه و فرقه زبیدی با سله توسیم اولیوب اتخدر قاضی عضدالملک والین علیه حره ایله
 موافقتده (الراغبه الفکون بطاعه الایار بلائیه) و غیره یعنی بو فرقه بر عید مامور برهن اتیان
 ایدیده الاون مراد اتخدر اول مامور به طاعت اولو یعنی نیت شرک رکعت و بو زعم و اعتقاد
 ایدر اجمعه و غیره اون فرقیه تفرقه اتخدر که بوند در برنجی صیوانیه ایکنجی حوزیه او صحنی
 سبغیه در برنجی حاضیه شنجی صلفیه اتخدر الهافیه برنجی معلوم کنزنجی مجبولیه طهوه نجی
 صلفیه او صحنی ثعالیه (ثعالیه) در فرقیه اتخدر که بوند در برنجی اصغریه ایکنجی
 حعبیه او صحنی ثبانیه در برنجی مکرمیه و اما (مرصه) لسه فرقیه تفرقه اتخدر که بوند در
 برنجی یونیه ایکنجی عیدیه او صحنی غسانیه در برنجی ثوبانیه شنجی تونیه و اما نجاریه اوج فرقه اولدر که
 بوند در برنجی برغوثیه ایکنجی زعفرانیه او صحنی مستدرکه و اما شیخ بکرمه ایچ فرقیه تفرقه ایدوب بعضی
 بعضی آخری تلفیه اتخدر معلوم اولدر که حضرت رسانناه علیه صلوٰة الاله اقدس حضرت علی کرم الله وجهه
 خطابا بوجرد که (بیک نیکه اتان خبر عالی و بعضی قال) معنی لطیف بودر که یا علی سنک ایچون ایچکمه
 کهدک اور حقد بری کما مجتهد حدیثی تجاوز ایدن وری کما بعضی عداوت ایدن بر وحدت شریفه
 ذکر اوندن اتیان بری شیخ وری خوار حقد فرقه اولی حضرت امام علی رضی الله عنه تحت و شایع
 اتیکدنن شیخ و فرقه ثانیه امام صادق علیه السلام حروج اتیکله حله خوارج تبه اولدیلر و اصول
 شیخ اوج فرقه در که بوند در برنجی امامیه ایکنجی زبیدی او صحنی عدوتیه امامیه اوج فرقه در که
 بوند در برنجی حارویه ایکنجی سلیمانیه او صحنی تیریه و اما عدوتیه اون کنز فرقیه تخته و تفرقه
 اتخدر که بوند در برنجی سبغیه ایکنجی کاهلیه او صحنی بیانیه در برنجی حعبیه شنجی جنابیه اتنجی
 نظریه برنجی خطبیه کنزنجی غزاییه طهوه نجی زبیدی او صحنی کفاییه اون برنجی زبیدی اون ایکنجی یونیه
 اون او صحنی سلطانیه اون در برنجی زبیدی اون شنجی موقوفه اون اتنجی بیانیه اون برنجی اسماعیلیه اون کنزنجی
 نظریه و احاقیه ابو فرقه مذکوره تک اعتقاد داتنه و فرقه اطلاع مراد ایدنر موافقت و شرحه
 و (محمد) شهرتاتیک معلوم نام کتابه مراجعت اتیوندر

مجموع فرقه خوارج بکرمن ایله لکنه صاحب مؤلف بکرمن عبا - ائمه - بر اعبارک و غیره و برت ضمیمه شرحه
 مذکور - اورا مراجعت اوله

{ ٤ }

سؤال اولی که (اسما قبیلہ عدالت شیعہ) اوتن طفقہ فرقا اولیہ جواب بود کہ فرقه مزبورہ
 نصیری کی ذات باریک حضرت علیہ و اولادہ حلوئی خانی معتقد بود۔ بوجہ اکیس فرقه واحدہ
 اعتبار الخند شوقہ و از کہ { اسما قبیلہ } ساز اعتقاد با نده نصیری کی و کدر۔ بوساطہ ناخیز و نوزہ
 عزیمت نصیری فرقه سیک و اعتقاد برین کشف و بیان اولیہ نغین بود جہ آئی بعون بہ
 تعالیٰ مقصودہ شروع اولیہ فرقه مزبورہ سرمد لکھری و ناشر آئینہ بالملہری اولیہ
 { محمد بن نصیر } نام نصیری باریہ نسب اولیہ قلعون { نصیری } نامیہ نوسیم الخند و بولہانفینہ
 اشری الھد خدمت و حراثت اولیہ قلعون خند الخند و لھرس و انطاکیہ شہر نندہ و جوار نندہ بیانیہ
 بوند { خدیج } و نیکلہ شہر نیکر اولیہ قلعون خفی اولیہ کہ بولہانفینہ خبیہ ذات فرقه
 اولیہ در بری { عیدہ سادہ } بوندہ شایب و نیور۔ در بری { عیدہ قرہ } در بوندہ
 کلایب و نیور۔ در بری { عیدہ تقصد } کہ سسک ملوغدن اولیہ و غودین حکمہ حلاہ
 اولیہ با خلف عبادت ایہ در بری { عیدہ لھوا } در بری بولہانفینہ معبودی
 در تاشی اولیہ کہ { سحر تقصد لھوادہ } نکتہ بوندون لھریک زعم فاسدیہ
 کورہ معبودی حضرت عیدین عبارند۔ اوہر اولیہ جہ سیک معبودی حضرت علی اولیہ اولیہ

{ فصل ثانی }

نصیری مذہبک بیانہ کلویہی و کیفیت انتشاری بیان ایہ

معلوم اولیہ کہ خانیہ مزبورہ نیک اعتقادات بالحدس و دیانات عالموس { ابوسیب بن محمد نصیر }
 نام گذون تشبہ ائیمہ و بوجہ بوندہ { نصیری } و نیک نندہ کہ نقل اولیہ ذکر اولیہ
 بوند حکمہ سا کردی { محمد بن جنوب } کلویہ ایہ و بوند لھری برانہ تائیس و توسیع ائیمہ
 و بوند حکمہ و بار فارسدن سا کردی { عبداللہ الجنان الجیلان } حیضوب برقا تہا توسیع و نشر ائیمہ
 و بوند حکمہ سا کردی { حسین بن حمدان حبیبی } نام ملعون کلویہ ایہ و بولہانفینہ مرقومہ نیک
 صلواتی اکال ائیمہ و الحراف انا فندہ عقائد ناخندہ سی تعلیم و تفہیم و مزعم عالموسی ازاعہ
 و اساعہ ایہرک و بار تاسمہ کلویہ اھالیہ مذہبہ بالحدس دعوت ائیمہ برہ قبول ائیمہ کلوزن
 اھالیہ مرقومہ سو بوندہ لغت ائیمہ بیت (سائت المقام بارضی نام) (عیدیم بعلان بیلانم)
 (غضب اللہ تعالیٰ علیہ و لغت) (داد خندہ جہنم و سائت صیرا) بو ملعون مدون وزارتہ نھن
 سائیم سیاحت ایہرک محوہ بغدادہ و دروب مذہبہ ناباکنی نشر و تعلیم ائیمہ ائیمہ محوہ
 مزبورہ حکمہری ائیمہ اب ملعون مرقومہ گرفت ائیمہ رک نندہ انفا ائیمہ صمد و نال درصت

{5}

اورده اوران هب و فزا - همه و با عوارده سح بجه عيس عليه السلام ستمون ريدان
 تخمين را طهده ايدى و بيشترت بولند بولمكونك شوايخ نبيك بولك اوزرنيه اشغ - انجور -
 بيت (قد طهركم اب نعيم) (انما بان الحب صغوه) (انما بالحب آل حمد ما عتد)
 (طعيه بجهيم مروده) و انما عه بجه عفاه باطله نعيم همه نه كه باب اولده برتفيل بيان اولده جفده
 و انما بجه كند و درون ششم و نهم بيمدور و بده (ميون بن قلم الطيراني) غلور ايدوب مارانك كرا كرا نادن (محمد بن
 صلح) نام كند دن نعيم و نهم اينده كه طائفه مزبوره ايچون ابوبكر الصديق و عرفان و ده اعنان
 زو النورين رضوانه تعالى عليهم حفاته حاشا ب و شتم بانه (مجموع الاعباد) نامده بر كتاب ناطب
 ناليف ايدوب بزوات كرام زو اوله اهرامه خداوك و خدا تاني و خدا تات شير همه عفايه نفا و عيب
 و نفعه نفا كيدا و (كتاب اللؤلؤ بوشالي ق) و (كتاب حادي في واجبات التدين) نامده كتاب بار و كن
 مذكورون شتم عيب قرمط و عيب كند نامان كه لوك نه هبدي خذقه كتب معده ناليف بيمدور

(باب اول)

طائفه مزبوره نك عفايه بلورسي و بولكانعه باصحي در نفا ناليف ايدوب

(نفا اول)

بو طائفه نك عفايه عموم جسي بيان ايد

مواقفه و سرخنده و غيري كتابه مزوره زكرا و ندين اوزره بو طائفه خبيثه نعيم و اعقاد ايدوب
 ريزر كه جناب باري بعت عظمت حضرتك حضرت علي و اولاديه علوه اتيني ريزر و حاشا نيك حبس جسي بانه
 ظهوري انكلا اولمزا اما جناب خيره جبرئيل عليه السلام و صبه كلب صورتده ظهوري كبر و اما جناب شرفه شرفه نيك
 صورتده نانه ظهوري كبر ريزر كه وقت كه حضرت علي و اولاديه غير بدينان افضل اولوب باطن اساره نعلوه اولان
 تا بيانات ايدوب اوليد ايس ريزر كه حود نعيم بولنك صورتده ظهور ايدوب ساند بوسيدك و اولديه
 طوتدي بوزن ايچون انجور انجور الهده اتيك كور لزمي كه بغيره عليه السلام شتر كلر ايدوب حضرت علي
 منافقه ايدوب نفا ايدوب ريزر بغير لقا هله كلم ايدوب و جناب جبرئيل بوزر انك ريزر معلوم اولدو كه بر نادر
 سد عاري كور ايدوب ريزر ابات بيمدور ريزر اول رده حاشا نيك حبس جسي بانه ظهوري ريزر نانه حضرت علي و اولاديه غير بدينان
 افضل اولوب تا بيانات ايدوب اولدي ريزر ايك بغيره عليه السلام شتر كلر ايدوب حضرت عليك نفا نفا ايدوب
 ايدوب بوليدك ضعف و سد عالي ابات ايدوب بجهي زو ايجاب عقوله ظاهر در اما اول اولدو ضعف

4

توسعه در که حلال ظهور است بر چه - زیرا حلال حالت اجزای مملکت اجزای سینه بود ما در وقت اجزای در وقت اجزای
سازنی که ظهور است بر چه در که - زیرا ظهور جمع المملکت جمع کثیر است و تفسیر - بوند را نکند - آنچه
نه که مملکت وجهی و شصت ن اجتم کثیر در ظهور ایدر - ای تفسیر سزک بود بلکه جناب باریک حسینی
انضا ایدر حسرتک ایدر بلکه عقیده بر انشا می نماید - جهت منع اوردید بود بلکه مدعا کرد اثبات ایدر سز
و اما دلیل تائیک ضعف توجیه که بوند صفاد اولان حضرت علی و اولادینک جمع افراد شردن انقل اولادید -
برایه هیچ بر روی اثر تائیک در که - انقل اولاد بر چه مدعا ای اثبات ایدر سز و تائیکت ایدر سز اولادک در حق بر چه
زیرا تائیکت بوند مخصص در که - زیرا افراد شردن مؤید بر حودند - نه که انبیا عظام در سواق عدم علوم
و دعای مخصوص حضرت - سائیه علی صلوات الله - نیز تائیکت ایدر مؤید اولاد در - و اما دلیل تائیکت ضعف
توجیه در که حضرت پیغمبر علی السلام مقتدر شد که و حضرت عینک مقتدر سائیه خاص در که -
بلکه عموم اوردید در - بعد از این ضعف مدعا ای اثبات ایدر سز بر اولاد تائیکت ضعف بر اولادک و قرع و جوی
هیچ بر روی قائم در که - انشا ایدر اولاد عقیده قائم در - نه که نفس تائیکه کله حکم - در حق بر چه که
(حضرت علی بن ابی طالب) که بنی شیب بر صف بر شمع آصف شعون صفا و استطابن و هر ماس
و کعب و اصحاب کرب و رافقه صالح و بقدره موس { ایدی بن جناب باری نفع حضرت علی و اولاد لری
صورت تائیک حلال ایدر - زیرا کاری که زوات مذکور در در حق حلال و صورت تائیک عالم ظهور ایدر بر چه
فانهم لای نفع و رفیع اجراکم الخیر عن وجه الارض - در حق حضرت علی بنی تجزی و تبص و انقسام در اولان
و از نه در و هر ک تغییریدن تائیک ایدر نه که بر معادله فذاسه اشاره نام الفاظ کثیر در سوادک
و تائیکت که ذکر اولاد { اعلامان کفزه صلواتنا و حیا و کاتنا و اشارنا فی سر سنا و خاص بقیتنا علی
بن ابی طالب الاترع البیبه الذی لای تجزی و لای تبص و لای شتی فی ضم و لای بدض فی عدد و لای جمل و لای یزدن و لای
و الا زنه و الدکوره } { بونداس } اشاره نام بر مراسم عبد فکده تائیک اولاد حضرت - در ای تفسیر لافس
حضرت عینک مذکور اندن تده اولادینک اعقاد ایدر سزک - برایه ای جنمک برندن خانه در که - زیرا
تده اولان با حضرت عینک صورت جدید سید - با خود زعم بالملکزه کوره حضرت عوی حلال ایدر جناب حضرت
اگر تده اولان جدید سید در ایدر که بر بالهد - زیرا حضرت عینک صورت جدید سز اجزای سز ایدر که عا هر
ار بعدون و طعم و عقابن و عروه و اعصابن و شحم و رماون و سز اجزای سز سز سز مرکب - بوند نکاره
مکمل بودند - ترکیب ایدر تجزی و تبص و انقسام انشا ایدر - و حضرت عینک موقی مقرر در - بوند
زوالدن تده اولاد تائیکت - سز اجزای سز که صلب سز سز و رحم سز سز بر علم کون و فاره
انقال ایدر و جدا شدن سز تده اولان که کولت و اندن شجوه قدیم سز در اولادینک انکار انشا -
بوند از نه در و هر ک تغییریدن تده اولادینک تده اولان که کولت و اندن شجوه قدیم سز در اولادینک انکار انشا -
زیرا جناب باری نفع حضرت عینک جمع اجزای سز حلال ایدر ایدر انقسام لای مکلور - و اندن چیزی

عدل استیجاب جناب باری اصفرا بیا اولی الامر کلاور انجیده بالمدد و بالجهل عدول جناب باری محمد
 رفتاری اولی استیجاب اید برده بالمدد بر محمد و نبی و قتالی مقادیر صفاتندند زنده باری استی
 مقادیر دن منزله اولی نبی بید انگلیبه و الفلاس منقول علیهم رحنی شویید اعتقاد ایدر که حضرت مسیح
 یعنی عیسی علیه السلام (ارم) دانوسما (قیان) و (میلانی برد) و (ارین) و (مشوخ) و (دومک) و (نوع)
 و (سام) و (انقار) و (ایوب) و (کهر) و (صالح) و (نصان) و (نوط) و (ارهم) و (ارمان)
 و (احمد) و (بعضب) و زمان یوسف علیه السلام اولان (عزیز مهر) و (مس) و (هارون) و (طالب)
 و (حزقی) و (سوی) و (راد) و (سلمان) و (ایوب) و (حضرت کندی) و (طابون) و (ارباب) و (محمد)
 علیه السلام و السلام ایک بین حضرت عیسی بوندک حور تدبیر عالم ظاهر ایدی ربو اعتقاد ایدر و بالجهل
 کهر بفریکه بوعلم کلمه حضرت عیسی علیه السلام کدوس ایدر دیرر و کذلک (افلاطون) و (جانسون)
 و (سقا) و (زیدون) و (اروشیر) و (سابور) و (لوی) و (دوره) و (کلاب) و (کاشم)
 و (عبان) و (غریب) حضرت عیسی ایدر ربو اعتقاد ایدر . . . خفی اولیکه بر تلهانی قائل اولی
 ساختن قائل اولی حضرت رحنی شویید زعم ایدر که انبیای عظام علیهم السلام و الهه لک و ذوجه لری (نوع)
 و (کهر) علیه السلام ذوجه لری حاعدا و (جفی) و ذوجه (فوطیفا) و حضرت بنی اکتبه
 مهم اولان (جانور) و (کهدک) و (غراب) و (غی) و (غریب) سیان فارس ایدی یعنی
 بوجهل ایدر کله اوری دیرر و کذلک اوزنگه رکه بونده مطایع بیع شید اجند سیان فارس
 ایدی ربو زعم ایدر اول کله بوندور (روزیه بن مرزبان) و (ابوعبدالله الجوی) و (کنان بن علی)
 و (عجی بن معمر) و (جاری بن زید الجعفی) و (محمد بن ابی زینب الکاهن) و (مفضل بن عمر) و (عمر بن حفص)
 و (محمد بن یحیی بن زکریا) و (وحید بن خلیفه الطوسی) و (اسلمه) بوزگهات رحنی قول
 باناسند . . . درگاه اعتقاد لرزن بی (کهدک) رکه بر قاریدن اشاعه انیک معانی در . . .
 بولید زعم ایدر که کدور خلقت عالیدن اول انوار مضی و کواکب نوریه اولوب
 ساعت و معصیت بنی فرقه و قید ایدر دیرر اجزای و فضای جانب ایزر و حضرت (علی) بی نظره
 صفای ایدر شاهه ایدر راجبه بوجهل اوزده بی بی جمعیه سده دید ساعت مداوم اولوب نظر لرینه
 کلمه که حضرت (علی) کدور زن ارم بر که خلوق ایدر بو خطور بوندک عنده بر گناه اوسد که
 اول برف ارتکاب ایدر بوزن بجزون حضرت (علی) بر جمیع خلوق ایدر بی بی سده اولی حجاب بوندک
 طومنه بیده حضرت (علی) بونده تخیلی ایدر (استبکیم) یعنی سزک رکن و کلیم هم رجه بونده
 بل بین بر سزک دیکر حضرت علی بی کدور کس کن ایدر کله بجزون انی کلیمه کور بیدر
 کن ایدر بده دیکر بکنده اولی ادر بقیدن حجاب مذکور بونده کورنجه و بر جمعی بی بی جمعیه بی بی
 بی ساعت طواف ایدر بوندن صده ایدر صفات شیخ کیدر صورتده تخیلی ایدر حضرت (علی) بی

5

صورت مزبوره در ضمن آنچه بونده و جبهه که در سیم بونده بیزدیند بده غصافك اولده اسفند
 ذكب اولدینج حالده شایه صوننده ظهور و بده طفق صغیر صوننده تقی ایوب نه بوندك دعوت ایسه
 و (است بیکم) دیمه لهر ظهورده برفوی تکرا ایسه و (اسم) و (بابی) و (اهل مراتب قدسی)
 کند و ایچ بار ایسه ا اسم ایچ حضرت شیخیه ایسی و باب ایچ حضرت سبحان فارسی مراد ایچ در اهل
 مراتب قدسی دیک کلدی مراتب سبزه اوله که (سوره سابعه) شهنده زک اولده حضرت و برونه عالم کیم
 نوزای در کلدیم غننده ظهورات نه قرک حالات قدسند عبارتده حالت اوله (قرک هلال اولدی)
 و حالت نایب (بد) اولدی و حالت ثانی (نوری) حالده بیه حضرت دعوی نیک شیخ و شایه با اولده
 ظهوری قرک هلال و برونه و حقایق ظهوردن عبارتده ایسه و قناکه حضرت (علی) بوندك دعوت
 ایوب (است بیکم) دیمه ایچ بوند حضرت (علی) بی کدر کیم بر محامده لکن ایوب منجی اولدر
 و نه جواب دیر هلدی بیه حاضر و بوندن بیه جوابه تا خردن بوند ایچون تک و حیرت خلقه ایسه
 نه دعوت ایچوب دیمه که ترک ایچون زار سفلیه بیه دنیا خلقه ایچیم و ترک دنیا ایچوب ترک
 ایچون هیاکل شیره خلقه ایچیم و جسد کیم بر جا به شه کاه اولدیم لهر کیم (بن) و (بابی) و (کلام)
 ایچوب ایچ نه اوله کیم برونه کیم و کلام علی اولدیم انک معقبتن اکا مقادیر و مقادیر برده خلقه
 ایچیم و کلام بی انک ایچوب ایچ منج ایچیم بونده بار بنا برون بونده ترک ایچ کلام ایچ نسیج و کلام
 عیون ایچوز و بزی دنیا ایچوب دیک و حضرت (علی) شایه کلام علی اولدیک اگر یا بنا برون شایه
 ایچوب تقیم ایچ کلام شیخ برونه سن عظام نفوسیک دیک کز ایچ شری عفو ایچیم دیمه بوندن حکمه بوندك
 کنا هلدن تطمانک و شیطاندک کنا هلدن کدرک عه رتدن خلقه ایچیم بوندك ایچون عورتدن هلدن
 تقیم ایچوز ایچیم بوندك اولدن خلاف باطله و اکازیب علمه (کتاب ایچ) نام کتاب نا صوابه مذکور ایسه
 (فاشیم الله شای) بوندن حکمه قیاب سیده ظهور ایسه قبه اولدك ایچ (جبهه) و بونده ایچ من
 فقط اسم شیب و باب وجع و خردوب ایچیم و قبه نایب تک ایچ (بن) و بونده ایچ من ایچور بیه
 اهورسه و تامل ایچ وقتا و باب زوق و خد عطفان و قبه زاید تک ایچ (رم) و بونده ایچ من
 اقنوع ایچیم هلدیم و باب شام و خد عزایق ایچیم و قبه خامه تک ایچ (جان) و بونده ایچ من
 دره الدر و ایچ ذات النور و باب اشارت و خد سوظا ایچیم و قبه سادسه تک ایچ (جبهه) و بونده
 ایچ من برونه و اسم برونه فاکان و باب ایچوار ایچیم برونه خد دن خایه ایچیم و قبه سابعه تک
 ایچ (یونان) بونده ایچ منی اسطاسه کلیم ایچیم و اسم اولدولون و باب سطرط و خد ربیع ایچیم
 قیاب مذکوره اولدن هلدک شیطان دیکدر ا قایم تک ایچ مدله ایچیم بواج اقنوم برشدن عبارت
 اولوب بوند ایچ ایچیک عمر و عثمان رضی الله تعالی عنهم حضرت مراد ایچوز قیاب مذکوره
 ظهوردن حکمه بونده قیاب سبزه زاید ده ظهور ایچیم برونه ایچ من فادرنه کوره هاجدن حضرت

(٩)

حدثت على يدي كل خير حدثت به ظهور في مراد ابيد لئلا تم بالادب بان اولئك ترهات مذكوره كتابه لادب
وتاب انما يبدوه مذكوره اسمه كخط مذكوره معانده شيخ محمد كلابي نام ملعون سوفيده نام سديه سني
سويده . . .

(قصه)

تفاضت عرفت وارتد حصرى	ذكرت ان ما كان قبل هجرى
لفوا فوارى من الهم وحرقت	ولاعج توقا قد يزل ولو عنة
تبدل من بعد الامان بحقيقته	على طيبه ايام تيدل عذها
نبتت لاسودك في كل راحة	فكنا ببر العرف وارج العلى
وعلى صفى ثم بنا بحمد ف	ونق من الازلا ما نحن
بازن الة خالو الخليفة	وتانى اسار الازلا فخر عالى
بوليع لنا عذ السؤال بدعوة	عن الى العرش من جلاله
فقال ساحطكم الى دار الدنيا	اي ان الله يتم حكمه
وايكلم حبي كسر البصية	واظهر زانق في محبي كبتكم
ايه فلم يوجد من حقيقته	ربحنا اطمان ما ارا آتى
حجابا ولفردنى عن البشرية	فمن قد عرض حبه لظهوركم
داخله من كل هول وشدة	قد انك انت من الخوف والعا
واسكته في ظلم وفناء جنى	ويرجع الى عانته ابرى ما عا
هبطنا لدا الذي من بعد راحة	رودنا على الرحمن مقالته لنا
نبتج بلا اعداد فانت كره	سكننا قبرا في جوس مطقة
نوحدها كمن بين البرية	سأنتك باللهجه نيا لظهور
لايات ايجار الاطوب برؤيته	ونكنا نسط عيانا تقصا
صبت وكلمه من اناس ورحمة	وانت من اناسوت يا بارك الورك
كبر في النجات رورا ورحمة	وسخط ونزيب لكوتبه
بغير انصاه وانقاد وفرقة	اسم يدي ملكا فترعا رقدته
سدا ايضا لحنه التيمته	يامر به امرته حلق بده
بغير مراتب يعلم صفية	مجنبة فبا به المنحة
الى دار تجدى حور ورفقة	اقدر من التبرار من منحة النقا
محمد كلابي يرفى حسيه دعونه	وعيد من مال واحض فارم
مقيم على اقرار ببع الاطلة	والى على عهد القديم صبت

(۱۰)

6

بر فصدیه ده ذکر اولان کعبه لفظک کما س هکله دیاسی بده و تانی قره اشارت درجه لفظی مقبوله
 بولکاف بی دبه علامه خود اوردیندن یا کعبه دیار خود برون قره انجا ایتمه - دکلامه کما نفسی که عده قره
 بو مصلحتک انجا عیدر (عقائد بالمدیرندن بری تا خود) بو کما نفسیه زعم ایدر که علمای اسلامیه کما
 حاشا - و حدی صحا - صورتانیه و صفای علمایک - و حدی خنزیر صورتانیه و پیوری علمایک - و حدی
 معین صورتانیه کیر (غضبانیه تعالی علیه و جعلهم نردقه خنزیر) و کد و درون اولان فاسدک
 - و حدی اتنی بیون حیوانات صورتانیه و کد و درون اولوب مذکلب بالملذذه شک و شبهه ایدر که - و حدی
 معین صورتانیه و کد و درون خیر و شری بکان اولانک - و حدی کما نفسیه زعم ایدر که علمای اسلامیه کیر
 بو تا شک امور باطله درون اولدنی سینه تکلمیه و اکثرا کما نفسیه علیه - و بذا عقدا ایدر که کما نفسیه پیور
 حضرت (موسی) علیه السلام و صفای حضرت (عیسی) علیه السلام و خواص اسلام حضرت (عمره)
 رضایه تعالی عنه عبادت ایدر - و بذا زعم ایدر که سجدتک خواص زوجین جمع اعیوب اولان
 مرد و ایم حلال اولور - و اکثری نفیه سجدی فضا حاجت ایدر - و بذا زعم ایدر صاحب با کوره دیر که
 حدیتمه سوره بوی عقدا ایدر دم - و بذا عقدا ایدر که (انبیای عظام علیه السلام) حضرت (علی)
 کرم الله وجهه حضرت یحیی علیه السلام و تزوج ایدر - و طوعه ایدر واجب من سمان نزول ایدر
 و جسده انجمن بیض قران اولوب فاضله اجسام دکلام ایدی - و بذا عقدا زعم ایدر که دیر
 مذکوره اولان بیکه کد و مذکوره بیکه دیر که بویکه از من صاحب زدن ایدی کد و سدن صا و اول
 کما سینه خروج ایدی مذکوره طوعه - و بیکه کد و مذکوره سدن اعتدال ایدوب بقه مذکوره بیکه
 و اندکس کیریک مذکوب الهنگ برین زمانجه بوجزه با باسی مذکوره مین ایدی دیر

(فصل ثالث)

وجوده عدیه ابر خلوق کل اولدین بیان ایدر

علمه محضاتی سمدین معورین عمر نفا زانی رحمة الله علیه حضرتدی شرح مقاصده خلوق بطوری انی درجه آیت
 آیتیه - و در اول بور که بر سینه خلوق ایدن تم فی الجهد اول سینه فجاج اولور - کر که جسک مکان با خود عرضک جوهره
 خلوق اولون کر که حکما نه رأی اولره حورتک ماده - چور صفات مجردات کسی صفتک مرصوفه خلوق الطون
 بر حال مذکورانک مملدیه احتیاجی بر پیور - غیره احتیاج ایدر و خوب وجودی فایده - و خوب وجود اولور
 عقیده ایدر بر کعبه - بیکه معاش فرقه تا چیمیر - دیر که جناب خود حضرت علی و غیره خلوق و بوندک خود
 خلوق - نیمه اولم (حاشا) جناب خود محتاج اولمه لازم کلام - جناب خود ایدر احتیاج منزه و میزور -
 و در تانی بور که زانه باری تعالی بر حله خلوق انیم ایتمه احتمالدن خالی اولور - یا اول خلوق واجب اولور

(۱۱)

یا جائز اولور اما واجب اولدین صورتده واجب الوجود محمد اصبیحی و امکافی و مملک قدسی بیکه و خوبی بی
لازم مکلور زیرا واجب محتاج الیه واجب الوجود اولور واجب الوجود امکافی بیک اولدین مملک
قدیم و خوبی دخی بیلد اوله حضرت علی و غیره قدیم و واجب الوجود اولور لازم مکلور . . ای نظریه لمانه
حضرت عنیک واده سن (فاطمه خنساء) اولدین اقرار ایسور بیکه مولود ایسه ابنه حادث اولور و اما معلول
جائز اولدین صورتده واجب الوجود محمد منق اولور حال ایسه محمد اصبیحی واجب بر صورتده استغناء
اصبیحی انقضای بین محمد منق اولدیک محمد اصبیحی لازم مکلور و چه ثانی بعضی توبیه تفسیر
اولور که واجب الوجود محمد بذات منق ایسه محمد معلول ایتمک لازمده زیرا بر شیه معلول ایسه اولدین
محتاج اولور منق بذات ایسه محتاج دکلده و اگر محمد بذات منق دکل ایسه واجب امکافی و مملک
قدسی لازم مکلور و بعضی توبیه تقریر اولور که واجب الوجود محمد بذاتیه محتاج ایسه واجب امکافی
لازم مکلور و الا معلول منق اولور و چه ثالث بود که ذاتیا بیکه غیره معلول با صفت با صفت
نقصانده صفت کمال اولدینده کوره واجب الوجود غیره اشکال لازم مکلور بویسه بالا تفصیله لیلده
و صفت نقصان اولدینده کوره معلول ذاتیه واجب منق ایتمک واجب اولور زیرا جناب باری نوع صفات
نقصت فرکیده و چه رابع بود که واجب الوجود بر شیه معلول ایسه منق اولور لازم مکلور زیرا انقضاء
عقد ای معلول معقول اولون عرضک حیزده حصولده جوهرک حیزده حصولده تعین ایسه واجب الوجود
حقیقه امور باله سنجیده زنده و چه خامس بود که واجب تعالی حضرت زعم فاسدیه کوره بر جسم معلول
ایسه یا اوله جسمک جمع اجزانه یا بدن بر جزانه معلول ایسه تقدیر اوله کوره انقضاء لازم مکلور . .
ای کفره بی دین (امامیه) نام سوره بنام کوره عین ای طالب تجزی و تفسیر و نقد و انقضاء
ایتمیز و یوزکر اولدینده حالیکه معلول حالک و مملک انقضاء استلزام ایسه قائل ایسه تعین
و تقدیر تالیفیه کوره جناب باری سبحانه اصغر اشیا اولور لازم مکلور بویکیده با ضروره بیلد
و خضم بود مقررده و چه سادس بود که واجب الوجود بر جسم معلول ایسه اصغر و ازله اجسام
معلول جائز اولور ایسه زیرا اجسام جزله فرده نفقه الحقیقون ترکیب ایندیکون منقوده بر علیه
اولنج سوره نیک معلومه عدم معلولیه جزم حاصل اولور بوشلو جسم معلول جائز اولور .
بوده بدستریع باله زیرا بر شیک جسم معلول جائز اولور ایسه معلول اوله جسم تفسیر ایروب اندن
اصغر اولون جسم معلول تجزیه ایتمک معقول دکلده .

(نصوصات)

خواص تفسیر نیک اعتقاد بالحدیثی بیان ایسه

معلوم اولور که ای تفسیر تفسیر نیک خواص بیز حالیکه و شجره توبیه زعم و اعتقاد ایسه در که (حضرت محمد)
(حضرت علی) بیدر نظر اندن منقده و کونه حضرت (محمد) ده و حضرت (علی) حضرت (محمد)

(۱۴)

7

نور زانند خلد ایدوب اکا اسم تقسم و عشم و کبیم و حنقم دیونید ایدی و حضرت (محمد) حضرت
 (اسمان) فارسی بی خلد ایدی و بواج نذد کرام نکونف اندس تسم ایدر و حضرت (علی) بی اب بجز
 و حضرت رسوله ابن و سلمان فارسی حضرتیه روح القدس دیرلر دینه دیرلر که سلمان فارسی
 انبیا صلیب صلح موقوفه خلد ایدی و سوزنه و ارضک زجب و نقی انبیا مذکور مک فخره فخره که
 خلد مذکور دن (مقداد بن اسود) کدی کونک کور نینه ویدیر مده و حرکت ارضه و (ابوزرقانی)
 بیدرک دوران و حرکه لینه و (عباده بن روفه انصاری) بلده و جان المغه و (عثمان بن مظعون نجاشی)
 مده و (علاء حدیده و امراض انسان و (قزیه کادان روس) ایدر ایینه ارضه ایینه و مکه و مکه در
 روی ای کفره بی دن سر قران عظیم ایمان ایدر و بیکر و اهلک الله عظیم انان قران کرمیده (الله هله
 کل شی و هون من خالو بغالله) بیوردب خالفن کند و زاننه حصر و غیردن نقی تبیه و مدعا کزه دلالت ایدر
 بیات یوه ایجه سزلر سز کبیه خالو المله ایدرک فزون فزون فزون خلد ایدی دیوب
 بزانتک خالقی و هم مخلوقتی خالو ایدر بکر بزانتک خالو و هم مخلوقه اولی استجیل و ارضه عقول بیرون
 خارجه و سز کبیه نصار کفندن ایدر زبانه اقامت تری قال اولوب کافر اولد بلر
 سز ای سز کبیه خالو المله ایدوب بر بی خلد ایدی دیدیکر بواج بر حاکم حمایه و جلالت نظیر دن
 سز کبیه کفندن ایدر کف ایدر حشر دینه اعتقاد ایدر که حضرت (علی) کرم الله وجهه
 اصحاب کبیه پنجان ایچون اندر کلب هورنده خلد ایدی اکا ایمان ایدر کبیه ایچون سما رفیع اولوب
 اوردده بیدر اولد بلر و بی اسرا بی حیره خواره واقع اولوب بر بوندی بوقوعه انبیا حضرت (علی)
 بوندی بقده هورنده خلد ایدوب اکا ایمان ایدر خلاص بولد بلر و تک ایدر بره باند بلر
 (فادون و احمادی) کبی و زنج بقده دن مراد و معرفتی ابلاغده و صاح علی ایلام قومه ناقصه هورنده
 ظهور ایدوب انی (عقد) ایدر عفر حفاس انی انکار و بوند ایچون بین انکار ایدر کلان
 هونک اولد بلر و شهر بله ان اوته ووندی دینه دیرلر که حضرت علیک ظهور ایدر نحاس و در
 و بوندی غنده سبزه سیاره بی کبیه دن عبارتده (شمس) حضرت رسول الله صلی الله علیه و سلم دن
 عبارتده نه کم بیله فصد مرور ایدی (شمس) سلمان فارسی دن و (نصل) مقداد و (مندی) و
 ابوزید دن و (مریح) عبدالله بن رواحدن و (زهده) عثمان بن مظعون دن و (عقاده) قزیه کادان
 عبارتد بلر و حضرت ایزه تک او کبینه و پیچنه (اسرائیل) و اوجینه (عزرائیل) و در و بینه (ارزائل)
 و بینه صلواتی تسم ایدر بی براسه ابر حیر اولان ملکه بوندی دیرلر و بوندی دره نقطه قانی
 اولد بلر که بر دروی معنی دهد اعتقاد ایدر نقطه اولانک اسم (دهلی) در که با بوندن ظاهر اولان
 بارتنی بر یارتن سلمان فارسیه حمایه ظاهر اولد ارض و ماعیط غائب اولور ایدی و بوندی انان
 قانی ایدی دیرلر و نقطه تانبه اسم (بینه) در بوده عود صحر و نقطه تانبه اسم (بیار) در

(۱۲)

بوده قوس فرزند - و نطق زبانه اش (مرکز) در بوده مادر که حضرت (علی) دن عبارتند بر
 و کون کورنیه حضرت عینک حونی اولوب دیکه ای قولدم بن و اسیر و بکیم و اهل مراتب قدسین
 بیک دستک و تبه و تیک و بونک کن ترهاندن حوضه - بیده بود که توبیدر حکایت کاذب نقل ایدر که کون
 حضرت (علی) جبار بن زید جعفری برای صلوات بر محمد ارمک ایدوب مویله اولامه وصولنده کورمه که
 حضرت (علی) نوریون کرمی اوزنده اوزنویور و حضرت (محمد) عبدالسلام صانع طرفنده و سلیمان
 حوله طرفنده طور یورر و ارق طرفنده باقوب بوی کورمه و صانع طرفنده باقوب نید بوی کورمه و سایر باقوب
 کورمه که حضرت عینک اوکنده مکه تیسج و اکا جمده ایدر .

(فصل بیست)

تسار و کلانیه طائفه لربنک عقائد حضور حیرتی بیان ایدر

اما تسار طائفه حضرت قرکانات عید اهلالتی ت اقتدرک ربوبیتی اعتقاد ایدوب حضرت محمد و علی بری
 برندن انفعال و افتخار تیرنک بری بریه نقل اولوب غایت کبر حضرت عید و محمد عبدالصلاة و السلام
 حضرت علی کن خاندن ربو اعتقاد ایدر و بونک عندن سما حضرت عیدن عبارتند بونک ایچون
 بر طائفه خبیثه سما عبادت ایدر و دیر که سما فاکه در نکه حوره اهدی بر انی بر کیمه اوزنک ایدر بویوب
 انچه اسم بیی حضرت محمد عبدالسلام اوزنک ایدر نیز اسم سما قول نکه و باب بیین سلمان فارس باض نکه
 و افزار نیه کون نکه کوریرر و توجیر زعم ایدر که کز درک حیه ماننده روحانی عریبه (حجیه)
 و فارسیه (کیشن) و ترکیه (امسان) اوغریس تیر اوزنک او فانه بیذره انتقال ایدوب بیذ اولوب
 و بر طرفنده سما صی صری نکه کوریرر و اما کلانیه طائفه سما که عبده خردر توبیر اغفا دایدیر که
 حضرت (علی) خری خلعوه ایدوب اوزنده او طوردی و الحاکمه کهنه خوک و سلطه کور بیان
 سیاه نر اولد - دایک و باقلک و بی و باشی و بینه ناجی والده قلیخی زرافقا - واردر و معجور
 اولد - و ترک معبود اولریقه سوانت کیریم بلم اندلاک ایدر - استبداد الله (کلیم کهورنی شان)
 سخن الهی فرک برنا بویما از دیار و انتفا حدن عبارته قلندر غضبانه علیهم و بقره موسی
 و نافع صالح عبدالسلام (علی) بن ابی طالب اولوب او عترت الهالینه امتحان ایچون بویکی حورنیه
 ظهور انبی و بوی زعم ایدر

(١٤)

(بابانی)

8

تعبیر لسانت کعبه عبادت بالموسى و غیره جمله و حرم اودن اشیا
و بعضی آيات قرآنی تا و بیدر اوج فصل بیان آید -

(فصل اول)

برای تقدیرت عبادت بالموسى یعنی صلوات دیکار اولی سوره
بیان آید -

معلوم اولد که طایفه موسی عبادت بنیادی اولوب انچه بر وجوه تمیز و تفسیر سوره دره فرات
انصاف ایدر رسیده با معنی اولدینه نظر برنده نجران خانه قلمی سیکر دیندکه سز و کیز براره
نمانه قیاس و برهانه و بر راجحه برندن تفهم اولور که برنده بسوره ری حیت جانبیه قرأت
ایدر لر تنبیه سوره انه و سار و عبادت عربی لفظاً و اعراضاً خطارن ساله اولدیندن زحمته
صفت و اعراض اولوب انچه صاحب با کوره تک بیان آیدیک و بوفیقک ادرانک ابرهیدیک بعضی کلام
زیر پایه تمیز اولدی سوره اوله بر الفاظ کفره در که اسم اولد (اوله) در (کلام) من جمیع بر پایه
الاجماع استفتح باقی عبد استفتح باول اجابتی بحمد قدس معنویه امیر انحل علی بهای طالب الکنی حیدر
ای قرآن فی استفتی و فی استجی و بیکره افتر و فی انجور الیه ای و فی تبارک و فی استغفر
برانه و فی ختم بصحة الدین و اثبات البصیه فالله اسید البرسب و دلهت بک رهت بالمره فارغ دعوه
عالیه فاصفحه محضه تقیه تقیه بضا عدویه لما هر کتیه حفت نورانیه فخلصک من هذه السفهان
البشریه العنیه السمویه و تحفک بالرحا کل النوریه فقولیک تبارک با بدید برته بالماهر بقدرته با بالما
مکتبه یا حی یا قیوم یا قاضی یا قاهر یا قهار یا قهار یا قهار یا قهار یا قهار یا قهار یا قهار یا قهار
الدرک یا غایب الغایب یا من انظر یا من یعلم یا سرفضیه یا حضر یا موجود یا ما هر یا مقصور
یا بالما بغیر عمود یا من انوارک تک تشرفه و نیک تقرب و تک بیت و ابک تعدد یا من
صفت کل نورانی طوراً و کل طوراً اسم مکاناً و کل مکاناً مقاماً و کل مقاماً باباً بر باب
من ایه و فیض اباب من ایه وانت یا امیر انحل با عین ای طالب الدین عبد توفیق الله یا هو
یا هو یا من لا یعلم یا هو الاله و اسلمک بر اسم السید سلکون سلک سلک سلک یا سائک
یا انکون و بر سدرتین و علی زین الدین الدین ان تولف حابیه فلوناً و تلوب اخواناً لونیه
عموالب و اتقدن و اتقوم و العلم و الدین تذکر حضرتک الطاهره و قدر تک اباهره و رحمتک
ان سوره و الفرض و الحق الراجح هر اسراء و تذکار و عیلاً و اتقی - رعایتها - و لطفک
الذاهده و فی بابک الفاضله و فی العالی و نافع الیه و الدین النجم و الطراط النقیح و من عرف بالله
و ظاهره فاز و فی و اندی قد عرفنا به سیدنا حسن سبحان یس و قد رنا الیه و ارشدنا الیه سبحان ربنا

(١٥)

رتاج رؤسا وقدوة ربنا ذرة اعتقاد ابي عبد الله الحسين عدا القبي قدس العاد رده لان مقام مقام الصفا
 محمد من الصدقة والوفاء سبحانه وبالله وسرايد ابي عبد الله العارف معرفة الله سر تذكرا الصالح سرا
 (سعة الله) انشئت هذه سورة تكريه تكملة لى نفسى (بامن انوارك ملك تشرفه وفيك تقرب وايك تقرب)
 عبارة سيد سالك معبود اولاديقه اشلاك ايوب درلكه كواكب سادن طلوع واسرافه ايوب سماه غريب ايد
 وكلازمه لى نفسى (طبعك الناهية) عبارة سيد قرك معبود اولاديقه اشلاك ايوب درلكه قرك لاهور
 واك ولطمة اولان سوار حضرت (علك) كذويدر حضرت على كوز لردان محبوب در شوق
 ترفاى سياه كور يوزر زمان بوايدان شيردن خدمت برون كواكب ميانة ارتفاع ايد در بوقت
 حضرت (على) بي نظره صفايه كور يوزر وعده شفوه (بامن انوارك ملك تشرفه وفيك تقرب)
 عبارة سيد شفوك معبود اولاديقه اشلاك ايوب درلكه جمع انوار انجمه صرفت لاهور ايدر وعظيمة
 عيون ايدر بوزن انجمون عبارت وقدنزه طلوع وغرب زمانته شرفه توجه ايدر ولحن
 ايدر كره شاك خاضع غروبك حكمة حادث اولان قزلقدر وعده كهو (باهو ياهو)
 لفظيه هو انك معبود اولاديقه اشلاك ايدر زير بوند كهو لفظيه كهانك وداون فتحه زير وداون
 مدي هو اوقات ايدر بوردن لى نظرك اشلاك حطت وحماقة وشك وشبهه من اولاديقه حقن
 ركدر (سورة ثابته) (نقدية ابن الولاد) ويدكرى كلمات كبريه درك بورد (باحسه مايرك انانم خيامه
 وهو سبع الحس وله يرى الشخص وهو ندى ويقول ليك با امير العمل با على ابن ابي طالب بار غيبة كل
 راعب يا ضيق بالالهيات يامعدن الككوت انت الا بالنا وامان لى هيا بامن ظهرت فيما البنت ولطمة
 فيما ظهرت وظهرت بالانتار وانتزت بالظهور وظهرت بالذانية ونعاليت بالعلوية واهتبت بالحمية
 ودعدت من نطقك الى نطقك انت با امير العمل با على اشرفه نورك وازرع مصفوك وطلع ضياوك
 وتغطت الاوك وجلا تاوك بان نامن من شرمو ضياوك ناديع اخواننا الوصية من شرافض السخ والوسخ
 والرسخ والقسه والقاسه انك على ذلك فدير سراولى ابن الولاد ابو الحسبه محمد بن على بن ابي طالب
 السلام سه اسدالله) انشئت هذه السورة بسورة ذكر ادان نالكون مراد محمد باقر حضرتك
 خدمت دن برى اولوب خادم مذكور بكون خاتم هذه اوبر اليكم برهوت اشيدوب مرفوعه رايك
 قاله وعلك محمد كيت اوده فلقوب كور حسه كه نولمغان ايديوه كهان ليك لفظن (انك
 على كل شى فدير) قوله كلنجير ركه اولده و آخره اولان الفاظ عدوده در وبسوره ده
 ذكر اولان بى شبه اكمال سدر درلكه بوند فصح وضح وضح وضح وضح وضح وضح وضح
 بوند متعاقبه كلام فصح نالده كده كدر . سورة نالده لك اسم نقدية ابي سعيد دركه
 بواضا كور يوزر (اسلك با مالك الملك با امير العمل با على يا وهاب يا نك يا تواب يا وظيف
 اسلك بالحق العظيمة والمنة العظيمة بالاسية الكواكب الدرية بالثانية حماة العرشه القوية وبالمنه

الحديث وبالغنى وجاهات الذكوة وبالاعتراف مطاع البنية وبالاشي عشر سطر الامانة بقرهم عندك
 يا غائب الكلبة با امل با صاحب الدولة العاليه با من انت الاعد و اسك الواحد و بابك الوضيه
 يا من ظهرت في سبع قبائلنا في بان فعمل قلوبنا و حيا حيا ثابته على معرفتك الركنه و خلفها
 من لحد الياكل الناسوتيه و لبنا القصان النورانيه بيكوكايب الساديه نذكر حضرت سينا و سيدنا
 الاصل الاكبر اناب الفخري ابو سعيد بن ابي قاسم الطبراني العارف معرفه الله الكلف عما حرم لذي
 اخذ حقه بيه من قصابي و هبته و عني ابي و هبته لعه الله و عني ابي سعيد بن ابي و رحمة الله
 سراجي سيدنا اب القاسم الطبراني ابن قاسم الطبراني سره الله (انتما الشكره)
 حقه مطعنه ابراهيم كوره فرض اوقات حقه مراد ابرار فرض اول حضرت محمد عليه السلام
 صدقه طهرى و فرض ثاني فاطمك بين فاطمك صدقك صدقك و حضرت ثابته اعتزاز ايجون
 فاطمك فاطمك و فرض ثالث حضرت (حيك) صلواتك و فرض رابع حضرت حيك
 صلواتك عيسى و فرض خامس (محمده) سرجبك صلواتك صبيد - من بابك بواحد شير ندره
 بو طائفه نك زعم فاسد ربه كوره بودر كه شاره ابن والده من سطر الفايدي ببهنا من شير كبر
 اول بيقين بواسطه شير ايشه بو طائفه نك آيه باطله نك بوزوات حقه نك اسدي و وقتي
 بيمان كه نك صدق باطله و غير جائز و نه تجيد ابرو زواني مراد ابرار كه بزرار (بيلاني)
 و (مقدار بن اسود) و (ابوزر) و (عبيد بن رواحه) و (عثمان بن مظهر) و (قنبر كافي)
 و حقه اخيره ب ايام حقه و اول زعيم ابر و ايجي ب كوكب ازهر و ايجي ب حيك ازهر و در نك
 باقوت حجر و تجي ب زمره اصغر شير بيقه نك كم سورة خامسه و نعيم اوليه و بوانى
 زواته اكوان سه و بر وجه بودر كه سورة خامسه و نعيم و باب سابعك فصل ثابته بيان
 اول بيقين اوليه خواص نعيم زعم ابرار كه حضرت (محمد) عليه الصلاه والسلام سباني بيلان
 ايام حقه بي خواص ايتي س اكون كانات معاصره و بعض نعيم و كيه كه سه تجيد بون
 التي كوندرد كه حقه نعيم اول كوندرد بر لري و كوكلي و سار فوفان حله بيبدي .
 و بعضي و قيل كه سه زبوره الله تعالىك حضرت ابراهيم و موحاه و غير بيه ظهور بر
 و (كوكب ربي) كوكب ساره در كه بوندرد (زحل) (مريخ) (مريخ) (شمس)
 (زهر) (عطارد) (قمر) بويدي بديز بو طائفه نك عنده بوي كيه دن عبارته
 سه حضرت رسول عليه الصلاه والسلام و فرسان فارسين و كوكب سار ايام
 حقه مذكوره دن عبارته نك كم باب سابعك فصل ثابته مرود ايتي (و سار حقه البريه)
 سوك الفايدي ازهر ابرار (ايجد) (هور) (حط) (كانه) (سق) (قوس) (محمد)
 (حفيظ) بوسك الفاظ ايام حقه مذكوره دن و (طالب) و (عقي) و (حيف) و (بادن)

عبارته و تسعة محمد بن زواته که ذکر اولیور حضرت رسول علیه السلام و حسد حسبه و زینب العابدین و محمد باقر
و جعفر صادق و موسی کلثوم و علی رضا و محمد جواد و (ده جات عرفة زکریا انعام مذکوره) و نوفل و ابو اسحاق
و محمد بن حنفیه و ابو بکر و عدایه به فضل در بوی نفع زعم ایدر که ذات مذکوره اعظم گوید و ابو بلدین
کهریزی بقیه گوید بر جماعت از زینب حکم ایدر و در بر که ده جات مذکوره نیک و یکی بن خردی سلمان
فارسید و شایسته نفس بد که در یک حضرت محمد علیه السلام و طالع باید اذن بر که در اسلام
باب اول و فضل او زده ذکر اولیور و (طالامای) اذن یکی که در که طغزی نفع محمد در که اسلام
ذکر اولی و اوجی بودند (عوهاده) و (حسه اخبرک) و (محمد به حسه الخیر) سوره یس نیک اسم
نستد که بولکلمات کریمه در (احمد توفیق بالله) و لطیف لله و احسنه و اتماعی منجی و سیدی
و رسی انتم علی کانتهم الله علی (ع م س) و هر شماره ان لاله الاعلی ان ای طالب الاصلع الاذرع
المعبر و الاحباب الاله محمد المحمود و لا یاب الا الی سیمان فارس المقصوب و لهذا ما سمع من شیخی و سید
و غایب معتدی و روایتی ای طریقه لجانة و موردی ای بیوع الجوده و مقصد رقتی من رحمة العبودیة معرفت
که انذات العالیة الیه الفاضل و الطهر العظیم عن شیخی و سید و نایح ناس و اول الحقیقی احمد و قد الفی الی
هذه السرافیظ فی سنة کذا من شهر کذا و یوم کذا من کعب احمد من ابالکهم و سع ابالکهم محمد فاسم و فاسم
من علم و سع علی من احمد و سع احمد من حقر و سع حقر من سلمان و سع سلمان من جمع و سع جمع من یوسف و سع
یوسف من جبرئیل من معلى و سع معلى من یاسید و سع یاسید من عین و سع عین من محمد و سع محمد به هدا
محمد و سع محمد من رضی احمد و سع رضی احمد من صفدی من عبد اسد و سع عبد اسد من حسان الریشی
و سع حسان الریشی من محمد و سع محمد من رفقه صر و سع رفقه صر من عقد جبرئیل و سع عقد جبرئیل من عبد
الجوعی و سع عبد الجوعی من اسعین الاضاف و سع اسعین الاضاف من جعفر الوداعه من احمد الطرانة و سع
احمد الطرانة من ابوالحسین محمد به علی الجلی و سع ابوالحسین محمد به علی الجلی من السید ابی عبد الله الحسین بن محمد ان القسین
و سع السید ابی عبد الله من شیخی و سید ابی محمد عبد الله به محمد الجبان الجبلان العابد الزاهد اندی که من عبد اس
و سع عبد الله الجبان الجبلان من محمد ابن جنذب و سع محمد ابن جنذب من السید ابی شعیب محمد به فیما بعدی البکری
النیری انده که باب لایه العکری من السلام و الیه السلام و من محمد بن نصر اقام السب و الدین و نفع
سولانا الحسین العکری عما یقول الفانون و نظوا الظالمون علوا کبیرا سرالدین سر اخوانا الخلیفه ابن هاکانان
شهم بکیه برکهم اسعهم انه اجمعیه و اشهد بان الحسین العکری که اولاد و هدا الایض و هدا الایض
و انما که و هو علی کل شیخی قید (تمت هذه السورة المستند علی الفربان) بوسوره و نسبت
شبه اولی و حقیق بود که بوسه که افسار ابن کسره شجره کویا اجازت نام اولی و بوی ترتیب
ایدوب در بر و سر نه هدی اولان محمد بن نصر سله اشباهه لری بیان ایدر و سر غلبه
مراد سر (ع م س) و یکباری در که باب نایک فضل او زده کله جکر (سوره خامسه لک ان فخره که)

بودر (اذ احاطت به الله والفتح ورايت الناس يفلتون في دين الله افواجا فتح محمد ربك وانفخه
 انه كان توابا شهيد بان مولانا سيده علي اقتباسه محمد من نور زانه رساه اسم ونفسه
 وعنه وكسبه وصفاته فصل به ولا تفصل عنه ولا تفصل به بحقيقة الانفعال ولا تفصل عنه في
 مباداة الانفعال فصل به بالنور تفصل عنه بشاهد الاطوار فهو منه كمن انفس من النفس او كمنع النفس
 من النفس او كمنع الاله من الاله او كالفقه من الرتبة او كمنع البره من البره او كالتفكر من الناظر او كمنع
 من الكون فان ساعى ابن ابي طالب بالنور الهرة وانما بالغيب عليه تحت ندي نوره واسمه
 بان السيد محمد خلع السيلبان من نور نوره وحمل بابه ومكان كتابه فهو سلس وسلس وهو جابر
 وجبرائيل وهو الربا والبصير وهو بالحقف رب العالميه واسمه بان السيد سليمان خلع الحقة الاليم الكرام
 فادهم ايتيم الاكبر والوكب الاكبر والملك الاكبر واليا قوت الاحمر والزر والاحمر (الفذرين
 اسودا كندك) و (ابوانذر الفقار) و (عبدائه بن راحة الانصاري) و (عثمان بن مضمون النجاشي)
 و (قز بن كازان الدوس) لهم عيون ابراهيمية ذكره اليك والفتح وهم خلقوا هذه العالم من شانه
 الشمس الى مغاربها وقيل في شمالها وجنوبها وسهلها وجبالها ما حاطت اطرافها وهو الفيزاء
 من جابر الى جابر (صا) الى مراد الاصفاء الى جبل (قاف) الى ما حاطت به فانه انك الدار
 الى مدينة السيد محمد الامة الى جمع في النونية وانفقوا على امة السيد ابي عبدته ولا يكون ولا يكون
 ولا في سر على ابن ابي طالب يجمعون ولا يفرقون حجابا ولا يخلون اليه الا من باب اجعل النونية مؤنثه
 مطنينة ومؤنثين مجبورين على اعدائهم واعدا مؤنثين واجعلنا مجتهدهم مؤنثه مؤنثه ومطنينة
 مؤنثين مجبورين على اعدائهم بصرفهم من فتح الفتح ومن كان الفتح على يد البصير
 بسيدنا محمد واطرافه الى فاطمة والحسن والحسين وحسن سرائقهم وانفقوا الصلوة وعده العارفة علينا
 من ذكرهم السلام صلوات الله عليهم اجمعين (انشئت هذه السورة الكريمة) بسورة نك منقحة اذ ينبغي
 ترجمته خلاص نصيب نك عفاة بالولاية نككم باب اولك فصل ثالثة بيان اولك . . .
 سورة سادس نك اسم سجود و (بركات سجود) (الله اكبر الله اكبر الله اكبر لله الحمد لله رب
 العلم الاتسع العبود بايدي بالحمد يا فاطم يا فاطم يا نور العظمة العظم وجماب الكبريم بك استغنى اعنى
 سجد الاله وبك استخيت اجرتي من عذاب الاله يا عزيز يا جبار يا قادر يا قهار يا خالق البين والظلم
 الله نور السموات والارض وهو العلم اكبر اليه نفعه ونشره وعروجه ليلاب قصته بسلام سجدت وللصن
 عبت وسجدت وسجدت ووجهي الصافي ابنى بوجه علي السور الاليم الباقي يا علي يا كبر يا علي يا كبر يا علي يا كبر
 يا اكبر من كل كبر يا فخر من كل فخر يا نصي وخالق الاله يا علي لك الفطرة يا علي لك القدرة يا علي
 لك الكبر يا يا علي لك الامانة يا علي لك الطاعة يا علي لك الامانة يا علي لك الفطرة يا علي
 لك القدرة يا علي انت سورة ابقره امانك يا علي امانك من خطك وعذابك من بعد خواتمك

ات بعون ربك رجعت يا ايها الملوك ان يقع بك آمنت وصدقنا بياضك واطهارك ايام رؤيتك
 ويا طيبك مغزى لا هت يالهو بالهو يا عجز من اعزك وذكرك واخرتك بالهو بالهو يا نزلك من اولك
 ويا نزلك وحدثك يا حاضر يا موجود يا غير لا يدرك يا ابراهيم يا اعلى يا اعظم (استنبه هذه لكفر يا انت)
 ببوره في ترتيب ايدن كافر في دين حضرت رسالتنا عليه الصلاه والسلام انت منك حافظته زاهد
 اوله بوره فصل مخصوصه بيان اولين اوزره سمايه طافسك مذهب تا باكله بدر ويز حضرت
 على اوله هيت وخالصه اسمايتمده نتمك على نتمك مذهب باطله بوره بواره ذكر
 اولن على بواره ملاك رر وسمائه طافس (يا مخترع شمس الضمير ويا خالق البر البر) عبارة
 كذا بزم اعراض ايدوب درر كه اي كذا بزم بونكه بزم منه كه بزم صحنه شك مذهبك بطرفه تبينه
 ايدى براسر بده عباده ايد بوسيله بر ايه مخلوقه و كذا بزم جوابا درر كه حضرت على
 (قسم) ي اوزره ساكه اوله ايجون خلقه ايدى شك ذيه بيكيز كبر مخلوقه و معبوده ر كده
 ائجه معبودن قرنك و نظره اولن بياه نوره سورة سابعه نك ايه صلوه كه بر كفر يا تده
 سجدت و سجدت و جيت و جيت لفظ العوائد والارض خيفا حتما وما انا من المشركين به الاسلام من بعض
 القديم على اكرم العظمى و سلم اكرم العظمى على اكرم العظمى على الفحة الانبياء اركان الدنيا
 ودين الاسلام على الابواب اسلام على الانبياء اسلام على انصار اسلام على النجباء اسلام على الخلفاء اسلام
 على الخلفاء اسلام على التبعية اسلام على الصغرية اسلام على الكروية اسلام على الرواحية اسلام على القديسية اسلام
 على ابي حنيفة اسلام على الشافعية اسلام على المالكية اسلام على النجفية اسلام على الفقهية اسلام على
 اتباع الرضا و هدى و حضى من عواقب المراد الطاع الملك العلى الاعلى و اقر بر بوبينه محمد لفظ اسلام على الدنيا
 الف باقى رابطة و عرون الف فحة اوله باب و آخر لهم لاجله السلام عليكم لعباراه الصالحية جمع اله
 سنا و تتكلم في الجنة النبى بيه الكواكب السابعة (تمت هذه السورة كبريت) معنى قد بين حضرت
 على في رضوانه نتج عنهم عظيم حضرت رسالتنا عليه الصلاه و الهى و ابى بكر سيدنا
 فارس رضوانه نتج عنهم حضرتي مراد ايدر و انبام حمدك اسلامى بالاده بياك اوله .
 سورة سابقه حضرت قرا كانات عداك انبياء انتم من ربونين قائل اوله قدى كبر ببوره ره خال اوله سلمه
 بوره سمايه طافسك معضات بالموسمده نتمك بالاده ذكر اولدى بوزن طولى بو طافسك كذا بزم
 طافس اعراض ايدوب درر كه اي سمايه ساكه كه محمد عليه الصلاه و السلام ربونين وكاهر كه
 حضرت عليك ربونين اعفاد ايد بزم بر ايه خطابه جوابا درر كه حضرت محمد و على بر بويه فضل -
 مقصود ر كلاله و كاهر غايب كبرا حضرت عبيد و حضرت محمد عليه الصلاه و السلام على كبر خالقه -
 اكرم رب حضرت محمد ربونين اعفاد ايدر كه خطابه واقع اوله براسر شك بزم تا لوقى اعفاد
 بدر - نكواتن مرادك روح اكرم صلى الله نتج على سلم و على كرم الله وجه و سليمان فارس

11

رضوانه تعالى عن حضرت ابي بصير (رضى) بزعمنا شرفه ناجيه بزعمنا انما هو كماله و كماله كماله
 (لعنكم ابي الاشجار و ادخلكم في النار) اي كذا خطاى محذور و كذا نفاق و كذا
 زياره بويضا زياره اوله بغير زياره عابدون بزعمنا من عند الله رسول و انان اوله بغير زياره
 قرآنيه و اوده كتب سماويه بافهامه و در كذا بياض انسان اولوب و اماره و علمه و اوده بغير علمه
 و اوصى ب كذا من و خواص او باالديون اوله بغير اماره و اخبار و اوده و سركه و عاكره ايات قرآنيه
 و احاديث نبويه و دلائل ايد برهان اوله بغير نطقه و نمايه و االه قرآنيه ايمان و دعوى ايد و سركه
 و سركه اسناد و اعتماد ايد بغير سوره رى سلفه بغير قريجه فاسده رندان مفضليات كونه و در سركه
 بوشلو اكلاب و دروغه ايفانوب قرآن كريدن و حديث نبويه اعماض و ايات قرآنيه
 زعم فاسده كوره دلو معارف و سركه طربه مستقرين خروج و جاه خدك و غوليه
 و لوج ايد بغير (لعنكم الله و اسلافكم الخبيثه الكفرة الفجرة) بوسوره و اوده اوده مرته
 ذكر اوله كذا بوندر (ابواب) (انبيا) (نبي) (تحقيه) (مخلصيه) (مستقيم)
 (مقربيه) (كرويه) (روحانيه) (عقديه) (مائيه) (مستقيم) (لاصقيه) او كذا
 يدى مراتب قدس و بر و بونك عدوى بسبك ايمه و بونده عالم كيرنولى شيبه ايد و
 و قرآنيه ذكر اودان سوات بمراتب كذا عبارت اولوب عالمك تكويدن اوده موجود ايدى
 و بون اعتقاد ايد و اوده مراتب كركشانك غري كواكب موجوده و بر و دسكه كي يدى بوعلم
 صغيره و حافى و بر و بونك عدوى بون اوده لفظه بلك ايمه و قرآنيه ذكر اودان ارضون سبع
 بمراتب ايد عبارت ايمه و زعم ايد بر كذا بمراتب كركشانك و كركشان سعيه و هاجيدن
 حضرت عيسى و كيه كهر طلورى بغير ذات بار بلك كهليلين حضرت علمه كليمه صورتده جلولى
 و بونده بيمه عالمه طلورى اقرار و اعترافه اهاد بغير ايد خلاص بولاندر ايمه (و در كذا بيمه)
 سوره ساهنه اسم اشارتده كه بوكلمات مقوره در (سى) ايه خفف لدرقاب و زلت
 لدر امور اشارت اصحاب فقد ارتفع الفصد و الاشارة من السيد محمد الطهفي في يوم عيد انقرب من اذى
 شرفه و فضل عذله مقام عظيم انا عبد من الشربه اليك يا امير المؤمنين يا عظيم يا عظيم يا توصيه
 و انقرب و الترتيبه و الترتيبه لك يا عظيم يا اذك باقديم يا بارك يا حكيم السلام
 محوله عوده ان دعاءك بى السيد محمد و هو خارج من باب مكد و اكب الميخنة البيضاء و هو بارك
 و يقول ابراهيم الخليل الحزب الحزب في سبيل الله و هذه الاشارة اليك يا نور النور يا فاضل الفهم
 و زجر الجور و مديرا لصور بان تكلمه التوميه في جنتك العليا ان رضوان خازن سلا و يا فوزه عدا
 فاذا بالذى من قبل بعد من جانب الطول ايمه من حجة الباركة يادى يقول يا حبيبي يا محمد اى عبد دعوى
 بهذه الدعوة بصرفه و خالص بغيره على التمسيد النصف من بيان او عتبه الجمع اوله النصف

من شعبان اذ في خمسين من شهر رمضان اذ يوم القياس اولى اليد اذ يوم عيد الفطر الا جعلته من اشهر
وكنه جنتي واسميه بكاس حقي واجعله مع المؤمنين الذين لا خوف عليهم ولا هم يحزنون - ففت الشارح
سب العبد العلوي سب ابي محمد سب السليبة سب عيسى اذ دعانا نبي لعانا ونقول بسم الله الرحمن الرحيم
واحد دعانا نكر من ههنا (ونقول الحمد لله رب العالمين) تحت هذه الزكوات) بسورة ده
ذكر اذ ان جلاله نوع اسمه نوع اول (ابو الصديق) و (عوالفاروق) و (عثمان ذي النورين)
رضي الله تعالى عنهم حفرة وحفرت على ربي عيان عليهم صلوات الرحمن حفرة يد يد اجد يد ونزدج
وتولد اتيه يد وبوا عقار ايده حاشا سب ستم - نوع ثاني من ذهب باطلدي عجز يد من كتم
واحقاد - شويك اعظم حفرة يد حفرة يد واقع اذ حفرة يد نقيه اتيه من ذهب باطلدي
كسبه افت واطل - اتمز نقيه من عبدة سما وعبدة شفو بسورة نذرت من صاغ الذي كوكبية
وباسه برملك ايج طرفي اذ بار ملك ايج طرفه قورر - عبدة من الذي اجوب باسه برمفدي وكيور
هكلك صورتها اولون ايجون وبوندك بعض الذي اجوب كوكبية قورر فقط الذي بربري اذ رنده
اديب برالك ادجي ديك اذ ادجي كاري اذ ستم كور بربر وباسه برمفدي بربري نيش برمفدي
بوقاري قالك بربري بوره صورت هكلكه اولور - بصورة رعاب اذ كاري آج طاب قاري ايجون
و عبدة هكلكه بر الذي كوكبية قوب صلوات برمفدي لبسة طرفه قالك بربري وباسه برمفدي
ايج طرفي اذ برمفدي ايج طرفه قورر بورت طائف بسورة في نذرتن هكلكه برمفدي اذ هكلكه
ايج طرفي اذ برمفدي اذ برمفدي اذ برمفدي اذ برمفدي اذ برمفدي اذ برمفدي اذ برمفدي اذ برمفدي
بوا الفاظ شقير در (سب العبد العلوي الذاتية الظاهرة الانزع بسب السليم الحمدية الراسية المكتوبة الجنية
الفردية النوانية بسب السليبة الجنية البانية البكرية النوية الهيرية لس (ع م س) اشتر
هذه الزكوات بعض بسورة في اخصار ايدر اسميه سورة عاشره نك اسم عقد در كه
بوكلمات كفرة در (شهد ان الله هوه وقوله هوه وان الحمد لله على ابن ابي طالب الازرع العظيم واننا
مكوي لكافين والجنة رحمة للمؤمنين وان من تحت العرش بطوف وفوق العرش رب العالمين حمد العرش
اشارة الكرام الذين هم ايه مقربون عزني في شوقى وعبدة كافة المؤمنين سر عقد (ع م س) تحت
هذه الكفريات عرسه انه طواف ايدن هو نظرة زر قادن بنن برن سائي كوك نكته كوك
عبارة اسمه وحمد عرشك ذكرى سورة نكته كونه اتيه سورة حادي عشره اسم
سواره در دعوات نقيه بوكا (صل) نيه اتمز در كه بوكلمات كفرة اتمز در (شهد الله انه لا اله
الا الله والملكوت والاولم قايما با لفظ لا اله الا الله العزيز الحكيم ان الدين عند الله الاسلام ربنا اننا
ما انزلت وانما الرسول فاكنا مع انا هدين بسلاة) (ع م س) شهد على ايل التي بالعلم شهد على
ايل باب الكريم شهد على باسيدة الفدا العبد شهد على باسيدة ابو اذر الشاه شهد على باعبد الله